biblioteca rao

Chemare din tărâmul morţii o crimă la case mari Spionul care a ieşit din joc Războiul în oglindă Un orăşel în Germania Amantul naiv şi sentimental Cârtiţa Premiantul Oamenii lui Smiley Micuţa toboşăreasă Un spion desăvârşit Casa Rusia Tainicul pelerin Managerul nopţii Jocul

Omul nostru din Panamá Single & Single Grădinarul constant Cântecul misiunii Cel mai vânat om din lume Genul nostru de trădător Un adevărat delicat Tunelul cu porumbei Prietenie absolută

JOHN LE CARRÉ

MOŞTENIREA

f

SPIONILOR

Traducere din limba engleză GABRIEL DUMITRU STOIAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României CARRÉ JOHN le

Moştenirea spionilor / John le Carré.

— Bucureşti: RAO Distribuţie, 2019 ISBN 978 – 606 – 006 – 180 – 9

821.111

RAO Distribuţie

Str. Bârgăului nr. 9 – 11, Bucureşti, România www.raobooks.com www.rao.ro

JOHN LE CARRÉ A Legacy Of Spies

2019

ISBN 978 – 606 – 006 – 180 – 9

Fiecare om se naşte ca o multitudine, dar moare ca unul singur. Heidegger (atribuit)

1

În măsura în care îmi este posibil, ceea ce urmează este o prezentare fidelă a rolului jucat de mine în operaţiunea de dezinformare cu numele de cod Windfall*[1], declanşată împotriva Serviciului Est-German de Informaţii (Stasi) la sfârşitul anilor cincizeci şi începutul anilor şaizeci şi care a dus la moartea celui mai bun agent secret britanic cu care am lucrat vreodată, dar şi a femeii nevinovate pentru care el şi-a sacrificat viaţa.

Un ofiţer profesionist de informaţii nu este nicidecum mai imun faţă de simţămintele umane decât restul omenirii. Pentru el contează măsura în care este capabil să şi le ascundă, fie în timp real, fie, în cazul meu, vreme de cincizeci de ani. Până în urmă cu două luni, stând în pat noaptea, în îndepărtata fermă din Bretania care îmi este cămin, ascultând mugetele vitelor şi cârâiturile găinilor, am alungat cu hotărâre vocile acuzatoare care încercau când şi când să îmi tulbure somnul. Eram prea tânăr, protestam eu, eram prea nevinovat, prea naiv, prea începător. Dacă vreţi scalpul cuiva, le spuneam eu, adresaţi-vă marilor maeştri ai iluziilor, lui George Smiley şi stăpânului lui, aşa-numitul Control. Şiretenia lor, insistam eu, intelectele lor savante şi amăgitoare, nu ale mele, au dus la triumful şi la suferinţele născute de Operaţiunea Windfall. Abia acum, după ce am ţinut cont de toate acuzaţiile de a fi direct răspunzător şi de condiţiile impuse de Serviciul căruia i-am dedicat cei mai buni ani ai vieţii mele, sunt îndemnat de vârstă şi de uimire să lămuresc, cu orice preţ, faţetele luminoase, dar mai ales pe cele întunecate ale participării mele în acea operaţiune.

În primul rând, cum am ajuns să fiu recrutat de Serviciul Secret de Informaţii – „Circul", cum îl numeam noi, „Tinerii Turci"[2], pe vremea presupuselor zile lipsite de griji, când aveam sediul nu în fortăreaţa grotescă aflată în prezent pe malul fluviului Tamisa, ci într-o clădire din

---

1 Moştenire neaşteptată, pleaşcă. (n.tr.)

2 Tinerii poznaşi sau derbedei, aici în accepţiunea de boboci, începători (n.red.)

cărămidă roşie, cu aspect bombastic, înălţată în curba din Cambridge Circus – pentru mine rămâne un mister la fel de mare ca şi circumstanţele naşterii mele; cu atât mai mult cu cât cele două evenimente sunt total inseparabile.

Tatăl meu, pe care abia dacă mi-l amintesc, a fost, potrivit spuselor mamei, fiul risipitor al unei familii anglo-franceze din regiunea Midlands din Anglia, un bărbat cu apetituri nechibzuite, cu o moştenire ce se năruia cu iuţeală şi cu o dragoste mântuitoare faţă de Franţa. În vara anului 1930, făcea o cură de ape minerale în staţiunea balneoclimaterică Saint-Malo de pe coasta de nord a Bretaniei, frecventând cazinourile şi *maisons close*[3] şi, în general, făcând o impresie deosebită. Mama, singurul vlăstar al unui lung şir de generaţii de fermieri bretoni, având pe vremea aceea douăzeci de ani, s-a aflat întâmplător în acel oraş, unde îndeplinea îndatoririle de domnişoară de onoare la căsătoria fiicei unui înstărit negustor de vite. Ori cel puţin aşa susţinea ea. Cu toate acestea, ea este singura sursă a informaţiilor pe care le am, fără a mai face referire la unele înfloriri când realităţile erau împotriva ei, şi eu nu aş fi fost defel surprins dacă nu cumva ea mersese în acel oraş cu scopuri mai puţin sincere.

Aşa cum suna povestea mamei, după ceremonie, ea şi o altă domnişoară de onoare, simţindu-se bine după ce băuseră un pahar sau două de şampanie, încă în rochii elegante, şi-au făcut plimbarea de seară pe promenada aglomerată, pe unde se perinda şi tatăl meu, cu intenţia de a cunoaşte pe cineva. Mama era atrăgătoare şi fluşturatică, însă prietena ei era mai retrasă. A urmat o iubire furtunoasă. Lucru uşor de înţeles, mama era sfioasă să dezvăluie ritmul în care s-au desfăşurat lucrurile. S-a aranjat în grabă o a doua nuntă. Din câte se pare, nu era în firea tatălui meu să fie fidel, astfel că încă din primii ani de căsătorie a reuşit să fie mai mult absent decât prezent în cadrul familiei.

---

3 Casă de toleranţă, bordel (fr.) (n.tr.)

Însă acum povestea capătă o turnură eroică. Din câte ştim, războiul schimbă totul şi, într-o clipită, l-a transformat şi pe tatăl meu. Războiul nici nu se declarase bine când tatăl meu deja bătea la uşile Ministerului de Război britanic, oferindu-şi voluntar serviciile pentru orice misiune i s-ar fi încredinţat. După spusele mamei, misiunea lui era să salveze Franţa cu mâinile goale. Dacă făcea aşa ceva doar ca să scape de lanţurile familiei, asta a fost o erezie pe care nu mi-am îngăduit niciodată să o rostesc în prezenţa mamei. Britanicii aveau o grupare de Operaţiuni Speciale, căreia, din câte s-a spus, Winston Churchill îi trasase misiunea de a „incendia Europa”. Oraşele de coastă din sud-vestul Bretaniei erau cuib important al activităţii submarinelor germane, iar oraşul Lorient, fostă bază navală franceză, prezenta cea mai mare importanţă. Paraşutat de cinci ori în câmpiile bretone, tata s-a alăturat tuturor grupurilor Rezistenţei pe care le-a găsit, a participat activ la acţiunile de sabotaj şi distrugeri şi a avut parte de o moarte cumplită în închisoarea Gestapo din Rennes, lăsând în urmă un exemplu de dăruire imposibil de egalat de către fiul lui. Cealaltă moştenire lăsată de el a fost credinţa nefondată în sistemul britanic de educaţie publică, astfel că, în ciuda realizărilor lui jalnice în cadrul sistemului de şcoli publice din Marea Britanie, m-a condamnat la aceeaşi soartă.

Anii de început ai vieţii mele s-au scurs în paradis. Mama gătea şi flecărea, bunicul era sever dar bun la suflet, iar ferma prospera. Acasă, vorbeam limba bretonă. La şcoala catolică cu clase primare din satul nostru, o frumoasă şi tânără măicuţă, care îşi petrecuse şase luni în Huddersfield ca bonă, m-a învăţat principiile elementare ale limbii engleze şi, prin decret naţional, franceză. În vacanţele şcolare alergam desculţ pe câmpurile şi falezele din jurul fermei noastre, recoltam hrişcă pentru clătitele pe care le făcea mama, îngrijeam o scroafă bătrână pe nume Fadette şi jucam jocuri nebune cu copiii din sat.

Viitorul nu a însemnat nimic pentru mine, până în

momentul în care soarta m-a lovit.

La Dover, o doamnă plinuţă, pe nume Murphy, verişoară a regretatului meu tată, m-a desprins din mâna mamei şi m-a dus la casa ei din Ealing. Aveam opt ani. Pe fereastra vagonului de tren am văzut prima dată baloanele de baraj. La cină, domnul Murphy a spus că totul se va isprăvi în câteva luni, iar doamna Murphy l-a contrazis, amândoi vorbind rar şi repetându-şi vorbele pentru ca eu să pot înţelege. În ziua următoare, doamna Murphy m-a dus la magazinul Selfridges şi mi-a cumpărat o uniformă şcolară, având grijă să păstreze chitanţele. În următoarea zi, a rămas pe peronul gării Paddington şi a lăcrimat în vreme ce eu îi făceam la revedere fluturându-mi noua mea şapcă de şcolar.

Nu este nevoie să analizăm în detaliu anglicizarea pe care o dorise tatăl meu pentru mine. Eram în război. Şcolile trebuie să accepte ceea ce primesc. Nu mai eram Pierre, ci Peter. Engleza mea chinuită era ridiculizată de colegi, franceza mea, cu accent breton, îi copleşea pe profesorii mei. Micul nostru sat, Les Deux Églises, am fost informat pe un ton aproape nepăsător, fusese ocupat de germani. Scrisorile mamei, doar dacă soseau, erau în plicuri cafenii, cu mărci poştale englezeşti şi ştampile de Londra. Abia după mulţi ani am reuşit să îmi imaginez prin câte mâini curajoase trebuie să fi trecut ele. Vacanţele au fost un amestec neclar de tabere pentru băieţi, „părinţi" mandataţi. Şcoli pregătitoare din cărămidă roşie fuseseră transformate în şcoli publice, însă programa şcolară a rămas aceeaşi, aceeaşi margarină, aceleaşi predici despre patriotism şi imperiu, aceeaşi violenţă dezlănţuită întâmplător, aceeaşi cruzime nepăsătoare şi aceeaşi dorinţă sexuală nedomolită, fără adresă precisă. Într-o seară de primăvară din 1944, cu puţin timp înainte de debarcările din Ziua-Z[4], directorul şcolii m-a chemat în

4 6 iunie 1944, ziua în care Aliaţii au invadat Normandia pentru deschiderea celui de-al doilea front în cel de-al Doilea Război Mondial, în engleză este D-Day. (n.tr.)

biroul lui şi mi-a spus că tatăl meu murise ca un soldat şi că trebuia să fiu mândru de el. Din motive de securitate, nu mi se puteau divulga alte explicaţii.

Aveam şaisprezece ani când, la încheierea unui trimestru extrem de plicticos, m-am întors în Bretania, în vreme de pace, ca un englez inadaptat şi pe jumătate matur. Tatăl meu murise. Un alt domn, Emile, împărţea patul cu mama. Nu mă interesa domnul Emile. O jumătate din Fadette fusese dată germanilor, cealaltă, oamenilor din Rezistenţă. Dorind să fug cât mai departe de contradicţiile copilăriei mele şi stimulat de sentimentul obligaţiei filiale, m-am urcat într-un tren care mergea la Marsilia şi, după ce am mai adăugat câţiva ani la vârsta mea, am încercat să mă înrolez în Legiunea Străină Franceză. Aventura mea donquijotescă s-a încheiat la scurt timp după aceea, când Legiunea, făcând o rară concesie faţă de cererile mamei mele pe motiv că nu eram străin ci francez, m-a eliberat pentru a recădea în captivitate, de această dată în Shoreditch, o suburbie londoneză unde Markus, fratele vitreg al tatii, (lucru puţin probabil) avea o firmă care importa blănuri scumpe şi covoare din Uniunea Sovietică – numai că el o numea întotdeauna Rusia –, iar el s-a oferit să mă înveţe meserie.

Unchiul Markus rămâne un alt mister nerezolvat al vieţii mele. Nici până în ziua de azi nu am aflat dacă oferta lui de a mă angaja a fost inspirată în vreun fel de stăpânii mei de mai târziu. Când l-am întrebat cum a murit tatăl meu, el a clătinat dezaprobator din cap – nu la adresa tatălui meu, ci faţă de vulgaritatea întrebării mele. Câteodată mă întreb dacă este posibil să te naşti „secret”, aşa cum oamenii se nasc bogaţi, înalţi sau cu talent muzical. Markus nu era meschin, zgârcit sau aspru. Doar secretos. Era din centrul Europei, iar numele lui era Collins. N-am aflat niciodată care îi fusese numele înainte de asta. Vorbea o engleză cu accent, foarte rapid, dar nu am putut afla care îi era limba maternă. Mie îmi spunea Pierre. Avea ca prietenă o doamnă pe nume Dolly, care

deţinea un magazin de pălării în Wapping şi îl lua cu maşina de la uşa depozitului în fiecare vineri după-amiază. Dar nu am ştiut nicicând unde se duceau să îşi petreacă sfârşitul de săptămână, dacă erau căsătoriţi sau îşi petreceau timpul cu alte persoane în familii separate. În viaţa doamnei Dolly exista un Bernie, dar nu am aflat dacă acel Bernie era soţul, fiul sau fratele ei, pentru că şi Dolly se născuse în secret.

Şi, privind în retrospectivă, nu ştiu nici dacă Collins Trans Siberian Fur & Fine Carpet Company era o firmă de comerţ bonafi de [5], ori o companie de acoperire, înfiinţată în scopul culegerii de informaţii. Ulterior, când am încercat să aflu adevărul, m-am izbit ca de un zid. Ştiam că de fiecare dată când unchiul Markus se pregătea să meargă la un târg comercial, la Kiev, Perm sau Irkurtk, tremura foarte mult şi că, la întoarcere, bea la fel de mult. Şi mai ştiam că, în zilele premergătoare târgului, un englez care vorbea foarte elegant, pe nume Jack, apărea în biroul lui, le fermeca pe secretare, îşi răsucea capul pe după uşa camerei de sortare şi striga: „Bună, Peter, eşti bine?”, dar niciodată nu-mi spunea Pierre – apoi îl scotea pe Markus la un prânz bogat, undeva. Iar după acea masă, Markus revenea în biroul lui şi se încuia înăuntru.

Jack susţinea că era un negustor de blănuri de samur, dar acum ştiu că de fapt se ocupa de culegerea de informaţii, deoarece, atunci când Markus a anunţat că doctorul lui nu îi mai permite să plece la târguri, Jack a sugerat ca la acele prânzuri să mă prezint eu în locul lui. Astfel, m-a dus la Clubul Călătorilor din Pall Mall şi m-a întrebat dacă aş fi preferat viaţa din Legiunea Străină celei de acum, şi dacă eram serios în privinţa prietenelor mele, de ce fugisem din şcoala publică, mai ales că fusesem campionul ei la box, şi dacă mă gândisem să fac ceva folositor pentru ţara mea, prin care el se referea la Anglia, pentru că, dacă simţisem că ratasem participarea la război din pricina vârstei mele, aceea era şansa mea de a mă

5 De bună credinţă, autentică (n.tr.)

revanşa. În timpul mesei de prânz, a adus vorba de tata doar o dată, în treacăt, în termeni atât de distanţi încât aş fi putut presupune că subiectul se putea să îi fi dispărut cu totul din minte:

— A, şi în legătură cu tatăl tău atât de iubit. Rămâne strict între noi, deci nu am rostit aceste vorbe. Eşti de acord?

— Da.

— A fost cu adevărat un bărbat foarte curajos şi a făcut o treabă grozav de bună pentru ţara lui. Pentru ambele lui ţări. Am spus destul?

— Dacă aşa crezi…

— Atunci să bem pentru el.

— Pentru el, am încuviinţat, astfel că am băut un toast în tăcere.

Într-o elegantă casă de ţară din Hampshire, Jack şi colega lui.

Sandy, dar şi o fată harnică pe nume Emily, de care m-am îndrăgostit imediat, mi-au predat un curs scurt privind modul în care trebuia să recuperez ceva dintr-o „căsuţă poştală impersonală” din mijlocul oraşului Kiev – care era, de fapt, o gaură acoperită cu o cărămidă din zidul unui vechi chioşc ce vindea ţigări – a cărui machetă identică o aveau în sera pentru portocali. De asemenea, m-au învăţat şi cum să depistez semnalul secret care îmi indica faptul că eram în siguranţă să ridic mesajul – în cazul respectiv, o bucată de panglică de culoare galbenă, legată de o balustradă. Şi cum, după aceea, să semnalizez că am golit ascunzătoarea, aruncând un pachet de ţigări gol într-un coş de gunoi din apropierea unui adăpost al unei staţii de autobuz.

— Şi, Peter, când soliciţi viza rusească, probabil c-ar fi preferabil să-ţi foloseşti paşaportul franţuzesc în locul celui britanic, mi-a sugerat el cu un aer degajat. Mi-a amintit că unchiul Markus avea o companie afiliată la Paris.

— Şi, apropo, Emily e intangibilă, a adăugat el, în caz

că eu gândeam altfel, ceea ce era adevărat.

Aceea a fost prima mea misiune, prima însărcinare pentru ceea ce am ajuns să aflu mai târziu că se numea Circul şi prima mea percepţie ca participant la războiul secret, după imaginea defunctului meu tată. Nu pot povesti şi despre celelalte misiuni pe care le-am avut în următorii doi ani, cel puţin şase, la Leningrad, Gdańsk şi Sofia, apoi la Leipzig şi Dresda şi, din câte mi-am dat eu seama, toate au fost lipsite de evenimente neprevăzute, dacă făceam uitate eforturile de a mă pregăti sufleteşte pentru ele, iar apoi cele de a mă linişti după aceea.

În cursul unor weekenduri lungi, petrecute la o altă casă de ţară, cu altă grădină frumoasă, am adăugat la repertoriul meu noi trucuri, cum ar fi depistarea filajului şi trecerea pe lângă necunoscuţi aflaţi într-o mulţime, pentru a preda sau prelua un material fără să fiu observat. Pe la mijlocul acelei perioade de instruire în arta trucurilor, în cadrul unei ceremonii modeste desfăşurate într-o casă conspirativă din South Audley Street, mi s-a permis să intru în posesia medaliilor de curtoazie primite de tatăl meu, una franceză, cealaltă britanică, şi a citaţiilor care elogiau faptele lui de eroism. „De ce cu atâta întârziere?”, aş fi putut întreba. Dar la acea dată deja pricepusem că nu era cazul.

George Smiley, plinuţ, purtând ochelari şi permanent îngrijorat, a apărut în viaţa mea abia după ce am început să vizitez Germania de Est. Aceasta s-a întâmplat într-o duminică după-amiază, în West Sussex, unde eram interogat[6] despre misiunea de extracţie din Cehia, nu de Jack, ci de un tip robust, pe nume Jim, care era cam de aceeaşi vârstă cu mine, al cărui nume de familie, când i s-a permis să aibă unul, s-a dovedit a fi Prideaux. Am adus vorba de el pentru că mai târziu şi el a jucat un rol considerabil în cariera mea.

---

6 După încheierea fiecărei misiuni, ofiţerii de informaţii sunt interogaţi cu privire la modul de desfăşurare a operaţiunii, pentru identificarea unor probleme de ordin operativ (greşeli, decizii de moment, filaj, observaţii) folositoare în planificarea misiunilor viitoare, (n.red.)

Smiley nu a vorbit mult în timpul interogării mele, mulţumindu-se să stea şi să asculte, privind când şi când cu ochi ca de bufniţă prin ochelarii cu rame groase. Însă când am încheiat, mi-a sugerat să facem o plimbare prin grădină, care părea vastă, având anexat şi un parc. Am discutat, am stat pe o bancă, ne-am mai plimbat, ne-am aşezat din nou şi am continuat discuţia. Scumpa mea mamă – era în viaţă şi sănătoasă? E bine, mulţumesc de întrebare, George. Niţel excentrică, dar în rest e bine. Apoi, tatăl meu – păstram medaliile? I-am spus că mama le lustruia în fiecare duminică, ceea ce era adevărat. N-am mai spus că uneori mi le prindea în piept şi plângea. Însă, spre deosebire de Jack, nu s-a interesat deloc de prietenele mele. Credea probabil că eram în siguranţă dacă numărul lor era mare.

Iar acum, când îmi amintesc acea conversaţie, nu pot să nu mă gândesc că, în mod conştient ori nu, se oferea ca figură paternă, ceea ce mai târziu a şi devenit. Dar probabil că doar eu aveam acel sentiment, nu şi el. Adevărul rămâne că, în momentul când, în sfârşit, a lansat întrebarea, am trăit senzaţia că mă întorc acasă, deşi căminul meu era dincolo de Canalul Mânecii, în Bretania.

— Uite ce e, a spus el cu o voce ca venind de departe, ne întrebam dacă te-ai gândit vreodată să lucrezi cu noi cu regularitate. Oamenii care au fost colaboratori externi nu se adaptează întotdeauna în cadrul sistemului. Dar în cazul tău, credem că ai putea să te acomodezi. Salariul nu este foarte mare şi, câteodată, carierele se întrerup brusc. Dar noi simţim că este o slujbă importantă, atâta vreme cât pe oameni îi interesează scopul şi nu se sinchisesc prea mult de mijloacele folosite.

2

Ferma mea de la Les Deux Églises este alcătuită dintr-un manoir[7] simplu, construit din granit în secolul al XIX-lea, care nu sare în ochi, un hambar părăginit având o cruce din piatră pe fronton, rămăşiţe ale fortificaţiilor din

7 Conac (fr.) (n.tr.)

războaie acum uitate, un puţ vechi căptuşit cu piatră, în prezent nefolosit, dar anterior rechiziţionat de luptătorii din Rezistenţă pentru a-şi ascunde armele de ocupanţii nazişti, un cuptor pentru copt pâine, la fel de antic, o presă pentru cidru, depăşită tehnologic, şi cincizeci de hectare de păşuni care coboară spre zona falezelor şi marginea mării. Acest loc a fost proprietatea familiei vreme de patru generaţii. Eu sunt a cincea. Nu este o achiziţie nobilă, şi nici profitabilă. Când privesc pe fereastra camerei de zi, spre dreapta am turla butucănoasă a unei biserici datând din secolul al XIX-lea, iar spre stânga, o capelă albă, izolată, cu acoperiş din paie. Acestea au dat numele satului, în Les Deux Églises, ca în întreaga Bretanie, suntem catolici sau nu suntem nimic. Eu nu sunt nimic.

Pentru a ajunge la ferma noastră venind dinspre oraşul Lorient, trebuie mai întâi să conduci cam jumătate de oră pe drumul de pe coasta de sud, care iarna este mărginit de plopi piperniciţi şi, mergând spre vest, treci prin dreptul unor rămăşiţe ale Zidului Atlanticului construit de Hitler care, pentru că nu poate fi dărâmat, dobândeşte cu rapiditate caracterul unui Stonehenge de dată mai recentă. După aproape treizeci de kilometri, pe stânga trebuie să dai de un restaurant care serveşte pizza, numit în stil grandios Odyssée, şi curând după el, pe dreapta, este un cimitir de maşini care duhneşte, unde un domn, numit impropriu Honoré, de fapt un vagabond beţiv, pe care mama mea m-a sfătuit mereu să îl evit pentru că este cunoscut pe plan local şi sub numele de piticul otrăvitor, vinde nimicuri, pneuri vechi şi gunoi de grajd. Când ajungi la un semn indicator uzat de vreme, pe care scrie *Delassus*, acesta fiind numele de familie al mamei, coteşti şi urci pe un drumeag presărat de gropi, frânezi sănătos ca să treci peste ele sau, dacă eşti Monsieur Denis, poştaşul, mergi şerpuit printre ele cu viteză maximă: ceea ce a făcut el şi în dimineaţa asta însorită de început de toamnă, spre indignarea găinilor din curte, şi privit cu indiferenţă de Amoureuse, iubita mea căţea, un setter

irlandez, care era prea ocupată cu puii ei recent fătaţi ca să acorde atenţie unor biete treburi umane.

În ceea ce mă priveşte, din momentul în care Monsieur Denis – poreclit le Général, graţie staturii impunătoare şi presupusei asemănări cu preşedintele de Gaulle – s-a descâlcit din cabina furgonetei galbene şi a pornit spre treptele ce duc spre uşa principală, mi-am dat seama dintr-o privire că scrisoarea pe care o ţinea în mâna ca un fus venea de la Circ.

La început nu m-am alarmat, ci doar m-am amuzat în tăcere. Unele lucruri care ţin de un serviciu secret britanic nu se schimbă niciodată. Unul dintre ele este anxietatea obsesivă privind tipul de articole de birou pe care le folosesc pentru corespondenţa directă. Nu trebuie să arate prea oficial sau formal: asta ar da rău pentru acoperire. Plicul să nu fie transparent, de aceea se preferă unul cu dublură în interior. Albul curat este prea vizibil: se alege o nuanţă, dar nimic care să sugereze ceva amoros. Un albastru tern, o idee de gri, ambele sunt acceptabile. Acesta era de un gri-deschis.

Următoarea întrebare: dactilografiem adresa, ori o scriem de mână? Drept răspuns, se ţine seama de necesităţile omului din teren, în acest caz, eu: Peter Guillam, fost membru, pensionat, şi fericit din acest motiv. Locuitor de multă vreme al Franţei rurale. Nu participă la întâlnirile veteranilor. Şi nici nu are cunoştinţe în rândul persoanelor importante. Primeşte pensie întreagă, prin urmare este pretabil de a fi supus torturii. Concluzie: într-un îndepărtat cătun breton, unde străinii sunt o raritate, un plic gri, semiformal, cu adresa dactilografiată, purtând o marcă poştală britanică, i-ar putea face pe unii să ridice din sprâncene a mirare, de aceea s-a ales scrisul de mână. Acum partea dificilă. Biroul, sau cum s-o fi numind în prezent Circul, nu poate rezista ispitei de a face o clasificare de securitate, chiar dacă e vorba doar de „Privat”. Poate se adaugă „Personal”, pentru a fi mai convingători? Poate, „Privat şi Personal, se predă doar

destinatarului”? Prea mult. Să rămânem la „Privat”. Ori, mai bine, ca în cazul de faţă, „Personal”[8]

sus ori, dacă ai e-mail, să trimiţi un mesaj la adresa de e-mail de mai jos. Fără a dori să îţi creez neplăceri, trebuie să precizez că problema prezintă o oarecare urgenţă. Îngăduie-mi ca la încheiere să îţi atrag atenţia asupra Paragrafului 14 din acordul de pensionare.

Cu sinceritate.

A. Butterfield (CJalăă)

P.S. Cu respect îţi reamintesc să ai asupra ta paşaportul când te vei prezinţa la Recepţie. AB

„CJ al SS” a se citi Consilier Juridic al Şefului Serviciului. Cât în ceea ce priveşte „Paragraful 14M, acesta stipulează obligaţia ca pe tot cursul vieţii să se răspundă prompt în cazul în care Circul impune acest lucru. Iar „îngăduie-mi... să îţi atrag atenţia” se poate citi „nu uita cine îţi plăteşte pensia”. Şi nu am e-mail. Dar de ce nu a datat scrisoarea: din motive de securitate?

Catherine este în livadă cu Isabelle, fiica ei de nouă ani, şi se joacă cu două căpriţe nărăvaşe cu care ne-am ales recent. E o femeie slăbuţă, cu faţa mare, tipic bretonă, cu ochi căprui şi calmi, care te măsoară fără nicio expresie în ei. Când întinde mâinile în faţă, caprele îi sar în braţe, iar micuţa Isabelle, care se distrează în felul ei, îşi

8 Artillery Buildings Londra, SE 14

Dragul meu Guillam,

Nu ne cunoaştem, dar permite-mi să mă prezint. Sunt director comercial la firma la care ai lucrat şi răspund de cazurile curente şi cele derulate în trecut. Pe neaşteptate, a apărut o chestiune în care se pare că ai jucat un rol semnificativ şi nu am altă soluţie decât să te rog să vii la Londra cât de curând posibil, pentru a ne ajuta să pregătim un răspuns.

Sunt autorizat să îţi ofer rambursarea cheltuielilor de călătorie (clasa economy) şi o diurnă zilnică, actualizată la nivelul preţurilor nevoilor diurne londoneze, de 130 de lire, pe perioada cât este necesară prezenţa ta.

întrucât se pare că nu avem un număr de telefon al tău, te rog să fii amabil să îi telefonezi cu taxă inversă Taniei la numărul de mai

împreunează mâinile şi se roteşte pe călcâie, foarte încântată. Deşi este musculoasă, Catherine trebuie să fie atentă şi să prindă caprele pe rând, pentru că dacă ar sări amândouă odată ar putea să o dărâme la pământ. Isabelle mă ignoră. Contactul vizual o deranjează.

Pe câmpul din spatele lor, Yves, muncitorul surd pe care îl folosim ocazional, este aplecat şi recoltează varză. Cu mâna dreaptă desprinde căpăţâna, iar cu stânga o aruncă într-o căruţă, fără să schimbe deloc unghiul la care este îndoită spinarea lui. E urmărit de o iapă bătrână, cenuşie, pe nume Artenis, alt animal abandonat şi găzduit de Catherine. În urmă cu doi ani am adoptat un struţ rătăcit care scăpase de la o fermă învecinată. Când Catherine l-a alertat pe fermier, acesta i-a spus să îl păstreze pentru că e prea bătrân. Struţul şi-a dat duhul cu graţie, iar noi i-am organizat funeralii de stat.

— Pierre, doreşti ceva? întreabă Catherine.

— Îmi pare rău, dar trebuie să plec câteva zile, îi răspund.

— La Paris?

Catherinei nu-i place când plec la Paris.

— La Londra, îi răspund. Şi pentru că, până şi ca pensionar, am nevoie de o legendă[9], spun: A murit cineva.

— Cineva iubit?

— Nu mai e cazul, răspund eu cu o fermitate care mă surprinde.

— Înseamnă că nu e important. Pleci în seara asta?

— Mâine. O să iau primul avion de la Rennes.

Pe vremuri, era suficient ca oamenii de la Circ să fluiere şi dădeam fuga la Rennes să mă îmbarc. Acum nu mai este cazul.

Trebuie să fi crescut în curtea spionilor din vechiul Circ pentru a înţelege aversiunea care m-a cuprins când, la ora patru în următoarea după-amiază, am plătit

9 Poveste creată de ofiţerul operativ sau de un colectiv de specialişti ai Serviciului, cu scopul de a crea acoperirea acestuia sau a agenţilor lui. (n.red.)

taximetristul şi am început să urc pasarela din beton care ducea spre noul cartier general, şocant de ostentativ. Trebuia să fii în pielea mea la începuturile vieţii mele de spion, revenind obosit mort din vreun avanpost al imperiului uitat de Dumnezeucel mai probabil imperiul sovietic, ori din capitala vreunui stat membru al ei. Vii direct de la aeroportul londonez cu autobuzul, apoi cu metroul până la Cambridge Circus. Echipa de analiză şi producţie aşteaptă să prezinţi raportul. Urci cinci trepte roase de vreme până la uşa clădirii pocite, în stil victorian, pe care noi o numim cum ne vine, Cartier General, Birou sau, pur şi simplu, Circul. Şi ai ajuns acasă.

Să facem uitate discuţiile aprinse pe care le aveai cu cei de la Analiză şi Producţie, Logistică şi Financiar. Sunt certuri de familie, între oamenii de pe teren şi cei de la bază. Din ghereta lui, portarul îţi urează bună dimineaţa cu un atotcunoscător „Bine-aţi revenit, domnule Guillam" şi te întreabă dacă eşti dispus să îl laşi să-ţi verifice valiza. Şi tu spui „Mulţumesc, Mac sau Billa sau cine se întâmplă să fie de serviciu în acea zi şi nu te deranjează să-i prezinţi legitimaţia. Îi zâmbeşti şi nu prea ştii de ce. În faţa ta se află trei lifturi vechi şi părăginite, pe care le-ai detestat încă din prima zi când te-ai înrolat – doar că două dintre ele sunt blocate undeva sus, iar al treilea este strict al lui Control, aşa că nici să nu te gândeşti că-l vei folosi. Şi, oricum, preferi să te pierzi în labirintul de coridoare şi fundături care reprezintă întruparea fizică a lumii în care ai ales să trăieşti, cu scări având trepte din lemn mâncate de carii, stingătoare de foc deformate, oglinzi gen ochi de peşte, o duhoare de fum de ţigară, Nescafe şi deodorant.

Iar acum această monstruozitate. Acest „Bun Venit" în Ţara Spionilor pe Malul Tamisei.

Sub supravegherea unor bărbaţi şi femei purtând treninguri, mă prezint la ghişeul de primire din sticlă armată şi văd cum paşaportul meu britanic este înşfăcat de o tavă glisantă din metal. Faţa dinapoia geamului este a unei femei. Emfaza absurdă şi vocea electronică sunt ale

cuiva din Essex:

— Vă rugăm să aşezaţi toate cheile, telefoanele mobile, banii, ceasurile de mână, instrumentele de scris pe care le aveţi asupra dumneavoastră în caseta de pe masa din stânga, păstraţi ecusonul alb pentru identificarea casetei dumneavoastră, apoi vă rugăm să treceţi cu pantofii în mână prin uşa pe care scrie „Vizitatori”.

Paşaportul meu îmi este returnat. Suportând procedurile plictisitoare, sunt percheziţionat cu o paletă ca de ping-pong de o fată veselă, de vreo paisprezece ani, iradiat într-un soi de sicriu din sticlă care stă în poziţie verticală. După ce îmi pun pantofii şi îmi leg şireturile – o procedură oarecum mai umilitoare decât descălţarea lor – sunt condus de către fata veselă la un lift fără însemne, apoi mă întreabă dacă am avut o zi frumoasă. N-am avut. Şi nici n-am avut parte de o noapte frumoasă, dacă tot ţine să ştie, lucru care nu o interesează. Graţie scrisorii lui A. Butterfield, am dormit mai prost decât mi s-a întâmplat într-un deceniu, dar nici asta nu i-o pot spune. Sunt un animal de teren, mai bine zis, am fost. Habitatul meu natural a fost spaţiul deschis al spionajului. În anii mei de aşa-zisă maturitate, descopăr o scrisoare care începe cu „Dragă John”, care vine ca din senin de la Circ în noua lui încarnare, prin care mi se solicită prezenţa neîntârziată la Londra şi care mă lansează într-o călătorie de noapte a sufletului.

Am ajuns la ceea ce mi se pare a fi ultimul etaj, dar nimic nu confirmă bănuiala mea. În lumea în care am trăit cândva, secretele cele mai mari se aflau întotdeauna la ultimul etaj. Tânăra mea însoţitoare are la gât un mănunchi de panglici cu etichete electronice pe ele. Deschide o uşă pe care nu scrie nimic, eu intru, iar ea o închide în urma mea. Încerc clanţa. Uşa nu se clinteşte. Am fost încuiat de câteva ori în viaţă, dar întotdeauna de adversari. Nu există ferestre, ci doar nişte picturi copilăreşti înfăţişând flori şi case. Operele vlăstarelor lui A. Butterfield? Ori graffiti făcute de foşti deţinuţi?

Şi unde a dispărut tot zgomotul? Cu cât ascult mai mult, cu atât suport mai greu liniştea. Nici vorbă de ţăcănitul vesel al maşinilor de scris, nici telefoanele care sunau fără să fie ridicate de pe furcă, nici zdrăngănitul înfundat al căruciorului cu dosare, care era condus precum căruţa lăptarului pe coridoarele podite cu scândură, nici răcnetul furios al vreunui mascul care cere: „Încetaţi cu fluierăturile acelea nenorocite!” Undeva, de-a lungul drumului dintre Cambridge Circus şi Embankment[10], a murit ceva, şi nu este vorba doar de scârţâitul cărucioarelor.

Îmi reazem spinarea de spătarul din oţel şi piele al unui scaun. Frunzăresc un exemplar jerpelit din *Private Eye*[11] şi mă întreb care dintre noi şi-a pierdut simţul umorului. Mă ridic, încerc încă o dată clanţa uşii şi mă aşez, dar pe alt scaun. Deja am concluzionat că a Butterfield face un studiu aprofundat al limbajului meu corporal. Ei bine, dacă despre asta este vorba, să-i fie de bine. Chiar în acel moment în care uşa se deschide furtunos, iar o femeie în jur de vreo patruzeci şi ceva de ani, agilă, cu părul tuns scurt, purtând un taior elegant, intră în încăpere şi îmi spune cu un glas din care a dispărut orice accent care să îi trădeze clasa:

— A! Bună, Peter, grozav. Sunt Laura, vrei să mă urmezi, te rog?

Cred că probabil am retrăit într-o ordine accelerată toate greşelile şi dezastrele în care am fost implicat într-o viaţă întreagă de înşelătorii aprobate oficial.

Mărşăluim pe un coridor pustiu şi pătrundem într-un birou de o curăţenie exemplară, zugrăvit în alb, care are ferestre ce nu pot fi deschise. Un elev ieşit de pe porţile unei instituţii publice, cu chipul proaspăt, purtând ochelari, de vârstă greu de precizat, în cămaşă şi pantaloni cu bretele, sare dinapoia unui birou şi mă prinde de mână.

---

10 Staţie de metrou din Londra (n.tr.)

11 Revistă bilunară de investigaţii jurnalistice, care are o atitudine critică faţă de personalităţi publice, (n.tr.)

— Peter! Doamne! Arăţi de-a dreptul elegant! Şi parcă eşti de două ori mai tânăr! Ai călătorit bine? Cafea? Ceai? Sincer, nu vrei nimic? Serios, frumos din partea ta că ai venit! Ne vei fi de mare ajutor. Ai cunoscut-o pe Laura, nu? A, sigur că da. Îmi pare rău că te-am făcut să aştepţi acolo. Un telefon de sus. Ei, în fine. Ia loc, te rog.

Toate acestea se desfăşoară cu întredeschideri de ochi pentru stabilirea unei intimităţi suplimentare în timp ce mă conduce spre un scaun drept şi respingător, care are braţe. Ceea ce sugerează o şedere lungă în el. Apoi se aşază şi el de cealaltă latură a biroului, care este doldora de dosare care par vechi, marcate în culorile tuturor naţiunilor. După aceea, plasează coatele între ele, ca să nu i le pot vedea, şi îşi împreunează mâinile sub bărbie într-un soi de leagăn pentru pisici.

— Apropo, eu sunt Bunny[12], mă anunţă el. Un nume al naibii de stupid, care m-a urmărit din copilărie, şi nu am cum să scap de el. Dacă mă gândesc bine, probabil că ăsta este motivul pentru care am nimerit în acest loc. Nu prea poţi să păşeşti prin înalta Curte de Justiţie când toată lumea aleargă după tine strigând: „Bunny, Bunny”, nu-i aşa?

Asta e introducerea lui obişnuită? Aşa vorbeşte în prezent un jurist de vârstă mijlocie al Serviciului Secret? Urechea mea pentru engleza contemporană este destul de zdruncinată, dar, judecând după expresia de pe faţa Laurei, când ea se aşază alături de el, îmi confirmă acest lucru: da, este. Aşezată, ea pare o fiară gata să sară la beregată. Un inel cu sigiliu pe degetul mijlociu al mâinii drepte. Al tatălui ei? Ori un semnal codificat privind preferinţele sexuale? Am stat prea multă vreme departe de Anglia.

Flecăreli fără rost, conduse de Bunny. Fiicele lui adoră Bretania. Laura a vizitat Normandia, dar nu şi Bretania. Nu spune cu cine a fost.

— Vai, dar tu te-ai născut în Bretania, Peter!

12 Iepuraş (n.tr.)

protestează brusc Bunny, ca din senin. Ar trebui să-ţi spunem Pierre!

— Peter e de ajuns, spun eu.

— Aşadar, Peter, pe scurt, problema cu care ne confruntăm este o chestiune gravă, un fel de terci juridic, ca să spun aşa, care trebuie rezolvată, spune Bunny ceva mai rar şi mai tare, după ce a zărit noul meu aparat auditiv care îmi răsare din pletele albite. Problema încă nu s-a transformat în criză, dar este în proces de dezvoltare şi mă tem că este foarte schimbătoare. Şi de aceea avem mare nevoie de ajutorul tău.

La care îi răspund că voi fi extrem de încântat să îi dau satisfacţie după putinţele mele şi este plăcut să mai fiu de folos după atâţia ani de la pensionare.

— Evident, mă aflu aici ca să protejez Serviciul. Asta-mi este slujba, continuă Bunny, ca şi când eu n-aş fi scos nicio vorbă. Iar tu eşti aici ca persoană privată, de acord, un fost membru, pensionat de multă vreme şi fericit, sunt convins, dar nu pot garanta că interesele tale şi ale noastre vor coincide perfect.

Mă priveşte printre gene. Afişează un zâmbet ca un rictus şi continuă:

— Aşadar, Peter, ceea ce încerc să spun sună astfel: cu toate că te respectăm enorm pentru lucrurile splendide pe care le-ai reuşit pe vremuri în numele Biroului, acesta este Biroul. Iar tu eşti tu, iar eu sunt un jurist ucigător. Ce mai face Catherine?

— Bine, mulţumesc. De ce întrebi asta?

Pentru că nu am trecut-o pe lista contactelor mele. Ca să stârnească totul împotriva mea. Ca să îmi spună că acum luptăm fără mănuşi. Şi ca să înţeleg ce ochi vigilenţi are Serviciul.

— Ne-am întrebat dacă ea n-ar trebui adăugată la lista destul de lungă a persoanelor cu o oarecare semnificaţie, îmi explică Bunny. Regulamentul Serviciului şi aşa mai departe.

— Catherine este arendaşa mea. E fiica şi nepoata

precedenţilor arendaşi. Am ales să locuiesc acolo şi, în măsura în care este treaba voastră, nu m-am culcat niciodată cu ea şi nici nu intenţionez. Asta explică situaţia?

— Admirabil, mulţumesc.

Prima mea minciună, rostită convingător. Acum, o să încerc o perdea de fum.

— S-ar părea că am şi eu nevoie de un avocat, sugerez eu.

— E prematur şi nu-ţi poţi permite. Mai ales la onorariile lor de zi. Datele de cunoaştere spun că ai fost căsătorit, apoi necăsătorit. Corect?

— Da.

— Ambele într-un singur an calendaristic. Sunt impresionat.

— Mulţumesc.

Glumim? Sau ne provocăm unul pe celălalt? Bănuiesc că a doua variantă se potriveşte.

— O nebunie de tinereţe? sugerează Bunny, pe acelaşi ton curtenitor al investigaţiei.

— O neînţelegere, îi răspund. Alte întrebări?

Dar Bunny nu cedează cu una, cu două, şi ţine ca eu să-mi dau seama de asta.

— Cum să zic – al cui este copilul? Al cui a fost? Şi tatăl? – cu acelaşi glas fals.

Mimez că mă gândesc.

— Ştii ceva? Nu cred că mi-a trecut prin minte să o întreb, îi răspund.

Şi cât el se gândeşte la asta, spun:

— Pentru că tot discutăm cine cu cine, poate îmi spui ce caută Laura aici.

— Laura lucrează la departamentul istoric al Serviciului, îmi răspunde Bunny cu glas sonor.

La serviciul istoric? Ca femeie fără nicio expresie pe faţă, cu părul scurt, ochi căprui şi nemachiată? Şi în afară de mine, nimeni nu mai zâmbeşte.

— Aşadar, ce scrie în fişa de acuzaţii, Bunny? îl întreb bine dispus, mai ales că acum am ajuns să luptăm aproape

corp la corp. Am incendiat docurile reginei?

— Hai, serios, fişa de acuzaţii e o exagerare, Peter! protestează Bunny, la fel de bine dispus. Lucruri care trebuie rezolvate, atâta tot. Dă-mi voie să-ţi pun o întrebare înaintea altora legate de subiect, îmi permiţi? Şi strânge din pleoape. Operaţiunea Windfall. Cum a fost organizată, cine a condus-o, unde s-a greşit şi ce rol ai avut tu în cadrul ei?

Oare simţi o uşurare în suflet când îţi dai seama că cele mai sumbre aşteptări ţi se confirmă? în cazul meu, nu.

— Windfall, ai spus, Bunny?

— Windfall, repetă ceva mai tare, în cazul în care cuvântul nu a ajuns la aparatul meu auditiv.

Să păstrez ritmul lent. Să nu uit că am o vârstă. Memoria mea nu mai este punctul meu forte în prezent. Să nu mă grăbesc.

— Aşa, mai precis, ce anume a fost Windfall, Bunny? Dă-mi un indiciu. Cam la ce dată s-a desfăşurat?

— La începutul anilor şaizeci, în mare. Aceeaşi dată ca astăzi.

— O operaţiune spui?

— Operaţiune secretă, ilegală. Numită Windfall.

— Împotriva cărei ţinte?

Venind dintr-o parte, astfel că nu o văd, Laura spune:

— Sovieticii şi sateliţii. Îndreptată împotriva serviciului de informaţii est-german. Cunoscut de altfel şi sub numele de Stasi – aproape că răcneşte ca să înţeleg mai bine.

— Stasi? Stasi? Lăsaţi-mă o clipă. A, da, Stasi…

— Cu ce scop, Laura? întreb după ce mi-am adunat gândurile.

— Organizarea unei acţiuni de dezinformare, înşelarea inamicului, protejarea unei surse vitale. Pătrunderea în centrala serviciilor secrete din Moscova cu scopul de a identifica trădătorul sau trădătorii din rândul conducerii Circului.

Şi, schimbând registrul, devine de-a dreptul

plângăreaţă.

— Doar că nu mai deţinem nicio fărâmă din dosarele acelea. Doar o serie de referinţe încrucişate privind dosarele care s-au topit ca şi cum nici n-ar fi existat. Ca şi cum s-ar fi pierdut, considerăm că au fost furate.

— Windfall, Windfall, repet eu, clătinând din cap şi zâmbind aşa cum fac bătrânii, chiar dacă ei nu sunt atât de bătrâni pe cât îi socotesc ceilalţi. Îmi pare rău, Laura, nu-mi sună cunoscută operaţiunea asta.

— Nici măcar o idee vagă?

Acesta a fost Bunny.

— Vai, niciuna. Absolut niciuna – asta, în timp ce alung imaginile din tinereţe în care port o uniformă de băiat care livrează pizza şi este aplecat peste ghidonul motocicletei de începător, în timp ce duc în viteză o comandă specială de dosare de la sediul Circului către un oarecare loc din Londra.

— Şi, în cazul în care nu am adus vorba de asta, ori nu ai auzit, spune Bunny cu vocea cea mai plăcută, noi am înţeles că la Operaţiunea Windfall a participat prietenul şi colegul tău Alee Leamas, despre care s-ar putea să-ţi aminteşti că a fost împuşcat mortal la Zidul Berlinului în timp ce se grăbea să o ajute pe prietena lui Elizabeth Gold, care fusese deja împuşcată mortal la Zidul Berlinului. Dar probabil că ai uitat şi asta?

— Sigur că n-am uitat, ce naiba! mă răstesc eu.

Şi abia după aceea, drept explicaţie spun:

— M-aţi întrebat despre Windfall, nu despre Alee. Şi răspunsul este: nu. Nu-mi amintesc acea operaţiune. Nici n-am auzit de ea. Îmi pare rău.

La orice interogatoriu, negarea este punctul crucial. Să facem uitate politeţurile de până acum. Din momentul negării, lucrurile nu vor mai fi la fel. La nivelul poliţiei secrete, este probabil ca negarea să declanşeze instantaneu represalii, în primul rând pentru că poliţistul secret obişnuit este mai prost decât persoana interogată. Pe de altă parte, văzând că i se trânteşte uşa în nas,

anchetatorul sofisticat nu încearcă imediat să o deschidă cu forţa. Preferă să se regrupeze şi să-şi atace ţinta dintr-un unghi diferit. Şi, judecând după zâmbetul de satisfacţie de pe faţa lui, Bunny tocmai asta se pregăteşte să facă.

— Aşa, Peter.

Având glasul adaptat pentru cei cu auzul slab, în ciuda asigurărilor mele, continuă:

— Lăsând pentru moment deoparte subiectul Windfall, te deranjează mult dacă eu şi Laura ţi-am pune câteva întrebări de fond privind chestiuni mai generale.

— Mai precis?

— Răspunderea individuală. Vechea problemă: unde se opreşte supunerea faţă de ordinele superiorilor şi unde începe răspunderea cuiva pentru acţiunile lui individuale. Mă urmăreşti?

— Oarecum.

— Eşti pe teren. Conducerea Biroului ţi-a dat aprobarea, dar nu totul decurge conform planului. Se varsă sânge de nevinovaţi. Se consideră că tu sau un coleg apropiat aţi depăşit cadrul instituit de ordinele primite. Te-ai gândit vreodată la o asemenea situaţie?

— Nu.

Ori a uitat că nu pot auzi, ori socoteşte că pot.

— Şi nu poţi concepe, tu, personal, pur şi simplu, în cadru abstract, cum o situaţie atât de stresantă ar putea apărea? Privind retrospectiv la numeroasele situaţii-limită în care sigur te-ai aflat în timpul îndelungatei tale cariere de agent operativ?

— Nu. Nu pot. Îmi pare rău.

— Nu a existat nici măcar un moment în care ai simţit că ai depăşit ordinele primite de la conducerea Biroului, că ai declanşat ceva ce nu ai putut opri? Că ai pus sentimentele, necesităţile, chiar poftele mai presus de îndatoririle de serviciu? Cu consecinţe cumplite, pe care nu le-ai dorit sau nu le-ai anticipat?

— Păi asta mi-ar fi adus mustrări din partea Biroului, nu? Ori o rechemare la Londra. Sau, într-un caz grav, mi s-

ar fi arătat uşa, sugerez, aruncându-i o încruntătură care să îl disciplineze.

— Încearcă să mergi o idee mai departe, Peter. Sugerez că ar putea exista terţe părţi care au suferit vătămări. Oameni obişnuiţi din lumea din afară, care, ca urmare a ceva ce ai făcut tu, din greşeală, în febra momentului sau când vigilenţa este scăzută, să zicem, au suferit daune colaterale. Oameni care ar putea hotărî, la ani distanţă, poate cu o generaţie mai târziu, că pot clădi un caz juridic foarte avantajos împotriva acestui Serviciu. Fie din cauza daunelor, fie, dacă asta nu ar merge, pe baza unei acuzaţii într-un proces civil pentru ucidere sau mai rău. împotriva Serviciului în general sau – ridică pleoapele într-o expresie de surpriză mimată – a unui fost membru al Serviciului. Nu te-ai gândit niciodată că ar putea exista o astfel de posibilitate?

Vorbea mai puţin ca avocat şi mai mult ca un doctor care te pregăteşte pentru a-ţi da vestea cu adevărat proastă.

Las timpul să treacă. Mă scarpin în capul albit. Nu are rost. „Sunt prea ocupat să creez necazuri opoziţiei, bănuiesc”, gândii asta cu un zâmbet de veteran. „Inamicul în faţa mea, conducerea Biroului pe urmele mele, nu prea am timp să filosofez. Cel mai uşor curs ar fi să se înceapă cu o procedură parlamentară şi să se pregătească drumul pentru proceduri legale prin intermediul unei scrisori de înştiinţare[13], dar fără să se meargă până la capăt”. Încă stau pe gânduri, Bunny. „Apoi, bineînţeles, imediat ce se iniţiază procedurile legale, orice anchetă parlamentară încetează. Ceea ce lasă mână liberă tribunalelor”.

Bunny aşteptă, dar în zadar, de aceea atacă mai viguros:

— Şi totuşi, Windfall nu-ţi sună cunoscut? O operaţiune sub acoperire care s-a desfăşurat vreme de doi

13 în original, letter before action (scrisoare înainte de acţiune), o scrisoare oficială trimisă către un debitor, care trebuie să îşi plătească datoria în termen de şapte zile de la primirea ei, în caz contrar se iniţiază o procedură legală, (n.tr.)

ani, în cadrul căreia ai jucat un rol considerabil – unii ar spune chiar eroic? Şi nu-ţi sună niciun clopoţel?

Şi Laura mă întreabă acelaşi lucru din ochii ei căprui ca de măicuţă, fără să clipească, în vreme ce eu mă prefac a scotoci încă

O dată în memoria mea de om bătrân – la naiba! – şi nu reuşesc să descopăr nimic, dar ăsta este Anno Domini pentru tine, aşa presupun, dând întristat din cap şi părând frustrat.

— N-a fost cumva un soi de exerciţiu de instruire? întreb eu cu un aer curajos.

— Laura ţi-a spus deja ce a fost, îmi răspunde Bunny.

Iar eu fac „a da, sigur că da" şi mă străduiesc să par jenat.

Am lăsat deoparte subiectul Windfall şi am revenit la analizarea fantomei unei persoane obişnuite din lumea din afară, care întâi hăituieşte prin intermediul parlamentului un fost membru al Serviciului, având numele lui, apoi acţionează nemilos în instanţele judecătoreşti. Dar încă nu am spus numele sau care este fostul membru despre care discutăm noi. Am spus noi, deoarece, dacă ai interogat vreodată pe cineva şi te găseşti în locul interogatului, există o complicitate care te plasează pe tine şi pe anchetator de o parte a mesei şi lasă de cealaltă parte a ei chestiunile care trebuie discutate.

— Uite, să luăm dosarul tău personal, Peter, adică ceea ce a mai rămas din el, se plânge Laura. Nu doar că a fost curăţat. A fost crâmpoţit. De acord, cuprindea anexe sensibile, socotite a fi prea secrete pentru a ajunge în Arhiva Generală. Nimeni nu se poate plânge în privinţa asta, atât cât se poate. De aceea există anexe secrete. Dar când am mers la Arhiva Documentelor Clasificate, ce am descoperit? Un măreţ gol.

— La naiba, intervine Bunny ca să clarifice lucrurile. Potrivit dosarului, întreaga ta carieră în cadrul Serviciului este un morman căcăcios de certificate de distrugere.

— Dacă asta este, comentează Laura, clar

netulburată de acea demonstraţie de limbaj indecent, nefirească pentru un avocat.

— A, dar fii dreaptă, Laura – Bunny îmbracă haina mincinoasă a celui care este prieten cu deţinutul –, s-ar putea prea bine ca în cazul de faţă să avem de a face cu opera lui Bill Haydon, cel de tristă amintire, nu?

Iar apoi mi se adresează:

— Dar poate c-ai uitat cine este Haydon.

Haydon? Bill Haydon. Mi l-am amintit pe individ: agent dublu, stăpânit de sovietici, care, în calitate de Şef al omnipotentului Comitet întrunit de Coordonare, cunoscut îndeobşte sub numele de întrunirea, a trădat cu hărnicie secretele sale către Centrala de la Moscova. Tot el este omul al cărui nume îmi apare în minte mai toată ziua, dar nu sunt pe punctul de a sări în sus şi să strig: „Ticălosul acela, îmi venea să-i rup gâtul” – lucru care, până la urmă, l-a făcut cineva pe care din întâmplare îl cunosc, spre satisfacţia generală a celor fideli.

Între timp, Laura continuă conversaţia cu Bunny:

— A, Bunny, n-am absolut nicio îndoială în privinţa asta. Acea Arhivă Clasificată poartă semnele lui Bill Haydon. Şi Peter, aici de faţă, a fost unul dintre primii care l-a mirosit, adevărat, Pete? în rolul tău de asistent personal al lui George Smiley. Paznicul şi discipolul lui de încredere, am dreptate?

Bunny clatină din cap cu respect.

— George Smiley. Cel mai bun ofiţer operativ pe care l-am avut vreodată. Conştiinţa întruchipată a Circului. Al lui Hamlet, după cum îl numeau unii, probabil că nu întru totul pe drept. Ce om! Cu toate astea, în cazul Operaţiunii Windfall, continuă el, încă adresându-se Laurei ca şi cum nu aş fi fost în cameră, nu crezi că nu Bill Haydon a fost cel care a prădat Arhiva Documentelor Clasificate, ci George Smiley, din cine ştie ce motiv? Există câteva semnături foarte ciudate pe certificatele acelea de distrugere a documentelor. Nume de care eu şi tu nu am auzit niciodată. Nu spun că Smiley a făcut asta personal. Ar fi

folosit un intermediar dispus să o facă, desigur. Cineva care să îi execute orbeşte ordinele, indiferent dacă erau legale ori nu. Aşa mare cum a fost, George al nostru nu era omul care să-şi murdărească mâinile în felul acesta.

— Ai vreo părere despre asta, Pete? întrebă Laura.

Am o părere, şi încă una convingătoare. Dar detest acest Pete ca apelativ, iar conversaţia a scăpat grav de sub control.

— Laura, de ce, Dumnezeule, dintre toţi oamenii din lume, de ce ar fi avut nevoie George Smiley să fure dosare ale Circului? De acord, Bill Haydon, da. Bill ar fi fost în stare să fure şi codrantul unei văduve[14] şi asta l-ar fi distrat nespus de mult.

Şi un chicotit şi o clătinare bătrânească din cap pentru a sugera că tinerii de azi nu au cum să ştie cum a fost cu adevărat.

— A, cred că George ar fi avut un motiv să le fure, clar, răspunse Bunny în locul Laurei. A fost Şeful Operaţiunilor Secrete în cei mai glaciali zece ani ai Războiului Rece. împreună cu întrunirea a purtat un război pe viaţă şi pe moarte. Nu au existat limite, fie că era vorba de a fura agenţii sau scotocind în seifurile altora. A fost creierul celor mai întunecate operaţiuni pe care le-a organizat acest Serviciu. Şi şi-a călcat pe conştiinţă ori de câte ori imperativele superioare o dictau. Ceea ce pare că s-a întâmplat foarte frecvent. Parcă-l văd pe George al nostru strecurând cu uşurinţă câteva dosare sub preş.

Adresându-se către mine apoi, fără menajamente, spuse:

— Şi te pot vedea şi pe tine ajutându-l, fără nicio mustrare de conştiinţă. Unele dintre acele semnături arată remarcabil de asemănătoare cu scrisul tău. Doar semnezi actele sub numele altuia, şi gata. În ce priveşte dosarul personal al mult regretatului Alee Leamas, care a murit atât de tragic la Zidul Berlinului, acesta nu a fost hărtănit.

---

14 Biblia, Sfânta Evanghelie după Marcu 12:42. Codrant, adică doi bănuţi, (n.tr.)

A dispărut cu desăvârşire. Nu a rămas nici măcar o cartelă jerpelită în indexul general. Şi tu pari ciudat de netulburat.

— Dacă vrei să ştii, sunt şocat. Şi mişcat. Profund.

— De ce? Pur şi simplu pentru că sugerez că ai şterpelit dosarul lui Leamas din arhiva secretă şi l-ai ascuns în scorbura unui copac? La vremea ta, ai palmat câteva dosare pentru bunul tău unchi George. De ce să nu-l subtilizezi şi pe al lui Leamas? Ceva care să-ţi aducă aminte de el după ce a fost secerat de gloanţe împreună cu… Care era numele acelei fete?

— Gold. Elizabeth Gold.

— Aha. Deci ai ţinere de minte. Şi Liz, pe scurt. Şi dosarul ei a dispărut. Ai putea deveni romantic în legătură cu ideea că dosarul lui Alee Leamas şi al lui Liz Gold au dispărut în cer împreună. Apropo, cum se face că tu şi Leamas aţi devenit prieteni atât de apropiaţi? Fraţi de arme până la sfârşit, din câte am auzit eu.

— Am făcut câteva chestii împreună.

— Chestii?

— Alee era mai în vârstă decât mine. Şi mai înţelept. Dacă avea vreo operaţiune în desfăşurare şi avea nevoie de sprijin, mă cerea pe mine. Dacă George şi cei de la Personal cădeau de acord, atunci făceam echipă.

Laura revine, spunând:

— Dă-ne câteva exemple de asemenea ocazii când aţi constituit o echipă – asta, cu o voce care sugerează în mod nevoalat dezaprobarea unor asemenea potriviri profesionale, dar eu mă arăt foarte fericit că mi se oferă prilejul de a face o digresiune.

— A, eu şi Alee am avut succes în Afghanistan, la mijlocul anilor cincizeci. Prima noastră misiune împreună a fost de a ne infiltra în unele mici grupuri din Caucaz, prin intermediul cărora apoi să pătrundem în Rusia. Probabil că asta vi se pare ceva prăfuit. Un alt chicotit şi o clătinare din cap şi am continuat: Trebuie să recunosc, nu a fost un succes răsunător. Nouă luni mai târziu, l-au mutat în zona baltică, recrutând soldaţi din Estonia, Letonia şi Lituania.

M-a cerut din nou să fac echipă cu el, aşa că am acţionat ca ajutor al lui. Şi pentru a o lămuri şi pe Laura: Pe vremea aceea, statele baltice făceau parte din blocul sovietic, după cum sunt convins că ştii.

— Şi soldaţii erau agenţi. Acum îi numim colaboratori. Iar Leamas a avut baza oficială la Travemiinde, corect? în nordul Germaniei, da?

— E corect, Laura. Sub acoperire, ca membru al Grupului Internaţional de Supraveghere Maritimă. Protecţia zonelor de pescuit pe timpul zilei şi debarcări cu bărci rapide pe timp de noapte.

Bunny întrerupe discuţia noastră între patru ochi:

— Şi debarcările astea aveau cât de cât un nume?

— Jackknife[15], dacă-mi amintesc bine.

— Deci nu Windfall?

Ignoră-l.

— Jackknife. A funcţionat doi ani, după care s-a renunţat.

— Şi cum a decurs?

— Întâi de toate, trebuiau găsiţi voluntari. Apoi, aceştia erau instruiţi în Scoţia, în Pădurea Neagră sau altundeva. Estonieni, letoni. Apoi trebuiau duşi înapoi de unde proveneau. Aşteptam o zi fără lună. Bărci de cauciuc. Motoare silenţioase. Binocluri pentru vedere nocturnă. Grup de primire pe plajă, care să semnalizeze că totul era în regulă. Şi intram. Adică informatorii.

— Iar după ce soldaţii se întorceau, ce făceaţi tu şi Leamas? în afară de a desface o sticlă, evident, ceea ce în cazul lui Leamas era normal, bineînţeles, din câte am aflat.

— Ei bine, doar nu era cazul să zăbovim acolo, nu? i-am răspuns, refuzând din nou să mă expun. Mesajul era plecaţi de aici cât de repede se poate. Lăsaţi-i pe recruţi să se descurce. De fapt, de ce-mi pui asemenea întrebări?

— În parte, ca să te înţeleg mai bine. În parte pentru că mă întreb de ce ţi-ai amintit atât de bine lansările acelea când nu ţii minte absolut nimic despre Windfall.

---

15 Briceag sau săritură în echer de la trambulină (n.a.)

Laura, din nou:

— Lăsându-i să se descurce, presupun că îi lăsaţi pe agenţi pe cont propriu?

— Da, Laura, dacă ţii să te exprimi astfel.

— Şi ce însemna asta? Soarta lor. Ori ai uitat şi asta?

— Au murit pentru noi.

— Chiar au murit?

— Unii au fost prinşi imediat ce au debarcat. Alţii, două zile mai târziu. Unii au devenit agenţi dubli şi au acţionat împotriva noastră şi au fost executaţi abia mai târziu, am răspuns eu, auzind furia crescând în vocea mea şi nedorind să o opresc.

— Şi pe cine învinuieşti pentru asta, Pete? Tot Laura. Pentru ce?

— Pentru moartea acelor oameni.

O mică explozie nu strică.

— Pe nenorocitul de Bill Haydon, trădătorul nostru din interior, pe cine altul? Sărmanii oameni au fost trădaţi încă înainte ca noi să fi părăsit coasta germană. Pe scumpul nostru şef al Comitetului întrunit de Coordonare, acelaşi care planificase operaţiunea încă de la început.

Bunny îşi lasă capul în jos şi consultă ceva sub parapetul aflat în faţa mea. Laura se uită întâi la mine, apoi spre mâini, pe care le preferă. Unghii tăiate scurt, ca ale unui băiat, extrem de curate.

— Peter… E rândul lui Bunny, care trage acum în rafale, nu foc cu foc. În calitate de şef al consilierilor juridici ai Şefului Serviciului, şi nu ca avocat al tău; repet: mă îngrijorează anumite aspecte ale trecutului tău. Asta înseamnă că printr-o consiliere iscusită se poate crea o părere despre tine, iar dacă Parlamentul s-ar da deoparte şi ar lăsa frâu liber tribunalelor, secrete sau de alt fel, care, Doamne fereşte, pot considera că în cursul întregii tale cariere ai fost implicat într-un număr exorbitant de decese, pe care le-ai tratat cu nepăsare. Că ai fost desemnat să desfăşori – să zicem, de impecabilul George Smiley – operaţiuni secrete în care moartea unor persoane

nevinovate a fost considerată drept o urmare acceptabilă, chiar necesară. Poate chiar una dorită, cine ştie?

— Urmare dorită? Moarte? Ce tot bâigui acolo?

— Windfall, spune Bunny cu răbdare în glas.

3

— Peter?

— Da, Bunny.

Laura a adoptat o tăcere dezaprobatoare.

— Ne putem întoarce la acel moment din 1959, când cred că Operaţiunea Jackknife a fost abandonată?

— Nu mai sunt chiar atât de sclipitor în privinţa datelor, Bunny.

— Anulată de conducerea Biroului pe motiv că operaţiunea se dovedise neproductivă şi scumpă în ceea ce privea vieţile omeneşti. Pe de altă parte, tu şi Alee Leamas aţi bănuit că era ceva putred pe frontul de acasă.

— Comitetul întrunit cerea intensificarea acţiunilor. Alee striga că era vorba de o conspiraţie. Indiferent pe care porţiune de coastă am fi debarcat, de fiecare dată adversarii erau acolo. Legăturile radio erau blocate. Totul era ratat. Trebuia să fie vorba de cineva dinăuntru. Asta era părerea lui Alee şi, din punctul meu de vedere, atât de redus cât era, m-am simţit îndemnat să o împărtăşesc.

— Aşadar, voi doi aţi hotărât să faceţi un démarché[16] către George Smiley. Probabil că îl socoteaţi potenţial trădător chiar pe Smiley, fără să afirmaţi asta.

— Jackknife a fost operaţiunea iniţiată de întrunire. Sub comanda lui Bill Haydon. Haydon, apoi Alleline, Blând şi Esterhase. Băieţii lui Haydon, aşa le spuneam. George nu a avut nicio treabă cu operaţiunea.

— Iar întrunirea şi Operaţiunile Secrete au fost la cuţite?

— Întrunirea conspira mereu pentru a-i avea pe cei de la Operaţiuni Secrete sub aripa lor. George a văzut în aceasta o tendinţă de acaparare a întregii puteri din Serviciu şi a depus eforturi deosebite pentru a se opune.

---

16 Demers, intervenţie (fr.).

— Şi unde se situa galantul şef de serviciu în toată această dispută? „Control”, aşa cum trebuie să-l numim.

— Îi asmuţea pe unii împotriva celorlalţi. Ca de obicei, cum se spune, dezbină şi stăpâneşte.

— Am dreptate dacă tind să cred că existau probleme personale între Smiley şi Haydon?

— S-ar putea să fi existat. Se vorbea pe la colţuri că Bill avea o aventură cu Ann, soţia lui George. Aceasta i-a complicat mult viaţa lui George şi ţintele sale. Era genul de mişcare pe care o puteai aştepta din partea lui Bill. A fost un ticălos inteligent.

— Smiley a discutat cu tine despre viaţa lui privată?

— Nici vorbă de aşa ceva. Nu este genul de discuţie pe care o porţi cu un subordonat.

Bunny se gândeşte la asta, nu crede şi pare că vrea să urmărească subiectul, dar se răzgândeşte.

— Aşadar, odată cu abandonarea Operaţiunii Jackknife, tu şi Leamas v-aţi prezentat necazurile faţă de Smiley. Faţă în faţă. Doar voi trei. Şi tu. În ciuda funcţiei mici pe care o aveai.

— Alee m-a rugat să merg cu el. Nu avea încredere în sine.

— De ce?

— Alee se aprinde mult prea repede.

— Şi unde s-a desfăşurat această întâlnire „à trois”?

— Ce importanţă mai are, la naiba?

— Pentru că-mi imaginez un loc ferit. Unul despre care nu mi-ai vorbit, dar o vei face la momentul potrivit. M-am gândit că era momentul în care să te întreb asta.

Mă amăgisem să cred că prin această discuţie banală am putea ajunge în ape mai puţin primejdioase.

— Am fi putut folosi casa conspirativă a Circului, dar, în mod obişnuit, întrunirea le înţesase pe toate cu microfoane. Am fi putut apela la locuinţa lui George din Baywater Street, dar acolo locuia Ann. Exista un soi de înţelegere potrivit căreia ea nu trebuia amestecată în treburi care nu o priveau.

— Ar fi dat fuga la Haydon să-l informeze.

— Nu asta am spus. Exista acel sentiment. Nimic altceva. Vreţi să continui sau nu?

— Chiar te rog, dacă nu te superi.

— L-am luat pe George din Baywater Street şi am făcut o plimbare de-a lungul South Bank în beneficiul sănătăţii lui. Era o seară de vară. Se plângea mereu că nu face destulă mişcare.

— Şi în cursul acelei plimbări de-a lungul fluviului s-a născut Operaţiunea Windfall?

— Of, pentru numele Domnului! Maturizează-te!

— O, sunt matur, nu-ţi face griji. Iar tu întinereşti din clipă în clipă. Cum a decurs conversaţia? Sunt numai urechi.

— Am discutat despre trădare. În general, nu în amănunt, pentru că nu avea rost. Prin definiţie, oricine era membru actual sau recent al întrunirii devenea suspect. Aşadar, cincizeci sau şaizeci de oameni, toţi potenţiali trădători din interior. Am discutat despre cine avea suficient acces ca să deconspire Operaţiunea Jackknife, dar noi ştiam că avându-l pe Bill în fruntea întrunirii, pe Percy Alleline care îi mânca din palmă şi pe Blând şi Esterhase care se implicaseră în acţiune atât cât se putea, trădătorul nu trebuia decât să apară la şedinţele de planificare ale întrunirii, la care aveau acces toţi sau să stea la barul ofiţerilor superiori şi să-l asculte pe Percy Alleline vorbind vrute şi nevrute. Compartimentarea era o povară, spunea mereu Bill, şi atunci să le permitem tuturor să ştie orice se petrecea. Asta i-a oferit acoperirea de care avea nevoie.

— Şi cum a reacţionat Smiley la demarche-ul vostru?

— A spus că se va gândi bine şi ne va da un răspuns. Pentru că nimeni n-ar fi putut obţine mai mult de la George. Ascultaţi, cred că aş vrea cafeaua pe care mi-aţi oferit-o mai devreme, dacă nu vă supăraţi. Neagră. Fără zahăr.

M-am întins, am clătinat din cap şi am căscat. Am şi

eu o vârstă, ce Dumnezeu. Dar Bunny nu s-a lăsat păcălit, iar Laura îşi pierduse demult încrederea în mine. Mă priveau ca doi oameni care se cam săturaseră de mine, iar cafeaua nu intra în meniu.

Bunny adoptase o expresie de avocat. Nu mai privea printre gene. Nu mai ridica vocea la un bătrân ramolit care nici nu aude prea bine.

— Vreau să ne întoarcem de unde am plecat, eşti de acord cu asta? Tu şi domnia legii[17]. Serviciul şi domnia legii. Îmi acorzi întreaga ta atenţie?

— Cred că da.

— Am vorbit mai devreme despre interesul insaţiabil al publicului britanic faţă de infracţiunile istorice. Ceva ce nu le scapă nicidecum bravilor noştri parlamentari.

— Ai vorbit de asta? Probabil.

— Ori curţilor de justiţie. Acum este la modă jocul istoric de învinovăţire. Noul nostru sport naţional. Generaţia imaculată de astăzi contra celei vinovate din care faci şi tu parte. Cine va ispăşi păcatele părinţilor noştri, chiar dacă la vremea respectivă nu erau considerate păcate? Dar tu nu eşti tată, adevărat? Deşi dosarul tău personal sugerează că ar trebui să fii înconjurat de nepoţi.

— Parcă ai spus că dosarul meu a fost crâmpoţit. Acum îmi zici că nu e aşa?

— Încerc să-ţi citesc emoţiile. Şi nu pot. Ori nu ai aşa ceva, ori ai prea multe. Ai trecut cu uşurinţă peste moartea lui Liz Gold. De ce? Ai trecut cu nonşalanţă peste moartea lui Alee Leamas. Mimezi o amnezie totală în legătură cu Windfall, deşi noi ştim cu certitudine că ai primit aprobare să participi la acea operaţiune. În mod semnificativ, regretatul tău prieten Alee Leamas nu a primit aprobare,

---

17 în original, „Rule of Law“ înseamnă domnia legii sau conducerea societăţii prin intermediul legii. Dacă legea este „entitatea“ dominantă, toată lumea supusă legii are şansa egalităţii cu toţi ceilalţi şi oportunitatea libertăţii. Sens total diferit faţă de „Rule by Law“, care înseamnă domnia (dominaţia, stăpânirea) prin lege, care e utilizată ca un instrument de control al societăţii, (n.red.)

în ciuda faptului că a murit înhămat la o operaţiune pentru care nu era autorizat. Nu-ţi cer să mă întrerupi, aşa că te rog să n-o faci. Cu toate astea, a continuat el, făcând uitată purtarea mea nepoliticoasă, încep să percep contururile unei înţelegeri între noi. Ai recunoscut că Operaţiunea Windfall ar putea face să sune slab pentru tine. Probabil un exerciţiu de instruire, ai spus cu graţie şi ridicol. Prin urmare, ce a fost? în schimbul unei transparenţe mai mari din partea noastră, s-ar putea ca acel clinchet îndepărtat să devină mult mai clar din partea ta?

Rămân pe gânduri, clatin din cap şi încerc să recepţionez acel clinchet îndepărtat. Am senzaţia unei lupte până la ultimul om, iar acel ultim om sunt eu.

— Bunny, felul în care cred că îmi amintesc că prin ceaţă, recunosc eu, semnalizând o uşoară schimbare de direcţie în favoarea lui, Windfall, dacă îmi aduc aminte cât de cât, nu a fost o operaţiune, ci o sursă. Cred că de asta nu ne înţelegem unul pe celălalt – sperând că voi obţine un fel de scădere a presiunii exercitate de cei aflaţi de cealaltă parte a mesei, dar neobservând aşa ceva – o sursă potenţială care a ratat totul încă de la primul obstacol întâlnit. Şi a fost abandonată, imediat şi foarte elegant. Se închide dosarul şi se uită.

Mă avânt mai departe:

— Sursa Windfall a fost o relicvă din trecutul lui George. Un alt caz istoric, dacă vreţi – o înclinare politicoasă a capului către Laura –, un profesor est-german de literatură barocă de la Universitatea din

Weimar. Un prieten de-al lui George din război, care ne-a făcut unele servicii minore. A luat legătura cu George printr-un cadru universitar suedez, undeva prin 1959 – vorbeşte cursiv, păstrează lucrurile neclare, asta este regula de aur. Proful, aşa cum îl numeam noi, susţinea că deţine informaţii fierbinţi despre un acord super-secret care se încheiase între cele două Germanii şi Kremlin. Spunea că auzise asta de la un amic din administraţia est-germană, care împărtăşea aceleaşi vederi ca şi el. (Acum

totul curge de pe limbă, la fel ca pe vremurile bune.) Cele două Germanii urmau să fie unite, cu condiţia să rămână neutre şi dezarmate. Cu alte cuvinte, era exact ce Occidentul nu voia: un vid de putere chiar în mijlocul Europei. Dacă Circul va reuşi să-l aducă în secret pe Prof. În Occident, el ne va furniza informaţii complete.

Un zâmbet mâhnit, o clătinare a capului albit. Şi de dincolo de prăpastia uriaşă dintre noi nu vine niciun semn.

— S-a dovedit că tot ce voia Proful era o catedră la Oxford, o slujbă pe viaţă, un titlu de cavaler şi să ia ceaiul cu regina – şi chicotesc. Şi bineînţeles că inventase totul. Prostii de nimic. Caz închis, am încheiat eu, simţind că totuşi făcusem o treabă bună, iar Smiley, oriunde s-ar fi aflat în acele momente, ar fi aplaudat în tăcere auzindu-mă.

Însă Bunny nu a aplaudat. Nici Laura. Bunny părea îngrijorat în mod nesincer, iar Laura, de-a dreptul neîncrezătoare.

— Vezi tu, Peter, problema este că ceea ce tocmai ne-ai servit nu sunt altceva decât exact aceleaşi rahaturi pe care le-am găsit în dosarele false din arhiva centrală despre Windfall, mi-a explicat Bunny după o vreme. Am dreptate, Laura?

Evident că avea dreptate, pentru că ea a preluat imediat ideea.

— Practic, cuvânt cu cuvânt, Bunny. Născocite cu unicul scop de a duce orice anchetator curios pe un drum greşit. Nu a existat un asemenea profesor, iar povestea este o plăsmuire de la un capăt la celălalt. Şi vreau să spun că totul a fost frumos şi elegant: dacă

Windfall trebuia protejat de ochii curioşi ai oricărui Haydon de pe pământul ăsta, un dosar măsluit pentru a crea o perdea de fum aflat în arhiva centrală se justifică perfect.

— Peter, ceea ce nu are logică este ca la vârsta ta să te afli aici şi să încerci să ne serveşti acelaşi rahat pe care tu, George Smiley şi ceilalţi de la Operaţiuni Secrete l-aţi

scornit cu o generaţie în urmă, a spus Bunny, şi a reuşit să strângă uşor din ochi în semn de amiciţie.

— Vezi tu, Pete, am descoperit rapoartele financiare ale lui Control, cel care domnea peste toate, a explicat Laura spre lămurirea mea, venindu-mi în ajutor, în timp ce mă gândeam la ce să răspund. Pentru fondurile lui reptiliene[18]. Asta este felia de fonduri obţinută prin vot secret pe care Control o primeşte drept bani de buzunar, dar trebuie totuşi justificată până la ultimul bănuţ, corect, Peter? Asta a sunat ca o întrebare adresată unui copil. Rapoartele financiare de justificare au fost oferite chiar de el aliatului său de încredere de la Trezorerie. Se numea Oliver Lacon, mai apoi Sir Oliver, iar în prezent regretatul Lord Lacon de Ascot West…

— N-ai vrea să-mi spui, te rog, ce legătură au toate astea cu mine?

— Practic, toate, a spus Laura cu calm în glas. În rapoartele lui financiare către Trezorerie, doar spre cunoştinţa lui Lacon, Control dă numele a doi ofiţeri ai Circului care, în caz că li se va cere, vor furniza informaţii complete şi sincere privind costurile unei anumite Operaţiuni Windfall. Asta, în situaţia în care cheltuielile suplimentare vor fi vreodată contestate de posteritate. Control era foarte vigilent în astfel de probleme, chiar dacă în rest era neglijent. Primul nume este al lui George Smiley. Iar cel de-al doilea este Peter Guillam. Adică tu.

O vreme, Bunny lasă impresia că nu a auzit nimic din acest schimb de replici. A stat din nou cu capul plecat, cu ochii sub parapet şi, indiferent ce citea, îi solicita întreaga atenţie. În cele din urmă, a ridicat capul.

— Laura, spune-i de apartamentul secret pe care l-ai descoperit în cazul Windfall. Ascunzătoarea deţinută de secţiunea Operaţiuni Secrete, unde Peter a depozitat toate dosarele pe care le-a furat, a sugerat el pe un ton care arăta că era preocupat de alte chestiuni.

18 Expresie atribuită lui Otto von Bismark, care se referă la fonduri secrete pentru finanţarea de operaţiuni, asasinate etc. (n.tr.)

— Da, în fine, există acel apartament sigur care este menţionat în rapoarte, aşa cum spune Bunny, mi-a explicat Laura cu un aer îndatoritor. Şi o menajeră a acelei case conspirative, ceea ce vine în plus – spune ea cu indignare în voce –, şi un misterios domn, pe nume Mendel, care nici măcar nu figurează în registrele Serviciului, a fost angajat de Operaţiuni Secrete exclusiv în calitate de agent pentru Windfall. Două sute de lire pe lună plătite în contul lui poştal de economii la Weybridge, plus cheltuieli de călătorie şi suplimente însumând alte două sute de lire, care trebuiau justificate, bani plătiţi dintr-un cont de client nenumit, gestionat de o firmă fantomă de avocatură din City. Şi un anume George Smiley, care era persoana împuternicită să se ocupe de acel cont în integralitatea lui.

— Mendel fiind cine? a întrebat Bunny.

— Ofiţer de poliţie pensionat, de la Brigada Specială, am răspuns eu, aflat acum pe autopilot. Numele mic, Oliver. A nu se confunda cu Oliver Lacon.

— Angajat cum, şi de unde?

— George şi Mendel se cunoşteau de multă vreme. George colaborase cu el într-un caz. Îi plăcea cum se îmbrăca. Şi îi mai plăcea faptul că nu făcea parte din Circ. Gura mea de aer curat, aşa îl numea.

Bunny a părut brusc istovit de întreaga discuţie. Se lăsase greu pe spătarul fotoliului şi îşi rotea încheieturile mâinilor, parcă pregătindu-şi corpul pentru un zbor lung.

— Aşa, ce-ar fi să revenim pe teren ferm, se poate? a sugerat el cu un căscat implicit. Fondul reptilian al lui George era în acel moment singura şi exclusiva dovadă credibilă care ne pune la dispoziţie: (a) o cale privind desfăşurarea şi scopul Operaţiunii Windfall şi (b) un mijloc de a ne apăra de orice acţiune civilă frivolă sau de o acuzaţie privată adusă împotriva Serviciului şi împotriva lui Peter Guillam personal, de un anume Christoph Leamas, singurul moştenitor al regretatului Alee, şi de o anume Karen Gold, fată bătrână, singura fiică a regretatei Elizabeth, sau Liz. Ai auzit de aşa ceva? Să nu-mi spui că,

în cele din urmă, te-am surprins.

Încă prăbuşit pe fotoliu, a scos un slab Iisuse, timp în care a aşteptat reacţia mea. Şi probabil că asta a durat multă vreme, pentru că îmi aduc aminte că a răcnit imperios: „Ei bine?” către mine.

— Liz Gold a avut un copil? mă aud întrebând.

— O versiune arţăgoasă a ei, din câte se pare. Abia împlinise cincisprezece ani când a fost lăsată gravidă de nu ştiu ce tântălău din şcoala ei. La insistenţele părinţilor ei, copilul a fost dat spre adopţie. Cineva a botezat-o Karen. Ori probabil că nu a fost botezată. Este evreică. După ce a crescut în casa femeii respective, numita Karen şi-a exercitat dreptul legal de a cunoaşte identitatea părinţilor naturali şi, lucru de înţeles, a manifestat curiozitate privind locul şi modul în care a murit mama ei.

A făcut o pauză, în caz că aveam de pus vreo întrebare. În cele din urmă, am avut una: de unde naiba au obţinut Christoph şi Karen numele noastre? A ignorat-o.

— În investigaţia ei, Karen a fost încurajată mult de Christoph, fiul lui Alee, care, de la căderea Zidului, fără ştiinţa ei, s-a străduit din răsputeri să descopere cum şi de ce murise tatăl lui şi, trebuie să spun, nu cu sprijinul entuziast al acestui Serviciu, care a făcut toate eforturile să le pună în cale toate obstacolele posibile, şi nu numai. Din nefericire, eforturile noastre s-au dovedit contraproductive, în ciuda faptului că numitul Christoph Leamas are un cazier german lung cât braţul tău.

O altă pauză. Şi totuşi, nicio întrebare din partea mea.

— Cei doi avocaţi şi-au unit acum forţele. S-au convins, şi nu fără motiv, ca părinţii celor doi au murit ca urmare a ceea ce pare să fi fost un rateu de zile mari al acestui Serviciu, comis de George Smiley şi de tine. Ei doresc o dezvăluire completă, daune şi scuze publice în care trebuie să apară nume. Al tău, de pildă. Ştiai că Alee Leamas zămislise un fiu?

— Da. Dar ce e cu Smiley? De ce nu este el aici în

locul meu?

— Aşadar, ştii din întâmplare cine a fost fericita mamă?

— O nemţoaică pe care a cunoscut-o în timpul războiului, când acţiona în spatele liniilor. Ulterior, ea s-a căsătorit cu un avocat din Düsseldorf, pe nume Eberhardt. Acesta a adoptat băiatul. Numele lui nu este Leamas, ci Eberhardt. Te-am întrebat unde este George.

— Să lăsăm asta pentru mai târziu. Şi îţi mulţumesc pentru capacitatea excelentă de a-ţi aminti. Ştiau şi alţii despre existenţa acelui băiat? Ceilalţi colegi ai amicului tău Leamas? Am şti şi noi asta, numai că dosarele au fost furate, înţelegi? Apoi, deja îngreţoşat să mai aştepte răspunsul meu, spune: Se ştia sau nu, în general, în cadrul Serviciului că Alee Leamas zămislise un bastard german pe nume Christoph, care locuia la Düsseldorf? Da sau nu?

— Nu.

— Cum dracu' nu?

— Alee nu vorbea mult despre sine.

— Se pare că doar faţă de tine. L-ai cunoscut?

— Pe cine?

— Pe Christoph. Nu pe Alee. Pe Christoph. Cred că ai devenit din nou îndărătnic, în mod deliberat.

— Nu sunt nicidecum aşa cum zici şi răspunsul meu este nu, nu l-am cunoscut pe Christoph Leamas, am răspuns eu, pentru că m-am gândit: de ce să-l răsfăţ cu adevărul? Şi, cât el a digerat asta, am spus: Te-am întrebat unde este Smiley.

— Şi, după cum ai băgat de seamă, am ignorat întrebarea.

O pauză, cât amândoi am aşteptat să ne adunăm gândurile, iar Laura a privit cu un aer absent pe fereastră.

— Christoph, aşa cum îi putem spune, reia Bunny pe un ton letargic, nu e lipsit de talente, Peter, chiar dacă s-ar putea să fie infractor. Probabil că-l ajută genele. După ce a avut confirmarea că tatăl lui natural a murit la Zidul Berlinului pe partea estică, el şi-a croit drum, nu ştim prin

ce mijloace, dar le respectăm, într-un maldăr de arhive Stasi, presupuse a fi închise publicului, şi a descoperit trei nume semnificative. Al tău, al defunctei Elizabeth Gold şi al lui George Smiley. S-a organizat o întâlnire. Acea pereche s-a sudat, în ce măsură, nu e treaba noastră să ne întrebăm, împreună, s-au consultat cu unul dintre acei admirabili şi inteligenţi avocaţi specializaţi în drepturi civile, care poartă sandale ce lasă degetele picioarelor la vedere şi care reprezintă o pacoste pentru acest Serviciu. Drept reacţie, noi analizăm posibilitatea de a le oferi avocaţilor o avere din bani publici în schimbul tăcerii, dar suntem foarte conştienţi că procedând astfel nu facem decât să confirmăm că ei au un caz solid, iar astfel îi vom încuraja să devină mai vocali decât sunt în prezent: „Duceţi-vă naibii cu banii voştri, oameni ai răului. Istoria trebuie să vorbească. Putreziciunea trebuie îndepărtată. Vrem să vedem capete rostogolindu-sea. Al tău, de exemplu, mă tem.

— Şi probabil al lui George.

— Drept urmare, ne confruntăm cu premisa grotescă, shakespeariană prin care două victime ale diavolescului complot al Circului apar pentru a ne acuza prin intermediul vocilor vlăstarelor lor. Până în prezent am reuşit să potolim mass-media sugerând – nu întru totul adevărat, dar cine stă să pună la îndoială? – că, în eventualitatea în care Parlamentul se dă deoparte pentru a lăsa loc unui proces civil, cazul va fi audiat în izolarea decentă oferită de un tribunal cu uşi închise şi doar noi vom hotărî cine a câştigat. Drept răspuns, reclamanţii au instigat ca întotdeauna prin avocaţii lor, extrem de supărători, spunând: „Lăsaţi-ne în pace, vrem transparenţă, vrem dezvăluiri complete”. Cu o oarecare ingenuitate, ai întrebat de unde putea avea Stasi numele voastre. Păi de unde? De la Centrala moscovită, bineînţeles, care le-au comunicat în mod firesc către Stasi. Şi de unde avea Centrala moscovită numele voastre? De la acest Serviciu, desigur, din nou mulţumită foarte

harnicului Bill Haydon, pe acea vreme în largul lui şi care avea să mai rămână la fel încă şase ani, până când sfântul George a apărut pe calul lui alb şi l-a făcut să dispară. Mai eşti în legătură cu el?

— Cu George?

— Cu George.

— Nu. Unde se află acum?

— Şi nu ai luat legătura cu el în ultimii ani?

— Nu.

— Aşadar, când a fost ultima oară când ai luat legătura cu el?

— Acum opt ani. Ba nu, zece.

— Precizări.

— Mă aflam la Londra. L-am căutat.

— Unde?

— În Baywater Street.

— Şi cum se simţea?

— Bine, mulţumesc.

— Noi îl căutăm aici, şi dincolo. Şi rătăcitoarea Lady Ann? Mai ţii legătura cu ea? Legătură în înţeles strict metaforic, fireşte.

— Nu. Şi nici nu simt nevoia unor insinuări.

— Ei bine, vreau paşaportul tău.

— Pentru ce?

— Paşaportul pe care l-ai prezentat la recepţia de la parter, te rog. Paşaportul tău britanic, şi întinse mâna peste parapet.

— De ce, pentru Dumnezeu?

Oricum, i l-am dat. Ce altceva puteam face? Să mă iau la bătaie cu el?

— Atât ţi-a rămas? spune el răsfoind gânditor paginile lui. Ai avut o sumedenie de paşapoarte la vremea ta, sub diferite nume. Unde sunt acum?

— Le-am predat. S-au distrus.

— Ai naţionalitate dublă. Unde ţi-e paşaportul francez?

— M-am născut dintr-un tată britanic, am lucrat ca

britanic şi asta e de ajuns pentru mine. Acum pot să-l primesc înapoi, te rog?

Însă el dispăruse deja sub acel parapet.

— Aşadar, Laura. Tu, din nou, spuse Bunny parcă redescoperind-o. Acum putem pătrunde ceva mai adânc în acel apartament secret Windfall, te rog?

S-a terminat. Am luptat până la ultima minciună. Sunt un om mort şi nu mai am muniţie.

Laura examinează din nou documentele aflate sub limita mea de vizibilitate şi fac toate eforturile pentru a ignora picăturile de sudoare care mi se rostogolesc pe piept.

— Da, în fine, casa conspirativă, şi încă cum, îl aprobă ea, moment în care îşi înalţă capul cu un aer încântat. Un apartament sigur, dedicat exclusiv pentru a fi folosit în Operaţiunea Windfall şi asta este descrierea aproape completă a fişei postului. Să fie situat în zona învecinată Londrei centrale, plus o declaraţie că, din motive de securitate, respectivul apartament va fi cunoscut sub numele de Grajduri, iar acestuia i se va atribui un îngrijitor permanent, care să se afle la discreţia lui Smiley. Şi cam asta este soarta noastră.

— A sunat clopoţelul? mă întreabă Bunny.

Cei doi aşteaptă. La fel şi eu. Laura îşi reia conversaţia personală cu Bunny.

— E ca şi cum Control nu a vrut să ştie nici măcar Lacon unde era acel loc sau cine se ocupa de el, Bunny. Ceea ce, având în vedere puterea pe care o avea Lacon la Trezorerie şi cunoştinţele lui cuprinzătoare despre alte domenii ale afacerilor Circului, mi se pare că este vorba de o oarecare paranoia din partea lui Control, dar cine suntem noi ca să-l criticăm?

— Adevărat, ce drept avem? Grajduri care să fie curăţate? întreabă Bunny, extrem de curios.

— Aşa presupun, spune Laura.

— Alegerea lui Smiley?

— Întreabă-l asta pe Pete, sugerează ea cu un aer

sugestiv.

Însă Pete, nume pe care îl urăsc, a devenit mai surd decât se preface a fi.

— Şi vestea bună este că încă există o casă conspirativă pentru Windfall! spune Bunny, însă adresându-se Laurei. Pentru că fie dinadins, ori din simplă neglijenţă, iar eu bănuiesc că e vorba de neglijenţă, Grajdurile au rămas pe cheltuiala personală a nu mai puţin de patru şefi succesivi ai Serviciului. Şi există şi acum. Şi şefii noştri de la ultimul etaj habar nu au că el există, fără a mai vorbi de locul în care se află. Lucru şi mai ciudat, în aceste vremuri de austeritate, existenţa apartamentului nu a fost investigată de scumpii noştri oameni de la Trezorerie. Au aprobat cheltuielile, Domnul să-i binecuvânteze, an de an. Se preface că este sâsâit şi antihomosexualitate: Prea secret pentru a întreba, dragii mei. Semnaţi pe linia punctată, şi nu suflaţi nicio vorbă către mami. Este o proprietate închiriată şi nu avem nici cea mai vagă idee când expiră contractul, cine o deţine şi nici ce prostănac generos plăteşte facturile. Şi, spre mine, cu acelaşi ton dezlănţuit: Peter. Pierre. Ai devenit tare tăcut. Te rog să ne lămureşti. Cine este acel prostănac generos?

Când eşti încolţit, după ce ai încercat toate trucurile pe care le cunoşti, iar ele nu au dat roade, nu ai prea multe şanse să scapi pe furiş. Poţi depăna povestea din interiorul poveştii. Mai făcusem asta şi nu mersese. Poţi încerca un loc comun parţial şi să speri că totul se încheie acolo. Mai făcusem şi asta, însă nu se încheiase unde dorisem eu. De aceea, accepţi că ai ajuns la capătul drumului şi că singura soluţie care ţi-a rămas este să fii îndrăzneţ, să spui adevărul sau o parte din el, cât să poţi scăpa cu atât şi să primeşti câteva bile albe pentru că te-ai dovedit băiat bun. Însă niciuna dintre aceste tactici nu mi s-a părut a duce spre un final plauzibil, poate doar îmi mai putea aduce paşaportul înapoi.

— George avea un avocat fidel, am spus eu, în timp

ce uşurarea de păcătos care se confesează creştea în mine fără să vreau asta. Cel sau cea căreia tu îi spui cochetul sau cocheta. El sau ea a fost de acord să intre în acel joc. Casa conspirativă nu este un apartament, ci o casă cu trei etaje şi a fost închiriată de o firmă offshore înregistrată în Antilele Olandeze.

— Totul rostit ca un erou, spuse Bunny pe un ton aprobator. Şi cine are grijă de casă?

— Millie McCraig. O fostă agentă a lui George. A mai avut grijă de ea şi înainte. Se pricepea foarte bine la asta. Când a început Operaţiunea Windfall, ea ţinea o casă conspirativă a Circului pentru întrunire în New Forest. Un loc numit Tabăra 4. George i-a spus să-şi dea demisia, apoi să se reangajeze la Operaţiuni Secrete. A transferat-o apoi la fondul reptilian şi a plasat-o la Grajduri.

— Care se află unde, putem afla acum? – tot Bunny.

Aşa că le-am spus şi asta, ba le-am dat şi numărul de telefon de la Grajduri, care mi-a scăpat de pe limbă cu atâta uşurinţă de parcă s-ar fi încordat tot timpul să-mi iasă pe gură. Apoi a urmat o scenă de regie cât Bunny şi Laura au creat o ravenă între dosarele de pe masa dintre noi şi Bunny a scos un telefon cu baza foarte lată, de o complexitate care mă depăşea total în acel spaţiu gol şi, după ce a atins în succesiune sacadată o serie de taste cu o viteză ameţitoare, mi-a întins receptorul.

Cu o zecime din iuţeala lui Bunny, am tastat numărul de telefon de la Grajduri şi am rămas surprins să aud tonul răsunând puternic în încăpere, ceea ce, pentru urechile mele vinovate, nu reprezenta doar o gravă încălcare a regulilor de securitate, ci de-a dreptul un act de trădare, ca şi cum aş fi fost deconspirat, capturat şi închis dintr-o singură mişcare. Telefonul a sunat. Am aşteptat, încă niciun răspuns. Şi m-am gândit, Millie este la biserică, pentru că obişnuia să facă asta cu asiduitate, ori e plecată să se plimbe cu bicicleta, ori e cu mult mai puţin agilă decât era odinioară, ca şi noi ceilalţi de fapt. Dar mai probabil este că a murit, pentru că, frumoasă şi intangibilă

cum era, avea cel puţin cu cinci ani mai mult decât mine.

Ţârâitul a încetat. S-a auzit un foşnet şi am presupus că apelul trecea pe modul răspuns. Apoi, spre uimirea şi incredulitatea mea, am auzit glasul lui Millie, acelaşi glas, acelaşi tăiş de dezaprobare scoţiană puritană pe care îl maimuţăream pentru a-l face pe George să râdă când era prost dispus:

— Da? Alo? Iar după ce am ezitat: Cine este, vă rog? cu un ton indignat, ca şi cum ar fi fost miezul nopţii, nu şapte seara.

— Sunt eu, Peter Weston, Millie, am spus eu. Şi, pentru mai multă siguranţă, strecor şi numele de cod al lui Smiley: Prietenul domnului Barraclough, dacă mai ţii minte.

Mă aşteptam, chiar speram că măcar o dată în viaţă Millie McCraig va avea nevoie de timp ca să-şi adune gândurile, însă ea a revenit atât de brusc, încât eu, nu ea, am rămas deconcertat.

— Domnul Weston?

— În carne şi oase, Millie, nu umbra lui.

— Te rog să te identifici, domnule Weston.

Să mă identific? Nu i-am oferit deja două nume conspirative? apoi mi-am dat seama: vrea reperul meu, care era o formă de comunicare codificată obscură, folosit mai frecvent în sistemul telefonic al Moscovei decât al Londrei, dar în zilele noastre cele mai întunecate, Smiley insistase să fie folosit. De aceea am ridicat un creion cafeniu care se afla în faţa mea şi, simţindu-mă un idiot desăvârşit, m-am aplecat deasupra super-sofisticatului telefon al lui Bunny şi am bătut în microfon codul de reper vechi de o mie de ani: trei lovituri, pauză, o lovitură, pauză şi două lovituri. Şi asta a dat roade, evident, pentru că imediat ce am dat ultima lovitură, Millie a revenit cu glas dulce şi plăcut, spunând că se bucura să îmi audă vocea după atâţia ani, domnule Weston, şi întrebându-mă cu ce îmi putea fi de folos.

La care i-aş fi putut răspunde: Ei bine, Millie, fiindcă

tot ai întrebat, ai putea, te rog, să confirmi că aceste evenimente se petrec în lumea reală şi nu în cine ştie ce colţ neguros al lumii de mijloc, rezervată spionilor neadormiţi de altă dată?

4

În dimineaţa precedentă, la sosirea din Bretania, mă cazasem într-un hotel jalnic din apropiere de Charing Cross şi plătisem nouăzeci de lire în avans pentru o cameră de mărimea unui coşciug. În drum spre Birou îi făcusem o vizită de curtoazie vechiului meu prieten şi fost informator Bernie Lavendar, croitor pentru bărbaţii din Corpul Diplomatic, al cărui atelier era situat într-un demisol minuscul din apropiere de Saville Row. Dar mărimea nu prezentase niciodată importanţă pentru Bernie. Ceea ce conta pentru el – şi pentru Circ – era de a pătrunde în saloanele diplomatice din Kensington Palace Gardens şi de la St. John Wood şi să culeagă informaţii pentru Anglia, contra unui venit modest, scutit de impozit.

Ne-am îmbrăţişat, am tras storurile şi am încuiat uşa. De dragul vremurilor trecute, am probat două articole dintre cele pe care cei care le comandaseră nu le ridicaseră: sacouri şi costume cusute pentru diplomaţi străini care, din motive necunoscute, nu veniseră să şi le ia. Şi, în cele din urmă, tot în spiritul vremurilor apuse, i-am încredinţat un plic sigilat pe care să îl păstreze în seiful lui până la întoarcerea mea. Conţinea paşaportul meu francez, dar chiar dacă în el s-ar fi aflat planurile pentru debarcarea din Normandia, Bernie nu l-ar fi tratat cu un respect mai mare.

Acum m-am întors ca să îl recuperez.

— Ce mai face domnul Smiley? mă întreabă el, coborând glasul cu veneraţie, sau ca o măsură exagerată de securitate. Am mai auzit de el, domnule G?

Nu am auzit. Dar Bernie? Vai, nici Bernie nu a auzit, de aceea ne consolăm cu un chicotit provocat de obiceiul lui George de a dispărea lungi perioade de timp fără nicio explicaţie.

Dar lăuntric nu am chicotit. Era posibil ca George să fi murit? Şi că Bunny ştia asta, dar nu voia să îmi spună? Dar nici măcar George nu putea muri în secret. Şi ce era cu Ann, veşnic necredincioasa lui soţie? Cu câtva timp în urmă, îmi ajunsese la urechi vestea că, sătulă să mai continue cu numeroasele ei aventuri, se măritase cu o organizaţie caritabilă la modă. Dar era greu de spus dacă ataşamentul ei faţă de acea organizaţie durase mai multă vreme decât precedentele.

Având paşaportul francez în buzunar, m-am dus spre Tottenham Court Road şi am investit bani în două telefoane mobile fără abonament, fiecare având timp de convorbiri în valoare de zece lire. Şi, în altă ordine de idei, am cumpărat şi o sticlă de scotch, pe care uitasem să o cumpăr de pe aeroportul din Rennes, lucru care explică probabil faptul că nu îmi amintesc nimic despre noaptea care s-a scurs cumva.

Trezindu-mă în zori, m-am plimbat o oră prin burniţă şi am mâncat un dejun prost la un bar care servea sandvişuri. Abia după aceea, cuprins de un sentiment de resemnare marcat de scepticism, mi-am făcut curaj şi am oprit un taxi şi i-am dat adresa care vreme de doi ani fusese scena mai multor bucurii, stres şi suferinţă umană decât oricare alt loc din viaţa mea.

Din câte îmi aminteam, Disraeli Street 13, altfel spus Grajduri, fusese o casă dărăpănată, nerestaurată, în stil victorian, aflată la capătul unui şir de altele asemănătoare, pe o stradă lăturalnică din

Bloomsbury. Şi, spre surprinderea mea, aceea este casa care se înalţă în faţa mea acum: neschimbată, impenitentă, un reproş viu la adresa vecinelor sale strălucitoare şi dichisite. Este ora nouă dimineaţa, ora stabilită, dar pragul ei este stăpânit de o femeie suplă în blugi, adidaşi şi o jachetă din piele, care vorbeşte aprig la telefonul mobil. Mă pregătesc să încep încă un circuit, când îmi dau seama că femeia este Laura-de-la-Istorie, dar în ţinută modernă.

— Ai dormit bine. Pete?

— Ca un înger.

— Ce sonerie să apăs fără să fac vreo cangrenă?

— Încearcă „Etica”.

„Etica” reprezenta alegerea lui Smiley pentru cea mai puţin tentantă sonerie pe care găsit-o. Uşa principală se deschide, iar acolo, în semiîntuneric, stă fantoma lui Millie McCraig, părul ei, care cândva era negru ca tăciunele, acum era la fel de alb ca al meu. Cu trupul cândva atletic, acum încovoiat de vârstă, dar având aceeaşi privire luminoasă, plină de zel şi arzândă, care izvora din ochii albaştri şi umezi, identică cu cea de atunci când îmi permitea un sărut, abia atins, pe obrazul ei uscat de femeie celtică.

Laura a trecut de noi şi a intrat în hol. Cele două femei s-au măsurat în priviri ca doi boxeri înainte de luptă, în vreme ce eu am trăit sentimente atât de tulburătoare de recunoaştere şi remuşcare, încât singura mea dorinţă a fost să mă furişez înapoi pe stradă, să închid uşa în urma mea şi să mă prefac că nici n-am călcat acolo. Ceea ce vedeam în jurul meu ar fi depăşit până şi visul celui mai meticulos arheolog: o încăpere mortuară conservată cu scrupulozitate, cu sigiliile nedesfăcute, dedicată Operaţiunii Windfall şi tuturor celor care au pătruns în ea, păstrând fiece lucruşor original, începând cu uniforma mea de băiat care livrează pizza la domiciliu, care atârnă de bicicleta de damă a lui Millie McCraig, un model vechi chiar şi la vremea achiziţiei, cu coş din răchită, clopoţel şi sac de transport marca Rexine, aşezată pe suportul ei în hol.

— Vrei să arunci o privire? îi spune Millie Laurei, la fel de indiferentă ca şi cum i s-ar adresa unui potenţial cumpărător.

— Există o uşă în spate, îi spune Laura lui Millie, scoţând un plan arhitectural al clădirii.

De unde Dumnezeu a obţinut aşa ceva?

Rămânem în faţa uşii cu geam vitrat a bucătăriei.

Dedesubtul nostru, o grădină cât o batistuţă, iar în mijlocul ei, parcela cu legume pe care le cultivă Millie. Eu şi Mendel am săpat-o prima oară. Frânghia de rufe este goală, dar Millie ne aştepta. Căsuţa păsărilor, aceeaşi. Am încropit-o cu Mendel la un miez de noapte din bucăţi disparate de scândură. Sub îndrumarea mea puţin ameţită, Mendel o înfrumuseţase cu o placă pirogravată pe care scria: „Nicio pasăre nu e refuzată”. Şi iat-o acolo, la fel de mândră şi dreaptă ca în ziua de naştere pe care o sărbătorise. O potecă pietruită şerpuieşte printre straturile de legume până la poarta sărutului care duce spre parcarea privată ce dă spre stradă. Nicio casă conspirativă nu era aprobată de George dacă nu avea o ieşire în spate.

— A intrat vreodată cineva pe acolo? întreabă Laura.

— Control, îi răspund, scutind-o pe Millie de efort. N-ar fi intrat prin faţă nici să-l pici cu ceară.

— Şi voi ceilalţi?

— Foloseam uşa din faţă. După ce Control a hotărât că uşa din spate era a lui, ea a devenit calea lui privată de acces.

Fii generos cu lucrurile mărunte, mă sfătuiesc. Lasă restul încuiat în memoria ta şi azvârle cheia. Următoarea escală a itinerarului Laurei este scara şerpuitoare din lemn, o replică miniaturală a fiecărei scări sumbre de la Circ. Suntem pe cale să urcăm când, însoţită de clinchetul unui clopoţel, apare o pisică: un animal mare, negru, cu părul lung, cu aspect ameninţător, purtând o zgardă roşie. Se aşază pe fund, cască şi ne măsoară. Laura se uită fix la el, apoi se întoarce spre Millie.

— Şi ea inclusă în buget?

— E motan şi plătesc eu pentru el, mersi.

— Are nume?

— Da.

— Dar e secret?

— Sigur.

Având-o pe Laura în frunte, urmată cu precauţie de motan, urcăm jumătate de palier şi ne oprim în faţa uşii

verzi ca fetrul de pe mesele de biliard, având încuietoare cu combinaţie. Înapoia ei se află camera cifrului. Când George a luat acea casă, uşa avea geam din sticlă, dar Ben, cifrorul, nu voia să îi fie urmărite degetele, de aceea s-a pus acea pânză de fetru.

— Corect. Cine ştie combinaţia? spune Laura pe tonul unei îndrumătoare de la cercetaşi.

Cum Millie nu spune nimic nici de data asta, eu recit fără niciun chef combinaţia: 211005, data Bătăliei de la Trafalgar.

— Ben a făcut parte din Marina regală, explic eu, dar chiar dacă Laura înţelege aluzia, nu are nicio reacţie.

Aşezându-se pe fotoliul rotativ, se uită încruntată la şirul de cadrane şi comutatoare. Apasă un comutator. Nimic. Roteşte un cadran. Tot nimic.

— Alimentarea este oprită de atunci, murmură Millie către mine, nu către Laura.

Rotindu-se pe scaunul lui Ben, Laura împunge cu un deget spre seiful din perete, marca Chubb.

— Corect. Chestia aceea are cheie?

Repetarea acelui corect mă calcă pe nervi. Seamănă cu nesuferitul de nume Pete. Dintr-un mănunchi de chei aflat la brâul ei, Millie alege una. Încuietoarea se roteşte, uşa seifului se deschide şi Laura se uită în el şi, cu o mişcare ca de seceră a mâinii, scoate conţinutul lui pe rogojina mică din fibre de cocos de pe masă: registre de coduri purtând înscrisul Strict Secret, creioane, plicuri ranforsate, sugative folosite o sigură dată, vârâte în celofan, în pachete de câte douăsprezece file.

— Lăsăm totul aşa cum este, corect? ne anunţă ea, rotindu-se spre noi. Nimeni nu atinge nimic. Aţi înţeles? Pete? Millie?

E deja la mijlocul următorului şir de trepte când Millie, spunând „Scuze!”, o opreşte din drum.

— Vrei să intri şi în apartamentul meu?

— Şi dacă o fac?

— Ai toată libertatea să-mi inspectezi apartamentul şi

bunurile personale cu condiţia să primesc în prealabil şi în timp util o înştiinţare scrisă, semnată de autoritatea competentă de la Biroul Central, spune Millie într-o singură frază, fără nicio modulaţie de ton, pe care bănuiesc că a repetat-o. Între timp, te rog să-mi respecţi intimitatea, aşa cum merită o persoană de vârsta şi statutul meu social.

La care Laura răspunde cu o erezie pe care nici măcar Oliver Mendel nu ar fi riscat-o într-una dintre zilele lui bune:

— De ce, Milli? Ai pe cineva ascuns acolo?

Motanul clasificat s-a îndepărtat. Stăm în Camera de Mijloc, numită astfel din ziua în care eu şi Mendel am îndepărtat vechile partiţii din rigips. Privită dinspre stradă, tot ce se putea vedea era o fereastră murdară de parter, cu draperii lungi până la pământ. Însă pe dinăuntru nu exista fereastră, deoarece într-o după-amiază de sâmbătă dintr-un februarie am zidit-o, reducând încăperea la o beznă eternă, asta până când aprindeai lămpile cu abajururi verzui pe care le cumpăraserăm de la un magazin din Soho.

Două birouri greoaie din epoca victoriană umpleau centrul camerei, unul al lui Smiley, celălalt – însă doar ocazional – al lui Control. Originea lor rămăsese un mister, până într-o seară când Smiley ne-a dezvăluit la un pahar de scotch că un văr de-al lui Ann din Devon vindea o mulţime de piese de mobilier pentru a plăti taxele de moştenire.

— Pentru numele a tot ce este sfânt, ce este acel lucru hidos care se află în această casă?

Ochii Laurei s-au îndreptat, ceea ce nu mă surprinde defel, pe diagrama de prost gust, de aproape un metru pe şaizeci de centimetri care atârna în spatele biroului lui Control. Hidos? Nu şi pentru ochii mei. Însă e ceva ce ameninţă viaţa, asta sigur. Fără să îmi dau seama, am înşfăcat bastonul din lemn de frasin care atârna pe spătarul fotoliului pe care stătea Control şi m-am apucat să

dau o explicaţie care nu avea rolul de a lămuri ceva, ci de a crea o diversiune.

— Laura, secţiunea de aici – şi fluturând bastonul spre labirintul de linii colorate şi nume conspirative, care seamănă cu o hartă dementă a Metroului londonez – este o reprezentare făcută de mână a reţelei est-europene a Circului, care poartă numele codificat de Mayflower, aşa cum a existat ea înainte de conceperea Operaţiunii Windfall. Aici îl avem pe marele om în sine, sursa Mayflower, inspiratorul reţelei, fondatorul, făcut pentru asta şi centrul ei, aici sunt subsursele lui, iar aici, în ordine descendentă, subsursele lor, conştiente de asta sau nu, împreună cu o scurtă descriere a ceea ce furnizau, evaluarea planului de către Whitehall şi evaluarea noastră internă a seriozităţii surselor şi subsurselor, pe o scară de la unu la zece.

După care aşez bastonul înapoi, atârnat de spătarul fotoliului, însă Laura nu a părut a fi chiar atât de derutată sau confuză cum aş fi dorit eu. Ea examina unul după altul numele conspirative de pe diagramă, verificându-le. Millie iese discret din încăpere.

— Ei bine, din întâmplare, acum ştim câteva lucruri despre Operaţiunea Mayflower, a remarcat Laura pe un ton superior. Din dosarul întreg pe care ai fost îndeajuns de amabil să îl laşi în Arhiva Generală. Plus alte două surse de-ale noastre. Şi, după ce lasă ca aceste cuvinte să îşi facă efectul, spune: Ce e cu asta, să dai nume fiecăruia după câte o plantă de grădină?

— A, Laura, este de pe vremea când foloseam tematici, i-am răspuns eu, menţinându-mi tonul superior atât cât am putut. Mayflower, deci flori, nu corabia[19].

Însă, încă o dată vorbele mele nu au niciun efect.

— Ce naiba reprezintă stelele astea?

— Sunt scântei, Laura, Nu steluţe. Scântei figurative. În cazurile în care agenţii din teren erau înzestraţi cu

19 Numele corăbiei cu care au ajuns primii colonişti, cunoscuţi sub numele de Pelerini sau Părinţi fondatori, în America în 1620. (n.tr.)

aparate de radioemisie. Roşu pentru aparate active, galben pentru cele depozitate în ascunzători.

— Ascunzători?

— De obicei, învelite în materiale impermeabile.

— Dacă eu vreau să ascund ceva, atunci ascund, mă lămureşte ea, încă vânând printre numele conspirative. Nu depozitez. Eu nu vorbesc limbajul spionilor şi nici nu sunt membră a vreunui club de băieţi. Şi ce e cu semnele astea de plus? – şi împunge cu un deget spre bulina din jurul unei subsurse, rămânând cu el acolo.

— De fapt, nu sunt semne de plus, Laura. Sunt cruci.

— Vrei să spui că sunt agenţi dubli? Că au fost recrutaţi în cruce?

— Vreau să spun că au dispărut.

— Cum?

— Au fost demascaţi. Au renunţat. O mulţime de motive.

— Ce s-a întâmplat cu omul ăsta?

— Cu nume de cod Violet?

— Da. Ce s-a întâmplat cu Violet?

Mă încolţea? începeam să presupun că asta făcea.

— A dispărut, credem că a fost interogat. Cu baza în Berlinul de Est între 1956 şi 1961. A condus o echipă care supraveghea trenurile de marfa. Dar totul e scris în bula aceea – ceea ce însemna că putea citi şi singură.

— Şi individul ăsta? Tulip?

— Tulip este o femeie.

A aşteptat atâta timp ca să-şi aşeze degetul pe acest nume?

— Diezul, cum îl numeşti tu, este un simbol.

— Cred că am priceput asta. Ce e cu el?

— Tulip era o rusoaică ortodoxă, de aceea a fost notată acolo folosindu-se crucea ortodoxă rusă.

Vocea mea rămâne egală în vreme ce ea pregăteşte un nou atac.

— Cine a făcut asta?

— Femeile. Cele două secretare-şefe care au lucrat

aici.

— Fiecare agent religios primea o cruce?

— Ortodoxia lui Tulip făcea parte din motivaţia ei de a lucra cu noi. Crucea a consemnat asta.

— Ce s-a întâmplat cu ea?

— Din păcate, a dispărut de pe ecranele noastre.

— Pe vremea aceea nu aveaţi ecrane.

— Noi am presupus că ea a hotărât să renunţe la acea activitate. Unii informatori procedează în acest fel. Întrerup contactul şi dispar.

— Numele ei adevărat era Gamp, corect? Ca umbrela[20] aceea. Doris Gamp?

Nu simt doar un val de greaţă, asta e sigur. Nu am mai avut un asemenea gen de tresărire în stomac.

— Probabil că o chema Gamp. Da, cred că aşa o chema. Mă surprinde că ştii asta.

— Probabil că n-ai furat suficient de multe dosare. A reprezentat o pierdere mare?

— Cum adică?

— Hotărârea ei de a se retrage.

— Nu sunt convins că şi-a anunţat hotărârea. Doar că a încetat să mai lucreze. Cu toate astea, în timp, asta a însemnat o pierdere. Tulip era o sursă importantă. Substanţială. Da.

Prea mult? Prea puţin? Prea uşor? Laura stă pe gânduri. Dar prea mult timp.

— Aveam impresia că te interesa Windfall, îi reamintesc eu.

— A, ne interesează totul. Windfall este doar un pretext. Ce s-a întâmplat cu Millie?

Millie? A da, Millie. Nu Tulip. Millie.

— Când? întreb eu prosteşte.

— Acum. Unde a dispărut?

— Sus, în apartamentul ei, probabil.

---

20 Cuvânt englez ieşit din uz, pătruns în argou, care defineşte o umbrelă mare şi prost legată, termen derivat de la un personaj feminin creat de Charles Dickens în romanul Martin Chuzzlewit, publicat în 1846. (n.tr.)

— N-ai vrea s-o chemi, te rog? Pe mine mă urăşte.

Însă când deschid uşa, o văd pe Millie aşteptând cu cheile. Trecând pe lângă ea, Laura înaintează pe coridor cu harta casei în mână. Eu rămân în urmă.

— Unde-i George? murmur eu către Millie.

Ea scutură din cap. Nu ştiu? Sau nu întreba asta?

— Cheile, Millie.

Îndatoritoare, Millie descuie uşile duble care dau spre biroul-bibliotecă. Laura face un pas înainte, apoi doi înapoi, ca în filmele proaste şi scoate strigătul obligatoriu: „O, Doamne!” – dar atât de strident încât probabil că i-a trezit şi pe morţii din Muzeul Britanic. Nevenindu-i să creadă, Laura înaintează spre rândurile de tomuri zdrenţuite care stau îngrămădite pe rafturi, de la podea până în tavan. Cu delicateţe, face prima alegere, volumul 18 dintr-un set de treizeci de volume chinuite din *Encyclopaedia Britannica*, publicată în 1878. Deschide volumul, răsfoieşte nedumerită câteva pagini, îl aruncă pe o măsuţă şi se delectează în schimb cu *Aventuri prin Arabia şi dincolo de ea*, publicată în 1908, care face parte dintr-o serie incompletă şi cu preţul, după cum îmi amintesc fără niciun motiv, de cinci şilingi şi şase pence volumul, în total o liră pentru tot lotul, după ce Mendel îl învinsese pe negustor la negociere.

— Vrei să fii amabil să-mi spui cine citeşte toate porcăriile astea? Ori le-a citit? – adresându-se tot spre mine.

— Oricine avea aprobare să facă parte din Windfall şi avea motive întemeiate să o facă.

— Ce ar însemna asta?

— Asta înseamnă, îi răspund cu toată demnitatea pe care o pot dovedi, că George Smiley era de părere că, de vreme ce nu eram binecuvântaţi cu o fortăreaţă blindată pe malul Tamisei, ascunderea firească era preferabilă protecţiei fizice. Şi că, deşi ferestrele baricadate şi seiful din oţel ar sluji drept o invitaţie directă pentru orice infractor local ca să forţeze intrarea, încă nu s-a născut

acel spărgător a cărui pradă ideală ar fi doar o groază de cărţi vechi…

— Atunci, arată-mi, bine? Tot ce aţi furat. Tot ce se află aici.

Aşezând o scară de bibliotecă în faţa şemineului care este cotropit de florile uscate de Millie, culeg de pe raftul cel mai de sus un exemplar din *Ghidul profanului pentru ştiinţa frenologiei* de Henry J. Ramken, doctor în ştiinţe (CANTAB[21]), iar din interiorul scobit al volumului scot un dosar îngălbenit. Transferând dosarul Laurei, îl reaşez pe doctorul Ramken pe raftul lui şi cobor pe terenul ferm al podelei, pentru a o descoperi pe ea aşezată pe braţul unui fotoliu din bibliotecă, examinând acea pradă; şi Millie nu apare nicicum.

— Văd un Paul aici, spune Laura cu glas acuzator. Cine e Paul când se află acasă?

De data asta nu mai reuşesc chiar atât de bine să îmi controlez reacţiile vocale.

— Nu e acasă, Laura. A murit. Paul, pronunţat în germană, a fost unul dintre numele conspirative pe care Alee Leamas le-a folosit la Berlin faţă de informatorii lui. În cele din urmă, am reuşit să adopt un ton neutru: îşi schimba numele. Nu avea mare încredere în lume. În fine, nu avea încredere în Comitetul întrunit, să o spunem pe şleau.

Pare interesată, dar nu ţine ca eu să ştiu asta.

— Şi astea sunt dosarele, corect? Toată grămada. Tot ce ai furat se află aici, în cărţile astea vechi? Da?

Mă arăt cât se poate de încântat să o lămuresc:

— Regret, Laura, nu toate, în niciun caz. Politica lui George era să păstrăm cât mai puţine lucruri posibil. Orice putea fi aruncat se toca. Am tocat, apoi am ars resturile. Asta era legea lui George.

— Şi unde e tocătorul?

21 Cambridge Neuropsychological Test Automated Battery (Baterie de teste automate neuropsihologice), având rolul de a testa diferite zone ale funcţiei cognitive, (n.tr.)

— Chiar acolo, în colţ.

Îi scăpase atenţiei.

— Şi unde le-aţi ars?

— În şemineul de acolo.

— Aţi păstrat certificatele de distrugerea documentelor?

— Apoi ar fi trebuit să distrugem şi certificatele de distrugere, nu?

În vreme ce eu savurez mica mea victorie, ea îşi mută privirea spre cel mai întunecat şi îndepărtat colţ al încăperii, unde se află două fotografii lungi, înfăţişând bărbaţi stând unul alături de altul. Şi de această dată, nu mai scoate un strigăt de genul „La naiba” sau vreo altă exclamaţie, ci înaintează spre ei cu paşi rari, ca şi cum s-ar teme că ei ar putea dispărea în zbor.

— Şi frumuseţile astea?

— Josef Fiedler şi Hans-Dieter Mundt. Mai precis şeful şi şeful-adjunct al Direcţiei Operaţii din cadrul Stasi.

— Mă interesează cel din stânga.

— Acela este Fiedler.

— Descriere?

— Evreu german, singurul supravieţuitor al părinţilor care erau profesori universitari şi care au murit în lagăre. A studiat ştiinţele umaniste la Moscova şi Leipzig. A fost primit în Stasi destul de târziu. Foarte abil, inteligent şi îl detestă din rărunchi pe cel care stă alături de el.

— Mundt.

— Printr-un proces de eliminare, da, Mundt, o aprob eu. Pe numele mic, Hans-Dieter.

Hans-Dieter Mundt, în costum la două rânduri, cu toţi nasturii încheiaţi până sus. Hans-Dieter Mundt, cu braţele lui de ucigaş strânse pe lateral, cu degetele mari ale mâinilor în jos, privind cu dispreţ spre aparatul de fotografiat. Participă la o execuţie. A lui. A altcuiva. În orice caz, expresia lui nu se schimbă deloc, tăietura de pumnal de pe o latură a feţei lui nu se va vindeca niciodată.

— El era ţinta voastră, corect? Omul pe care amicul tău Alee Leamas trebuia să îl elimine, corect? în schimb el l-a eliminat pe Leamas. Nu-i aşa? Se întoarce spre Fiedler. Iar Fiedler era super-sursa voastră? Corect? Voluntarul secret suprem. Intrusul care nu a pătruns niciodată în interiorul sistemului. Doar v-a aruncat o serie de informaţii fierbinţi în prag, după care a sunat clopoţelul şi a fugit fără să-şi lase numele. Mereu, mereu. Şi încă nu ştiţi sigur dacă a fost informatorul vostru, aşa cum îl numiţi. Corect şi asta?

Inspir adânc:

— Toate informaţiile nesolicitate din cadrul Operaţiunii Windfall pe care le-am primit au indicat în direcţia lui Fiedler, răspund eu, alegându-mi cuvintele cu atenţie. Chiar ne-am întrebat dacă Fiedler se punea în poziţia de a trăda şi, ca să zic aşa, arunca pâinea pe apă dinainte[22].

— Asta pentru că îl ura atât de mult pe Mundt? Mundt, fostul nazist care nu se reformase?

— Acesta ar fi fost un motiv. Combinat, am presupus noi, cu deziluzia privind democraţia, mai precis lipsa acesteia, aşa cum era practicată în Republica Democrată Germană, adică RDG. Sentimentul că zeul lui comunist se putea să-l fi părăsit, sentiment care se transforma în certitudine. Existase o contrarevoluţie eşuată în Ungaria, pe care sovieticii o reprimaseră foarte brutal.

— Mulţumesc. Cred că ştiam asta.

Bineînţeles că ştia. Este de la departamentul istoric al Serviciului.

În cadrul uşii apăruseră doi tineri cu părul în dezordine, un tânăr şi o tânără. Primul meu gând a fost că ei pătrunseseră pe uşa din spate, unde nu exista sonerie; iar al doilea gând – cam nebunesc, trebuie să recunosc – a fost că ei erau Karen, fiica lui Elizabeth, şi amicul ei reclamant, Christoph, fiul lui Alee, veniţi să opereze o

22 Parafrazare după Biblie, Ecleziastul; 11.1: „Aruncă pâinea pe apă, căci o vei afla după multe zile“, (n.tr.)

arestare în numele cetăţenilor. Laura se înalţă şi mai mult pe scara de bibliotecă pentru a căpăta o autoritate suplimentară.

— Nelson. Pepsi. Salutaţi-l pe Pete, porunceşte ea.

— Bună, Pete.

— Bună, Pete.

— Bună.

— În regulă. Ascultaţi-mă cu atenţie, toţi. Din acest moment, locul în care vă aflaţi va fi tratat drept scena unei infracţiuni. El este în acelaşi timp proprietatea Circului. Asta include şi grădina. Orice petic de hârtie, dosar, gunoi, tot ce este pe pereţi ca diagrame, panouri perforate, orice se află în sertare şi pe rafturi este proprietatea Circului şi posibil probe într-o instanţă judecătorească. Totul trebuie copiat, fotografiat şi listat în mod corespunzător. Corect?

Nimeni nu spune că nu e corect.

— Pete, aici de faţă, este lectorul nostru. Pentru asta, Pete va rămâne aici, în bibliotecă. Pete va prezenta şi va fi interogat de şeful

Departamentului Juridic şi de mine. Exclusiv. Revenind la cei doi tineri cu părul răzvrătit: Discuţiile voastre cu Pete vor fi strict banale, corect? Se vor purta pe un ton politicos. Nu vor atinge în niciun fel materialele pe care le va prezenta sau motivele pentru care le prezintă. Lucruri pe care voi doi le cunoaşteţi, dar le repet spre informarea lui Pete. În cazul în care vreunul dintre voi are motive să presupună că Pete, din greşeală sau în mod deliberat, încearcă să îndepărteze documente sau probe de pe proprietatea Circului, va informa neîntârziat Departamentul Juridic. Millie.

Niciun răspuns, deşi ea se află în pragul uşii.

— Zona ta, apartamentul tău, a fost folosit vreodată – acum este folosit – pentru vreun fel de activitate a Serviciului?

— Nu am cunoştinţă de aşa ceva.

— Zona aceea conţine echipamente ale Serviciului? Camere? Dispozitive de ascultare? Materiale secrete de

scris? Dosare? Documente? Corespondenţă oficială?

— Nu.

— Maşină de scris?

— Proprie. Cumpărată de mine, din bani personali.

— Electronică?

— Manuală, Remington.

— Radio?

— Cu baterii. Propriu. Cumpărat de mine.

— Magnetofon?

— Pentru aparatul de radio. Cumpărat de mine.

— Computer? iPad? Smartphone?

— Doar un telefon normal, mulţumesc.

— Millie, ai fost informată dinainte. Confirmarea scrisă va veni pe cale poştală. Pepsi. Te rog să o însoţeşti acum pe Millie în apartamentul ei, corect? Millie, te rog să-i oferi tot sprijinul necesar lui Pepsi. Vreau ca totul să fie verificat în amănunţime. Pete.

— Da, Laura.

— Cum identific volumele active de pe rafturi?

— Toate cărţile format cvarto de pe raftul de sus, la care numele autorilor de la A la R trebuie să conţină documente, dacă nu cumva au fost distruse.

— Nelson. Tu rămâi în bibliotecă până la sosirea echipei. Millie.

— Ce mai e?

— Bicicleta din hol. Te rog să o muţi de acolo. Ne stă în drum.

Aşezaţi în Camera de Mijloc, eu şi Laura am rămas singuri pentru prima oară. Mi-a oferit fotoliul lui Control. Eu îl prefer pe al lui Smiley. Acaparează fotoliul, lăsându-se pe o parte, fie ca să se relaxeze, fie ca să-mi facă un serviciu.

— Sunt juristă. Corect? Şi încă una al dracului de bună. Întâi am lucrat pe cont propriu, apoi m-am angajat la o corporaţie. După aceea, m-am sictirit şi am făcut cerere de angajare la voi. Eram tânără şi frumoasă, de aceea mi-au încredinţat departamentul istoric. Lucrez acolo de la

început. Ori de câte ori trecutul a ameninţat să muşte Serviciul de dos, Laura a fost acolo. Iar Windfall, crede-mă, pare să fie o muşcătură serioasă.

— Îmi închipui că eşti foarte încântată.

Chiar dacă simte ironia din glasul meu, o ignoră.

— Şi chiar dacă ar putea suna stupid, vrem de la tine tot adevărul şi nimic altceva, şi ducă-se naibii loialitatea ta faţă de Smiley sau oricine altul. Corect?

Nu e corect deloc, dar de ce să mă deranjez să i-o spun?

— Ea continuă:

— După ce vom afla adevărul, vom şti cum să soluţionăm problema. Poate chiar în favoarea ta, dacă interesele noastre coincid. Treaba mea este să îndepărtez rahatul înainte de a împuţi totul. Fără scandaluri, indiferent cât de istorice sunt. Reprezintă o distragere a atenţiei şi stârnesc comparaţii neplăcute cu vremurile pe care le trăim. Extrădare, tortură, flirturi pe ascuns cu psihopaţi criminali: acestea ne afectează negativ imaginea în ochii publicului şi sunt un factor destabilizator pentru întreaga activitate. Aşadar, suntem de aceeaşi parte a baricadei, corect?

Încă o dată reuşesc să tac.

— Aşa, uite şi vestea proastă. Nu doar urmaşii victimelor rezultate în Operaţiunea Windfall ne vor sângele. Bunny a îndulcit puţin lucrurile din amabilitate. Există un grup de membri ai Parlamentului, hămesiţi să fie băgaţi în seamă, care vor să folosească Windfall drept exemplu privind ceea ce se întâmplă când serviciilor de supraveghere li se permite să o ia razna. Nu pot avea acces la operaţiunile reale, de aceea se leagă de istoricul Serviciului. Şi tot mai impacientată de tăcerea mea: Pete, îţi spun sincer. Dacă nu cooperezi deplin, chestia asta ar putea să…

Aşteaptă ca eu să închei fraza. Însă eu o las în aşteptare.

— Şi chiar nu ai nicio veste de la el, corect? spune ea

în cele din urmă.

Îmi trebuie un moment ca să-mi dau seama că stau pe scaunul lui.

— Nu, Laura. Încă o dată spun: nu mai ştiu nimic de George Smiley.

Se lasă puţin pe spate şi scoate un plic dintr-un buzunar de la spate al pantalonilor. Preţ de un moment nebunesc cred că va fi ceva de la George. Tipărit electronic. Fără filigran. Fără atingerea vreunei mâini umane.

Ţi s-a găsit cazare temporară începând cu data de astăzi la apartamentul HOBy Hood House, Dolphin Squarey S\7 Londra. Sunt valabile următoarele condiţii.

Nu am voie cu animale de companie. În apartament nu va pătrunde nicio persoană neautorizată. Trebuie să fiu prezent şi la dispoziţie în apartament între orele 22.00 şi 7.00 sau să transmit departamentului juridic o notificare prealabilă dacă nu pot respecta acest orar. Având în vedere situaţia mea (neprecizată), chiria de 50 de lire pe noapte va fi dedusă din pensia mea. Nu voi plăti energia termică, iluminatul sau energia electrică, dar voi răspunde pentru orice pierdere sau daune aduse proprietăţii.

Tânărul răvăşit pe nume Nelson vâră capul pe uşă.

— A venit furgoneta, Laura.

Devastarea Grajdurilor este pe cale să erupă.

5

Se aşternea amurgul. O seară de toamnă, dar, după standardele englezeşti, caldă ca o vară. Într-un fel sau altul, prima mea zi la Grajduri se încheiase. M-am plimbat o vreme, am băut un scotch într-un bar plin de tineri care făceau un vacarm asurzitor, am luat un autobuz până în Pimlico, am coborât cu câteva staţii mai devreme şi am mers din nou pe jos. Curând matahala iluminată a Dolphin Square s-a înălţat în faţa mea din negură. Acel loc îmi dăduse fiori încă de când mă înrolasem sub drapelul serviciului secret. Pe vremea mea, în Dolphin Square existau mai multe apartamente conspirative pe metru

pătrat decât în orice clădire din lume, şi nu era vreunul în care să nu primesc informaţii sau să nu instruiesc un informator nefericit. Tot acela era şi locul în care Alee Leamas îşi petrecuse ultima noapte în Anglia ca oaspete al recrutorului Moscovei, după care plecase în călătoria care îl ucisese.

Apartamentul 110B de la Hood House nu făcea nimic pentru a alunga acea fantomă. Apartamentele conspirative ale Circului fuseseră întotdeauna modele de disconfort planificat. Acesta era un clasic al speciei: un extinctor de dimensiuni industriale, de culoare roşie, două fotolii butucănoase cu arcurile învechite, o reproducere în acuarelă a lacului Windermere, un minibar încuiat, un avertisment tipărit să nu se fumeze NICI MĂCAR CU FEREASTRA DESCHISĂ, un televizor foarte mare despre care am presupus că avea şi rolul de a spiona şi un telefon negru prăfuit, care nu avea număr, pentru a fi folosit, în ceea ce mă privea, doar în scopul dezinformării. Iar în dormitorul minuscul, un pat de o persoană, cu cadru metalic, la fel ca acela dintr-un internat şcolar, pentru a descuraja dezmăţurile.

Închizând uşa dormitorului ca să nu mai rămân în raza de acţiune a televizorului, am desfăcut geanta cu îmbrăcăminte pentru noapte şi am privit în jur, căutând un loc în care să-mi ascund paşaportul franţuzesc. Pe uşa băii erau prinse prost în şuruburi INSTRUCŢIUNI ÎN CAZ DE INCENDIU. Slăbind şuruburile, am strecurat paşaportul în spaţiul liber, le-am strâns la loc şi am coborât la parter, unde am devorat un hamburger. Revenit în apartament, m-am tratat cu o porţie generoasă de scotch şi am încercat să mă relaxez într-unul dintre fotoliile austere. Însă abia aţipisem că m-am trezit din nou, perfect lucid, de data asta în Berlinul de Vest în anul Domnului una mie nouă sute cincizeci şi şapte.

Era într-o vineri, spre sfârşitul zilei.

Mă aflam în oraşul divizat de o săptămână şi aşteptam cu nerăbdare să petrec două zile şi două nopţi

carnale în compania unei ziariste suedeze pe nume Dagmar, de care m-am îndrăgostit nebuneşte în doar trei minute, la un cocktail oferit de înaltul Comisar britanic, care avea şi funcţia de ambasador pe lângă guvernul etern provizoriu de la Bonn. Urmează să o întâlnesc peste două ore, dar înainte de asta am hotărât să trec pe la centrala noastră din Berlin ca să îl salut şi să îmi iau rămas-bun de la vechiul meu amic Alee.

La Stadionul Olimpic din Berlin, într-o clădire construită memorabil din cărămidă roşie, pentru a cinsti gloria lui Hitler, şi cunoscută cândva sub numele de Casa Sportului German, rezidenţa se pregăteşte de weekend. îl găsesc pe Alee stând la coadă în faţa ferestrei cu zăbrele a Registraturii, aşteptându-şi rândul ca să predea o tavă plină cu documente secrete. Nu mă aşteaptă, dar nimic nu îl mai poate surprinde, de aceea spun: „Salut, Alee, mă bucur grozav să te revăd!” Iar el spune: „A, bună, Peter, tu erai, ce naiba cauţi aici?” Apoi după o ezitare care nu îl caracterizează, mă întreabă dacă sunt ocupat în weekend. Şi îi spun că da, chiar sunt. La care el spune: „O, păcat, credeam că vii cu mine la Düsseldorf”. Şi eu spun: „De ce Dumnezeu tocmai la Düsseldorf?” Şi el ezită încă o dată.

— Simt nevoia să plec din Berlinul ăsta nesuferit, spune el, ridicând neconvingător din umeri în semn de indiferenţă. Şi pentru că pare să accepte că eu nu mi l-aş imagina nici în visele mele cele mai nebuneşti drept turist.

— Trebuie să mă întâlnesc cu un om, în legătură cu un câine, îmi explică el, drept care trag concluzia că doreşte ca eu să înţeleg că are un informator de care trebuie să aibă grijă, iar în acest caz i-aş putea fi de folos ca sprijin sau orice ar fi avut nevoie. Dar acesta nu e un motiv ca să-i dau plasă lui Dagmar.

— Îmi pare rău, Alee, dar nu pot. O doamnă scandinavă are nevoie de atenţia mea totală. Şi eu la fel de a ei.

Stă pe gânduri în legătură cu asta, dar nu într-un mod pe care îl asociez cu comportarea obişnuită a lui Alee.

E ca şi cum s-ar simţi jignit sau nedumerit. De cealaltă parte a grilajului, funcţionara de la registratură face un gest impacientat. Alee predă documentele. Funcţionara le înregistrează.

— O femeie ar prinde bine, spune el, fără să se uite la mine.

— Chiar şi una care crede că lucrez la Ministerul Muncii, care caută talente germane din domeniul ştiinţific. Fii serios!

— Adu-o. Se va simţi bine, spune el.

Şi cine îl cunoaşte pe Alee la fel de bine ca mine, venind din partea lui, acela a fost aproape un strigăt de ajutor. În toţi anii în care vânaserăm împreună, între suişuri şi coborâşuri, până acum nu l-am văzut niciodată atât de descumpănit. Dagmar este de acord, astfel că în aceeaşi seară noi trei zburăm pe coridor către Hélmstedt, luăm o maşină, conducem până la Düsseldorf şi ne cazăm la un hotel pe care îl ştie Alee. La cină abia dacă scoate câteva vorbe, dar Dagmar se dovedeşte a fi o femeie puternică şi rezistentă, după care ne furişăm spre cameră şi avem noaptea carnală, ambii partenerii fiind întru totul satisfăcuţi. Sâmbătă-dimineaţă ne întâlnim toţi la un dejun târziu şi Alee spune că are bilete la un meci de fotbal. Nu l-am auzit niciodată pe Alee manifestând măcar cel mai mic interes faţă de fotbal. Apoi se vădeşte că are patru bilete.

— Cine-i al patrulea? îl întreb, închipuindu-mi că are vreo iubită ascunsă în oraş care este liberă doar sâmbăta.

— Un puşti pe care-l cunosc, spune el.

Ne urcăm în maşină, eu şi Dagmar în spate, şi plecăm. Alee opreşte la un colţ de stradă. Un băiat înalt, cu faţa rigidă, adolescent, stă sub o reclamă la Coca-Cola, aşteptându-l. Alee deschide portiera, băiatul se instalează pe scaunul din faţă, iar Alee spune:

— El este Christoph.

Iar noi spunem:

— Bună, Christoph.

După care pornim spre stadion. Alee vorbeşte

germana la fel de bine ca engleza, probabil mai bine, şi i se adresează băiatului pe un ton scăzut. Băiatul mormăie ceva, dă din cap afirmativ sau negativ. Ce vârstă o avea? Paisprezece? Optsprezece? Indiferent ce vârstă ar avea, este eternul adolescent german din clasa autoritară: morocănos, cu coşuri pe faţă şi supărător de supus. E blond, palid şi are umeri masivi, iar pentru un puşti, nu zâmbeşte prea mult. Pe o tribună, retrasă faţă de linia de tuşă, el şi Alee stau alături şi schimbă câteva cuvinte pe care nu le pot auzi, dar băiatul nu e bine dispus, ci doar priveşte lung, iar la pauză, dispar amândoi, iar eu presupun că s-au dus să urineze sau să mănânce un hotdog. Însă Alee revine singur.

— Unde e Christoph? întreb eu.

— A trebuit să se întoarcă acasă, răspunde el îmbufnat. Ordinele mămicii.

În restul weekendului asta a fost. Eu şi Dagmar am petrecut clipe fericite în pat, dar habar nu am avut ce a făcut Alee în tot acest timp. Am presupus că tânărul Christoph era fiul vreunui informator şi avea nevoie de o ieşire în lume, pentru că în cazul informatorilor este vorba întâi de bunăstare, restul lucrurilor fiind secundare. Curând urma să mă întorc la Londra, Dagmar se înapoiase deja la Stockholm, la soţul ei, iar eu şi Alee beam un pahar în semn de rămas-bun într-una din numeroasele bodegi din Berlin, pe care le cunoştea. Atunci l-am întrebat în treacăt de Christoph, pentru că mi se păruse că băiatul era puţin debusolat, cam greu de mulţumit şi probabil că am şi spus ceva în acest sens.

La început am crezut că voi avea parte din nou de o muţenie ciudată, pentru că el s-a întors faţă de mine, astfel că nu i-am putut vedea faţa.

— Sunt tatăl lui, pentru numele lui Dumnezeu, a spus el.

Apoi, cu izbucniri scurte, rezervate, mai toate fără verbe şi fără ca măcar să se ostenească să îmi spună să ţin totul pentru mine, pentru că ştia că aşa va rămâne, a

urmat povestea, ori atât cât a fost dispus să spună: femeia îi fusese curier în perioada cât a stat la Berna, locuia la Düsseldorf: fată bună, buni prieteni şi avusese o aventură cu ea. Ea a vrut ca el să o ia de soţie. El nu a vrut, de aceea, ea s-a căsătorit cu un avocat din oraş. Acesta a adoptat băiatul, singurul lucru decent pe care îl făcuse vreodată.

— Mă lasă să-l văd din când în când. Nu-i poate spune soţului, pentru că ticălosul ar bate-o.

Şi imaginea finală pe care o văd acum, când mă ridic de pe fotoliul auster: Alee şi Christoph stând umăr lângă umăr, urmărind meciul cu ochi ficşi şi rigizi. Şi aceeaşi expresie fixă pe feţele lor, amândoi având falei de irlandezi.

La un moment dat în noapte trebuie că am adormit, dar nu-mi amintesc asta. Este şase dimineaţa în Dolphin Square, iar în Bretania, şapte. Catherine este probabil trează şi s-a apucat de treabă, pentru că Isabelle începe să cânte odată cu Chevalier, cocoşelul nostru şef. Vocea ei se aude din partea opusă a curţii, din căsuţa Catherinei, pentru că Isabelle îşi ţine ferestrele deschise tot timpul, indiferent de vreme. Probabil că au dat de mâncare căpriţelor, apoi Catherine i-a dat Isabellei să mănânce, probabil într-o fugărire în joacă în jurul curţii, când Isabelle scapă şi Catherine o urmăreşte cu o lingură de iaurt în mână. Şi găinile, şi poruncile inutile ale lui Chevalier, care se comportă în general de parcă s-a sfârşit lumea.

În timp ce îmi imaginam această scenă, mi-a trecut prin gând că dacă telefonam pe numărul aparatului de telefon aflat în casa mare şi dacă, din întâmplare, Catherine trecea prin preajma ei, avea cheile tot timpul asupra ei, ar putea auzi sunetul şi ar răspunde. De aceea, am făcut o încercare la plesneală, folosind unul dintre telefoanele mele mobile, pentru că nu aveam niciun chef ca Bunny să mă asculte. Telefonul de la fermă nu are sistem de memorare a apelurilor, de aceea l-am lăsat să

sune câteva minute, şi tocmai când abandonasem orice speranţă, am auzit glasul Catherinei, care este bretonă şi, câteodată probabil, ceva mai severă decât intenţionează.

— Pierre, eşti bine?

— Bine. Şi tu la fel, Catherine?

— Ţi-ai luat adio de la prietenul care a murit?

— Mai sunt două zile.

— O să ţii o cuvântare memorabilă?

— Enormă.

— Eşti agitat cumva?

— Îngrozit. Ce face Isabelle?

— Isabelle e bine. Nu s-a schimbat în absenţa ta. Deja observasem un ton subtil de îngrijorare, sau ceva mai pregnant în vocea ei. Ieri a venit un prieten de-al tău în vizită. Pierre, aşteptai vreun prieten?

— Nu. Ce fel de prieten?

Însă, ca orice interogator dur, Catherine are propriul mod de a răspunde:

— I-am spus – nu, Pierre nu e aici, a plecat la Londra, e un bun samaritean, şi a murit cineva, s-a dus să îi consoleze pe cei care sunt îndureraţi.

— Dar cine era, Catherine?

— Nu a zâmbit. Nu a fost nici politicos. A tot insistat.

— Vrei să spui că a fost violent?

— M-a întrebat cine a murit. I-am spus că nu ştiu. M-a întrebat de ce nu ştiu. Am spus că Pierre nu-mi spune orice. A râs. A spus că, probabil, la vârsta lui Pierre, toţi prietenii îi mor. M-a întrebat dacă a fost ceva subit. Era o femeie, un bărbat? M-a mai întrebat dacă stai la un hotel din Londra. Şi care? Care e adresa? Cum se numeşte? I-am spus că nu ştiu. Sunt ocupată, am un copil şi o fermă de care îngrijesc.

— Era francez?

— Poate german. Poate american.

— A venit cu maşina?

— Cu taxiul. De la gară. Cu Gascon. Îmi plăteşti dinainte, aşa i-a spus Gascon. Altfel, nu te duc.

— Cum arăta?

— Pierre, nu a fost politicos. Farouche[23]. Masiv ca un boxer. Avea multe inele pe degete.

— Vârsta?

— Poate cincizeci. Sau şaizeci. Nu i-am numărat dinţii. Poate era mai bătrân.

— Ţi-a spus cum îl cheamă?

— A spus că nu era nevoie. A spus că sunteţi prieteni vechi. A spus că aţi urmărit împreună un meci de fotbal.

Rămân neclintit, abia respirând. Cred că ar trebui să mă dau jos din pat, dar sufăr de fuite de courage[24]. Cristoph, fiul lui Alee, reclamant, cel care a furat din dosarele închise ale Stasi, infractor cu un cazier cât braţul meu de lung, cum naiba de a găsit drumul până la ferma mea din Bretania?

Ferma de la Les Deux Églises mi-a revenit ca moştenire din partea mamei. Încă purta numele ei de fată. În cartea de telefon locală nu exista numele niciunui Pierre Gillam. Din motive misterioase, Bunny îi dăduse pe furiş lui Christoph adresa mea? Dar în ce scop imaginabil?

Apoi mi-am amintit de pelerinajul meu pe motocicletă până la un cimitir măturat de ploaie din Berlin într-o zi întunecată de iarnă din 1989 şi totul a căpătat sens.

Zidul Berlinului căzuse de o lună. Germania este în extaz, satul nostru din Bretania nu tocmai. Şi eu par să oscilez între cele două atitudini, acum bucurându-mă de pacea relativă care s-a instaurat, pentru ca un moment mai apoi să devin introspectiv gândindu-mă la tot ce am reuşit şi la sacrificiile făcute, mai ales în ceea ce privea vieţile altor oameni, în îndelungii ani când credeam că Zidul va rămâne acolo pentru totdeauna.

În exact această dispoziţie mă zbăteam în legătură cu declaraţia anuală de venituri a fermei în sala fiscului de la Les Deux Églises, când tânărul nostru poştaş, Denis, care încă nu primise demnitatea de „Monsieur”, şi cu siguranţă

---

23 Nesociabil, violent, necivilizat (fr.) (n.tr.)

24 Lipsă de curaj (fr.) (n.tr.)

nu aceea de „le Général”, nu a sosit cu furgoneta lui galbenă, ci cu bicicleta, şi a înmânat o scrisoare, nu mie, ci bătrânului Antoine, un bătrân veteran de război fără un picior, care, ca de obicei, îşi făcea de lucru prin curte cu o furcă în mâini, deşi nu avea nimic deosebit de făcut.

După ce a examinat plicul pe o parte şi pe alta şi a acceptat totuşi ideea că puteam să intru în posesia lui, Antoine a venit şchiopătând până la uşă, mi l-a întins, după care s-a retras şi m-a urmărit citind conţinutul scrisorii.

Mürren.

Elveţia

Dragul meu Peter.

M-am gândit că ai dori să ştii că cenuşa prietenului nostru Alee a fost depusă recent să se odihnească în Berlin, în apropiere de locul în care a murit. Din câte se pare, cadavrele celor ucişi la Zid au fost de obicei incinerate în secret, iar cenuşa lor, împrăştiată. Cu toate acestea, mulţumită meticulozităţii datelor deţinute de cei de la Stasi, în cazul lui Alee s-au luat măsuri speciale. Rămăşiţele lui au apărut, şi i s-a făcut o înmormântare decentă, chiar dacă tardivă.

Ca întotdeauna.

George

Şi pe o pagină separată – vechile obiceiuri mor greu – era scrisă adresa unui cimitir mic din districtul Friedrichshain, Berlin, înfiinţat oficial pentru victimele războiului şi tiraniei.

Pe vremea aceea, eram cu Diane, o altă pasiune trecătoare care se apropia de sfârşit. Cred că i-am spus că un prieten de-al meu era bolnav. Ori poate că el murise. Am sărit pe motocicleta mea – la data aceea, era încă a mea – şi am condus nonstop până la Berlin pe cea mai rea vreme de care avusesem parte vreodată, m-am dus direct la cimitir şi am întrebat la intrare unde îl pot găsi pe Alee. Cădea o ploaie deasă, care nu se mai oprea. Un bătrân, care era un fel de paracliser, mi-a dat o umbrelă şi o hartă şi m-a îndreptat spre o alee largă, mărginită de copaci

cenuşii. După ce am orbecăit puţin, am descoperit ceea ce căutam: un mormânt proaspăt şi o piatră funerară din marmură, pe care scria: AFEC JOHANNES LEAMAS, spălată ciudat de ploaie. Fără date, fără să se spună cu ce se ocupase şi o movilă prelungă pentru a indica poziţia celui înmormântat, deşi acolo se afla doar cenuşa lui. Pentru acoperire? Te cunoşteam de atâţia ani, am gândit eu, şi niciodată nu mi-ai spus despre acel Johannes: lucru tipic. Nu adusesem flori; gândisem că ar fi râs de mine. De aceea, am rămas sub umbrelă şi am purtat un fel de dialog lăuntric cu el.

În momentul în care urcam din nou pe motocicletă, bătrânul paracliser m-a întrebat dacă aş dori să semnez în cartea de condoleanţe. Carte de condoleanţe? Era îndatorirea lui să ţină aşa ceva, mi-a explicat el; nu atât ca îndatorire, ci mai mult ca un omagiu adus dispărutului. Şi atunci mi-am zis: de ce nu? Prima notaţie era semnată „GS”, cu adresa „Londra”. În coloana rezervată tributurilor, singurul cuvânt era „Prieten”. Aşadar, acela era George, ori ceea ce era dispus să recunoască. Sub George, un grup de nume nemţeşti care nu însemnau nimic pentru mine, cu dedicaţii de genul „Nu te vom uita niciodată”, până când am ajuns la un nume „Christoph”, fără numele de familie. Iar sub dedicaţie, cuvântul „Sohn” – fiu. Iar la rubrica adresei de domiciliu, scria Düsseldorf.

Fusese o criză trecătoare legată de faptul că Zidul se dărâma şi toată lumea era din nou liberă, lucru de care mă îndoiam cât se putea de mult: ori era vorba de o senzaţie viscerală pentru că acţionasem îndeajuns de mult în secret în cursul vieţii de până atunci, ori de îndemnul de a sta drept în ploaia torenţială şi să trec drept unul dintre prietenii lui Alee? Indiferent cum ar fi stat lucrurile, am respectat datina: mi-am scris numele real, adresa adevărată din

Bretania, iar în coloana omagiilor, pentru că nu mi-a venit în minte o idee mai bună, am trecut „Pierrot”, pentru că aşa mi se adresa Alee în rarele ocazii în care devenea

afectiv.

Şi, Christoph, ferocele meu partener îndoliat şi fiu al lui Alee, ce ai făcut? într-una dintre vizitele recente la mormântul tatălui tău – fără să am indicii aparte, presupun că ai mai fost acolo, fie şi numai în scop de documentare – s-a întâmplat să arunci o privire în cartea de condoleanţe, şi ce ai văzut? Peter Guillam şi Les Deux Églises scrise pentru tine „en clair”, nu ca alias, nu o adresă falsă a unei case conspirative, ci doar adresa mea şi locul în care trăiesc. Şi asta te-a adus de la Düsseldorf tocmai până în Bretania. Aşadar, Christoph, fiu al lui Alee, care va fi următoarea ta mişcare? Parcă aud vocea fructuoasă şi juridică a lui Bunny, nu mai departe de ieri:

— Christoph nu e lipsit de talente, Pete. Probabil că-l ajută genele.

6

— Pete, aici de faţă, este lectorul nostru, afirmase Laura faţă de audienţa ei, alcătuită din admiratori. Pentru a ne oferi expertiza lui, Pete va fi găzduit aici, în bibliotecă.

Mă văd în zilele ce vor urma nu atât ca lector, ci ca un soi de student bătrân, silit să dea un examen pe care ar fi trebuit să îl ia cu o jumătate de viaţă în urmă. Şi din când în când, bătrânul aflat în cauză este scos din sala de examen şi silit să reziste unei examinări „viva vocew conduse de unii profesori ale căror cunoştinţe privind subiectul sunt misterios de inegale, însă asta nu îi împiedică să încerce să îl supună la mari cazne. Apoi, tot din când în când, el este atât de îngrozit de istoriile propriei tinereţi, încât este pe punctul de a le nega, asta până când dovezile îl vor condamna prin însăşi vorbele lui rostite. În fiecare dimineaţă la sosire mi se serveşte un teanc de dosare, unele cunoscute, altele nu. Simplul fapt că ai furat un dosar nu înseamnă că l-ai şi citit.

În dimineaţa celei de-a doua zile, biblioteca a rămas închisă pentru toţi cei aflaţi acolo. Din bubuiturile care se auzeau de acolo şi după foiala tinerilor şi tinerelor în treninguri cărora nu le fusesem prezentat, am presupus că

va urma o scotocire pe tot parcursul nopţii. Apoi, spre după-amiază, a venit o tăcere ameninţătoare. Biroul meu nu mai era birou, ci un postament oarecare, aşezat ca un eşafod, în mijlocul bibliotecii. Rafturile bibliotecii dispăruseră, lăsând în urma lor doar nişte dâre fantomatice, precum umbra unor gratii de închisoare pe pereţii pe care s-a aplicat tapet în culori texturate.

— Când ajungi la o rozetă, să te opreşti, îmi spune Laura pe un ton poruncitor, după care se îndepărtează.

Rozetă? Se referă la agrafele cu capete roşii, vârâte la anumite intervale între dosare. Nelson ocupă în tăcere scaunul supraveghetorului de examen şi deschide o carte groasă, în format carte de buzunar. Viaţa lui Tolstoi, de Henry Troyat.

— Să ne dai un semn dacă vrei o pauză de tufiş, corect? Tatăl meu urinează cam la zece minute.

— Sărmanul om.

— Şi să nu pleci cu nimic de aici.

O seară ciudată când, fără nicio explicaţie, Laura îl înlocuieşte pe Nelson pe scaunul de supraveghetor şi, după ce mă urmăreşte cu un aer acru vreme de mai bine de jumătate de ceas, spune:

— La naiba. Pete, n-ai vrea să mă scoţi la o cină gratis?

— Acum? spun eu.

— Acum. În seara asta. Când preferi?

Gratis pentru cine? mă întreb eu, în vreme ce dau din umeri în semn de aprobare precaută. Gratis pentru ea? Sau pentru mine? Ori gratis pentru amândoi, pentru că Biroul ne împerechează? Ne retragem la un restaurant grecesc. Ea a rezervat o masă. Poartă fustă. Masa e într-un colţ, cu o lumânare neaprinsă într-un soi de cuşcă roşie. Nu ştiu de ce stăruie în mintea mea imaginea unei lumânări neaprinse, dar aşa se întâmplă. Şi patronul se apleacă deasupra noastră şi îmi spune că am cea mai bună vedere spre salon, referindu-se la Laura.

Bem un uzo, apoi încă unul. Simplu, fără gheaţă,

ideea ei. Aşadar, e băutoare, înfigăreaţă – şi eu, la vârsta mea, pentru numele lui Dumnezeu? – ori îşi închipuie că alcoolul va dezlega limba bătrânului băşinos? Şi cum să interpretez prezenţa unei perechi de vârstă medie, care se află la masa alăturată şi se străduieşte să nu se uite la noi?

Laura poartă un top decoltat, fără mâneci, care sclipeşte în lumina lumânării, iar linia decolteului a alunecat spre sud. Comandăm obişnuitele apetitive – tarama, humus, sardine –, ea adoră musacaua, de aceea alegem amândoi acel fel şi, după aceea, ea începe un alt tip de interogatoriu, genul flirt. Deci, e chiar adevărat, Pete, ce i-ai spus lui Bunny, că tu şi Catherine sunteţi doar prieteni?

— Pentru că sincer, Pete – vocea i se îndulceşte spre intimitate –, având în vedere trecutul tău, cum e posibil să locuieşti cu o franţuzoaică extrem de atrăgătoare cu care nu te culci? Doar dacă nu cumva eşti gay în secret, pentru că Bunny asta crede. Dar atenţie, Bunny socoteşte că toţi bărbaţii sunt gay. Probabil o fi chiar el gay şi nu vrea să recunoască.

Pe de o parte, îmi vine să-i spun să se ducă dracului, pe de alta, vreau să aflu ce intenţii are. De aceea las lucrurile aşa cum sunt.

— Dar vorbesc serios, Pete, e o nebunie! insistă ea. Uite, nu-mi spune că ţi-ai retras cavaleria din şarjă, aşa cum spunea tatăl meu: o hermelină ca tine, nu se poate!

Deşi nu e înţelept ce fac, o întreb ce o determină să o socotească pe Catherine atât de atrăgătoare. Şi spune: O, mi-a zis o păsărică. Bem vin roşu grecesc, negru şi având un gust asemănător tuşului, iar ea se apleacă în faţă ca să-mi ofere o vedere mai bună a decolteului.

— Hai, Pete, spune-mi adevărul. A, onoarea cercetaşului, da? Dintre toate femeile pe care le-ai avut de-a lungul vieţii – pe care o consideri numărul unu? Şi apoi râde zgomotos.

— Ce-ar fi să vorbeşti mai întâi tu? ripostez eu, iar asta pune capăt glumei.

Cer nota de plată, iar perechea de alături face la fel. Laura spune că va lua metroul. Eu spun că mă voi plimba puţin. Şi nici până în ziua de azi nu ştiu dacă Laura a fost în misiune pentru a mă trage de limbă sau a fost doar un alt suflet singuratic în căutarea unei idei de căldură umană.

Sunt lectorul. Pe coperta lucioasă de culoare galben-închis a mapei din care citesc e scris de mână doar un număr de referinţă – nu ştiu al cui e scrisul, dar probabil e al meu. Seria din partea de sus a filei, unde scrie Strict Secret şi Protejat, ceea ce înseamnă că nu trebuie cunoscut de americani, indică faptul că este un raport – apologie în loc de raport ar fi un cuvânt mai potrivit – întocmit de un anume Stavros de Jong, un tip de aproape un metru nouăzeci, un stagiar dizgraţios al Circului, în vârstă de douăzeci şi cinci de ani. Prescurtat, Stas este absolvent al Universităţii Cambridge şi mai are şase luni de stagiu până să fie confirmat. E detaşat la secţia de Operaţiuni Secrete a Rezidenţei din Berlin, care este condusă de camaradul meu de arme, veteranul ofiţer operativ Alee Leamas.

O chestiune de protocol, în calitate de comandant local, Leamas este de facto adjunct al şefului rezidenţei. Drept urmare, raportul lui Stas este adresat lui Leamas şi, apoi, transmis Şefului Operaţiunilor Secrete aflat în Londra, George Smiley.

Raport întocmit de S. de Jong către AS[25] /Rezidenţa Berlin, copie către CIC[26].

Am primit ordin să prezint următorul raport, întrucât ziua de Anul Nou a fost friguroasă, dar însorită şi sărbătoare publică, eu şi soţia mea Pippa am hotărât să îi ducem pe copii (Barney, 3 ani, şi Lucy, 5) şi pe câinele nostru Jack russell (Loftus) la Köpenick, pentru un picnic la marginea lacului, îmbrăcaţi călduros şi pentru o plimbare prin pădurea învecinată.

---

25 AS - Adjunctul Şefului (rezidenţei) (n.red.)

26 Comitetul întrunit de Coordonare - CIC (n.red.)

Maşina familiei noastre este un Volvo albastru cu plăcuţe de înmatriculare militare, faţă şi spate, ceea ce ne dă dreptul de acces nerestricţionat între sectoarele Berlinului, Köpenick fiind unul dintre locurile în care obişnuim să ieşim la picnic, dar şi preferat de copii.

Am parcat maşina ca de obicei alături de zidul perimetrului vechii distilerii din Köpenick, în prezent abandonată. Nu am văzut nicio altă maşină, iar la marginea lacului erau doar câţiva pescari aşezaţi pe scaune, care ne-au ignorat. Am luat din maşină coşul cu mâncare şi am mers la locul nostru obişnuit de lângă lac, un promontoriu acoperit cu iarbă şi după aceea ne-am jucat de-a v-aţi ascunselea cu Loftus, care a lătrat puternic, spre iritarea unuia dintre pescari, care ne-a înjurat peste umăr, pentru că, susţinea el, Loftus sperie peştii.

Bărbatul, în jur de cincizeci de ani, era slab, avea părul încărunţit şi l-aş recunoaşte dacă l-aş mai vedea. Purta o şapcă neagră şi o manta veche de Wehrmacht, căreia i se scoseseră însemnele.

Întrucât era aproape 15.30, iar Barney trebuia dus la culcare, am strâns lucrurile pentru picnic şi am lăsat copiii să fugă până la maşină, ducând împreună coşul, iar Loftus i-a urmat lătrând.

Când au ajuns la maşină, copiii au lăsat coşul şi au pornit înapoi în goană, alarmaţi, urmaţi de Loftus care lătra, ca să ne anunţe că portiera din partea şoferului fusese forţată de un hoţ „care a furat cu totul aparatul foto al tatii!” – după cum s-a exprimat Lucy.

Portiera fusese deschisă cu forţa, iar mânerul era rupt, dar vechiul meu aparatul foto Kodak, pe care îl uitasem din greşeală în torpedo, nu fusese furat, după cum nu fuseseră luate nici paltonul meu, alimentele şi alte provizii pe care le luasem de la Naafi, care, spre surprinderea noastră, era deschis în ziua de Anul Nou, înainte de a trece în Berlinul de Est.

Am descoperit că, departe de a fura ceva, făptuitorul

lăsase o cutie de tutun marca Memphis alături de aparatul foto. În cutie era un cartuş mic nichelat, pe care l-am identificat imediat ca fiind un ambalaj standard Minox pentru film subminiatural.

Întrucât astăzi a fost sărbătoare publică, iar eu am urmat un curs de fotografie operativă, am socotit că existau suficiente motive pentru a anunţa ofiţerul de serviciu al rezidenţei. Sosind acasă, am developat imediat filmul în baia noastră, care nu are fereastră, folosind echipamentul standard al Serviciului.

După ce am examinat cu ajutorul unei lupe câteva dintre cele aproape o sută de cadre de negative developate, la ora 21.00 l-am alertat pe adjunctul şefului rezidenţei (Leamas), care mi-a dat ordin să aduc neîntârziat materialul la sediu şi să pregătesc un raport scris, lucru pe care l-am făcut.

Privind în urmă, recunosc că ar fi trebuit să duc filmul nedevelopat direct la Rezidenţa din Berlin pentru a fi prelucrat de secţia foto şi că era nesigur şi posibil dezastruos ca eu, stagiar, să efectuez developarea în locuinţa mea. Drept scuză, ţin să repet că 1 ianuarie era sărbătoare publică şi am avut o reţinere în a alerta rezidenţa pentru ceva ce putea fi o alarmă falsă, plus că am absolvit cursul de fotografie operativă la Sarratt cu note maxime. Cu toate acestea, regret sincer hotărârea luată şi aş dori să afirm că am învăţat încă o lecţie.

Sdel

Şi în partea de jos a raportului, Alee a scris chinuit, la furie, către Şeful Operaţiunilor Secrete, Smiley:

George – ţâncul ăsta încurcă-lume a trimis o copie a raportului şi către întrunire înainte de a-l opri cineva. Asta înseamnă educaţia. Sugerez să discuţi amical cu P. Alleline, B. Haydon, T. Esterhase şi nenorocitul de Roy Blând şi compania ca să-i faci să creadă că a fost vorba de o acţiune de dezinformare: adică, nu se impun alte acţiuni, sunt materiale de mâna a doua etc.

Alee însă Alee nu era omul care să stea degeaba, mai

ales când viitorul carierei lui era în joc. Contractul lui cu Circul urma să fie reînnoit, trecuse de vârsta-limită pentru agent operativ, avea prea puţine perspective să primească o slujbă călduţă de birou la Oficiul

Central, ceea ce explică întrucâtva reacţia de neîncredere a lui Smiley faţă de ceea ce a făcut Alee după aceea:

Ş/Operaţiuni Secrete Marylebone (Smiley) pentru Control. Doar de văzut. Personal, predat personal.

Subiect: AL, Ş/Operaţiuni Secrete, Berlin.[27]

Şi scris de mână, în stilul imaculat al lui George:

C: Vei fi la fel de surprins ca şi mine că AL a apărut neanunţat la uşa casei mele din Chelsea seara trecută, la ora zece. Cum Ann plecase pentru o cură, rămăsesem singur. A. mirosea a băutură, lucru deloc neobişnuit, dar nu era beat. A insistat să decuplez telefonul din sufragerie înainte de a sta de vorbă, şi apoi, în ciuda vremii foarte friguroase, să stăm la capătul serei, care dă spre grădină, pe motiv că „sticla nu poate conţine microfoane”. Apoi mi-a zis că a venit de la Berlin cu un avion civil pentru ca numele lui să nu apară pe lista de zbor a RAF[28], despre care el bănuieşte că este monitorizată de Comitetul întrunit de Coordonare. Din acelaşi motiv el nu mai are încredere în curierii Circului.

Întâi de toate, a vrut să ştie dacă pusesem întrunirea pe o pistă greşită în legătură cu materialul de la Köpenick, aşa cum mă rugase. I-am spus că, după părerea mea, reuşisem acest lucru, întrucât era bine de ştiut că Rezidenţa din Berlin era asediată de oferte de informaţii lipsite de valoare.

Apoi a scos din buzunar fila împăturită pe care o anexez, explicându-mi că era un rezumat pregătit doar de

---

27 Şeful/Operaţiuni Secrete Marylebone (Smiley) pentru Control. Doar de văzut.

Personal, predat personal.
Subiect: Alee Leamas, Şeful/Operaţiuni Secrete, Berlin, (n.red.)

28 Royal Air Force - Forţele Aeriene ale Marii Britanii (n.red.)

el al materialelor conţinute de filmul de la Köpenick, dar fără confirmare suplimentară din altă sursă secretă sau nesecretă.

Simultan, am două imagini în minte: cea cu George şi Alee, stând ghemuiţi şi cu capetele apropiate în interiorul serei friguroase din Baywater Street, a doua, cu Alee singur în noaptea dinainte, aplecat deasupra anticei maşini de scris Olivetti şi cu o sticlă de scotch, în biroul plin de fum din subsolul clădirii Stadionului Olimpic din Berlinul de Vest. Rezultatul trudei lui se află în faţa mea: o pagină dactilografiată, murdară, presărată de urme de lichid de corecţie şi învelită într-o folie de celofan, al cărei text sună astfel:

1. Procese-verbale ale şedinţei serviciilor secrete din Blocul Estic, Praga, 21 decembrie 1957.

2. Numele şi gradele ofiţerilor KGB detaşaţi în cadrul direcţiilor Stasi, încă din data de 5 iulie 1956.

3. Identitatea agenţilor Stasi prezenţi în Africa Sub-Sahariană.

4. Numele, gradul şi numele conspirative ale tuturor ofiţerilor Stasi care sunt instruiţi de KGB în URSS.

5. Poziţionarea a şase noi instalaţii secrete sovietice de comunicaţii din RDG şi Polonia, la data de 5 iulie 1956.

Întorc fila şi revin la procesul-verbal întocmit de mână de George Smiley pentru Control; nu prezintă nicio ştersătură:

Restul poveştii lui Alee sună astfel: După informaţiile primite de către de Jong, dacă aşa au stat lucrurile, cu regularitate, în fiecare săptămână, Alee a luat maşina Volvo şi câinele familiei de Jong, a pus 500 de dolari în torpedo, împreună cu o carte de colorat cu numărul lui direct de telefon al Rezidenţei din Berlin, scris neglijent în interiorul ei, şi-a pus sculele de pescuit în portbagaj (până acum nu am ştiut că Alee pescuia şi sunt înclinat să mă îndoiesc), a mers la Köpenick şi a parcat maşina în locul folosit întotdeauna de Jong, cam la aceeaşi oră. Având câinele cu el, s-a dus să pescuiască şi a aşteptat. La a treia

încercare, a avut noroc.

Cei 500 de dolari au fost înlocuiţi cu două casete. Cartea de colorat în care se afla numărul de telefon dispăruse.

Două seri mai apoi, aflat în Berlinul de Vest, Alee a primit un apel pe telefonul direct de la un bărbat care a refuzat să se prezinte, dar a spus că pescuia la Köpenick. Alee i-a propus să vină în seara următoare la ora şapte şi jumătate în faţa unei anumite case de pe Kurfürstendamm şi să ţină în mâna stângă numărul din săptămâna precedentă al revistei Der Spiegel.

Acea treff (adică întâlnire secretă, cuvânt împrumutat de agenţii din Berlin din jargonul spionajului german) a avut loc într-un microbuz Volkswagen condus de de Jong şi a durat optsprezece minute. La început, MAYFLOWER, după cum Alee l-a botezat la întâmplare, a refuzat să îşi dea numele, susţinând că acele casete nu veneau de la el, ci de la „un prieten din interiorul Stasi", pe care trebuia să îl protejeze. Rolul lui era doar acela de intermediar voluntar, a insistat el, motivaţia lui nefiind de mercenar, ci ideologică.

Însă Alee nu a înghiţit povestea asta. Materialele provenite din surse necunoscute, furnizate de un intermediar anonim erau un drog de pe piaţă, a spus el. Aşa că nu făceau nicio înţelegere. În cele din urmă – şi doar ca răspuns la rugămintea insistentă a lui Alee, aşa ni se cere să credem – Mayflower a scos din buzunar o carte de vizită cu numele Dr. Karl Riemeck şi adresa Spitalului Charité din Berlin, pe o parte, iar pe cealaltă, o adresă din Köpenick, scrisă de mână.

Alee a fost convins că Riemeck nu făcuse decât să aştepte pentru a-l cântări înainte de a-şi dezvălui identitatea şi că după zece minute abandonase orice rezervă. Dar nu trebuie să uităm de irlandezul care zăcea în Alee.

Aşadar, întrebarea evidentă este:

Chiar dacă doctorul Riemeck este cine susţine că

este, cine este subsursa lui magică?

Avem de a face cu încă o operaţiune de dezinformare organizată de Stasi?

Ori – deşi mă doare să sugerez aşa ceva – avem în faţă ceva născocit chiar de Alee?

În concluzie:

Alee cere cu o oarecare patimă, trebuie să o spun, să i se permită să îl treacă pe Mayflower la etapa următoare fără să îl supună la vreuna dintre obişnuitele percheziţii sau verificări ale trecutului său, ceva ce, după cum se prezintă situaţia, nu se poate efectua fără cunoştinţa şi sprijinul Comitetului întrunit de Coordonare. Rezervele lui ne sunt cunoscute amândurora şi eu îndrăznesc să sugerez să le împărtăşim cu precauţie.

Cu toate acestea, Alee nu dovedeşte astfel de rezerve privind suspiciunile lui. Seara trecută, după cel de-al treilea pahar de scotch, a numit-o pe Connie Sachs drept agent dublu al Centralei moscovite din sânul Circului, după care, pe locul doi vine Toby Esterhase. Teoria lui, bazată pe nimic altceva decât pe intuiţia lui alimentată de whisky, a fost că această pereche a fost surprinsă într-o „folie à deux” animată de sex, iar ruşii au descoperit asta şi îi şantajează. În cele din urmă, l-am făcut să se culce pe la ora 2.00, numai că l-am descoperit în bucătărie la ora 6.00, făcându-şi ouă cu bacon.

Întrebarea este ce trebuie să facem. Pe de o parte, mă simt înclinat să îi permit să mai aibă o întâlnire cu acest Mayflower (ceea ce înseamnă, efectiv, cu această subsursă misterioasă din Stasi) în condiţiile pe care le vrea el. După cum ştim amândoi, zilele lui ca agent operativ sunt numărate şi are toate motivele să le prelungească. Dar mai ştim că partea cea mai grea a activităţii noastre este să investeşti încredere. Bazându-se pe ceva mai mult decât instinctul, Alee susţine că este ferm convins de buna credinţă a acestui Mayflower. Acest lucru ar putea fi inspirat de intuiţia inspirată a unui veteran sau de pledoaria aparte a unui agent operativ îmbătrânit care se

confruntă cu încheierea firească a carierei lui.

Cu respect, având cunoştinţă de toate acestea, recomand să i se permită să meargă mai departe.

GS

Însă Control nu se lasă uşor convins: a se vedea următorul schimb de cuvinte:

Control către GS: Sunt serios îngrijorat că Leamas vâsleşte singur şi cum vrea. Unde sunt ceilalţi indicatori? Putem pune la încercare informaţiile în domenii în care viziunea pe care o are Leamas asupra lucrurilor nu sunt contaminate?

GS către Control: Sugerez o consultare cu Ministerul de Externe şi cel al Apărării sub un pretext oarecare. Ambele vorbesc laudativ despre acele materiale şi nu cred că sunt născocite. Câteva grăunţe aruncate, acolo, ca preludiu al unei înşelătorii majore, întotdeauna o posibilitate.

Control către GS: Sunt nedumerit de ce Leamas nu îl consultă pe şeful Rezidenţei din Berlin. Manevrele de culise de acest gen nu fac deloc bine Serviciului.

GS către Control: Din păcate, îl consideră pe şeful rezidenţei având orientări potrivnice secţiei Operaţiuni Secrete şi pro întrunirea.

Control către GS: Nu mă pot lipsi de grupul de ofiţeri superiori pe baza unei presupuneri nedovedite că unul dintre ei este un măr stricat.

GS către Control: Mă tem că Alee vede întrunirea ca pe o livadă bolnavă grav.

Control către GS: Atunci probabil că el trebuie îndepărtat.

Următorul raport scris al lui Alee are un caracter cu totul diferit: este dactilografiat impecabil şi într-un stil de redactare mult superior capacităţilor lui. Cel pe care îl suspectez imediat drept persoana care scrie după dictare este Stas de Jong, care a absolvit cu onoruri facultatea de limbi moderne. Aşadar, de astă dată îl văd pe Stas cel de un metru nouăzeci stând aplecat asupra maşinii de scris

Olivetti în subsolul plin de fum al Rezidenţei din Berlin, în vreme ce Alee se plimbă prin cameră, pufăind una dintre puturoasele lui ţigări ruseşti şi dictând cu glas răguşit obscenităţi irlandeze pe care, discret, de Jong le trece cu vederea.

Raport de întâlnire, 2 februarie 1959. Loc: Berlin

Casa conspirativă K_2. Prezenţi: AŞ/Rezidenţa Berlin Alee Leamas

(PAUL) şi Karl Riemeck (MAYFLOWER).

Sursa MAYFLOWER. A doua întâlnire secretă. Mai mult decât secrety

Personal şi privat de la AL către Ş/Nume conspirativ Marylebone.

Sursa Mayflower, cunoscută elitei din RDG drept „Doctorul din Köpenick” după ce Carl Zuckermayer s-a bucurat de acelaşi titlu, este medic al unei clici selecte de oameni importanţi din PUS (Partidul Unităţii Socialiste «partid comunist») şi al unor membri proeminenţi ai Stasi şi al familiilor acestora, dintre care unii locuiesc în vile şi apartamente de la marginea lacului din Köpenick. Trecutul său de stânga este impecabil. Tatăl lui, Manfred, comunist încă de la începutul anilor treizeci, a luptat în cadrul Batalionului Thälman în Războiul Civil din Spania. În perioada 1939 – 1945 a transmis în secret mesaje ale tatălui său, care a fost împuşcat de Gestapo în lagărul de concentrare de la Buchenwald în 1944. Prin urmare, Manfred nu a trăit să vadă sosirea revoluţiei în Germania de Est, dar fiul lui, Karl, din dragoste faţă de tatăl lui, a ţinut să îi devină camarad devotat. După rezultate excelente în liceu, a studiat medicina la Jena şi Praga. A absolvit magna cum laudae. Nemulţumit să lucreze peste program în singurul spital universitar din Berlinul de Est, şi-a deschis cabinet personal la casa familiei din Köpenick, pe care o împarte cu mama lui bătrână, Helga, unde operează pacienţi selecţi.

Ca membru al elitei RDG pe filieră filială, Mayflower primeşte sarcini medicale cu un caracter sensibil. O înaltă

oficialitate a PUS a contractat o boală venerică în cursul unei vizite în străinătate şi nu vrea ca superiorii lui să afle aceasta. Mayflower a dat un diagnostic fals. Un deţinut al Stasi a murit de insuficienţă cardiacă în timpul interogatoriului, dar certificatul de deces trebuie să susţină altceva. Un deţinut de mare valoare pentru Stasi urmează să fie supus unui tratament dur. Lui Mayflower i se solicită să verifice starea fizică şi psihică a deţinutului şi să evalueze toleranţa la acest tratament.

Având în vedere aceste răspunderi, lui Mayflower i s-a acordat statutul de Geheime Mitarbeiter (colaborator secret) sau GM pe scurt, ceea ce îl obligă să se prezinte lunar la coordonatorul său din cadrul Stasi, un anume Urs ALBRECHT, „un funcţionar fără prea multă imaginaţie”. Mayflower susţine că rapoartele lui către Albrecht sunt „selective, cele mai multe invenţii, care nu au consecinţe posibile” în schimb, Albrecht i-a spus că este „un doctor bun, dar un spion jalnic”.

În mod excepţional, lui Mayflower i s-a acordat o legitimaţie de acces în „Micul oraş”, altfel cunoscut sub numele de Maiakovskiring din Berlinul de Est, unde locuiesc mulţi dintre oamenii elitei din RDG, în vreme ce este protejat cu atenţie de public de Brigada Jerjiński, o unitate instruită în mod special. Deşi „Micul oraş” se laudă cu propriul centru medical – fără a mai vorbi de magazine pentru privilegiaţi, grădiniţe speciale etc. –, lui Mayflower i se permite să intre în acea zonă sfântă în scopul de a-şi trata iluştrii pacienţi „privaţi”. După ce trece de barieră, susţine el, regulile discreţiei se relaxează, bârfele şi intrigile sunt regula, iar limbile se dezleagă.

Motivare:

Motivarea susţinută de Mayflower este dezgustul faţă de regimul din RDG, considerând că visul comunist al tatălui său a fost trădat.

Oferta de servicii:

Mayflower susţine că subsursa TULIP, o pacientă care este angajată a Stasi, nu numai că a fost catalizatorul

recrutării lui, ci reprezintă sursa casetelor miniaturizate pe care le-a depus în numele ei în Volvo-ul lui de Jong. El o descrie pe Tulip ca suferind de nevroză, dar extrem de controlată, dar şi extrem de vulnerabilă.

El insistă că ea este doar pacienta lui şi nimic mai mult. Spune în mod repetat că nici el, nici Tulip nu solicită recompense financiare.

Stabilirea în Occident în eventualitatea unei compromiteri încă nu a fost discutată. A se vedea mai jos.

Însă noi nu vedem acest „mai jos”. În ziua următoare, Smiley în persoană zboară până la Berlin ca să îl cunoască pe acel Riemeck şi îmi ordonă să îl însoţesc. Însă nu sursa Mayflower este motivul principal al călătoriei noastre. Pe Smiley îl interesează mai mult identitatea lui, accesul şi motivaţia subsursei, femeia nevrotică, dar extrem de controlată, al cărei nume de cod este Tulip.

Este miezul nopţii într-un Berlin de Vest care nu doarme niciodată şi care este măturat de vânturi îngheţate aducătoare de lapoviţă şi zăpadă. Alee Leamas şi George Smiley stau izolaţi împreună cu noua lor sursă, doctorul Karl Riemeck, denumit Mayflower, la un pahar de Talisker, vinul preferat al lui Alee, iar pentru Riemeck, aceasta este o premieră. Eu stau alături de Smiley. Casa conspirativă K_2 se află la Fasanenstrasse nr. 28, în clădirea care a supravieţuit bombardamentelor aliate lansate în acel cartier. Este construită în stil Biedermeier, cu o uşă de intrare pe piloni, o fereastră logie şi cu o ieşire în spate care dă spre Uhlandstrasse. Cel care a ales-o a demonstrat o predilecţie pentru nostalgia imperială şi abilităţi bune de agent operativ.

Unele chipuri, oricât s-ar strădui, nu pot ascunde bunele intenţii ale posesorilor, iar faţa lui Riemeck este una dintre acestea. Cheleşte, poartă ochelari şi e simpatic. Ceea ce rosteşte nu poate fi cu niciun chip negat. Indiferent de încruntarea studiată a medicului: din el radia bunăvoinţă prin toţi porii.

Retrăind acum acea primă confruntare, trebuie să îmi

aduc aminte că în 1959 nu era încă o mare dramă pentru un medic de a traversa din Berlinul de Est în cel de Vest. Mulţi făceau asta şi tot atât de mulţi nu se mai întorceau, motiv pentru care fusese construit Zidul.

Numărul de serie al dosarului este dactilografiat şi nesemnat. Nu este un raport oficial şi nu pot decât să presupun că autorul a fost Smiley şi că, întrucât nu se indică niciun destinatar, el scrie doar pentru a finaliza dosarul, cu alte cuvinte, a scris pentru sine.

Cerându-i-se să precizeze procesul prin care a intrat în ceea ce el descrie drept stadiul de „crisalidă” a opoziţiei lui faţă de regimul din RDG, Mayflower povesteşte momentul în care interogatorii Stasi i-au cerut să pregătească o femeie pentru „izolare investigativă”. Femeia în vârstă de aproximativ cincizeci de ani era cetăţeană a RDG, acuzată că ar lucra pentru CIA. Suferea de claustrofobie acută. Izolarea în care fusese ţinută o făcuse deja să fie pe jumătate dementă. „Ţipetele ei, când o duceau spre boxă, încă îmi răsună în urechi”, spune Mayflower.

În urma acelei experienţe, Mayflower, care susţine că nu este înclinat să ia hotărâri pripite, spune că el „a reanalizat situaţia din toate unghiurile”. Ascultase minciunile Partidului Comunist în mod nemijlocit, observase corupţia din cadrul lui, ipocriziile şi abuzurile de putere. El „diagnosticase simptomele unui stat totalitar care poza în opusul acestuia”. Departe de democraţia pe care o visase tatăl lui, Germania de Est era „un vasal sovietic, condus ca un stat poliţienesc”. După ce căpătase acea percepţie, spune el, pentru fiul lui Manfred rămăsese deschisă doar o cale: aceea a opoziţiei.

La început, se gândise să înfiinţeze o celulă subterană. Va alege unul sau altul dintre pacienţii lui din elită, care dăduse când şi când semne de nemulţumire faţă de regim şi va încerca să îl atragă de partea lui. Dar ce să facă după aceea? Şi cât timp? Manfred, tatăl lui, fusese trădat de propriii camarazi. Cel puţin din acest punct de

vedere, fiul nu îşi propusese să urmeze calea aleasă de tatăl lui. Aşadar, în cine să aibă suficientă încredere, în orice circumstanţe şi în orice vremuri? Răspunsul nu putea veni nici măcar de la Helga, mama lui, o comunistă înfocată, indiferent ce s-ar fi întâmplat.

Foarte bine, a gândit el, va rămâne ceea ce deja era: „o celulă teroristă formată dintr-un singur om”. Va călca pe urmele cuiva, nu ale tatălui său, ci ale unui erou din copilărie, George Elser, omul care, în 1939, fără să aibă niciun complice sau om de încredere, făcuse, plasase şi detonase o bombă artizanală în berăria din München în care, cu câteva minute mai devreme, Führerul se adresase celor care îi erau fideli. „Doar un noroc infernal l-a salvat” – Mayflower.

Însă RDG-ul, socotea el, nu avea un regim care să poată fi distrus cu o singură bombă, tot astfel cum nici cel al lui Hitler nu putuse fi eliminat. În primul şi în ultimul rând, Mayflower era medic. Un sistem putred trebuie tratat din interior. Modul în care se va realiza asta se va revela la vremea potrivită. Între timp, el nu se va confesa nimănui şi nu va avea încredere în nimeni. Va rămâne singur, suficient pentru sine, şi va răspunde doar în faţa propriei conştiinţe. Va fi o „armată secretă alcătuită dintr-un singur om”.

„Crisalida” s-a desfăcut, spune el, când, în ziua de 18 octombrie 1958, ora 22.00, o tânără tulburată, pe care nu o cunoştea, a venit pe bicicletă până la Köpenick, în suburbiile răsăritene ale Berlinului şi s-a prezentat la cabinetul privat al lui Mayflower, dorind să facă un avort.

Moment în care relatarea lui Smiley se întrerupe şi doctorul Riemeck ni se adresează în mod direct. Trebuie că George a simţit că relatarea lui, în ciuda lungimii, era prea importantă pentru a fi rezumată:

Tovarăşa (cuvânt şters) este o femeie deosebit de inteligentă, extrem de fermecătoare, în aparenţă directă, în maniera aprobată de Partid, de o ingeniozitate neîndoielnică, dar în intimitatea unui consult medical este

în mod intermitent copilăroasă şi lipsită de apărare. Deşi nu sunt înclinat să dau diagnostice privind starea mintală a pacienţilor, deoarece nu am pregătire de specialitate în domeniu, aş sugera în mod provizoriu că ea suferă de o formă de schizofrenie selectivă, controlată cu rigiditate. Faptul că este de asemenea o femeie curajoasă şi animată de principii înalte nu trebuie perceput ca un paradox.

O informez pe tovarăşa (şters) că nu este însărcinată şi prin urmare nu are nevoie de un avort. Ea îmi spune că este surprinsă să audă asta, ţinând seama că s-a culcat cu doi bărbaţi respingători în cursul aceluiaşi ciclu. Mă întreabă dacă am ceva alcool. Îmi spune că nu este alcoolică, dar ambii bărbaţi beau mult şi a deprins şi ea acest obicei. Îi ofer un pahar de coniac franţuzesc primit de la un ministru congolez al agriculturii în semn de recunoştinţă pentru serviciile medicale pe care i le-am oferit. După ce a băut tot paharul dintr-o înghiţitură, ea mă interoghează.

— Nişte prieteni mi-au spus că sunteţi un om decent şi discret.

Au dreptate? mă întreabă ea.

— Ce prieteni? întreb eu.

— Prieteni secreţi.

— De ce trebuie să fie secreţi prietenii tăi?

— Pentru că sunt dintre organe.

— Ce organe?

Am iritat-o. Se răsteşte la mine:

— Stasi, tovarăşe doctor. Ce credeai?

O previn. Chiar dacă sunt doctor, am răspunderi faţă de Stat. Se preface că nu aude. Are dreptul de a alege, spune ea. Într-o democraţie în care toţi tovarăşii sunt egali, ea poate alege între un soţ sadic care o bate şi refuză să admită că este homosexual şi un porc gras de cincizeci de ani care îi este şef şi care socoteşte că este dreptul lui să o posede pe bancheta din spate a maşinii de serviciu marca Volga, de fiecare dată când are chef.

În timpul discuţiei, ea a lăsat să îi scape de două ori

numele doctorului Emmanuel Rapp. îl numeşte Rappschwein. O întreb dacă acest Rapp are vreo legătură cu tovarăşa Brigitte Rapp, care insistă să o consult pentru o serie de suferinţe imaginate. Da, confirmă ea, Brigitte este numele soţiei porcului. Am făcut legătura. Frau Brigitte Rapp mi s-a confesat deja că s-a căsătorit cu un funcţionar superior de la Stasi, care face tot ce îi trece prin cap. Prin urmare, mă aflu în prezenţa furioasei asistente personale a doctorului Emannuel Rapp şi – potrivit spuselor ei – amanta lui secretă. Spune că s-a gândit să îi pună arsenic în cafea. Mai spune că ţine un cuţit sub pat, pe care îl va folosi data următoare când soţul ei o va maltrata. O previn că acestea sunt fantezii primejdioase şi că ar trebui să renunţe la ele.

O întreb dacă cu soţul sau cu colegii de serviciu vorbeşte la fel de rebel. Râde şi mă asigură că nu face asta. Are trei feţe, spune ea. Din acest punct de vedere este norocoasă, pentru că în RDG cei mai mulţi oameni au cinci sau şase feţe.

— La locul de muncă sunt o tovarăşă devotată şi harnică, sunt bine îmbrăcată şi am părul coafat tot timpul, dar mai ales la şedinţe, şi mai sunt şi sclava sexuală a unui porc ilustru. Acasă, sunt obiectul urii unui homosexual sadic, care este cu zece ani mai vârstnic decât mine, al cărui unic scop în viaţă este să devină membru al elitei de la Maiakovskiring şi să se culce cu bărbaţi tineri şi frumoşi.

Cea de-a treia identitate a ei este cea pe care o am în faţa ochilor: o femeie care detestă orice aspect al vieţii din RDG, cu excepţia fiului ei şi a găsit alinare în Dumnezeu-Tatăl şi în sfinţii Lui. O întreb cui i-a dezvăluit această a treia faţă în afară de mine. Nimănui. O întreb dacă aude voci. Nu ştie să i se fi întâmplat aşa ceva, dar dacă ar auzi vreo voce, aceea ar fi a lui Dumnezeu. O întreb dacă este cu adevărat tentată să îşi facă singură rău, aşa cum a sugerat mai devreme. Îmi răspunde că recent s-a simţit îndemnată să se arunce de pe un pod, dar dragostea faţă

de înil ei Gustav a împiedicat-o.

O întreb dacă a fost tentată să comită alte acte demonstrative sau de răzbunare şi îmi spune că recent, într-o seară, când doctorul Emannuel Rapp şi-a lăsat puloverul pe scaunul lui, ea a luat un foarfece şi l-a tăiat bucăţi, apoi a adunat bucăţile şi le-a ars într-un cuptor pentru distrugerea de documente secrete. A doua zi dimineaţă, când Rapp a venit la serviciu şi s-a plâns că nu ştie unde şi-a lăsat puloverul, ea l-a ajutat să îl caute. După ce a socotit că i l-a furat cineva, ea i-a sugerat numele unor posibili vinovaţi.

O întreb dacă sentimentele de răzbunare faţă de tovarăşul doctor Rapp s-au mai domolit de atunci. Îmi răspunde că ele sunt mai puternice ca niciodată şi singurul lucru pe care îl detestă mai mult decât pe Rapp este sistemul care promovează asemenea porci în funcţii de putere. Ura ei ascunsă este alarmantă şi este aproape un miracol pentru mine că reuşeşte să şi-o ascundă faţă de vigilenţa camarazilor ei de muncă.

O întreb unde locuieşte. Îmi spune că până recent, ea şi soţul ei au locuit într-un apartament din Stalinallee, unde nu există protecţie specială şi de unde, cu bicicleta, putea ajunge în zece minute la cartierul general Stasi din Magdalenstrasse. Recent – datorită relaţiilor lui homosexuale sau banilor moşteniţi, nu ştie precis, pentru că soţul ei este secretos în legătură cu banii ce i-au fost lăsaţi de tatăl lui – s-au mutat într-o zonă protejată din Berlin, Hohenschönhausen, rezervată oficialităţilor guvernamentale şi funcţionarilor superiori. Acolo există lacuri şi pădure, ceea ce îi place, un loc de joacă pentru fiul ei Gustav şi chiar o grădină privată cu un grătar. În orice alte circumstanţe, casa ar fi idilică, dar faptul că o împarte cu un soţ odios o face să devină o batjocură. Este o ciclistă pasionată, încă pedalează până la locul de muncă şi bănuieşte că face acel drum în jumătate de oră.

Este ora unu după-amiază. O întreb ce îi va spune soţului ei Lothar când va ajunge acasă. Îmi declară că nu îi

va spune nimic şi adaugă următoarele:

— Când nu mă violează sau se îmbată, iubitul meu soţ Lothar stă pe marginea patului cu documente ale Ministerului de Externe al RDG în poală, mârâind şi scriind ca un dement care urăşte întreaga lume, nu doar pe soţia lui.

O întreb dacă este vorba de documente secrete pe care soţul ei le aduce acasă. Îmi spune că sunt extrem de secrete şi că le aduce acasă în mod ilegal, pentru că, pe lângă faptul că este un homosexual pervers, este şi un ambiţios obsesiv.

Mă întreabă dacă, la următoarea vizită, voi face amor cu ea pe motiv că vrea să facă asta cu un bărbat care nu este porc sau violator. Cred că glumeşte, dar nu sunt sigur. În orice, caz, refuz, explicându-i că am făcut un principiu din a nu mă culca cu pacientele mele. O las cu posibila consolare de a se putea gândi la faptul că dacă nu aş fi medicul ei, m-aş culca cu ea. În momentul în care se urcă pe bicicletă pentru a pleca, ea mă informează că şi-a pus viaţa în mâinile mele. Îi răspund că, în calitate de doctor, respect confidenţele făcute de ea. Îmi cere o altă programare. Îi spun că poate veni joia următoare la ora şase seara.

Cuprins de un val de repulsie lăuntrică, mă ridic în picioare fără să vreau.

— Ştii unde este asta? mă întreabă Nelson, fără să ridice ochii de pe paginile cărţii.

Mă încui în baie şi rămân acolo atât de mult, cât îndrăznesc să am curajul. Când îmi reiau locul la masa de studiu, Doris Gamp, alias Tulip, a sosit punctuală la cea de-a doua programare, după ce a pedalat tot drumul de la Köpenick, avându-l pe fiul ei Gustav în coşul bicicletei.

Din nou Riemeck:

Starea de spirit a mamei şi a fiului este bună: sunt veseli şi relaxaţi. Vremea e frumoasă, soţul ei Lothar a fost convocat de urgenţă la o conferinţă care se desfăşoară la Varşovia şi nu se va întoarce decât peste două zile, de

aceea amândoi sunt bine dispuşi. În ziua următoare, ea şi Gustav vor merge cu bicicleta la sora ei Lotte, „singura persoană din lume pe care o iubesc”, mă informează ea veselă. Încredinţând copilul scumpei mele mame, care îşi doreşte ca el să fi fost al meu, o conduc pe tovarăşa (şters) în cabinet, pun un disc cu muzică de Bach pe pick-up-ul meu la volum mare. Ceremonios – aş spune în mod jucăuş – ea îmi întinde o cutie de bomboane de ciocolată despre care îmi spune că i-a fost oferită de Emannuel Rapp şi mă sfătuieşte să nu le mănânc pe toate odată. Desfăcând cutia, văd că în ea se află, în loc de ciocolată belgiană, două rolfilme miniaturizate. Mă aşez pe un scaun alături de ea şi ea îşi apropie gura de urechea mea. O întreb ce se găseşte în acele rolfilme. Îmi spune că sunt documente secrete ale Stasi. O întreb cum le-a obţinut, iar ea îmi răspunde că le-a fotografiat chiar în această după-amiază cu camera Minox a lui Emannuel Rapp după o relaţie sexuală deosebit de degradantă. Actul abia se consumase când Rappschwein fugise la o întâlnire la Clădirea 2 din complexul Stasi, la care deja era în întârziere. Ea s-a simţit răzbunătoare şi îndrăzneaţă. Pe biroul lui erau împrăştiate o serie de documente.

Iar aparatul de fotografiat Minox se afla în sertarul în care îl ţinea în cursul zilei.

— Ofiţerii Stasi trebuie să fie tot timpul consecvenţi în ceea ce priveşte obiceiurile lor, îmi spune ea, adoptând tonul unui funcţionar comunist. Rappschwein este atât de arogant încât îşi închipuie că este deasupra reglementărilor Serviciului.

— Şi filmele? o întreb eu. Ea cum le va justifica lipsa?

Rappschwein este infantil, aşadar capriciile lui trebuie satisfăcute pe loc, spune ea. Este cu totul interzis ca ofiţerii cu grad mare să păstreze echipamente speciale precum aparate foto secrete sau dispozitive de înregistrare în seifurile personale, dar Rapp ignoră acest ordin, la fel ca şi mulţi alţii. Pe de altă parte, plecând din birou atât de precipitat, a lăsat uşa seifului întredeschisă, o altă

încălcare flagrantă a regulilor de securitate, permiţându-i ei să treacă de sigiliul din ceară.

O întreb:

— Ce este un sigiliu din ceară?

Ea îmi spune că pe seifurile Stasi mai există o încuietoare complicată, care este acoperită cu un strat de ceară moale. După ce închide seiful, deţinătorul lui face propria imprimare pe ceară, folosind cheia pusă la dispoziţie de Stasi şi sigiliul (Petschaft) ataşat, pe care le păstrează asupra sa tot timpul. Fiecare astfel de petschaft este numerotat, produs individual şi unic. În ceea ce priveşte rolele miniaturizate de film, are cutii pline cu ele, câte o duzină. Nu le ţine socoteala şi foloseşte aparatul foto Minox ca pe o jucărie pentru multe scopuri neoficiale şi destrăbălări. De exemplu, a încercat de multe ori să o convingă să pozeze goală, însă ea a refuzat de fiecare dată. De asemenea, păstrează în seif sticle de votcă şi şliboviţă, pentru că, la fel ca mai-marii Stasi, bea foarte mult, iar când bea, vorbeşte fără nicio reţinere. O întreb cum de a reuşit să scoată în secret filmele din sediul Stasi, iar ea a chicotit şi a spus că un doctor ca mine ar trebui să ştie cum.

Cu toate acestea, spune cu insistenţă că, în ciuda obsesiei Stasi pentru securitatea internă, cei care au permisele potrivite nu sunt supuşi verificării fizice. De pildă, tovarăşa (şters) deţine o legitimaţie care îi permite să se deplaseze după cum doreşte între clădirile 1 şi 3 ale complexului Stasi. Acum, după ce m-a compromis cu acele filme, o întreb ce se aşteaptă să fac cu ele, iar ea îmi răspunde că trebuie să le transmit serviciilor de informaţii britanice. O întreb de ce nu trebuie predate americanilor, iar ea este şocată. Ea este comunistă, îmi spune. America imperialistă este duşmanul ei. Revenim la parter. Gustav joacă domino cu scumpa mea mamă. Ea ne anunţă că este un copil încântător, foarte priceput la domino şi că ar dori să îl fure.

Structura de asigurare tehnică din cadrul

Operaţiunilor Secrete, întotdeauna pregătită să se alăture festinului, intervine astfel:

Dep. Tehnică Operativă către Ş/Operaţiuni Secrete Berlin (Leamas). Referitor la agentul MAYFLOWER: [29]

Ş/Operaţiuni Secrete Berlin (Leamas) către Ş/Marylebone (Smiley) Scrisoare DO (cu verificare prealabilă), copie de îndosariat.

Dragul meu George.

O adevărată aversă!

Sunt fericit să te anunţ că impresiunile cheii şi petschaft-ului, luate de subsursa Tulip, au produs o copie clară, cu toate literele şi cifrele apărând pregnant. Specialiştii de la tehnic au recomandat că ar trebui, din motive de securitate, ca ea să aplice o uşoară răsucire când retrage petschaftul din ceară. Aşadar, succes pe toată linia!

Al tău în credinţă.

Alee

P.S. Anexat: DP-ul lui Tulip, conform instrucţiunilor Şefului Operaţiilor, STRICT PENTRU OPERAŢII SECRETE!! AL

DP înseamnă Date Personale. DP pentru prescurtarea unei vieţi umane faţă de care Serviciul manifestă interes. P de la penitenţă. DP de la durere personală.

Nume complet al subagentului: Doris Carlotta Gamp.

Data şi locul naşterii: Leipzig, 21.X.1929.

---

29 încuietori cu ceară. în timp ce cochetează cu Emannuel Rapp, Tulip ar putea avea ocazia de a obţine o copie a cheii personale de seif şi a sigiliului anexat (Petschaft)? Magazinele tehnice deţin o mare diversitate de DA (dispozitive de ascundere) pentru a conţine materiale de genul plastilinei.

Repulsia lăuntrică îmi revine. In timp ce cochetează? Nu Tulip cocheta, ci Rappschwein o domina, la naiba! Ea se supunea, pentru că ştia că în caz contrar avea să fie dată afară şi acuzată de indisciplină, iar Gustav nu avea să ajungă niciodată la şcoala de elită pe care o visa ea. Şi, în fine, era o femeie pasională, care se excita uşor. Asta nu însemna că simţea vreo plăcere cu Rappschwein sau cu soţul ei!

însă în Berlin, Alee Leamas nu este tulburat de asemenea gânduri:

Studii: Absolventă a universităţilor din Jena şi Dresda în Ştiinţe Sociale şi Politice.

Rude în viaţă: o soră, Lotte, învăţătoare la o şcoală elementară din Potsdam, necăsătorită.

CV şi alte date personale: Vârstă, 23 de ani, recrutată ca funcţionară la Cartierul General Stasi, Berlinul de Est. Acces restricţionat la documente Confidenţiale şi sub acest nivel. După o perioadă de stagiatură de şase luni, a primit accesul la documente Secrete. Repartizată la Secţia J_3, care răspunde de prelucrarea şi evaluarea rapoartelor sosite de la posturile externe.

După un an de la angajare, stabileşte o relaţie cu Lothar Quinz, de patruzeci şi patru de ani, socotit o stea în ascensiune a Ministerului de Externe al RDG. Urmează sarcina şi căsătoria civilă.

După şase luni de căsnicie, doamna Quintz, născută Gamp, dă naştere unui fiu, numit Gustav, după numele tatălui. Lucru necunoscut tatălui, ea îl roagă pe un preot ortodox rus şi stareţ (rătăcitor sfânt), un soi de Rasputin, detaşat la cazarma armatei roşii din Karihorst, să îi boteze copilul. În rest, nu se cunosc amănunte privind presupusa convertire la ortodoxia rusă. Pentru a scăpa de Quintz, Gamp i-a spus acestuia că o vizita pe sora ei din Potsdam şi a făcut călătoria până la acel Rasputin pe bicicletă, avându-l pe Gustav în coşul acesteia.

Pe 10 iunie 1957, la încheierea celui de-al cincilea an de activitate, este promovată din nou, de această dată ca asistentă a lui Emannuel Rapp, director la secţia de operaţiuni externe, instruit de KGB.

Pentru a rămâne sub patronajul lui Rapp, ea s-a văzut silită să îi ofere favoruri sexuale. Când s-a plâns de acest lucru faţă de soţul ei, acesta i-a spus că dorinţele unui tovarăş atât de important precum Rapp nu trebuie respinse. Ea crede că aceasta este o atitudine împărtăşită de colegii ei de la Stasi. Potrivit Lui Tulip, aceştia au cunoştinţă de acea legătură, dar şi că sunt conştienţi că reprezintă o încălcare grosolană a disciplinei din cadrul

Stasi. Dar, pe de altă parte, se şi tem că, având în vedere puterea lui Rapp, dacă ar raporta un asemenea lucru, ar suferi consecinţele.

Experienţa actuală ca agent operativ:

Înainte de a fi angajată de Stasi, a urmat un curs de instruire şi îndoctrinare destinat personalului începător. Spre deosebire de majoritatea colegilor ei, vorbeşte şi scrie bine în limba rusă. A fost selecţionată pentru o instruire suplimentară în domeniul metodelor conspirative, întâlnirilor secrete, recrutării şi dezinformării. De asemenea, a fost instruită în ceea ce priveşte scrierea secretă (cărbune şi lichide), fotografierea clandestină (subminiaturală şi micropunct), filaj, contrafilaj şi folosirea de tehnică operativă. Aptitudinile ei au fost apreciate drept „bune spre excelente”.

Asistenta personală a lui Emannuel Rapp sau „fata de aur” (potrivit descrierii lui Rapp) îl însoţeşte cu regularitate la Praga.

Budapesta şi Gdańsk, unde el participă la conferinţe ale serviciilor de informaţii din Est, organizate de KGB. A fost angajată de două ori la astfel de consfătuiri ca stenografa. În ciuda antipatiei faţă de Rapp, ea visează să îl însoţească la Moscova pentru a vedea Piaţa Roşie pe timpul nopţii.

Comentarii concluzive ale ofiţerului de caz:

Ş/Operaţiuni Secrete/Marylebone (neîndoielnic scris cu sprijinul lui Stas de Jong)

Relaţia subsursei Tulip cu acest serviciu se desfăşoară exclusiv prin intermediul lui Mayflower. Este medicul ei personal, instructor, confident, confesor personal şi cel mai bun prieten, în această ordine. Aşadar avem o fată în stăpânirea agentului nostru principal şi, după părerea mea, lucrurile trebuie să rămână astfel. După cum ştii, recent i-am pus la dispoziţie un aparat foto Minox, ascuns în fermoarul genţii ei de umăr, precum şi casete în fundul unei cutii cu talc. De asemenea, ea este mândra posesoare a copiei cheii şi a petschaft-ului pentru

sigiliul cu ceară de la seiful lui Rapp.

Prin urmare, este mulţumitor că Mayflower raportează că Tulip nu dovedeşte semne alarmante de stres. Dimpotrivă, el afirmă că moralul ei nu a fost nicicând mai ridicat şi că pare să fie delectată de pericol, iar singura lui îngrijorare este că ea va deveni din cale afară de încrezătoare şi îşi va asuma riscuri inutile. Pentru că, atâta vreme cât cei doi se pot întâlni în mod firesc în Berlin, sub acoperirea medicală, el nu este prea îngrijorat.

Cu toate acestea, apare o problemă operativă cu totul diferită când ea îl însoţeşte pe Rapp la consfătuirile care se desfăşoară în afara RDG-ului. Întrucât căsuţele tainice nu reprezintă un răspuns la cerinţele ad-hoc, ar putea serviciul de operaţiuni secrete analiza posibilitatea de a plasa un curier în aşteptare, operativ la anunţarea în timp scurt, pentru a o servi pe Tulip în oraşe care fac parte din blocul ţărilor din est?

Întorc pagina. Mâna nu îmi tremură deloc. Întotdeauna se întâmpla asta în condiţii de stres. Acestea sunt schimburile de mesaje operative obişnuite dintre cei de la Operaţiuni Secrete şi Berlin.

George Smiley către Alee Leamas la Berlin, notă personală, scrisă de mânăt copie la dosar:

Alee. Anticipând viitoarea vizită a lui Emannuel Rapp la Budapesta, te rog să faci aranjamente privind fotografia lui Peter Guillam, care va acţiona drept curier al ei, pentru a-i fi prezentată subsursei Tulip cât de curând posibil.

Cele mai bune urări, G

George Smiley către Peter Guillam, notă scrisă de mână, copie la dosar:

Peter. Asta va fi doamna ta din Budapesta. Studiaz-o bine!

Bon voyage, G

— Ai spus ceva? a întrebat brusc Nelson, ridicând ochii de la cartea lui.

— Nu. Dar de ce?

— Cred că a fost vreun zgomot pe stradă.

Când examinezi trăsăturile unei femei necunoscute în scopuri operative, gândurile lascive trebuie să dispară. Nu cauţi farmecul. Te întrebi dacă are părul scurt sau lung, vopsit, sub vreo pălărie sau lăsat liber şi ce are de oferit faţa ei în ceea ce priveşte trăsăturile distinctive: sprâncene late, pometi înalţi, ochi mici sau mari, dacă sunt rotunzi sau micşoraţi în mod firesc. După chip, te uiţi la forma şi dimensiunea corpului şi încerci să descoperi cum ar arăta dacă ar purta ceva mai recognoscibil decât taiorul standard impus de Partid şi pantofii stângaci, cu aspect sever. Nu cauţi şarmul ei sexual decât în măsura în care acesta ar putea atrage atenţia unui privitor oarecare. În această etapă, singura mea preocupare a fost modul în care posesoarea unei asemenea feţe şi a unui asemenea corp va reacţiona faţă de un curier necunoscut într-o zi caniculară de vară pe străzile atent vegheate ale Budapestei.

Şi, pe scurt, reacţia avea să fie perfectă. Pricepută, abilă, anonimă, hotărâtă. Iar eu, în calitate de curier, am fost la fel de bun. O zi însorită, o stradă aglomerată, doi necunoscuţi, am înaintat unul spre altul, cât pe ce să ne ciocnim, eu mă duc spre stânga, ea spre dreapta, şi apare un moment de contact. Eu mormăi ceva drept scuză, ea mă ignoră şi trece mai departe. Dar eu sunt mai bogat cu două casete cu microfilme.

O a doua misiune de „periere” în oraşul vechi din Varşovia, patru săptămâni mai târziu, deşi mai solicitantă, se desfăşoară fără nicio problemă, iar dovada este raportul scris de mine de mână către George şi, în copie, pentru Alee:

PG către Ş/Marylebone, copie pentru AL, Berlin.

Subiect: întâlnirea secretă între doi necunoscuţi, cu subsursa TULIP.

Ca şi în ocaziile precedente am reuşit să ne recunoaştem imediat. Contactul între corpuri a fost rapid şi greu de detectat. Cred că nici măcar un filaj extrem de atent nu ar fi putut surprinde momentul transferului.

Era clar că Tulip fusese instruită perfect de Mayflower. Predarea materialelor către Ş/Rezidenţa din Varşovia nu a prezentat dificultăţi.

PG

Şi răspunsul scris de mână al lui Smiley:

Reuşită cu dexteritate, Peter! Bravo! GS

Însă nu a fost chiar atât de abilă cum crede Smiley sau chiar atât de lipsită de evenimente, aşa cum nota mea scrisă de mână dorea să o sugereze.

Sunt turist francez din Bretania care călătoreşte într-un tur cu un grup turistic elveţian. Paşaportul mă prezintă drept director de companie, dar întrebat de membrii grupului cu ce mă ocup, le dezvălui că sunt un umil călător în căutare de îngrăşăminte, împreună cu grupul, mă delectez cu priveliştea oraşului vechi din Varşovia, restaurat în mod splendid. O tânără femeie purtând blugi largi şi o vestă cu model ecosez păşeşte vioi spre noi. Părul ei, pe care l-am văzut ultima oară ascuns sub o beretă, este acum liber şi străluceşte castaniu. La fiecare pas al ei, părul tresaltă în soare. Poartă o eşarfă verde în jurul gâtului. Lipsa eşarfei constituia semnalul de pericol, deci renunţarea la predarea de materiale. Eu port o şapcă din pânză cu o stea roşie, pe care am cumpărat-o de la o tarabă de pe stradă. Semnul meu că predarea materialelor nu va avea loc era introducerea şepcii în buzunar. Oraşul vechi geme de alte grupuri de turişti. Al nostru este mai greu de stăpânit decât şi-ar dori ghida noastră poloneză. Trei dintre noi s-au rătăcit de ea şi discutăm între noi în loc să ni se ţină o prelegere despre renaşterea miraculoasă a oraşului după bombardamentele naziste. O statuie din bronz mi-a reţinut atenţia. Şi Tulip pare interesată de ea, deoarece întâlnirea noastră a fost regizată în acest fel. Niciunul nu va rări paşii când ne vom întâlni. Nonşalanţa este totul, dar nici prea multă. Fără contact vizual, dar nimic prea studiat în modul în care trebuie să ne ignorăm unul pe celălalt. Varşovia este un oraş foarte conectat. Atracţiile turistice se află în fruntea listei lucrurilor ce

trebuie văzute.

Şi atunci, ce înseamnă acea legănare sfidătoare din şolduri, ce e cu lumina de bun venit explicit în ochii ei mari şi migdalaţi? Preţ de o scurtă secundă – dar mai scurtă decât sunt pregătit să aştept – mâinile noastre drepte se prind. Însă, în loc să se despartă instantaneu, după ce a depus micile obiecte în palma mea, degetele ei se cuibăresc în ea şi ar fi zăbovit şi mai mult dacă nu i le-aş fi desprins. A înnebunit? Sau eu? Şi ce e cu zâmbetul sclipitor de bun venit pe care l-am surprins? Ori mă autoamăgesc?

Ne vedem fiecare de drum: ea, către conferinţa liderilor spionilor din ţările membre ale Pactului de la Varşovia, eu, împreună cu grupul meu, la un bar dintr-un subsol, unde, ca din întâmplare, secretarul cultural al ambasadei britanice şi soţia lui se cinstesc la o masă dintr-un colţ. Comand o bere şi mă îndrept spre toaleta bărbaţilor. Secretarul cultural, cunoscut mie din altă viaţă drept coleg de curs la Sarrat, mă urmează. Predarea se realizează rapid şi fără cuvinte. Mă alătur grupului meu. Însă vibraţia degetelor lui Tulip nu s-a şters.

Şi nu a dispărut nici acum, când citesc imnul de slavă dedicat subsursei Tulip, cea mai sclipitoare stea din reţeaua Mayflower:

Tulip a înţeles pe deplin că raportează Serviciului şi că Mayflower este asistentul nostru neoficial, dar şi legătura ei. Ea a decis că iubeşte Anglia în mod necondiţionat. Este deosebit de impresionată de calitatea superioară a activităţii noastre, a apreciat recenta întâlnire din Varşovia drept exemplu de excelenţă britanică.

Condiţiile de recompensare la încheierea operaţiunii, indiferent când se va întâmpla acest lucru, va fi de 1.000 de lire pe lună de servicii complete, plus o plată unică ex gratia[30] în valoare de 10.000 de lire, conform aprobării date de Ş/Operaţiuni Secrete (GS). Însă dorinţa ei cea mai mare este ca, la acea dată, indiferent când va fi aceasta, ea

30 Ca act de bunăvoinţă, generozitate.

şi fiul ei Gustav să devină cetăţeni britanici.

Calităţile ei de agent sunt probabil chiar mai impresionante. Reuşita de a plasa un aparat foto subminiatural în postamentul platformei duşului din toaleta femeilor de pe coridorul unde se află biroul ei o scuteşte de stresul de a fi introduce şi scoate din

Clădirea 3 avându-l asupra ei, în poşetă. Petschaftul şi cheia ei, confecţionate de Birou, îi îngăduie să aibă acces la seiful lui Rapp când acesta este plecat şi ea simte că poate face asta fără riscuri.

Sâmbăta trecută i s-a confesat lui Mayflower că visul ei cel mai recent a fost să se căsătorească cu un englez atrăgător!

— S-a întâmplat ceva rău atunci? întreabă Nelson, de data asta cu intenţie.

— Am atins o rozetă, răspund eu, lucru care este din întâmplare adevărat.

Bunny a venit cu o geantă diplomat şi poartă costum negru. A venit direct de la o întâlnire la Trezorerie, dar nu spune cu cine sau de ce. Laura se lăfăie în fotoliul lui Control, stând cu picioarele încrucişate. Bunny scoate din geantă o sticlă de vin de Sancerre, cam călduţ şi ne toarnă tuturor câte un pahar. Apoi desface un pachet de caju, invitându-ne să ne servim.

— Merge greu, Peter? se interesează el cu amabilitate.

— La ce te aşteptai? îi răspund pe un ton îngrijorat, pe care am decis să îl adopt. Nu e tocmai o plimbare de plăcere pe drumul memoriei, nu?

— Dar folositoare, sper. Nu e prea stresant să revezi timpurile şi chipurile de altă dată?

Las asta fără răspuns. Interogatoriul începe, la început în ritm lent.

— Îmi dai voie să te întreb întâi de Riemeck, un personaj neobişnuit de atrăgător pentru un agent, eu aşa aş fi crezut.

Dau aprobator din cap.

— Şi doctor. Chiar foarte bun.

Dau iar din cap.

— Şi de ce rapoartele, aşa cum au fost ele distribuite clienţilor fericiţi de la Whitehall, descriu sursa drept – şi aici citez – *un funcţionar bine plasat, angajat la nivel mediu în Partidul Unităţii Socialiste din Germania de Est, cu acces regulat la materiale strict secrete ale Stasi*?

— Dezinformare, îi răspund.

— Gândită de cine?

— George, Control, Lacon de la Trezorerie. Toţi ştiau că materialele Mayflower vor stârni senzaţie în momentul în care vor ajunge acolo. Primul lucru pe care aveau să-l întrebe clienţii va fi: cine este sursa? De aceea au născocit o sursă fictivă de calibru egal.

— Şi Tulip a ta?

— Ce e cu ea?

Prea repede. Trebuia să mă fi aşteptat. Mă îmboldeşte? Ce alt motiv ar avea să-mi arunce acel zâmbet lipsit de umor, cunoscător, care mă face să vreau să-l iau la palme? Şi de ce rânjeşte şi Laura? Se răzbună după cina greacă ratată?

Bunny citeşte ceva ce ţine în poală, iar subiectul lui e tot Tulip:

— Sursa este o secretară cu experienţă de la Ministerul de Interne, care are acces la cele mai înalte cercuri. Asta nu sună un pic prea mult?

— Cum sună?

— Nu-i oferă ceva mai multă – în fine, respectabilitate decât merită? Cum să zic, ce părere ai de „secretară promiscuă de rang înalt”, ca să spunem lucrurilor pe nume? „Nimfomană de birou” ar suna ceva mai bine, în cazul în care am căuta un soi de echivalenţă în lumea reală. Ori poate „târfa sfântă”, ca să respectăm preferinţele ei religioase.

Mă urmăreşte, aşteptând izbucnirea mea de furie, indignare şi respingere. Într-un fel sau altul, reuşesc să îi refuz această satisfacţie.

— Cu toate astea, presupun că ar trebui să o cunoşti pe Tulip a ta, continuă el. Tu, care i-ai făcut servicii cu hărnicie.

— Nu i-am făcut niciun serviciu, şi nu e Tulip a mea, răspund cu glas măsurat. Tot timpul cât s-a aflat în activitate, eu şi ea nu am schimbat nicio vorbă.

— Niciuna?

— Nu la întâlnirile noastre. Am trecut unul pe lângă celălalt şi nu am vorbit niciodată.

— Şi atunci cum se face că îţi ştia numele? mă întreabă el cu zâmbetul cel mai fermecător, băieţesc.

— Nu mi-a ştiut numele! Cum dracu’ putea, când noi nu ne-am spus nici bună ziua unul celuilalt?

— Unul dintre numele tale, ca să ne exprimăm astfel, insistă el netulburat.

Intervenţia Laurei:

— Pete, încearcă Jean-François Gamay, de exemplu, sugerează ea, pe acelaşi ton glumeţ. Partener al unei companii de produse electronice din Metz, bucurându-se de un sejur cu servicii complete oferit de agenţia de turism a Bulgariei. Asta înseamnă mai mult decât un salut schimbat de voi doi.

Izbucnirea mea de râs este nestăpânită, şi aşa ar trebui să şi fie, deoarece este urmarea unei senzaţii sincere şi spontane de uşurare.

— A, pentru numele Domnului! exclam eu, distrându-mă alături de ei. Asta nu i-am spus-o lui Tulip. Asta i-am spus-o lui Gustav!

Deci asta e, Bunny şi Laura, şi sper că şedeţi confortabil pentru a asculta această poveste pe post de avertisment, despre felul în care planurile cele mai secrete şi cele mai bine puse la punct se pot ruina din cauza inocenţei unui copil.

Numele meu de agent de teren este Jean-François Gamay, şi da, fac parte dintr-un grup de turişti mare, vegheat îndeaproape, care ne bucurăm de un sejur ieftin şi de soare într-o staţiune nu tocmai salubră din Bulgaria, pe

malul Mării Negre.

În faţa hotelului nostru jalnic, dincolo de micul golf, se înalţă Flotelul Activiştilor de Partid, o matahală brutalizată din beton, construită în stil sovietic, încărcată de drapele comuniste, de unde auzim venind peste golf marşuri bubuitoare, punctate de mesaje înălţătoare de pace şi înţelegere care răsună dintr-un grup de difuzoare. Undeva între zidurile acelui hotel, Tulip şi fiul ei de cinci ani Gustav au parte de o vacanţă colectivă a muncitorilor, graţie legăturilor influente ale odiosului tovarăş Lothar, soţul lui Tulip, care, în condiţii misterioase, a înfrânt rezervele Stasi de a permite lucrătorilor săi să ţopăie pe nisipuri străine. Este însoţită de sora ei, Lotte, învăţătoarea din Potsdam.

Între patru şi patru şi un sfert, eu şi Tulip vom încerca o întâlnire în trecere şi, de data aceasta, va fi însoţită de fiul ei Gustav. Lotte va rămâne blocată în hotel, pentru că va participa la un consiliu al muncitorilor. Iniţiativa este a agentului de teren, în cazul de faţă, Tulip. Sarcina mea este să reacţionez creativ faţă de ea. Şi iat-o că se apropie, venind dinspre mare, îmbrăcată într-o robă largă şi lălâie şi are o geantă de umăr cu mânere din sfoară. Are aceeaşi mişcare vioaie din şolduri la care refuzasem să reacţionez în oraşul vechi din Varşovia. Am mare grijă să nu aduc vorba despre asta faţă de Bunny şi Laura, care ascultă cu un scepticism nedisimulat fiecare cuvânt rostit de mine cu lejeritate.

Apropiindu-se, ea scotoceşte în geanta de umăr. Alţi iubitori de soare, alţi copii se scaldă stropind în jur, fac plajă, mănâncă sandvişuri cu cârnaţi sau joacă şah. Iar Tulip, încadrată în acea scenă, este gata să zâmbească sau să adreseze câte un cuvânt către un tovarăş sau altul. Nu ştiu prin ce şmecherie îl convinge pe Gustav să se apropie de mine, ori ceea ce îi spune îl face să râdă tare şi să pornească săltând spre mine, foarte îndrăzneţ şi îmi vâră în mână o bucată de caramelă cu nucă de cocos, colorată în albastru, alb şi roz.

Însă, eu ştiu că trebuie să fiu fermecător şi să îmi exprim încântarea. Trebuie să mă prefac a mânca o bucată din ea, să pun restul în buzunar, să mă las pe vine, să descopăr în apă o scoică pe care o aveam ascunsă în palmă şi să i-o ofer lui Gustav drept răsplată pentru caramelă.

Şi, la toate acestea, Tulip râde fericită – poate prea veselă, dar eu nu le spun asta Laurei şi lui Bunny – şi îi face semn să se apropie: Vino înapoi, dragule, şi lasă-l în pace pe tovarăşul.

Însă Gustav nu vrea să îl lase în pace pe tovarăş, ceea ce constituie tot rostul poveştii mele spirituale pe care le-o spun lui Bunny şi Laurei. Gustav, care chiar după standardele oricui este un copil exuberant, nu respectă scenariul. Îşi închipuie că a încheiat un târg cinstit cu un tovarăş de treabă, o caramelă contra unei scoici, şi doreşte să îşi cunoască noul partener din punct de vedere social şi comercial.

— Cum te cheamă? mă întreabă el.

— Jean François. Dar pe tine?

— Gustav. Jean François şi mai cum?

— Gamay.

— Şi câţi ani ai?

— O sută douăzeci şi opt. Dar tu?

— Cinci. De unde vii, tovarăşe?

— Din Metz, Franţa. Dar tu?

— Din Berlin, Germania Democrată. Vrei să auzi un cântec?

— Chiar foarte mult.

De aceea, Gustav ia poziţia drepţi între valurile mici şi îşi împinge pieptul înainte şi îmi oferă un cântec şcolăresc prin care mulţumeşte iubiţilor soldaţi sovietici care şi-au vărsat sângele pentru o Germanie socialistă. Între timp, mama lui, care îi stă în spate, îşi desface fără jenă cordonul halatului de plajă şi, ţinându-şi privirea aţintită asupra mea, îşi expune trupul gol în gloria lui neîndoielnică, după care îşi leagă la loc şireturile şi mi se alătură în aplauzele dezlănţuite drept apreciere pentru

micul spectacol oferit de fiul ei, apoi se uită ca o mamă mândră ce este, în timp ce eu şi ea îi strângem mâna lui Gustav, facem un pas scurt înapoi şi, cu pumnul mâinii drepte ridicat, îi răspund la salutul lui de mic comunist.

Însă frumuseţea trupului gol al lui Tulip este ceva ce păstrez doar pentru mine, timp în care mă gândesc la o întrebare care a ars în mine înainte chiar de a începe această poveste veselă: cum naiba de-aţi ştiut că Tulip mi-a aflat numele?

7

Nu ştiu ce formă aparte de amnezie m-a cuprins când, eliberat devreme de la caznele mele, am ieşit din semiîntunericul de la Grajduri în agitaţia de după-amiază a zonei Bloomsbury şi, dintr-un impuls de care nu mi-am dat seama, am pornit spre sud-vest, către Chelsea. Era vorba de umilire, desigur. De frustrare, nedumerire, fără nicio îndoială. Şi mai ales de răzvrătire, văzându-mi trecutul scotocit şi azvârlit în faţă. Vinovăţie, ruşine, îngrijorare, toate se adună. Şi toate erau îndreptate printr-o singură explozie de durere şi neînţelegere către George Smiley, care devenise de negăsit.

Ori nu era aşa? Mă minţea Bunny, aşa cum îl minţeam eu pe el, iar George nu era chiar atât de negăsit aşa cum susţinea el? îl găsiseră deja şi îl storseseră de informaţii, ca şi cum acest lucru ar fi fost posibil? Dacă Millie McCraig deţinea răspunsul – şi am bănuit că aşa era –, ea se vedea silită să păstreze tăcerea despre propria versiune a Legii Secretelor Oficiale, care prevedea că, fiind în viaţă sau nu, George Smiley nu putea fi pus sub acuzare.

Apropiindu-mă de Baywater Street, care cândva era o fundătură pentru cei care nu o duceau prea bine financiar şi care devenise acum unul dintre „ghetourile" milionarilor din Londra, refuz să accept valul de nostalgie care mă cuprinde sau să îmi notez mintal, lucru obligatoriu, poziţia maşinilor parcate acolo, să observ ocupanţii sau să îmi arunc privirea, cu un aer neglijent, spre uşile şi ferestrele caselor de vizavi. Când am ajuns ultima oară în acea zonă?

Amintirea mea se opreşte la noaptea în care am ocolit micile vicleşuguri ale lui George cu nişte pene din lemn în uşa de intrare şi am stat în aşteptare pentru a-l conduce până la castelul roşu al lui Oliver Lacon din Ascot în prima etapă a călătoriei lui dureroase spre scumpul lui prieten Bill Haydon, marele trădător şi amantul soţiei lui.

Însă în această după-amiază târzie de toamnă care te îmbie la lenevealâ, Baywater Street nr. 9 nu ştie nimic şi nici nu a văzut nimic din toate astea. Cu storurile trase şi având grădina din faţă cotropită de buruieni, casa părea că este părăsită de proprietarii care puteau să fi plecat sau să fi murit. Urc cele patru trepte către uşa de la intrare, apăs butonul soneriei şi nu aud ţârâitul familiar, nici zgomot uşor sau apăsat de paşi. Nici urmă de George, care clipea de plăcere în timp ce îşi curăţa ochelarii de căptuşeala interioară a cravatei şi mă întâmpina: „Bună, Peter, arăţi ca şi cum ai avea nevoie de un păhărel… hai, intră”. Nici urmă de Ann, care, grăbită, pe jumătate machiată spunea: „Tocmai mă pregăteam să plec, dragul meu Peter – şi mă pupa pe ambii obraji – dar intră odată, te rog, şi pune lumea la cale împreună cu sărmanul George”.

Revin în pas milităros în King’s Road, iau un taxi până pe Marylebone High Street şi cobor vizavi de de magazinul de carte Daunf’s, dar care, pe vremea lui Smiley, se numea Messr Francis Edwards, fondat în 1910, unde petrecea multe ore fericite la ora mesei de prânz. Mă afund într-un labirint de alei pietruite şi case care au fost cândva grajduri şi au găzduit sediul separat al Circului doar pentru Operaţiuni Secrete, ori într-un anume fel de a vorbi, pur şi simplu Marylebone.

Spre deosebire de Grajduri, care era doar o casă conspirativă dedicată unei singure operaţiuni, *Maryleboney* cu cele trei uşi în faţă, a fost un serviciu în sine: cu ofiţeri proprii, cifrori, descifrori, curieri şi propria sa armată cenuşie de Ocazionali, care nu se cunoşteau unii pe alţi şi proveneau din toate straturile societăţii, care trebuiau doar să audă chemarea pentru a lăsa jos uneltele

şi să se alăture cauzei.

Era totuşi de conceput ca Operaţiunile Secrete să mai fiinţeze acolo? în amnezia mea, am preferat să cred că da. Şi George Smiley mai bântuie înapoia ferestrelor oblonite? Cred că m-am convins singur că da. Dintre cele nouă butoane de sonerie, doar unul funcţiona. Trebuia să fii de-al casei ca să ştii care. Apăs butonul. Niciun răspuns. Apăs celelalte două butoane de la aceeaşi uşă. Trec la uşa alăturată şi apăs toate trei butoanele. Vocea unei femei se răsteşte strident la mine:

— Sammy, la naiba, ştii deja că ea nu-i aici! A fugit cu Wally şi cu copilul. Dacă mai suni o dată, chem poliţia, jur că aşa o să fac.

Sfatul ei mă trezeşte la realitate. Apoi mă trezesc pe un scaun în liniştea de pe Devonshire Street, bând suc de soc într-o cafenea plină de medici în costume, care murmură stând cu capetele apropiate. Aştept să îmi recapăt suflul. Pe măsură ce mi se limpezeşte mintea, şi scopul meu devine mai clar. În ciuda tuturor lucrurilor care mi-au distras atenţia în ultimele două zile şi nopţi, imaginea lui Christoph, delincvent, infractor, fiul inteligent al lui Alee, care a interogat-o pe Catherine a mea în pragul casei mele din Bretania, nu a dispărut. Asta din acea dimineaţă când am auzit vibraţia de spaimă din vocea Catherinei. „Pierre, nu a fost politicos… Farouche… masiv ca un boxer… m-a mai întrebat dacă stai la un hotel din Londra… Care e adresa?”

Spun „Catherine a mea”, pentru că de la moartea tatălui ei am socotit-o drept copila mea, şi ducă-se naibii insinuările lui Bunny că nu ar fi aşa. Am văzut-o crescând de când era sugar. A văzut femeile mele venind şi plecând până când nu a mai rămas niciuna. Când s-a autointitulat fata rea a satului ca să o sfideze pe sora ei mai frumoasă, s-a culcat cu orice bărbat pe care a pus mâna, eu nu am acordat nicio atenţie interpretărilor pompoase ale preotului satului, care probabil ar fi vrut-o şi el. Nu mă simt în largul meu în prezenţa copiilor, dar când s-a născut

Isabelle, m-am bucurat pentru Catherine, aşa cum şi ea se bucura. Nu i-am spus niciodată cum îmi câştig existenţa. Iar ea nu mi-a spus cine era tatăl copilului. În întregul sat, eram singurul care nu ştia şi căruia nu-i păsa. Dacă ea dorea, ferma va fi a ei într-o bună zi, iar Isabelle va alerga pe lângă ea şi probabil că se va găsi şi un bărbat tânăr pentru Catherine, iar micuţa Isabelle va dori să îl privească în ochi.

Suntem amanţi, după ce am petrecut împreună atâţia ani? Se pare că da. Aranjamentul a fost mijlocit de Isabelle, care într-o seară de vară a traversat curtea desculţă, târând după ea un cearşaf şi, fără să îmi arunce nicio privire, s-a instalat chiar pe piatra de afară, dedesubtul ferestrei lungi până în podea a dormitorului meu. Patul meu este mare, camera de oaspeţi este întunecoasă şi răcoroasă, iar mama şi copilul nu puteau fi separate. Îmi aduc aminte că eu şi Catherine am dormit ca nişte prunci alături vreme de săptămâni până să ne întoarcem unul către celălalt. Dar poate că nu am aşteptat chiar atât de mult pe cât aş vrea să cred.

Măcar de un lucru eram sigur: n-aş întâmpina nicio dificultate în a-l recunoaşte pe urmăritorul meu. După moartea lui Alee, făcând curăţenie în deprimanta lui cameră de burlac din Holloway, dădusem peste un album foto de dimensiunile unei cărţi de buzunar, având o floare de colţ strecurată sub coperta acoperită cu celofan. Eram pe punctul de a-l azvârli, când mi-am dat seama că aveam în mână o arhivă fotografică a vieţii lui Christoph din leagăn şi până la înrolare. Dedesubtul fiecărui instantaneu fusese adăugat cu cerneală albă câte un subtitlu în germană. Ceea ce m-a impresionat a fost că aceeaşi expresie neclintită pe care o ţineam minte de la meciul de fotbal urmărit la Düsseldori se fixase pe faţa lui în toate ipostazele, până la copia lui Alee, masivă, într-un costum de sărbătoare, strâmbându-se şi ţinând un pergament făcut rulou pe care îl strângea în mână ca şi cum s-ar fi pregătit să îl împungă cu el pe privitor.

Şi ce ştie Christoph despre mine? Că sunt la Londra, la înmormântarea unui prieten. Că sunt un bun samaritean. Nu am nicio adresă cunoscută şi nu sunt membru al niciunui club. Niciun investigator de talia apreciată a lui Christoph nu mă va găsi pe lista unor cluburi precum Travellers sau National Liberal. Şi nici în evidenţele Stasi ori în altă parte. Ultima mea locuinţă din Regatul Unit a fost un apartament de două camere din Acton, unde am locuit sub numele de Peterson. Când l-am înştiinţat pe proprietar că plec, nu am lăsat o adresă spre care să îmi fie transmisă corespondenţa. Aşadar, unde, după Bretania, ar putea severul, insistentul, nepoliticosul, infractorul Christoph, fiul lui Alee, puternic precum un boxer, să vină să mă caute? Care ar putea fi acel unic loc, singurul loc din lume, dacă este chiar atât de norocos şi dacă ar avea vânt prielnic, unde m-ar putea descoperi?

Răspunsul – sau singurul răspuns care mi se părea cât de cât logic – „Lubianka”[31] vechiului Serviciu de pe malul Tamisei: nu Circul vechi, greu de găsit, al tatălui său, ci succesorul lui înfiorător, bastionul pe care eram pe cale să îl explorez.

Podul Vauxhall geme de navetişti în drum spre casă. Fluviul de dedesubt curge repede şi este aglomerat de ambarcaţiuni. Nu fac parte din grupul de turişti bulgari în care am pătruns, ci sunt un turist de la antipozi, care admiră priveliştile oferite de Londra: pălărie de cowboy, vestă kaki cu multe buzunare. Pentru prima mea trecere, am purtat o şapcă plată şi o eşarfă ecosez, iar pentru a doua, o căciuliţă din lână de suporter al echipei Arsenal, care are şi moţ. Costul net al acestei vestimentaţii, cumpărată de la piaţa de vechituri de la gara Waterloo, este de paisprezece lire. La Sarratt, numeam asemenea accesorii drept schimbări de înfăţişare.

Pentru orice echipă de filaj există elemente care

31 Clădirea cartierului general şi a temutei închisori a KGB din Moscova. Aici, cu sensul de fortăreaţă, clădire inaccesibilă din exterior şi imposibil de evadat din interior, (n.red.)

distrag atenţia şi de care trebuie să se ţină seama, obişnuiam să îi previn pe tinerii mei cursanţi: lucruri de la care nu se dezlipesc ochii, cum ar fi o fată atrăgătoare care, curajoasă, se bronzează pe balconul apartamentului ei, ori vreun predicator stradal, îmbrăcat ca Iisus Hristos. Pentru mine, în această seară, este un dreptunghi de mărimea unei batiste, de peluză verde, luxuriantă, încadrată cu totul de un gard de metal cu ţepuşe pe care ochii mei refuză să o abandoneze. Ce înseamnă asta? O celulă de pedeapsă în aer liber pentru infractorii din cadrul Circului? O grădină secretă a plăcerilor, rezervată doar ofiţerilor superiori? Dar cum pătrund ei în ea? Ba mai grav, cum ies de acolo?

Pe o plajă minusculă, presărată cu pietriş fin, de la poalele fortificaţiilor exterioare ale bastionului, o familie de asiatici, purtând haine din mătase colorată, face un picnic în mijlocul gâştelor canadiene. O ambarcaţiune amfibie de culoare galbenă urcă pe rampa aflată alături de ei şi se opreşte trepidând. Din ea nu coboară nimeni. Este aproape ora cinci şi jumătate. Ţin minte orele de lucru ale Circului: ora zece, până nu se ştia când pentru cei aflaţi în funcţii de comandă, de la nouă la cinci pentru operatorii de rând. Este pe cale să înceapă un exod discret de angajaţi tineri. Număr punctele probabile de ieşire, care sunt dispersate, pentru a nu atrage atenţia. Când bastionul a fost ocupat prima oară de actualii locatari au existat poveşti privind tuneluri secrete pe sub fluviu, până la Whitehall. Ei bine, la vremea lui, Circul a săpat un tunel sau două, cea mai mare parte a lor aflându-se sub proprietăţile deţinute de alţi oameni, astfel că de ce nu ar exista şi vreo două sub acelea?

Când m-am prezentat prima oară în faţa lui Bunny, fusesem condus printr-o uşă care era dominată masiv de două porţi din fier, rezistente la loviri, având un motiv în stil art deco, dar bănuiala mea este că acea uşă era rezervată strict pentru vizitatori. Dintre celelalte trei ieşiri pe care le-am depistat, cea care se potriveşte cel mai bine

intuiţiei mele este perechea de uşi vopsite în gri, aflate la capătul unui palier care nu atrage atenţia, cu trepte de piatră pe partea fluviului, care oferă acces pentru fluxul pietonal de pe alee. Când schimb direcţia de deplasare după colţul clădirii, uşile cenuşii se deschid şi vreo şase bărbaţi şi femei ies pe acolo, toţi cu vârste între douăzeci şi cinci şi treizeci de ani. Îi caracterizează expresii de anonimitate hotărâtă. Uşile se închid, presupun că în mod electronic. Se deschid din nou. Coboară şi iese un al doilea grup.

Sunt prada lui Christoph, dar şi urmăritorul lui. Presupun că a făcut ceea ce fac şi eu de vreo jumătate de ceas: se familiarizează cu clădirea-ţintă, alegând posibile ieşiri, aşteptând momentul prielnic. Acţionez în baza presupunerii că acest Christoph este mânat de aceleaşi instincte operative sănătoase ca şi tatăl lui, că şi-a conceput pătrunderea prin acţiunile posibile făcute de prada lui şi a făcut planuri în funcţie de asta. Dacă, aşa cum spune Catherine, am plecat la Londra pentru a participa la înmormântarea cuiva – şi de ce s-ar îndoi de asta... –, atunci este o certitudine precipitată că eu îi voi contacta pe foştii mei patroni ca să discutăm despre supărătorul proces istoric pe care Christoph şi recent descoperita lui prietenă, Karen Gold, îl instrumentează împotriva Serviciului şi a ofiţerilor săi cu nume, printre care mă număr şi eu.

Un nou grup de bărbaţi şi femei coboară treptele. În timp ce ei ajung pe alee, merg şi eu în urma lor. O femeie cu părul cărunt îmi aruncă un zâmbet politicos. Îşi închipuie că mă recunoaşte de undeva. Pietonii de pe aleea publică se amestecă cu noi. O tăbliţă ne spune că mergem spre parcul Battersea. Ne apropiem de o arcadă. Arunc o privire în sus şi văd silueta cu pălărie a unui bărbat masiv, purtând un pardesiu trei sferturi, de culoare închisă, stând pe pod şi examinându-i pe cei care trec pe dedesubt. Punctul pe care l-a ales, din întâmplare sau dinadins, îi oferă o privelişte grandioasă a celor trei ieşiri din bastion.

După ce am profitat şi eu de aceeaşi perspectivă, îi pot confirma valoarea tactică. Datorită înclinării spre în jos a capului său, dar şi a pălăriei, care este una clasică, având calotă înaltă şi un bor mic, faţa lui este umbrită. Însă corpul lui masiv, ca de boxer este inconfundabil: cu umeri largi, spinare lată şi cu vreo zece centimetri mai înalt decât m-aş fi aşteptat din partea fiului lui Alee; dar, la urma urmelor, nu i-am văzut niciodată mama.

Am trecut de arcadă. Cel în haină închisă la culoare şi cu pălărie a părăsit pasarela şi s-a alăturat procesiunii. În ciuda masivităţii lui, se deplasează rapid. La fel era şi Alee. Este la aproape douăzeci de metri în urma mea, iar pălăria lui se leagănă într-o parte şi în alta. Se străduieşte să ţină în ochi ceva sau pe cineva aflat în faţa lui şi sunt înclinat să cred că este vorba de mine. Chiar vrea să îl descopăr? Ori sunt eu mult prea conştient de supraveghere, un alt păcat faţă de care obişnuiam să protestez?

Prin dreptul meu trec alergători, biciclişti şi ambarcaţiuni. Spre stânga mea, blocuri de apartamente. La parterele lor, restaurante sclipitoare cu mese pe trotuar, cafenele şi tarabe cu mâncare gen fast-food. Mă folosesc de reflexiile vitrinelor. Astfel îl fac să încetinească. Îmi aduc aminte de propriile sfaturi pe care le dădeam noilor recruţi: voi stabiliţi ritmul deplasării, nu persoana care vă urmăreşte. Fiţi leneşi. Fiţi indecişi. Nu alergaţi dacă puteţi merge în pas de plimbare. Fluviul zumzăie de ambarcaţiuni de agrement, feriboturi, skifuri, bărci cu vâsle şi barje. Pe mal, cântăreţii ambulanţi arată ca nişte statui umane, puştii agită baloane sau fac să zboare drone de jucărie. Dacă nu eşti Christoph, înseamnă că eşti un supraveghetor al Circului. Însă chiar în zilele noastre cele mai nefericite, supraveghetorii Circului nu erau vreodată atât de nepricepuţi.

Ajuns la debarcaderul St Georges, mă deplasez spre dreapta şi mimez că examinez orarul plecărilor. Îţi poţi identifica urmăritorul oferindu-i şanse. Va sări în autobuz

după tine ori va spune: „Lasă naibii autobuzul şi mergi pe jos până la următoarea staţie?” Dacă va merge pe jos, înseamnă că te lasă în seama altcuiva. Însă cel cu pălărie şi haină închisă la culoare nu mă lasă în grija altei persoane. Mă vrea pentru sine şi se opreşte la o tarabă care vinde cârnaţi. De acolo mă urmăreşte în oglinda ciudată din spatele sticlelor cu muştar şi ketchup.

La aparatul care eliberează bilete pentru feribotul care se îndreaptă spre est se formează coadă. Mă alătur ei, îmi aştept rândul şi cumpăr un bilet până la Tower Bridge, pentru o persoană. Urmăritorul meu a hotărât să nu îşi cumpere un cârnat. Feribotul se lipeşte de mai, debarcaderul se cutremură slab, lăsăm pasagerii să coboare. Urmăritorul meu a traversat aleea şi se apleacă peste aparatul de eliberat bilete. Face nişte gesturi care îi trădează iritarea. Hei, ajutaţi-mă careva. Un rastafarian cu o căciulă largă îi arată cum să procedeze. Bani peşin, nu carte de credit, iar faţa îi este încă umbrită de pălărie. Ne îmbarcăm. Puntea de sus este înţesată de turişti. Mulţimea îţi este prietenă. Foloseşte-o bine. Mă slujesc de mulţimea de pe puntea superioară şi îmi găsesc un spaţiu lângă o balustradă, în timp ce mă aştept ca urmăritorul meu să facă acelaşi lucru. Îşi dă seama că l-am simţit? Suntem amândoi conştienţi de acest lucru? După cum ar fi spus cursanţii mei, a înţeles că l-am depistat? Dacă da, ar trebui să renunţe.

Numai că eu nu vreau să renunţ. Feribotul se întoarce. O dâră de raze de soare îl luminează, însă faţa lui rămâne umbrită, chiar dacă în marginea stângă a liniei mele de percepţie îl văd aruncând priviri furişate, una după alta, spre mine, ca şi cum s-ar teme că mă voi repezi la el sau m-aş arunca peste bord.

Să fie chiar Christoph, fiul lui Alee? Ori este vreun executor judecătoresc, trimis să îmi înmâneze o citaţie? Dar dacă aşa ar sta lucrurile, de ce mă urmăreşte? De ce nu vine direct spre mine, acum şi aici, ca să mă confrunte? Feribotul se roteşte din nou şi razele soarelui îl găsesc din

nou. El îşi înalţă capul. Pentru prima oară, îi văd capul din profil. Trăiesc senzaţia că s-ar cuveni să fiu deopotrivă uimit şi încântat, dar nu simt niciuna, nici alta. Nici vorbă de năvala relaţiei dintre noi. Sunt conştient doar de o amintire iminentă: Christoph, fiul lui Alee, având aceeaşi privire pe care mi-o amintesc de pe stadionul din Düsseldorf şi aceeaşi falcă proeminentă, tipică pentru un irlandez.

În cazul în care Christoph îmi citea intenţiile, şi eu le citeam pe ale lui. Nu se identificase faţă de mine deoarece aştepta să descopere unde stăteam, aşa cum procedează urmăritorii: să afle unde locuiam, iar după aceea să aleagă locul şi momentul. Drept reacţie, eu trebuie să îi refuz informaţia operativă pe care o căuta şi să impun condiţiile mele, adică un loc aglomerat, în care sunt o mulţime de martori nevinovaţi. Însă avertismentele Catherinei, care se adăugau îngrijorărilor mele, mă silesc să iau în calcul posibilitatea ca acest om violent să dorească să se răzbune pentru ceea ce el percepea drept păcatele mele faţă de regretatul lui tată.

Având în gând această eventualitate, mi-am adus aminte că, atunci când eram mic, am fost plimbat cam cu forţa în jurul Turnului Londrei de mama, care exclama strident şi jenant, îngrozită de tot ce vedea. Şi mai ţin minte îndeosebi scara mare de pe Tower Bridge. Exact acea scară îmi vorbea acum, nu pentru atracţia emblematică pe care o exercita, ci pentru autoconservarea mea. Centrul de instruire de la Sarratt nu avea cursuri de autoapărare. Preda o diversitate de metode de a ucide, unele tăcute, altele mai puţin, dar autoapărarea nu figura în meniul de acolo. Ştiam sigur că, dacă ajungeam la o altercaţie, trebuia să am greutatea adversarului deasupra mea şi să fiu ajutat de atracţia gravitaţională. El era un scandalagiu instruit în închisori, care cântărea cu cel puţin douăzeci de kilograme mai mult decât mine. Trebuia să folosesc greutatea împotriva lui şi am socotit că nu există un loc mai bun decât o scară abruptă, iar eu să mă aflu la

câţiva paşi înapoia lui ca să îi fac vânt în jos. Îmi luasem deja câteva măsuri de precauţie: transferasem tot mărunţişul pe care îl aveam asupra mea în buzunarul drept al sacoului pentru a le folosi drept proiectile pentru a-i distrage atenţia şi îmi vârâsem degetul mijlociu de la mâna stângă prin inelul brelocului, drept box improvizat. Nimeni nu pierdea o luptă dacă se pregătea pentru ea, adevărat, fiule? Nu, domnilor, nimeni n-a pierdut.

Ne aşezam la rând pentru debarcare. Christoph era la patru metri în spatele meu, îi vedeam silueta reflectată în uşa din sticlă. Nicio expresie pe faţa lui. Păr cărunt, aşa spusese Catherine. Acum am văzut de ce: o masă de păr, ţâşnind în toate direcţiile de sub pălărie, cărunt, sârmos şi neîmblânzit, ca al lui Alee, partea centrală a lui fiind împletit într-o coadă care îi atârna peste pardesiul negru. De ce nu menţionase Catherine asta? Poate şi-o băgase sub haină. Ori poate că aşa ceva nu o interesa în acele momente. Într-un şir sinuos, am urcat rampa. Tower Bridge era jos. O lumină verde îndemna pietonii să traverseze. Ajungând la intrarea spre scara mare, m-am întors şi l-am privit direct. Îi comunicam: dacă vrei să stăm de vorbă, s-o facem aici, în timp ce oamenii trec pe lângă noi. Şi el se oprise, dar în ochii lui nu am văzut decât privirea neclintită a spectatorului de fotbal. Am făcut vreo zece paşi în josul scării, care era goală, pe ea mai fiind doar doi bătrâni ramoliţi. Aveam nevoie de un punct de mijloc. Voiam să cadă de sus după ce trecea de mine, pentru că nu ţineam să-l văd revenind.

Scara s-a populat. Mână în mână şi chicotind, au trecut prin dreptul meu două fete. Doi călugări în robe de culoarea şofranului erau prinşi într-o discuţie filosofică cu un cerşetor. Christoph stătea în vârful scării, o siluetă cu pălărie purtând pardesiu. Pas cu pas, cu o grijă studiată, a început să coboare, ţinându-şi braţele ridicate în lateral, picioarele desfăcute, mersul unui luptător. Eşti prea lent, l-am îndemnat eu în gând, coboară spre mine, pentru că am nevoie de inerţia ta. Însă el s-a oprit la câteva trepte

deasupra mea şi i-am auzit pentru prima oară vocea de adult, vorbind engleză americană cu accent german, piţigăiată, ceea ce m-a şocat întrucâtva.

— Bună, Pete. Bună, Pierre. Băieţelul lui Alee, mai ţii minte? Nu te bucuri că mă vezi? Nu vrei să-mi strângi mâna?

Eliberând monedele, i-am întins mâna dreaptă. A prins-o şi a ţinut-o în a lui ca să îi simt tăria, în ciuda umezelii alunecoase a palmei.

— Ce pot face pentru tine, Christoph? am spus, iar drept răspuns m-am ales cu un hohot caustic de râs ca al lui Alee şi cu o idee de accent irlandez pe care îl lua vocea lui când se aşeza undeva.

— Ei, băiete, pentru început, poţi să-mi oferi ceva de băut!

Restaurantul era la primul etaj al unei clădiri ce se voia Olde Towne House, având grinzi care simulau găurile de cari şi oferea o privelişte înclinată a Tower Bridge prin ferestrele îmbinate la 45 de grade. Chelneriţele purtau bonete şi şorţuri, şi puteam să ne aşezăm la o masă dacă eram de acord să comandăm un meniu complet. Christoph şi-a tolănit corpul uriaş pe scaun, apoi şi-a tras pălăria peste ochi. Chelneriţa ne-a adus bere, pentru că asta comandase el. A luat o înghiţitură, s-a strâmbat şi a dat paharul deoparte. Avea unghiile înnegrite şi roase. Inele pe fiecare deget al mâinii stângi. Pe dreapta, doar cele două inele pe degetele care contează. Faţa lui Alee, dar exprimând o nemulţumire buhăită în locul ridurilor de durere. Aceeaşi falcă bătăioasă. În ochii căprui, când priveau spre mine, aceleaşi sclipiri de farmec pirateresc.

— Cu ce te ocupi zilele astea, Christoph?

— Zilele astea?

— Da.

— Ei bine, cred că răspunsul scurt este: cu asta, mi-a răspuns el, zâmbindu-mi larg.

— Ce să înţeleg prin asta? Nu cred că ştiu toată povestea.

Însă el a scuturat din cap, ca şi cum ar fi vrut să spună că nu conta, astfel că s-a înălţat drept doar când chelneriţa ne-a adus fripturile cu cartofi prăjiţi.

— Ai o proprietate frumoasă în Bretania, a remarcat el în timp ce mesteca. Câte hectare?

— Fix cincizeci. De ce întrebi?

— Ale tale toate?

— Despre ce vorbeşti, Christoph? De ce m-ai căutat?

A mai luat o îmbucătură, şi-a înclinat capul într-o parte şi mi-a zâmbit pentru a-mi sugera că pusesem întrebarea potrivită.

— De ce am venit să te caut? De treizeci de ani sunt căutător de comori. Am călătorit în întreaga lume. Am vândut droguri. Am vândut şi arme, doar puţin. Am făcut închisoare. Prea mult timp. Mi-am găsit averea? Pe dracu'. Apoi am revenit în mica Europă şi te-am găsit pe tine. Mina mea de aur. Cel mai bun prieten al tatii. Cel mai bun camarad. Şi ce i-ai făcut celui mai bun camarad al tău? Ai făcut să fie ucis. Asta înseamnă bani, domnule. Bani adevăraţi.

— Nu am contribuit la moartea tatălui tău.

— Citeşte dosarele, domnule. Citeşte dosarele Stasi. Sunt curată dinamită. Tu şi George Smiley l-aţi omorât pe tata. Smiley a fost şeful acţiunii. Iar tu ai fost comis-voiajorul lui. L-ai trădat pe tata, aşa că l-ai ucis. Direct ori indirect, dar asta ai făcut. Şi ai atras-o şi pe domnişoara Elizabeth Gold în treaba asta. Totul e în dosarele acelea nenorocite, domnule! Marele complot pe care l-aţi visat, care s-a întors împotriva voastră şi a dus la moartea tuturor. L-aţi minţit pe tata! Tu şi marele vostru George. L-aţi minţit pe tata şi l-aţi trimis la moarte. În mod deliberat. Întreabă avocaţii. Ştii ceva? Patriotismul este mort, domnule. Patriotismul este pentru neînţărcaţi. Dacă acest caz devine internaţional, patriotismul ca justificare nu se va susţine. Patriotismul, drept circumstanţă atenuantă, e dus. La fel ca şi acela al elitelor. La fel ca şi voi, domnilor, a adăugat el, pe cale să ia o gură împrospătătoare de bere,

dar s-a răzgândit şi a scotocit printr-un buzunar al pardesiului negru, pe care continuase să îl poarte, în ciuda căldurii. Dintr-o cutie deformată de metal a turnat o picătură de pudră albă pe încheietura celeilalte mâini şi, strângându-şi o nară cu mâna rămasă liberă, a aspirat-o chiar sub privirile câtorva clienţi, cărora le păsa să privească în jur, iar unii chiar au văzut scena.

— Şi ce cauţi aici? l-am întrebat.

— Îţi salvez viaţa, domnule, mi-a răspuns şi, întinzând ambele braţe, m-a prins de o încheietură în semn de fidelitate. Uite care-i treaba. Scăparea ta de vis. Ai înţeles? Oferta mea personală. Cea mai bună pe care o vei primi în viaţa ta. Eşti prietenul meu, înţelegi?

— Dacă aşa zici…

Îmi eliberasem mâna, însă el a continuat să se uite rugător la mine.

— Alt prieten nu ai. Alt târg nu există. E o ofertă pe care ţi-o fac doar o dată. Fără idei preconcepute. Nenegociabilă. Ridică halba, o goleşte şi îi face semn chelneriţei să îi aducă încă una. Un milion de euro. Pentru mine. Fără amestecul unor terţi. Un milion de euro în ziua în care avocaţii retrag acţiunea şi n-o să mai auzi de mine. Fără avocaţi, fără drepturile omului, fără alte rahaturi. Ai cumpărat tot pachetul. De ce te uiţi aşa la mine? Ai vreo problemă?

— N-am niciuna. Doar că preţul mi se pare prea mic. Am înţeles că avocaţii tăi au refuzat deja suma asta, ba chiar şi mai mult.

— Nu m-ai ascultat cu atenţie. Îţi ofer un preţ redus. Asta vreau să spun. Îţi ofer un preţ redus, o singură plată, către mine, un milion de euro.

— Şi Karen, fiica lui Liz Gold, ea e mulţumită cu asta, dacă înţeleg bine?

— Karen? Ascultă, o cunosc pe fata aia. Nu trebuie decât să mă duc la ea, îi cânt ceva, aşa cum mi-e felul, îi vorbesc despre sufletul meu, poate plâng puţin şi îi spun că, până la urmă, nu pot trece prin calvarul ăsta, e prea

dureros pentru mine, e vorba de amintirea tatălui meu, să lăsăm morţii în pace. Ştiu cum să-i vorbesc. Karen e sensibilă. Ai încredere în mine.

Iar pentru că nu transmit semnele necesare care să exprime încrederea în ceea ce spune, acesta continuă:

— Ascultă, eu am inventat-o pe fata aceea. Îmi este datoare. Eu am făcut toată treaba, am plătit oameni, am obţinut dosarele. M-am dus la ea, i-am dat vestea cea bună, i-am spus unde se află mormântul mamei ei. Am mers la avocaţi. Avocaţii ei. Pro bono, lucrul cel mai rău. De unde i-a obţinut? Ceva de genul Amnesty International. O organizaţie care se ocupă de drepturile omului. Avocaţii pro bono se duc la guvernul tău şi le ţin o predică. Guvernul tău neagă orice răspundere, face o ofertă de un milion de lire pe uşa din dos, doar pentru urechile tale, noi nu am afirmat niciodată aşa ceva, fără nicio idee preconcepută. Un milion! Şi ăsta-i un preţ de bază, negociabil. În ceea ce mă priveşte, nu aş investi în lire englezeşti, dar ăsta-i un subiect secundar. Şi ce fac avocaţii lui Karen? Ţin altă predică. Nu vrem un milion de lire, spun ei. Suntem oameni cu principii înalte, vrem ca tu să fii umilit. Şi dacă nu se întâmplă asta, te vom da în judecată şi, dacă va fi nevoie, mergem şi la Strasbourg, şi la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Guvernul tău spune: bine, două milioane, dar oamenii ei pro bono nu vor să accepte. Sunt precum Karen. Sunt nişte sfinţi. Sunt puri.

Un sunet metalic îi face pe toţi cei din restaurant să se întoarcă spre noi. Mâna nespălată a lui Christoph, cu toate inelele pe degete, a aterizat cu palma în jos pe masă, în faţa mea. Se apleacă în faţă. Faţa lui este toată asudată. O uşă pe care scrie „Doar pentru personal” se deschide, apare capul cuiva uimit şi, la semnul făcut de Christoph, dispare.

— Vrei datele mele bancare, aşa e, domnule? Uite-le. Şi, domnule, spune-i guvernului tău asta. Un milion de euro în ziua în care retragem plângerea, altfel vă urmărim

până în pânzele albe.

A ridicat mâna pentru a lăsa la vedere o bucată de hârtie liniată şi m-a urmărit vârând-o în portofel.

— Cine e Tulip? mă întreabă el cu acelaşi glas ameninţător.

— Poftim?

— Numele de cod pentru Doris Gamp. O femeie de la Stasi, avea un copil.

Nu îşi anunţase plecarea. Încă insistam în mimica feţei că Gamp – Tulip – nu reprezenta un nume cunoscut mie. O chelneriţă curajoasă se grăbea spre noi cu nota de plată, dar el coborâse deja jumătate de scară. Când am ajuns în stradă, tot ce am văzut a fost umbra lui masivă pe bancheta din spate a unui taxi care tocmai pleca şi mâna lui fluturând în lehamite „la revedere” pe geam.

Ştiu că m-am întors în Dolphin Square. Pe drum, cred că mi-am adus aminte de bucata de hârtie liniată pe care era trecut contul lui şi am aruncat-o într-un coş de gunoi, dar nici să fiu pus la zid nu mi-aş putea aminti în care.

8

Vremea prielnică de ieri fusese înlocuită de o ploaie purtată de vânt în lateral, care a măturat străzile din Pimlico precum gloanţele unei mitraliere. Sosind târziu la întâlnirea de la Grajduri, l-am găsit pe Bunny stând singur în prag, sub o umbrelă.

— Chiar ne-am întrebat dacă nu cumva ai preferat să fugi, a spus el, adoptând zâmbetul lui de băiat sfios.

— Şi dacă aş fi făcut-o?

— Să spunem că nu ai fi ajuns prea departe. Încă zâmbind, mi-a întins un plic cafeniu, pe care scria cu roşu „în Serviciul Majestăţii Sale”. Felicitări. Ţi se solicită politicos să apari în faţa stăpânilor noştri. Comisia de anchetă parlamentară doreşte să discute cu tine. Data urmează a fi anunţată.

— Şi tu doreşti să discuţi cu mine, aşa îmi imaginez.

— Pe de o parte. Dar noi nu suntem vedetele, adevărat?

Un Peugeot negru se apropie de noi. El se instalează pe bancheta din spate. Automobilul se îndepărtează.

— Eşti pregătit pentru a fi lector, Pete? mă întreabă Pepsi. S-a instalat deja pe tronul ei din bibliotecă. Se pare că vom avea parte de o zi grea.

Se referă la mapa groasă care mă aşteaptă pe masă: capodopera mea nepublicată, care cuprinde patruzeci de pagini.

*

— Peter, îţi propun să întocmeşti un raport oficial al întregii tărăşenii, îmi spune Smiley.

Este ora trei dimineaţa. Stăm faţă în faţă în salonul unei case de consiliu de pe o proprietate din New Forest.

— Te văd ca fiind persoana ideală pentru această treabă, continuă el, pe acelaşi ton impersonal, ales în mod deliberat. Un raport final, te rog, mai lung decât oricare altul, bogat în amănunte fără relevanţă şi eliminând singura informaţie pe care o deţinem eu, tu şi alţi patru oameni din lume, dacă asta e voia Domnului. Ceva care să satisfacă apetitul libidinos al celor din Comitetul întrunit de Coordonare şi să acţioneze ca acoperire postmortem pentru Biroul Central – folosesc expresia în mod figurativ –, acest lucru este clar necesar. Care să fie redactat doar spre aprobarea mea în primă instanţă. Te rog. Doar pentru mine. O să faci asta? Eşti în stare? Având-o pe lise alături de tine, desigur.

lise, lingvistă de nota zece: dichisită şi extrem de atentă la detalii, care cunoaşte la perfecţie limbile germană, cehă, sârbo-croată şi poloneza, şi care trăieşte cu mama ei în Hampstead şi cântă la flaut sâmbătă seara, lise se va afla alături de mine şi va corecta transcrierile mele din înregistrările în limba germană. Ne vom zâmbi la fiecare mică greşeală a mea, vom discuta despre alegerea cuvântului sau expresiei corecte şi vom solicita împreună sandvişuri. Ne vom apleca spre difuzoarele magnetofonului, ciocnindu-ne capetele din întâmplare şi ne vom cere amândoi scuze. Şi punctual la patru şi jumătate

lise va pleca acasă, la mama şi la flautul ei din Hampstead.

DEZERTAREA ŞI EXTRAGEREA SUB-SURSEITULIP Raport întocmit de P. Guillamy asistent al Ş/Operaţiuni Secrete Marylebone, către BIU Haydon Ş/Comitetul întrunit de Coordonare şi Oliver Lacon

Trezoreria Majestăţii Sale. Spre aprobare de Ş/Operaţiuni Speciale.

Primul indiciu că subsursa Tulip ar putea fi expusă riscului de deconspirare s-a petrecut în timpul unei întâlniri de rutină între Mayflower şi coordonatorul său Leamas (PAUL) în casa conspirativă K_2 (Fasanenstrasse) din Berlinul de Vest pe 16 ianuarie, în jurul orei 7.30.

Folosind identitatea lui Friedrich Leibach, Mayflower traversase pe bicicletă[32] frontiera până în Berlinul de Vest, odată cu „cavaleria de dimineaţă” a lucrătorilor din Berlinul de Est. Un generos „dejun englezesc”, cuprinzând ouă prăjite, bacon şi fasole boabe, gătit de Leamas, a devenit trataţie la astfel de întâlniri, care se desfăşoară la intervale neregulate, în funcţie de nevoile operative şi de obligaţiile profesionale ale lui Mayflower. Ca de obicei, întâlnirea începea cu o informare de rutină şi subiecte aleatorii privind reţeaua:

Subsursa DAFFODIL a suferit o revenire a bolii, dar insistă să îşi joace rolul, primind şi transmiţând „cărţi rare, broşuri şi corespondenţă personală”.

Raportul subsursei VIOLET privind masarea de trupe sovietice la graniţa cehă a fost bine primit de beneficiarii de la Whitehall. Violet va primi plata suplimentară pe care o solicita.

Subsursa PETAL are un nou iubit. E vorba de un caporal din Armata Roşie, de douăzeci şi doi de ani, care

32 După recrutarea lui Mayflower de către Serviciu, s-a hotărât reducerea la minimum a numărului de deplasări ale acestuia în Berlinul de Vest. Prin urmare, Rezidenţa din Berlin i-a furnizat identitatea lui Friedrich Leibach, lucrător în construcţii, cu domiciliul în Lichtenberg, Berlinul de Est, unde, prin resurse proprii, Mayflower a obţinut dreptul de a folosi un şopron pentru adăpostirea bicicletei şi a hainelor de muncitor, (n.a.)

lucrează la transmisiuni, fiind specialist ciffor, din Minsk, detaşat recent la unitatea ei. Este colecţionar împătimit de mărci poştale, iar Petal i-a spus că mătuşa ei în vârstă (fictivă) are o colecţie de timbre datând din perioada dinaintea Revoluţiei, de care s-a cam săturat şi ar putea renunţa la ea contra unui anumit preţ. Ea doreşte ca preţul, negociat în pat, să fie o carte de coduri. Fiind sfătuit de Leamas, Mayflower a asigurat-o că Londra îi va pune la dispoziţie o colecţie corespunzătoare de timbre.

Abia acum subiectul conversaţiei devine subsursa Tulip.

Transcrierea convorbirii:

Leamas: Şi pe frontul lui Doris? E călare pe situaţie sau nu? *Mayflower*: Paul, prietene, nu ştiu şi nu pot da un diagnostic. În cazul lui Doris, fiecare zi va fi altfel.

Leamas: Karl, tu eşti colacul ei de salvare.

Mayflower: A constatat că soţul ei, domnul Quintz, manifestă prea mult interes faţă de ea.

Leamas: Era şi timpul. În ce fel?

Mayflower: O bănuieşte. Eu nu ştie de ce anume. O întreabă mereu unde pleacă, pe cine întâlneşte. Unde a fost. O urmăreşte în timp ce găteşte, se îmbracă sau îşi vede de viaţa ei.

Leamas: Poate că Doris s-a ales în sfârşit cu un soţ gelos.

Mayflower: Respinge ideea asta. Spune că domnul Quintz e gelos doar faţă de sine, cariera lui sclipitoare şi egoul lui. Însă în cazul lui Doris, cine ştie?

Leamas: Şi cum e viaţa ei de birou?

Mayflower: Spune că Rapp nu îndrăzneşte să o suspecteze din cauză că păcatele lui disciplinare nu îi permit să facă asta. Ea susţine că dacă ar fi fost suspectată de S.I., s-ar afla deja într-o celulă din penitenciarul de pe aceeaşi stradă.

Leamas: S.I?

Mayflower: Serviciul de securitate internă al Stasi. Trece prin dreptul biroului lor în fiecare dimineaţă, în

drum spre biroul lui Rapp.

În cursul aceleiaşi zile, la amiază, Leamas i-a ordonat lui de Jong să reanalizeze planurile de urgenţă existente pentru extragerea subsursei Tulip. De Jong a confirmat că resursele şi documentele de evadare pentru o extragere via Praga existau. După ce a aşteptat exodul de seară al lucrătorilor, Mayflower a plecat pe bicicletă spre Berlinul de Est.

Pepsi nu îşi găseşte locul, coboară în mod repetat de pe tronul ei pentru a păşi prin cameră fără niciun motiv sau rămâne în picioare în spatele meu pentru a privi peste umărul meu. Îmi imaginez că şi

Tulip este în aceeaşi stare de nelinişte, ba acasă, în Hohenschönhausen, ba în biroul ei, alături de Emmanuel Rapp din Clădirea 3 a complexului Stasi din Magdalenenstrasse.

Al doilea indiciu a venit sub forma unui apel de la doctor la doctor. Cu sprijinul poliţiei din Berlinul de Vest, s-a înfiinţat un sistem de contact de urgenţă. Dacă Mayflower telefona din clinica Charité (Berlinul de Est) la Klinikum (Berlinul de Vest) şi cerea să discute cu colegul lui, doctorul Fleishmann, apelul era redirijat imediat către Rezidenţa din Berlin. Pe 21 ianuarie, la ora 9.20, a avut loc următoare convorbire redirijată, între Mayflower şi Leamas, sub pretext medical.

Transcrierea convorbirii:

Mayflower: (apelând de la Charité, Berlinul de Est): Doctore Fleishmann?

Leamas: La telefon.

Mayflower: Sunt doctorul Riemeck. Ai un pacient. Frau Lisa Sommer[33].

Leamas: Ce este cu ea?

Mayflower: Seara trecută, Frau Sommer s-a prezentat la secţia Urgenţe suferind de halucinaţii. Am sedat-o, dar ea s-a externat în cursul nopţii.

Leamas: Halucinaţii, în ce sens?

33 Numele conspirativ al lui Tulip (n.a.)

Mayflower: îşi închipuie că soţul ei o bănuieşte că trădează secrete de stat către elemente fasciste, duşmane ale Partidului.

Leamas: Mulţumesc. Am luat notă. Din fericire, sunt chemat „la teatru4.

Mayflower: Am înţeles.

Au trecut două ore, în care Mayflower şi-a scos din ascunzătoare echipamentul radio denumit Teatru[3435], l-a acordat conform specificaţiilor recomandate şi, în cele din urmă, a obţinut un semnal slab. Calitatea sunetului este nesatisfăcătoare pe tot timpul următoarei discuţii. În esenţă:

În acea dimineaţă, devreme, Tulip făcuse un apel tip „situaţie de criză fără precedent”, constând dintr-o serie de ciocănituri în microfonul receptorului de la telefonul unei terţe părţi (în cazul de faţă, unul public), Drept răspuns, Mayflower i-a semnalizat consimţământul: două lovituri, pauză, trei lovituri.

Întâlnirea de urgenţă a avut loc într-o pădurice din apropiere de Köpenick, din întâmplare, aceeaşi pădurice Mayflower pe care o alesese mai demult pentru a ascunde echipamentul Teatru. Cei doi au sosit cu bicicletele la câteva minute unul faţă de celălalt. Potrivit lui Mayflower, dispoziţia iniţială a lui Tulip a fost „triumfalistă”. Quintz era „neutralizat”, era „ca şi mort”. Mayflower trebuia să se bucure alături de ea. Dumnezeu fusese de partea ei. Apoi, a relatat următoarea poveste:

Revenind de la serviciu târziu în seara precedentă, Quintz luase precipitat aparatul foto Zenit, care atârna de curea în spatele uşii, a deschis partea din spate, a mormăit ceva, a închis-o nervos şi l-a pus înapoi în cuier. După aceea, a cerut să verifice conţinutul poşetei lui Tulip. Când

34 Theatre în original, este un prototip american de sistem de comunicaţii de înaltă

35s ecrete în raza oraşului Berlin. Leamas a descris sistemul într-o scrisoare către şeful departamentul tehnic drept „complicat, greu de manipulat, sofisticat şi tipic yankeu“. După acel raport, sistemul de comunicaţii a fost abandonat, (n.a.)

ea s-a opus, a azvârlit-o până în cealaltă parte a camerei şi i-a percheziţionat poşeta. Când Gustav s-a repezit să sară în apărarea mamei lui, Quintz l-a plesnit peste faţă, făcându-l să sângereze pe gură şi nas. Cum nu a găsit ceea ce căuta, Quintz a scotocit apoi prin dulapurile şi sertarele bucătăriei, a palpat cu frenezie partea moale a mobilierului, a dat iama prin hainele lui Tulip şi, în cele din urmă, în dulapul cu jucăriile lui Gustav, dar fără succes.

În prezenţa lui Gustav, pe un ton vehement i-a cerut lui Tulip să explice, punând întrebări şi numărându-le pe degetele răsfirate: numărul unu, de ce aparatul Zenit nu avea film pus; numărul doi, de ce era doar un film nefolosit în buzunarul husei aparatului, deşi săptămâna precedentă fuseseră două; şi, numărul trei, de ce dispăruse un film care nu mai departe de duminica precedentă fusese în aparat cu două cadre expuse. Şi drept întrebări subsidiare, ce fotografiase cu celelalte opt cadre rămase? Unde dusese filmul pentru a fi developat? Care erau rezultatele? Şi ce se întâmplase cu filmul lipsă? Ori – convingerea lui personală – ea fotografiase documentele secrete pe care el le aducea acasă şi le vânduse unor spioni occidentali?

Adevăratele elemente ale acelei situaţii, după cum bine ştia Tulip, erau următoarele. De când ascunsese un aparat Minox sub postamentul duşului din toaleta femeilor de pe coridorul din Clădirea 3, Tulip îşi făcuse un principiu din a nu ţine aparatul în dublura genţii de umăr şi nici acasă. În cazul în care Quintz aducea acasă documente de interes de la Ministerul de Externe al RZDG, Tulip aştepta până când el adormea sau era angajat în discuţii cu prietenii lui şi fotografia documentele cu Zenitul familiei, în duminica precedentă, ea făcuse două instantanee cu Gustav pe un balansoar de pe terenul de joacă. În aceeaşi seară, cât Quintz băuse cu prietenii, ea folosise restul de cadre de pe acelaşi film pentru a fotografia documentele din geanta lui diplomat. Apoi scosese filmul, îl îngropase într-un ghiveci cu flori până la următoarea întâlnire cu Mayflower, dar uitase să pună un rolfilm nou în aparat,

fără a mai vorbi de a pune un deget pe lentila obiectivului care să reprezinte două rateuri ale lui Gustav. În ciuda tuturor acestora, Tulip a reuşit să declanşeze ceea ce socotea că va fi un contraatac devastator împotriva soţului ei. L-a informat pe Quintz că, în caz că nu ştia, erau mulţi din cadrul Stasi care îl suspectau din cauza odiosului său tată şi a homosexualităţii lui; că nimeni dintre cei din Stasi nu se lăsa păcălit de manifestările lui exagerate de fidelitate faţă de Partid; şi, da, fotografiase tot ce îi căzuse în mână din geanta lui, nu ca să vândă acele informaţii Occidentului sau altcuiva, ci pentru a-l şantaja în eventualitatea în care se va desfăşură o bătălie pentru custodia asupra lui Gustav, lucru pe care ea îl considera iminent. Pentru că un lucru era sigur, i-a spus ea: dacă avea să iasă la iveală faptul că Lothar Quintz lua acasă documente secrete pentru a le studia în afara orelor de program, visul lui de a deveni ambasador al RDG undeva se va nărui.

Revenire la bandă. Transcriere convorbire:

Leamas către Mayflower: Şi cum stau lucrurile acum?

Mayflower către Leamas: Ea este convinsă că l-a redus la tăcere. În dimineaţa asta a plecat la serviciu ca de obicei. A fost calm, chiar afectuos.

Leamas. Unde este ea acum?

Mayflower: Acasă, aşteptându-l pe Emmanuel Rapp. La prânz, el o va lua cu maşina lui şi vor pleca la Dresda, pentru o şedinţă în plen a Sovietului Securităţii Interne. El i-a promis că de această dată ea va participa la sesiune ca asistentă a lui. Va fi o onoare pentru ea.

(Cincisprezece secunde de tăcere.)

Leamas: Am înţeles. Uite ce trebuie să facă. Îi telefonează imediat lui Rapp la birou şi îi spune că i-a fost foarte rău toată noaptea, are o febră cumplită şi este prea bolnavă ca să călătorească. Este sfâşiată de durere că nu poate să-l însoţească. Apoi anulează toate activităţile operative curente. Ştie procedura. Apoi, se deplasează

către locul de întâlnire. Şi aşteaptă.

Apoi, Leamas a informat Biroul Central printr-o telegramă cu informare imediată că cerinţele privind extragerea lui Tulip de la codul de alertă portocaliu au trecut la roşu şi că, întrucât ea a fost pe deplin conştientă de a-l informa la timp pe Mayflower despre pericolul deconspirării sale, întreaga reţea Mayflower trebuie considerată ca fiind în pericol. Cum planul de evadare impunea colaborarea rezidenţelor de la Praga şi Paris, resursele Comitetului întrunit erau esenţiale. Totodată, a solicitat să i se permită imediat să întreprindă „personal” extragerea, ştiind foarte clar că, în virtutea ordinelor Circului, un ofiţer activ care deţine informaţii secrete şi îşi propune să pătrundă pe un teritoriu interzis fără a beneficia de protecţie diplomatică trebuie să primească în scris o aprobare prealabilă de la Biroul Central – în cazul respectiv, Comitetul întrunit de Coordonare. Zece minute mai târziu a primit răspuns: „Solicitarea ta este respinsă. Confirmă. C.I.C”. Telegrama era de fapt nesemnată, în conformitate cu politica Ş/CIC, adică a lui Haydon, de luare a hotărârilor în plen. În mod simultan, serviciul de cercetare radio, SIGINT, a raportat o creştere a activităţii radio a Stasi pe toate lungimile de undă, în timp ce Misiunea Militară Britanică din Potsdam a remarcat o întărire a măsurilor de securitate la toate punctele de trecere spre Berlinul de Vest, de-a lungul întregii frontiere dintre RDG şi Germania de Vest. La ora 15.05 GMT, postul de radio public est-german a anunţat o urmărire generală a unei femei căreia nu i s-a menţionat numele, sprijinitoare a imperialismului fascist, care avea următoarele semnalmente… Descrierea era aceea a lui Tulip.

Între timp, Leamas luase măsuri pe cont propriu, sfidând instrucţiunile primite de la Comitetul întrunit. Nu are nicio justificare pentru acest lucru, susţinând doar că nu are de gând „să stea degeaba şi să vadă cum întreaga reţea Mayflower se transformă în scrum”. Când Comitetul întrunit a îndemnat ca măcar Mayflower să fie extras

imediat, răspunsul lui Leamas a fost fără compromis: „El poate ieşi din ţară oricând doreşte, dar nu o va face. Ar prefera să fie judecat, ca şi tatăl lui”. Mai puţin limpede este rolul jucat de ofiţerul asistent recent înaintat în grad Stavros de Jong şi de Ben Porter, garda de securitate şi şoferul rezidenţei.

Declaraţia lui Ben Porter (garda de securitate, Rezidenţa Berlin) către PG, textual:

Alee se află la biroul lui, pe telefonul securizat cu Comitetul întrunit. Eu stau lângă uşă. Lasă jos receptorul, se întoarce spre mine şi-mi spune: „Ben, plecăm imediat. E o treabă în desfăşurare. Scoate Land Roverul şi spune-i lui Stas că vreau să ajungă în curte pregătit complet peste cinci minute”. Domnul Leamas nu mi-a spus că acest lucru contravenea instrucţiunilor primite de la Biroul Central.

Declaraţia lui Stavros de Jong (ofiţer stagiar detaşat la Ş/ Operaţiuni Speciale), textual:

L-am întrebat pe şeful Operaţiunilor Speciale al rezidenţei: „Alee, eşti sigur că Biroul Central aprobă acţiunea asta?” La care mi-a răspuns: „Stas, crede-mă pe cuvânt”. Şi aşa am făcut.

Susţinerile lor de nevinovăţie erau ale mele, nu ale lor. Cum nu am nicio îndoială că Smiley îl încurajase pe Leamas să întreprindă de unul singur extragerea lui Tulip, am avut grijă să le acord lui Porter şi de Jong declaraţii care să îi ţină departe de închisoare în cazul în care erau siliţi să dea declaraţii în faţa lui Percy Alleline sau a vreunuia dintre complicii lui.

Trei zile mai târziu. Povestea este preluată chiar de Alee. Este ora zece seara şi este interogat de cineva aflat de cealaltă parte a mesei din placaj din camera securizată a ambasadei britanice de la Praga, unde a apărut cu o oră mai înainte. Vorbeşte la microfonul conectat la un magnetofon, iar de cealaltă parte a mesei se află şeful Rezidenţei din Praga, Jerry Ormond, soţul redutabilei Sally, care este şi numărul doi al rezidenţei. Un cuplu care se află în parteneriat cu Circul. Totodată, pe masă, fie şi doar

în imaginaţia mea abilitată, se află o sticlă de scotch şi doar un pahar, al lui Alee, pe care Jerry îl umple din când în când. Însă tonul lipsit de viaţă al vocii lui Alee este evident, sugerând că este la capătul puterilor, lucru care, în ceea ce îl priveşte pe Ormond, este spre bine, deoarece sarcina lui ca interogator este să noteze povestea interogatului înainte ca memoria lui să aibă vreo şansă de a o modifica. Tot în imaginaţia mea, Alee este nebărbierit şi poartă un halat de împrumut după duşul grăbit care i s-a permis să îl facă. Irlandezul vorbeşte cu o voce în care apar izbucniri neregulate.

Şi eu, Peter Guillam: unde mă aflu eu? Nu la Praga, alături de Alee, deşi s-ar fi putut întâmpla şi asta. Stau în încăperea de la etaj a cartierului general al Operaţiunilor Speciale din Marylebone, ascultând banda care a fost adusă de urgenţă la Londra de un avion al RAF şi gândesc în sinea mea: eu urmez.

AL: Este aproape ora opt, vântul dinspre est aduce o zăpadă fină pe treptele Stadionului Olimpic, iar pe drumuri s-a depus gheaţă.

Cred că vremea rea este cât se poate de prielnică. Vremea proastă este vreme de scăpare. Land Roverul este în apropiere, iar Ben se află la volan. Stas de Jong coboară treptele în marş forţat în costumaţie completă de luptă, cu ghete militare şi tot tacâmu, şi se ghemuieşte în locaşul podelei, atât cât e de lung. Eu şi Ben coborâm capacul peste el, şi rămân pe scaunul din dreapta, alături de Ben. Port o caschetă de ofiţer şi manta, cu trei trese, având pe dedesubt haine de muncitor est-german. Am pus o geantă de umăr jerpelită sub scaun pentru documente. Asta e regula impusă de mine. Păstrează documentele separat în caz că maşina trebuie abandonată de urgenţă, chiar din mers. Nouă şi douăzeci dimineaţa, trecem prin punctul de trecere pentru personalul militar oficial de la Friedrichstrasse, ne prezentăm legitimaţiile către Vopos1 prin geamurile închise, fără să îi lăsăm pe nenorociţi să pună mâna pe ele, pentru că diplomaţii ne-au spus că le

înşfăcau mereu. Imediat ce trecem graniţa, ne alegem cu obişnuiţii urmăritori: doi Vopos într-un Citroën. Aşadar, este o zi normală. Vor să se asigure că ne aflăm într-un vehicul militar britanic şi ne folosim de drepturile noastre în baza acordului cvadripartit. Iar noi tocmai asta dorim să le comunicăm. Trecem prin Friedrichstasse şi sper din tot sufletul că Tulip a plecat, pentru că dacă nu a făcut-o, este moartă sau mai rău, iar reţeaua este şi ea compromisă. Ne îndreptăm spre nord, către Pankow, până când ajungem în perimetrul militar al sovieticilor, apoi virăm spre est. Acelaşi Citroën pe urmele noastre, ceea ce ne convine. Nu avem nevoie de o schimbare a gărzii şi de alţi ochi care să ne supravegheze. Le ofer un soi de dans, lucru la care se aşteaptă din partea noastră: câte un viraj brusc şi ciudat, revenirea pe un alt drum, încetinirea până la viteza mersului la pas, după care accelerare cu pedala până la podea. Cotim spre sud, în Marzahn. Suntem încă în zona limitrofa a Berlinului, dar într-o zonă împădurită, cu drumuri plate şi zăpadă care pluteşte în faţa noastră. Trecem de fostul post de radio nazist, care

1 Prescurtare de la Volkspolizei, Poliţia Populară, în Germania de Est la acea vreme.

reprezintă primul nostru reper. Citroënul este la o sută de metri în urma noastră şi şoferului nu îi place drumul acoperit cu gheaţă. Coborâm o pantă şi căpătăm viteză. Urmează o curbă strânsă spre stânga şi coşul alb de uzină, care se ridică dintre copaci, este al doilea nostru reper: un vechi gater. Cotim brusc spre stânga, continuăm drumul, apoi frânăm brusc pe o platformă chiar în apropierea gaterului. Mă rostogolesc afară, având la mine geanta de umăr, mai puţin paltonul, pe care Stas trebuie să îl preia după ce iese din ascunzătoarea maşinii şi trece pe scaunul din dreapta şoferului pentru a arăta ca mine. Eu rămân întins într-un şanţ, acoperit cu zăpadă, aşadar trebuie să mă fi rostogolit un metru sau doi. Când arunc o privire, văd că Land Roverul urcă până pe cealaltă parte a pantei, iar Citroënul se chinuie să urce după el,

străduindu-se să îl ajungă din urmă.

(O pauză, punctată de clinchet de pahare şi sunete de lichid care curge.)

AL (în continuare): în spatele fostului gater există o parcare pentru camioanele scoase din uz şi o magazie plină cu rumeguş, înapoia mormanului de rumeguş există un Trabant vopsit în albastru şi maro, iar deasupra acestuia atârnă o legătură de ţevi din oţel prinsă de tavan. Are la bord nouăzeci de mii de kilometri şi pute a rahaţi de şobolani, dar rezervorul este plin, plus cele două canistre din spate ca rezervă, iar pneurile încă au puţină carne pe ele. Maşina a fost întreţinută de un pacient de încredere al lui Mayflower, care nici măcar nu a vrut să-şi dea numele. Numai că avem o problemă, Trabanturile nu funcţionează bine pe vreme friguroasă. Mi-a trebuit o oră să o dezgheţ şi, în tot acel timp, gândesc: Tulip, unde eşti, te-au prins deja şi ai şi început să faci mărturisiri? Pentru că dacă vei face asta, suntem terminaţi toţi.

JO (Jerry Ormond): Şi identitatea ta?

AL: Günther Schmaus. Sudor din Saxonia. Vorbesc bine ca unul de acolo. Mama mea a fost din Chemnitz. Şi tata din comitatul Cork.

JO: Şi Tulip? Când te întâlneşti cu ea, cine va fi?

AL: Scumpa mea soţie. Augustina.

JO: Şi unde este ea în această clipă? Totul este bine?

AL: Locul de întâlnire este la nord de Dresda. Undeva la ţară. În ciuda vremii defavorabile, ar fi încercat să plece cu bicicleta, ar fi parcurs o bucată bună de drum, apoi ar fi abandonat-o, pentru că autorităţile ştiau că preferă mersul pe bicicletă. Apoi ar fi luat luat trenul local, ar fi făcut autostopul şi ar fi reuşit cumva să ajungă la locul de întâlnire cu ordin să reziste acolo oricât de mult ar fi fost nevoie.

JO: Dar traversarea din Berlinul de Est în RDG? La ce te aştepţi?

AL: E la întâmplare. Nu sunt puncte de trecere, doar patrule care circulă. Ai noroc sau nu ai.

JO: Şi ai avut noroc?

AL: N-a fost mare scofală. Două maşini de poliţie. Te opresc, te înspăimântă de moarte, te pun să cobori din maşină şi te percheziţionează. Dar dacă documentele tale sunt bune, îţi vezi de drum.

JO: Şi ele au fost în regulă. Da?

AL: Nu m-aş afla aici dacă nu ar fi fost în regulă, corect?

(Schimbare a benzii, pasaj afectat vreme de patruzeci şi cinci de secunde, Leamas descrie călătoria dintre Berlinul de Est şi Cottbus.)

AL: Cel mai bun lucru privind traficul din RDG este că el practic nu există. Câţiva cai şi căruţe. Biciclişti, motorete, motociclete cu ataş şi câte un camion vai de el. O idee de autostradă, apoi drumuri înguste. Voi alterna deplasarea pe diferite căi. Dacă un drum lăturalnic este înzăpezit, revin pe autostradă. Mă feresc de Wundsdorf cât pot de mult. Acolo există un mare lagăr nazist, iar sovieticii l-au luat în stăpânire cu totul: trei divizii de tancuri, rachete cât cuprinde şi o staţie goniometrică cât se poate de mare. Am spionat baza aceea luni întregi. Am făcut un ocol spre nord pentru a fi mai sigur, nu pe autostradă, ci doar pe un drum de ţară drept. Ninsoarea deasă mă atacă, iar şirurile de copaci dezgoliţi încărcaţi cu mănunchiuri de vâsc îmi încetinesc deplasarea, iar eu mă gândesc: într-o bună zi o să mă întorc aici şi o să tai tot vâscul şi îl voi vinde foarte ieftin la Covent Garden. După aceea, oare visez asta, mă trezesc în mijlocul unui mare convoi militar sovietic şi apuc pe un drum greşit. Camioane pline de soldaţi, tancuri T-34 pe platforme, şase sau şapte piese de artilerie, iar eu în bătrânul Trabant strecurându-mă printre acele vehicule, încercând să ies de pe drumul acela nenorocit, iar ei nici măcar nu mi-au aruncat o privire, continuându-şi drumul. Nici măcar nu am avut vreme să apreciez numărul lor!

(Hohote de râs, împărtăşite de Ormond. Pauză. Reluare la un ritm mai lent.)

AL: Patru după-amiază. Sunt la cinci kilometri vest de Cottbus. Caut un atelier auto abandonat de pe marginea şoselei. Acela este locul de întâlnire. Şi mai caut din ochi o mănuşă de copil cu un singur deget prinsă pe o porţiune de gard – semnul de siguranţă care îmi spune că Tulip este înăuntru. Şi semnul era acolo. Mănuşa se afla la locul ei. Roz. Prinsă acolo ca un drapel în mijlocul pustiului. Şi asta mă sperie, nu ştiu de ce. Mai precis, mănuşa aceea. E prea bătătoare la ochi. S-ar putea ca înăuntrul atelierului să nu fie Tulip, ci oamenii de la Stasi. Ori poate sunt Tulip şi cei de la Stasi. De aceea, opresc şi rămân pe gânduri. Şi cât mă gândesc, uşa hambarului se deschide şi ea apare în prag, ţinând de mână un puşti de şase ani.

(Pauză de douăzeci de secunde.)

AL: Pentru numele lui Dumnezeu, n-am cunoscut-o pe femeia aceea! Tulip a lucrat pentru Mayflower. Aşa a fost înţelegerea. Am cunoscut-o din fotografii, atâta tot. De aceea, spun: „Ce faci, Doris, mă numesc Günther şi sunt soţul tău pentru restul acestei călătorii, dar cine naiba este el?” Numai că ştiu prea bine cine este el. Şi ea îmi spune: „E Gustav, fiul meu, şi va merge cu mine”. Şi eu spun: „La naiba, suntem un cuplu fără copii şi nu-l putem ascunde sub vreo pătură când vom ajunge la graniţa cehă. Prin urmare, ce putem face?” Ea spune că în acest caz nu poate merge cu mine, iar băiatul capătă glas şi spune că nici el nu merge mai departe. Şi atunci îi spun lui

Gustav să intre din nou în hambar, după care o prind de braţ pe Tulip şi o duc în spate, spunându-i ceea ce ştie deja, dar ea nu vrea să audă: „Nu există acte pentru el, aşa că vameşii ne vor trage pe dreapta şi ne vor verifica la sânge, iar dacă nu scăpăm de el, tu eşti terminată, şi la fel şi eu, la fel şi bunul doctor Riemeck, pentru că după ce vă vor avea pe tine şi pe Gustav în ghearele lor, vor stoarce numele lui în cinci minute”. Nu am primit răspuns, se întunecă, iar ninsoarea reîncepe. De aceea, ne întoarcem în hambar, care e mare cât un hangar pentru avioane şi înţesat de maşinării stricate, iar Gustav, micuţul diavol, ne-

a pregătit cina, dacă îţi vine să crezi: a scos mai toate proviziile aduse de ea şi le-a aşezat pe pământ: cârnaţi, pâine, un termos cu cacao fierbinte, cutii pe care să se aşeze şi hai să facem o petrecere. Aşadar, ne aşezăm în cerc şi luăm un picnic în familie, iar Gustav ne cântă un imn patriotic, iar ea şi el se culcă împreună sub haine şi tot ce au ca îmbrăcăminte, iar eu stau într-un colţ, fumând. Imediat ce se luminează de zi, îi vâr în Trabant şi mergem spre satul prin care am trecut în seara precedentă, pentru că acolo am văzut o staţie de autobuz. Şi, mulţumită lui Dumnezeu, acolo se află două băbuţe, stând cu glugile trase şi cu fuste albe, având coşuri cu castraveţi în spinare. Şi, Dumnezeu să le binecuvânteze, ele sunt de origine sorabă.

JO: Sorabi? Ce mama naibii...?

AL: (izbucnind) Sorabi, pentru numele lui Dumnezeu! Ai mai auzit de sorabi! Şaizeci de mii la număr. Un grup etnic protejat, chiar şi în RDG. Minoritate slavă, răspândită în zona Spree, se află aici de secole întregi şi cultivă castraveţi, ce naiba! încearcă să recrutezi vreun asemenea om. Iisuse!

(Pauză de zece secunde. Se răcoreşte.)

AL: Opresc şi le spun lui Tulip şi Gustav să rămână liniştiţi în maşină. Să nu se mişte. Cobor. Prima băbuţă mă urmăreşte, iar cealaltă nu mă bagă în seamă. Apelez la farmec. Vorbeşte germana? Asta înseamnă respect. Vorbeşte germana, dar ar prefera sorabiană, spune ea. O glumă. O întreb încotro merge.

Cu autobuzul până la Lübenau, apoi cu trenul spre Ostbanhof din Berlin, ca să îşi vândă castraveţii. La Berlin obţinem preţuri mai bune. Le servesc o poveste trasă de păr despre Gustav: familia e dezbinată, mama e disperată şi băiatul trebuie să se întoarcă la tatăl lui din Berlin, nu ar putea să îl ia cu ele? Femeia îi spune tovarăşei ei despre propunerea mea şi ele dezbat problema în sorabă. Iar eu mă gândesc că se poate întâmpla ca autobuzul acela nenorocit să vină în orice clipă de peste deal, iar cele două

nu vor apuca să se hotărască. Apoi prima spune: îţi luăm băiatul dacă ne cumperi castraveţii. Iar eu spun, cum adică, pe toţi? Şi ea zice, da, pe toţi. Şi eu le spun, păi dacă-i cumpăr pe toţi, nu mai aveţi ce vinde la Berlin, şi-atunci de ce să mai mergeţi până acolo? Ele râd pe săturate, îi vâr în mână un sul de bani, atât pentru castraveţi, dar păstrează-i. Şi uite pentru biletul de tren al băiatului, şi ceva pentru călătoria lui până la Hohenschönhausen. Şi uite că vine autobuzul, o să-l aduc pe băiat. Mă întorc la maşină şi îi spun lui Gustav să coboare, dar mama lui stă ca îngheţată pe banchetă, cu o mână peste ochi, iar băiatul nu vrea să se mişte. De aceea îi ordon să coboare, mă răstesc la el şi se supune. Atunci îi spun: „Mergi cu mine până la autobuz şi aceste două tovarăşe de treabă te vor conduce la Ostbanhof. Şi de la Ostbanhof te duci acasă, în Hohenschönhausen. Ăsta-i un ordin, tovarăşe” Dar el mă întreabă unde pleacă mama lui şi de ce nu merge şi el cu ea. Îi spun că mama lui are de făcut ceva secret la Dresda şi datoria ta de soldat al comunismului este să te întorci la tatăl tău şi să continuaţi lupta împreună. Şi se duce. (Cinci secunde de linişte.) Ei bine, ce naiba să facă? E un copil al partidului şi are doar şase ani, fir-ar să fie!

JO: Şi Tulip ce a făcut?

AL: A stat în Trabant cu ochii aţintiţi spre parbriz de parcă ar fi căzut în transă. Urc, conduc un kilometru, apoi opresc şi o trag afară din maşină. Pe deasupra bâzâie un elicopter. Doar naiba ştie ce crede el că face. L-a împrumutat de la ruşi? îi spun lui Tulip: „Ascultă, pentru că avem nevoie unul de celălalt. Plecarea băiatului tău la Berlin nu pune capăt problemei. E începutul uneia noi. Peste două ore, tot Stasi va şti că Doris Quintz, născută Gamp, a fost văzută în apropiere de Cottbus, îndreptându-se spre est cu prietenul ei. Vor avea o descriere a maşinii, tot ce vrei. Aşa că să ne luăm adio de la ideea de a merge cu maşina asta prăpădită în Cehoslovacia cu acte false, pentru că din clipa asta fiecare unitate Stasi şi unitate KGB

şi fiecare punct de trecere de la Kaliningrad şi până la Odessa vor căuta un Trabant bălţat în care se află doi spioni fascişti. Ea primeşte vorbele mele ca pe un pumn în bărbie, recunosc, fără scene de dramatism. Mă întreabă care e planul de rezervă, şi eu spun: „Am o hartă demodată folosită de contrabandişti pe care am luat-o cu mine din întâmplare, ceea ce, cu puţin noroc şi cu multe rugăciuni, ne-ar putea ajuta să traversăm frontiera pe jos”. Se gândeşte mult la asta şi după aceea mă întreabă – e un punct de răscruce pentru ea – „Dacă vin cu tine, când o să-mi mai revăd fiul?” Ceea ce îmi sugerează că se gândeşte serios să se predea de dragul copilului. De aceea, o prind de umeri şi jur în faţa ei că voi negocia aducerea băiatului în cadrul unui schimb de agenţi, chiar dacă ăsta va fi ultimul lucru pe care o să-l fac pe pământ. Şi ştiu la fel de bine ca şi voi că şansa de a se întâmpla asta este... (trei secunde de tăcere) ... la dracu'.

Oare pur şi simplu din motive de economie s-a întâmplat că, în transcrierea ulterioară din raport, cea pe care o citesc acum, m-am îndepărtat de la cuvintele rostite de Alee în acel moment, preferând să le parafrazez pentru, să zicem, mai multă obiectivitate?

Din clipa în care l-a lăsat pe Gustav în grija celor două femei sorabe, acolo unde s-a putut, ţinând seama de zăpadă, Alee a condus doar pe drumuri lăturalnice. Problema lui, a explicat el, era că „ştie prea multe” despre primejdiile pe care le prezenta terenul pe care îl traversau. Întreaga zonă era înţesată de staţii de cercetare radio ale KGB şi ale Serviciilor de Informaţii Militare şi le ştia pe toate pe de rost. A vorbit despre traversarea unor drumuri secundare, pustii şi drepte, pe care zăpada neatinsă era de cincisprezece centimetri, orientându-se doar după şirurile de copaci de pe margine; despre uşurarea pe care a simţit-o când a pătruns într-o pădure, asta până când Tulip a scos un urlet de groază. Zărise fosta cabană nazistă de vânătoare în care elita RDG-ului aducea demnitarii aflaţi în vizită să vâneze căprioare şi mistreţi, pentru ca apoi să se

îmbete. S-au grăbit să ocolească zona, s-au rătăcit şi au văzut o lumină la o fermă aflată în depărtare. Leamas a bătut la uşă. I-a deschis o ţărancă speriată care avea un cuţit în mână. După ce a obţinut îndrumări de la ea, a convins-o să îi vândă pâine, cârnaţi şi o sticlă de şliboviţă, apoi, întorcându-se la Trabant, s-a împiedicat de un cablu telefonic ce atârna şi a presupus că era pentru alarmă în caz de incendiu. L-a tăiat ca să fie sigur.

Se întuneca, ninsoarea se înteţea, Trabantul bălţat era pe ducă: „ambreiajul era dus, radiatorul dus, cutia de viteze dusă şi de sub capotă ieşea fum”. A apreciat că se aflau la aproximativ zece kilometri de Bad Schandau şi la cincisprezece de punctul de traversare de pe harta contrabandiştilor. După ce i s-a confirmat poziţia cât de bine s-a putut folosind busola, a ales un drum forestier care ducea spre est şi a condus până când a dat peste un troian. Ghemuiţi în Trabant în frigul cumplit, au mâncat cârnaţi cu pâine, au băut şliboviţă, li s-a făcut frig şi au urmărit căprioarele trecând pe lângă ei. În toată această vreme, Tulip, pe jumătate adormită cu capul pe umărul lui Alee, a descris languros speranţele şi visurile ei de viaţă nouă pentru ea şi Gustav în Anglia.

Nu voia ca fiul ei să studieze la Eton. Auzise că şcolile cu internat din Anglia erau conduse de pederaşti ca şi tatăl lui. Prefera o şcoală de stat, proletară, cu fete, mult sport şi nu foarte severă. Gustav va începe să înveţe engleza încă din prima zi după sosirea acolo. Se va îngriji ea de asta. De ziua lui îi va cumpăra o bicicletă englezească. Auzise că Scoţia era frumoasă. Vor merge pe biciclete prin Scoţia.

Ea încă vorbea în acelaşi fel, când Alee a observat patru siluete de bărbaţi, tăcuţi, înarmaţi cu Kalaşnikov, care stăteau ca nişte santinele în jurul maşinii. Ordonându-i lui Tulip să rămână nemişcată, a deschis portiera şi a coborât încet sub privirile lor. Niciunul dintre ei nu avea mai mult de nouăsprezece ani, şi păreau la fel de speriaţi ca şi el. Luând iniţiativa, i-a întrebat ce căutau acolo,

furişându-se lângă o pereche de iubiţi. La început, niciunul nu i-a răspuns. Apoi, cel mai îndrăzneţ dintre ei a explicat că erau braconieri porniţi la vânătoare. La care Alee le-a spus că dacă ei îşi ţineau gura, la fel va proceda şi el. Au parafat înţelegerea prin strângere de mâini, după care cei patru tineri s-au topit în tăcere.

Zorii zilei aduc cer senin, fără ninsoare. Curând apare şi soarele palid. împreună, au împins Trabantul pestriţ în josul unei pante şi au aruncat zăpadă şi crengi peste el. De acolo au mers pe jos. Tulip are doar cizme uşoare din piele, lungi până la genunchi, dar fără forme aderente pe talpă. Ghetele de muncitor ale lui Alee sunt ceva mai bune. Pornesc la drum, ţinându-se de mână ca să nu alunece şi să cadă. Se află în „Elveţia saxonă”, o zonă minunată cu suprafeţe imense ondulate de zăpadă şi pădure. Pe coastele dealurilor sunt case vechi, căzute în ruină sau transformate în orfelinate în vremea verii. Dacă e să se dea crezare hărţii, mergeau paralel cu graniţa. Mână în mână, se zbat să urce o pantă şi ocolesc un iaz îngheţat. Au ajuns într-un sat de munte, cu mici case din lemn.

AL: Dacă harta era corectă, am fi morţi sau în Cehoslovacia.

(Clinchet de pahare. Sunete de lichid turnat în ele.)

Însă povestea abia a început: a se vedea telegramele Circului ataşate. A se vedea şi motivul pentru care, după ce am ascultat banda lui Alee, încă stau încordat la ultimul etaj al cartierului general al Operaţiunilor Secrete din Marylebone la o oră târzie din noapte, aşteptând să fiu chemat din clipă în clipă la Biroul Central.

Sally Ormond, adjuncta şefului Rezidenţei din Praga şi soţia acestuia, este genul de persoană plină de iniţiativă din clasa superioară pe care Circul o adoră orbeşte. Are studii la Colegiul pentru Doamne Cheltenham, tatăl în SOE[36] în timpul celui de-al Doilea Război Mondial şi câteva

36 Secret Operations Executive - Ofiţer în Serviciul de Operaţiuni Secrete (n.tr.)

mătuşi la Bletchley[37]. De asemenea, pretinde că are o misterioasă înrudire prin căsătorie cu George, ceea ce, după părerea mea, el suportă cu prea multă nobleţe.

Raport întocmit de Sally Ormond, AŞ/Rezidenţa din Praga, către Ş/Operaţiuni Secrete (Smiley), personal şi privat Prioritate:

EXTREMĂ URGENŢĂ.

Ordinele primite de rezidenţă de la Operaţiuni Secrete erau să primească, sprijine şi cazeze în siguranţă un ofiţer acoperit, Alee Leamas, şi o femeie evadată, agent, care călătoreşte cu documente est-germane într-un Trabant înmatriculat în Germania de Est, înmatricularea fiind asigurată, care urmează a sosi la primele ore de lăsare a întunericului.

Cu toate acestea, rezidenţa NU a fost informată că operaţiunea se desfăşura prin încălcarea instrucţiunilor emise de Comitetul întrunit de Coordonare. Am putut presupune doar că, imediat ce se afla că Leamas preluase acţiunea pe cont propriu, Biroul Central a hotărât să îi acorde sprijin operativ.

Rezidenţa de la Berlin ne anunţase (de Jong) că după intrarea pe teritoriul Cehoslovaciei, Leamas va semnaliza sosirea în siguranţă printr-un telefon, în care nu îşi va declina numele, către Secţia Vize a ambasadei, pentru a se interesa dacă vizele pentru Marea Britanie erau valabile şi în Irlanda de Nord. Rezidenţa din

Praga va răspunde prin activarea unui anunţ înregistrat prin care îl sfătuieşte să telefoneze din nou în timpul orelor de program. Acest lucru va fi o confirmare a faptului că s-a primit mesajul.

După aceea, Leamas şi Tulip vor ajunge prin orice mijloace posibile la un punct de pe drumul dintre Praga şi aeroportul oraşului şi vor parca pe un drum lăturalnic,

---

37 în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în localitatea Bletchley a funcţionat sediul principalei organizaţii de criptanaliză a Marii Britanii. Aici au fost descifrate codurile şi cifrurile de comunicaţii ale mai multor state ale Axei, cele mai importante fiind cele ale maşinilor germane Enigma şi Lorenz. (n.red.)

conform hărţii avute la dispoziţie.

În baza planului formulat de această rezidenţă şi aprobat de Şeful Operaţiunilor Speciale, cei doi vor abandona automobilul, iar un şofer din reţeaua GODIVA din Praga va asigura transferul cu maşina de serviciu a ambasadei (cu plăcuţe de înmatriculare de corp diplomatic şi geamuri laterale negre), care transportă de obicei personalul ambasadei către şi de la aeroportul din Praga. Apoi el îi va prelua pe Leamas şi Tulip de la locul de întâlnire convenit. În spatele furgonetei se vor afla articole de îmbrăcăminte occidentale, furnizate de această rezidenţă. Leamas şi Tulip se vor îmbrăca pentru a fi oaspeţi la cina oficială dată de ambasadoarea Majestăţii Sale, iar sub acel pretext, vor putea ajunge în interiorul ambasadei, care se află sub permanenta supraveghere a securităţii cehoslovace.

La ora 10.40, în camera securizată a ambasadei s-a ţinut o conferinţă de urgenţă, la care excelenţa sa ambasadoarea a consimţit cu amabilitate aplicarea acelui plan. Cu toate acestea, la ora 16.00, ora Marii Britanii, după alte consultări cu Ministerul de Externe, ambasadoarea şi-a schimbat hotărârea pe motiv că, întrucât femeia fugară fusese între timp prezentată în mass-media din RDG drept o infractoare faţă de stat, potenţialul repercusiunilor diplomatice cântărea mai greu decât consideraţiile ei de mai devreme.

Având în vedere poziţia declarată de excelenţa sa, niciun vehicul al ambasadei şi niciun membru al ambasadei nu vor fi folosiţi pentru realizarea acelui plan de extragere. Drept urmare, am deconectat sistemul de anunţuri automate al Secţiei Vize, în speranţa că acest lucru îi va spune lui Leamas că nu va beneficia de niciun sprijin.

Mi-am pus din nou căştile. Sunt din nou alături de Alee, dar nu în confortul imperial al ambasadei noastre din Praga, ci blocat pe marginea drumului împreună cu Tulip, fără niciun ajutor sau o maşină de sprijin. Alee ar spune în

acest caz: „La naiba, fără absolut nimic”. Ţin minte ceea ce a predicat de când l-am cunoscut: „Când plănuieşti o operaţiune, gândeşte-te la fiecare mod în care Serviciul te poate da în gât, apoi aşteaptă modalitatea la care nu te-ai gândit, însă ei au anticipat-oM. Şi cred că exact la asta se gândeşte acum.

AL (revenire la transcrierea înregistrării): Când nu a apărut niciun mijloc de transport şi nici vreo veste bună de la Secţia Vize, m-am gândit: la dracu’, asta e Londra ta, aşa că singurul lucru este să te descurci din aproape în aproape. Suntem o pereche de est-germani nenorociţi pe marginea şoselei, soţia mea se simte cât se poate de rău, aşa că ajutaţi-mă careva, oricine. Îi spun lui Doris să se aşeze pe asfalt şi să arate patetic, ceea ce i se potriveşte de minune şi, după scurtă vreme, un camion încărcat cu cărămizi trage pe dreapta şi şoferul scoate capul pe geam. Dintr-un noroc ceresc, e din Leipzig şi vrea să ştie dacă sunt peştele frumoasei doamne de pe pavaj. De aceea îi spun: „Nu, amice, e soţia mea şi se simte rău”, iar el spune „bine, urcaţi” şi ne duce până la spitalul din centrul oraşului.

Am un paşaport britanic pentru orice eventualitate prins în căptuşeala genţii mele de umăr, pe numele unui anume Miller. îl scot de acolo şi îl vâr în buzunar. Apoi îi spun: „Doris, chiar îţi este foarte rău. Eşti însărcinată şi starea ta se agravează clipă de clipă. Aşa că fă-mi un serviciu, umflă-ţi burta şi dă-te cât de suferindă eşti în stare. Ca ei să deschidă uşile şi să putem intra, îmi pare rău de tot”.

JO: Asta nu este totuşi toată povestea, adevărat? (Sunet de lichid care se toarnă.)

AL: Iisuse. Bine. Şi mergem pe aleea presărată cu pietriş de acolo.

Ne apropiem de nobilele porţi care au coroana Majestăţii Sale pe ele, vopsite cu auriu frumos. Afară îşi fac de lucru trei cehi în costume cenuşii, care nu au nicio treabă clară. Poate că nici măcar nu i-aţi observat. Doris

face o scenă pentru care Sarah Bernhardt şi-ar fi dat şi viaţa. Îmi flutur paşaportul britanic spre ei: lăsaţi-ne să intrăm imediat. Nemernicii vor să vadă şi paşaportul ei. Ascultaţi, le spun eu, în cea mai limpede limbă engleză. Doar apăsaţi butonul acela de pe perete şi spuneţi-le celor dinăuntru că soţia mea este pe cale să avorteze, ca să cheme cât mai repede un doctor. Pentru că dacă păţeşte ceva aici, pe stradă, vă veţi pierde capetele. Şi nu aveţi şi voi mame, dar probabil că nu – sau cuvinte cam cu acelaşi înţeles, bine? Şi, abracadabra, porţile s-au deschis. Iar noi ne aflăm în curtea ambasadei. Şi Tulip se strânge de burtă şi îi mulţumeşte sfântului ei păzitor pentru că ne-a scăpat de cel rău. Iar tu şi scumpa ta soţie vă cereţi scuze profunde pentru încă o ratare de dimensiuni cosmice a Biroului Central. Aşa că vă mulţumesc amândurora pentru scuze, le accept. Şi, dacă nu vă deranjează, o să mă duc să mă culc, la naiba.

Sally Ormond preia povestea şi o derulează înapoi.

Extras din Sally Ormond, AŞ/Rezidenţa Pragat scrisoare neoficială scrisă de mână către Ş/Operaţiuni Speciale (Smiley) prin geanta diplomatică a Circului. Prioritate: EXTREMĂ URGENŢĂ.

Ei bine, desigur, după ce i-am dus pe sărmanii Tulip şi Alee în interiorul ambasadei, a început adevărata distracţie. Cu toată sinceritatea, cred că ambasada, dar şi Ministerul de Externe s-ar fi simţit mult mai bine dacă ea ar fi fost predată autorităţilor RDG-ului şi nu s-ar mai fi vorbit despre asta. Pentru început, ambasadoarea nu a vrut să o accepte pe Tulip în căminul ei, chiar dacă, din punct de vedere legal, asta nu conta câtuşi de puţin. De fapt, ea a insistat ca două femei de serviciu să fie mutate în clădirea principală, doar ca Tulip să poată fi găzduită în zona servitorilor, care, din punct de vedere strict de securitate, este mai sigură decât clădirea principală. Însă acesta nu a fost nicidecum motivul invocat de ambasadoare, pentru că ea a precizat foarte clar în momentul în care toţi patru eram îngrămădiţi în camera

securizată a ambasadei: excelenţa sa, însoţită de Arthur Lansdowne, secretarul ei personal, plus dragul meu soţ şi eu. Şi Alee, deloc bien vu[38] de eminenţa sa, dar care mai târziu a şters-o de sudoarea de pe frunte pe Tulip în zona rezervată servitorilor.

Şi, P.S., George: o vorbă la ureche dacă îmi permiţi.

Camera securizată a ambasadei este extrem de înăbuşitoare şi reprezintă un risc potenţial la adresa sănătăţii, aşa cum am raportat în mod repetat, dar în zadar, către şeful departamentului administrativ al Biroului Central. Sistemul minuscul de aer condiţionat este complet stricat. El aspiră când de fapt ar trebui să expire, dar, potrivit lui Barker (jivina-şefă de la administraţie), în ultimii doi ani nu s-au găsit piese de schimb pentru el. Şi cum nimeni de la Ministerul de Externe nu a socotit că era necesar să se trimită un nou sistem, cei care folosesc acel loc se coc şi se sufocă. Săptămâna trecută, bietul Jerry a fost cât pe ce să se sufoce acolo, dar bineînţeles că el este prea nobil ca să spună asta. Am sugerat de cel puţin o mie de ori ca această cameră sigură să intre în răspunderea Circului, dar se pare că acest lucru ar însemna o încălcare a drepturilor teritoriale ale Ministerului de Externe!

Dacă poţi discuta cu cei de la Administraţie, fără să le pasezi cheltuielile (dar NU cu Barker, aş sugera eu), ţi-aş fi în veci recunoscătoare. Jerry mi se alătură în a-ţi transmite toată dragostea şi credinţa, ca întotdeauna, mai ales faţă de Ann.

S

Text al Telegramei secrete transmise de ambasadorul britanic.

Praga, personal către Sir Alwyn Withers, Şef al Departamentului Est-European, Ministerul de Externe, copie către Circ (Comitetul întrunit de Coordonare). Procesele-verbale ale întrunirii de criză din camera securizată a ambasadei, ţinută la ora 21.00. Prezenţi: Excelenţa Sa, Ambasadoarea (Margaret Renford), Arthur

38 Bine văzut (fr.) (n.tr.)

Lansdowne, secretar personal al Excelenţei Sale, Jerry Ormond (Şef al Rezidenţei), Sally Ormond (Adjunctul Şefului Rezidenţei). Scopul şedinţei: Gestionarea şi îndepărtarea rezidenţei temporare a ambasadei. Prioritate: EXTREMĂ URGENŢĂ.

Stimate Alwyn.

După discuţia noastră secretizată din această dimineaţă, între noi doi s-a convenit următoarea procedură privind călătoria mai departe a OASPETELUI NOSTRU NEINVITAT (ONN):

1. ONN va călători către următoarea destinaţie cu ceea ce Prietenii noştri ne asigură că va fi un paşaport valabil, dar nu britanic. În acest fel se evită acuzaţiile ulterioare ale autorităţilor cehoslovace că ambasada oferă paşapoarte britanice oricărei persoane, indiferent de naţionalitate, care încearcă să scape de justiţia RDG sau cehoslovacă.

2. ONN nu va fi sprijinită, însoţită ori transportată în niciun fel de membri diplomatici sau nediplomatici ai personalului ambasadei în cursul plecării. Nu se va folosi niciun vehicul cu plăcuţe de înmatriculare diplomatică pentru misiunea de extragere a ONN. Nu i se vor emite documente britanice false.

3. În cazul în care ONN va susţine că beneficiază de protecţia ambasadei britanice, se înţelege de la sine că acest lucru va fi negat imediat şi ferm pe plan local şi la Londra.

4. Plecarea ONN de pe teritoriul ambasadei va avea loc în termen de trei zile lucrătoare, ori se vor analiza alte măsuri pentru îndepărtarea ei, inclusiv predarea ONN către autorităţile cehoslovace.

Telefonul meu sună, iar luminiţa roşie clipeşte. Este Toby Esterhase, comis-voiajorul lui Percy Alleline şi Bill Haydon, care răcneşte la mine cu accentul lui unguresc pregnant să îmi ridic fundul de pe scaun şi să mă prezint imediat la Biroul Central. Recomandându-i să-şi controleze limbajul, sar pe motocicleta mea, care stă pregătită lângă

uşa din faţă.

Procesele-verbale ale conferinţei de urgenţă convocate în camera securizată a Comitetului întrunit de Coordonare de la Cambridge Circus. Preşedinte: Bill Haydon (Şeful Comitetului).

Prezenţi: colonel Étienne Jabroche (ataşat militar la ambasada Franţei din Londra, Şeful grupului de contact pe probleme de informaţii), Jules Purdy (secţia Franţa), Jim Prideaux (secţia Balcani), George Smiley (Ş/Operaţiuni Secrete), Peter Guillam (JACQUES). Desemnat pentru consemnarea de notiţe: T. Esterhase. Înregistrat, o parte transcrisă textual. Copie transmisă către Ş/Rezidenţa Praga.

Este ora cinci dimineaţa. Am primit ordin să mă prezint. Am sosit pe motocicletă de la Marylebone. George a venit direct de la Trezorerie. E nebărbierit şi pare mai îngrijorat decât de obicei.

— Peter, ai toată libertatea să spui *nu* în orice moment, m-a asigurat el de două ori.

A descris deja operaţiunea drept „complicată în mod inutil”, dar oricât ar încerca să ascundă asta, marea lui preocupare este că planul operativ este realizat de colectivul Comitetului întrunit. Suntem şase oameni la masa lungă din camera securizată de la Circ.

Jabroche: Bill, prietenul meu drag. Şefii mei de la Paris m-au asigurat că domnul Jacques îşi poate vedea de problemele fermei din Franţa.

Haydon: Spune-i, Jacques.

Guillam: Nu asta mă îngrijorează, colonele.

Jabroche: Nici măcar în compania experţilor?

Guillam: Am crescut la o mică fermă din Bretania.

Haydon: Bretania e franceză? Mă uimeşti, Jacques.

(Râsete.)

Jabroche: Bill. Cu permisiunea ta.

Trecând pe franceză, colonelul Jabroche iniţiază o discuţie animată cu Guillam despre agricultura franceză, îndeosebi cea din nord-vestul Franţei.

Javroche: Bill, sunt satisfăcut. A trecut testul. Chiar vorbeşte ca un breton, bietul de el.

(Alte râsete.)

Haydon: Dar va merge, Étienne? Poţi să-l strecori înăuntru?

Jabroche: înăuntru, da. În afară, totul depinde de monsieur Jacques şi de buna lui doamnă. Ai venit la ţanc. Lista delegaţilor francezi se încheie în mod evident. O ţinem deja deschisă. Sugerez ca prezenţa domnului Jacques la conferinţă să fie cât mai scurtă posibil. îl punem pe listă, merge pe viza colectivă, este împiedicat de o suferinţă, dar este hotărât să participe la sesiunea de încheiere. Fiind unul între trei sute de delegaţi din atâtea ţări, nu va sări în ochi. Monsieur Jacques, vorbeşti finlandeza?

Guillam: Nu prea bine, colonele.

Jabroche: Şi eu care credeam că toţi bretonii ştiu finlandeză. (Râsete.) Şi doamna în chestiune nu vorbeşte franceza?

Guillam: Din câte ştim, doar germana şi rusa învăţată la şcoală.

Jabroche: Dar are stil, spui? E atrăgătoare. Are eleganţă. Şi ştie să se îmbrace.

Smiley: Jacques, ai văzut-o deja.

O văzusem îmbrăcată şi o văzusem şi dezbrăcată. Aleg prima variantă.

Guillam: Ne-am întâlnit în treacăt. Dar e impresionantă. Bune cunoştinţe în materie, gândeşte repede. Creator. Dinamic.

Haydon: Iisuse. Creativitate? Cine naiba are nevoie de creativitate? Femeia trebuie să facă ce i se spune şi să-şi ţină gura, nu? Merge şi ea, Jacques?

Guillam: Susţin ideea, dacă şi George e de acord.

Haydon: Şi e?

Smiley: Având în vedere că acest comitet şi colonelul asigură sprijin pe teren, noi, cei de la Operaţiuni Secrete, suntem pregătiţi să acceptăm acest risc.

Haydon: E o exprimare cam mieroasă, trebuie să spun asta. Înseamnă că va merge. Étienne, presupun că îi pui la dispoziţie lui monsieur Jacques paşaport francez şi documente de călătorie. Ori vrei să facem noi asta?

Jabroche: Ale noastre sunt mai bune. (Râsete.) Bill, dar nu uita, dacă lucrurile se încurcă, guvernul meu va fi foarte şocat să descopere că perfidul serviciu secret englez îşi încurajează agenţii să se dea drept cetăţeni francezi.

Haydon: Iar noi vom respinge cu fermitate şi ne vom cere scuze. (Către Prideaux) Jimmy, băiatule. Comentarii? Ai fost misterios de tăcut. Cehoslovacia e moşia ta. Te bucuri că dăm năvală acolo?

Prideaux: Nu am obiecţiuni, dacă la asta te referi.

Haydon: Vrei să adaugi sau să elimini ceva?

Prideaux: Deocamdată nu.

Haydon: Bine, oameni buni. Vă mulţumesc tuturor. Deci merge, aşa că să ne apucăm de treabă. Jacques, suntem alături de tine. Étienne, poate discutăm ceva între patru ochi.

Dar, având în vedere ce urmează, George nu renunţă chiar atât de uşor la îndoieli. Timpul se scurge, iar eu urmează să plec la Praga peste şase ore.

PG către Ş/Operaţiuni Secrete.

George.

Noi am discutat. Mi-ai cerut să îţi împărtăşesc părerea despre biroul secret de la Heathrow, terminalul 3, în prezent sub comanda Comitetului întrunit. În aparenţă, biroul arată la fel de mizerabil ca oricare altul din aeroport, la capătul unui coridor nemăturat. Pe uşa din sticlă satinată scrie: „Curierat International”, iar accesul se face prin interfon. Ajuns înăuntru, atmosfera este deprimantă: doi curieri plictisiţi joacă o partidă de cărţi, o femeie vorbeşte răstit în spaniolă la telefon, o costumieră lucrând în schimb dublu, deoarece colega ei este bolnavă, fum de ţigară, scrumiere care dau pe afară şi o singură cabină de probă, deoarece aşteaptă perdele noi pentru cealaltă.

Marea surpriză a constituit-o grupul de primire care aştepta apariţia mea: Alleline, Blând, Esterhase. Dacă şi Bill Haydon ar fi fost acolo, aş fi avut o chintă regală. Chipurile, au venit acolo ca să mă vadă plecat şi să îmi ureze tot binele. Aflat în frunte ca întotdeauna, Alleline mi-a înmânat cu mare fast paşaportul francez şi documentele necesare pentru conferinţă, produse prin bunăvoinţa lui Jabroche. Esterhase a procedat la fel cu valiza de călătorie şi recuzita de rigoare. Haine cumpărate de la Rennes, manuale de agricultură şi o istorie a modului în care Franţa a construit Canalul de Suez, asta ca să am o lectură uşoară la mine etc. Roy Blând a jucat rolul fratelui mai mare şi, cu şiretenie, m-a întrebat dacă ţineam să fie cineva informat în caz că întârziam câţiva ani mai mult decât ar fi fost de aşteptat.

Însă adevăratul scop al atenţiei pe care mi-au acordat-o nici nu putea fi mai limpede. Voiau să afle mai multe despre Tulip: de unde venea, cât timp lucrase pentru noi, cine o instruia. Iar apoi, cel mai straniu moment, când, după ce le-am răspuns evaziv la întrebări, am intrat în cabina de probă ca să mă îmbrac, iar Toby Esterhase a vârât capul pe după perdea şi mi-a spus că avea un mesaj personal de la Bill: „Dacă te saturi de unchiul George, gândeşte-te la poziţia de Şef al Rezidenţei din Paris”. Răspunsul meu a fost neutru.

Peter

Acum să îl vedem pe George, în rolul lui de pedant operativ suprem, dorind să repare orice lacună în planificarea neglijentă făcută de Comitetul întrunit.

Telegramă de la Şi Operaţiuni Secrete (Smiley) către Ş/Rezidenţei Fraga (Ormond) STRICT SECRET MAYFLOWER. Prioritate: EXTREMĂ URGENŢĂ.

A. Paşaportul finlandez pentru subsursa Tulip va sosi mâine prin geanta diplomatică pe numele de Venia Lessif, născută la Helsinki, expert în nutriţie, numele soţului, Adrien Lessif. Paşaportul va conţine viză de intrare în Cehoslovacia, data de intrare va coincide cu cea a

conferinţei intitulate „Câmpii pentru pace”, sponsorizată de comuniştii francezi.

B. Peter Guillam va sosi pe aeroportul din Praga cu zborul Air France 412, mâine-dimineaţă la ora locală 10.00, călătorind cu paşaport francez pe numele de Adrien Lessif, lector asociat la Facultatea de Economie Agrară de la Universitatea din Rennes. Viza de intrare cehoslovacă valabilă pentru a coincide cu data conferinţei. Participarea la conferinţă a lui Lessif este, în legendă, întârziată de probleme de sănătate. Ambii Lessif apar pe lista de participanţi la conferinţă, un participant (întârziat) şi soţia.

C. De asemenea, în sacul diplomatic de mâine se vor afla două bilete la compania Air France pentru zborul Praga-Paris, sosire pe aeroportul Le Bourget, pentru Adrien şi Venia Lessif, care decolează pe data de 28 ianuarie, la ora 6.00 dimineaţa. Evidenţele Air France vor confirma că perechea a plecat spre Praga la date diferite (a se vedea ştampilele de intrare în Cehoslovacia), dar se vor întoarce la Paris cu colegii de breaslă din grup.

D. Cazarea profesorului şi doamnei Lessif s-a făcut la Hotel Balkan, unde va fi găzduită delegaţia franceză în noaptea dinaintea plecării, care va fi dimineaţa devreme, spre aeroportul Le Bourget din Paris.

Şi răspunsul lui Sally Ormond, care nu pierde nicio ocazie pentru a-şi lansa doleanţele proprii:

Extras din a doua scrisoare personală trimisă de Sally Ormond către George Smiley; consemnată drept Strict personal şi privat, a nu fi înregistrată.

Primind mesajul tău foarte lucid, prin prezenta acceptat cu recunoştinţă, eu şi Jerry am hotărât ca eu să fiu aceea care o va pregăti pe Tulip pentru plecarea de la ambasadă şi pentru viitoarele chinuri prin care va trece. Am traversat aşadar curtea până la apartamentul-anexă unde am găzduit-o pe Tulip: perdele duble la ferestrele dinspre stradă, pat de campanie pentru ea în holul din afara dormitorului, un paznic suplimentar postat în holul de la parter în cazul în care ar sosi vizitatori nedoriţi.

Am găsit-o stând pe pat, iar Alee avea un braţ petrecut pe după umărul ei, dar ea a părut că nu ştia că el se afla acolo şi din când în când suspina cu sughiţuri reţinute.

Însă, oricum ar fi, am preluat frâiele asupra situaţiei şi, aşa cum s-a planificat, l-am trimis pe Alee să respire aer curat şi să facă o plimbare de relaxare pe malul fluviului, împreună cu Jerry. Cum cunoştinţele mele de limbă germană au cam rămas la nivelul 2, la început nu am putut afla multe lucruri de la ea, deşi mă îndoiesc că ar fi avut vreo importanţă, deoarece ea abia dacă a scos câteva vorbe, ca să nu spun că nici nu m-a ascultat. A spus în şoaptă de câteva ori „Gustava şi am înţeles, după ce am apelat la limbajul semnelor, că Gustav nu era soţul, ci fiul ei.

Am reuşit totuşi să o fac să priceapă că mâine va părăsi ambasada, plecând spre Anglia, dar nu direct, ci se va alătura unui grup amestecat de francezi, alcătuit din profesori universitari şi agricultori. Lucru foarte firesc, prima ei reacţie a fost: cum se putea aşa ceva dacă ea nu ştia nici boabă de franceză? Şi după ce i-am spus că nu avea importanţă, pentru că ea va trece drept finlandeză – şi nimeni din grup nu va vorbi acea limbă, nu? Următoarea ei reacţie a fost: „cu hainele astea?”, moment în care am avut prilejul să etalez hainele sclipitoare pe care Rezidenţa din Paris le-a cumpărat pentru noi: un taior din două piese extraordinare, de culoare cafeniu-deschis, cumpărat de la Printemps, pantofi eleganţi exact mărimea ei, cămaşă de noapte atrăgătoare, lenjerie intimă, trusă de machiaj pentru care practic îţi vine să mori – cred că Staţia de la Paris a cheltuit o avere –, exact tot ce trebuie să fi visat ea în ultimii douăzeci de ani, chiar dacă nu şi-a dat seama de asta, şi articole de îmbrăcăminte de marcă pentru a completa iluzia. Şi un inel de logodnă pe care mi l-aş fi dorit şi eu, plus o verighetă decentă din aur în locul celei de duzină pe care o purta, toate urmând a fi înapoiate la aterizare, desigur, dar nu am socotit că era nevoie să îi

spun asta, deocamdată!

Şi, în acel moment, parcă şi-a intrat în rol. Profesionista din ea se trezise. S-a uitat foarte atent la noul ei paşaport frumos (deşi nu era chiar nou) şi a afirmat că arăta foarte bine. Şi, când i-am spus că o va însoţi un galant francez care se va preface că este soţul ei în cursul călătoriei, ea a spus că i se părea un plan foarte rezonabil, dar cum arăta bărbatul?

De aceea, aşa cum mi s-a ordonat, i-am prezentat o fotografie a lui Peter G, iar ea s-a uitat la ea fără nicio expresie pe faţă, trebuie să recunosc, având în vedere că aşa cum arată falşii soţi, cu greu ai putea găsi pe cineva ca el, care să creeze o impresie neplăcută. În cele din urmă, a întrebat: „E francez sau englez?”, iar eu i-am spus:

„Şi una, şi alta, iar tu eşti finlandeză şi franţuzoaică” şi, scumpa de ea, s-a prăpădit de râs!

Şi, foarte curând după ce Alee şi Jerry s-au întors de la plimbare, cum gheaţa s-a spart, am trecut la instruirea de bază. Tulip a ascultat cu atenţie şi calm.

Spre sfârşitul instruirii, am avut senzaţia că ea aprecia cu adevărat ideea şi, într-un mod destul de sumbru, i s-a părut amuzantă. Am socotit că era adepta pericolelor şi, doar în acel fel, semăna foarte mult cu Alee!

Ai grijă de tine, şi transmit toată dragostea mea frumoasei noastre Ann.

S

Să nu faci nicio mişcare precipitată sau necontrolată. Ţine-ţi mâinile şi umerii exact cum sunt acum, şi respiră adânc. Pepsi a revenit pe tronul ei şi nu-şi poate dezlipi ochii de la tine, iar asta nu din vreun sentiment de iubire.

Raport întocmit de Peter Guillam, detaşat temporar la Operaţiuni Secrete, referitor la extragerea subsursei TULIP de la Praga cu destinaţia Paris, aeroportul Le Bourget, pentru ca apoi să fie îmbarcată într-un avion militar al RAF cu destinaţia Londray aeroportul din Northolt, 27 ianuarie 1960.

Am sosit la aeroportul din Praga la ora locală 11.25

(zbor întârziat) în persoana lectorului în economie agrară de la universitatea din Rennes.

Am înţeles că, graţie grupului de contact francez, sosirea mea târzie la conferinţă din cauza unor probleme medicale fusese luată în seamă, iar numele meu era inclus pe lista de participanţi, spre ştiinţa autorităţilor cehoslovace.

Pentru a întări buna mea credinţă, am fost întâmpinat de ataşatul cultural al ambasadei Franţei, care s-a folosit de calitatea sa de diplomat pentru a grăbi procedurile de aeroport, care s-au desfăşurat relativ uşor, pentru că ataşatul şi-a asumat rolul de interpret al meu.

Apoi m-a condus cu maşina oficială la ambasada franceză, unde am semnat în cartea vizitatorilor, după care am fost dus, tot cu maşina ambasadei, la conferinţă, unde mi se rezervase un loc în ultimul rând.

Sala de conferinţe era ceva ce amintea de operă, fiind poleită, construită iniţial pentru Consiliul Central al Muncitorilor Feroviari, în care încăpeau până la patru sute de persoane. Măsurile de securitate s-au dovedit superficiale. La jumătatea scării impunătoare, două femei suprasolicitate, care vorbeau doar limba cehă, stăteau la un birou şi bifau numele delegaţilor din vreo şase ţări. Conferinţa în sine a căpătat forma unui seminar condus de o comisie de experţi aşezaţi pe scenă, primind sugestii aranjate dinainte de la cei din sală. Nu mi s-a cerut să îmi aduc şi eu contribuţia. Am rămas impresionat de abilitatea serviciului francez care, în foarte scurt timp, anunţase prezenţa mea în ochii securităţii cehoslovace şi ai delegaţilor, astfel că doi dintre ei şi-au dat seama de rolul meu şi şi-au găsit timp ca să mă caute şi să îmi strângă mâna.

La ora 17.00, conferinţa a fost declarată încheiată, iar delegaţii francezi au fost duşi cu un autobuz la Hotel Balkan, o clădire mică şi demodată, care fusese rezervată pentru uzul nostru exclusiv. După ce am fost înregistrat la recepţie, mi s-a înmânat o cheie pentru camera numărul 8,

denumită „apartament de familie”, deoarece, practic, noi alcătuiam un cuplu căsătorit. Balkan are un restaurant doar pentru cei cazaţi acolo şi, plecând din ea, intri într-un bar cu o masă centrală, la care m-am aşezat în aşteptarea teoreticei mele soţii.

În mare, înţelesesem că procesul de extragere va demara de la ambasada britanică cu o ambulanţă anonimă, transportată până la o casă conspirativă din suburbii, de unde va fi adusă la Hotel Balkan cu mijloace care îmi erau necunoscute.

Prin urmare, am fost impresionat să o văd sosind într-o maşină diplomatică franceză, la braţul aceluiaşi ataşat cultural care mă întâmpinase la aeroportul din Praga. Ţin încă o dată să recunosc agerimea serviciului de informaţii francez.

Tulip fusese înregistrată sub numele de Venia Lessif, ca soţia unui delegat care participa la conferinţă „in absentia”. Înfăţişarea ei atrăgătoare şi îmbrăcămintea modernă au provocat o uşoară emoţie în rândul celorlalţi delegaţi francezi din hotel şi am fost din nou sprijinit de doi bărbaţi care, după ce m-au salutat cu un aer familiar la conferinţă, au salutat-o şi îmbrăţişat-o pe Tulip ca pe o prietenă. La rândul ei, Tulip a primit complimentele lor cu stil, prefăcându-se că ştie doar o germană de baltă, care a devenit lingua franca pentru noi doi, ca soţi, pentru că eu am cunoştinţe limitate de germană.

După cina luată în compania a doi delegaţi francezi, care şi-au jucat rolurile la perfecţie, nu am mai zăbovit în bar cu restul oamenilor, ci ne-am retras devreme în dormitor, unde, printr-o înţelegere tacită, discuţiile dintre noi s-au limitat la banalităţi care să confirme legenda noastră, deoarece prezenţa microfoanelor sau chiar a camerelor de filmat într-un hotel pentru străini era aproape sigură.

Din fericire, camera noastră era spaţioasă şi avea două lavoare pentru spălarea mâinilor. Am fost siliţi mai toată noaptea să ascultăm discuţiile aprinse ale delegaţilor

de dedesubt, iar după miezul nopţii, cântecele lor.

Am avut impresia că nici eu, nici Tulip nu am dormit deloc. La ora 4.00 dimineaţa, întreg grupul delegaţilor francezi s-a adunat şi am fost transportaţi cu autobuzul la aeroportul din Praga unde, deşi acum mi se pare un miracol, am fost trecuţi în bloc spre salonul de tranzit, iar apoi, cu avionul Air France, am ajuns la Le Bourget. Ţin încă o dată să le mulţumesc cu toată sinceritatea colegilor francezi pentru sprijin.

Felul în care următoarea notă şi-a găsit loc în raportul meu mă derutează pe moment, asta până când ajung la concluzia că trebuie să o fi adăugat pur şi simplu din lipsă de atenţie.

Scrisoare de mână personală şi confidenţială către George Smiley de la Jerry Ormond, Ş/Rezidenţa Fraga. A nu se îndosaria.

Stimate George.

Ei bine, pasărea şi-a luat zborul, îţi imaginezi uriaşele răsuflări de uşurare de aici şi sperăm că probabil este instalată în siguranţă, chiar dacă nu fericită, în castelul Tulip, undeva prin Anglia. Zborul ei, în ambele înţelesuri, pare să fi decurs fără mari probleme, în ciuda faptului că în ultima clipă JONAH, cretinul naibii, a cerut 500 de dolari peste salariu înainte de a consimţi să o ducă pe Tulip la locul de întâlnire cu ambulanţa lui. Însă nu despre Tulip îţi scriu acum şi nici măcar despre Jonah. E vorba de Alee.

Aşa cum ai spus deseori în trecut, ca profesionişti legaţi prin secrete, ne apasă o îndatorire, aceea de a avea grijă unul de altul. Şi asta înseamnă să ne veghem unul pe celălalt, iar dacă vreunul dintre noi lasă impresia că cedează din cauza stresului şi nu îşi dă seama de asta, avem datoria să îl protejăm de sine şi, în acelaşi timp, să protejăm şi Serviciul.

Alee este cel mai bun om de teren pe care îl cunoaştem tu şi eu. E priceput ca naiba, dedicat meseriei, descurcăreţ, are toate calităţile. Şi tocmai a declanşat una

dintre cele mai riscante operaţiuni la care am asistat cu plăcere, cu toate că am acţionat peste capul Comitetului întrunit, al adorabilului nostru ambasador şi al oficialilor de la Whitehall. Aşadar, când bagă în el trei sferturi de sticlă de scotch dintr-odată, iar apoi se încaieră cu un paznic de la cancelarie pe care nu-l înghite, îi acordăm toate circumstanţele atenuante şi nu numai.

Dar ne-am plimbat, eu şi Alee. De-a lungul fluviului, o vreme, apoi am mers spre castel, după care ne-am întors la ambasadă. Prin urmare, o plimbare de două ore cât a fost, potrivit standardelor lui, cât se putea de treaz. Iar singura temă de discuţie propusă de el a fost tot timpul aceasta: Circul este infiltrat. Nu doar de cine ştie ce funcţionar mărunt care are o ipotecă pe casă, ci de cineva de la vârful arborelui Comitetului, unde se strâng toate informaţiile care contează. Şi nu este vorba doar de a avea vreun sticlete la cap, ci de un stol. E ceva disproporţionat, nu se bazează pe fapte şi, sincer să fiu, mi se pare a fi ceva vecin cu paranoia. La care se adaugă ura viscerală faţă de tot ce este american, iar asta îngreunează conversaţia, ca să nu spun mai mult, iar totul devine tot mai alarmant. În baza legilor profesiunii noastre, definite nu de altcineva, ci de tine, şi cu afecţiunea şi respectul pe care ţi le datorez, îmi exprim îngrijorările faţă de tine.

Ca întotdeauna, Jerry

P.S. Iar pentru Ann, omagii şi toată dragostea. J

Iar de la Laura, un semn prietenesc, care îmi porunceşte să mă opresc.

— A fost plăcută lectura?

— Acceptabilă, Bunny, mersi.

— Păi, Dumnezeule, chiar tu ai scris asta, nu? Asta ţi-a dat nişte flori, cu siguranţă, după atâta vreme, adevărat?

La sfârşitul acestei după-amiezi a adus cu el un prieten. Un tânăr blond, zâmbitor, bine educat, a cărui faţă nu evidenţiază semne vitale.

— Peter, el este Leonard, spune Bunny cu glas mieros, ca şi cum s-ar fi cuvenit să ştiu cine este Leonard.

Leonard va fi consilier pentru Serviciu în cazul în care mica noastră problemă ajunge să fie judecată în tribunal, lucru despre care sper cu toată evlavia să nu se întâmple, desigur. El va apărea în numele nostru la întrunirea preliminară a grupului multipartid de anchetă de săptămâna viitoare. La care, după cum ştii, ai fost deja convocat. Un rânjet ca un rictus. Leonard. Peter.

Ne strângem mâinile. A lui Leonard e moale ca a unui copil.

— Dacă Leonard reprezintă Serviciul, ce caută aici, alături de mine? întreb eu.

— Ca să vă recunoaşteţi unul pe celălalt, spune Bunny, pe un ton împăciuitor. Leonard este specialist în avocatura legilor cu litere negre[39] – şi, văzând că ridic mirat din sprâncene, continuă –, ceea ce înseamnă doar că ştie fiecare virgulă şi lacună din lege, ba chiar şi unele care nu sunt acolo. Îi pune în umbră pe avocaţii obişnuiţi ca mine.

— Ei, lasă asta, spune Leonard.

— Şi, Peter, motivul pentru care Laura nu se află astăzi aici, pentru că nu m-ai întrebat, este că eu şi Leonard, împreună, am simţit că ar fi mai bine pentru toate părţile, inclusiv tu, dacă asta ar fi o discuţie doar între bărbaţi.

— Ce vrea să însemne asta?

— În primul rând, e vorba de tact, chestie demodată. Respect faţă de intimitatea ta. Şi, pe de altă parte, posibilitatea de a obţine măcar acum adevărul de la tine. Un zâmbet răutăcios. Ceea ce i-ar îngădui lui Leonard să aibă o părere generală în ceea ce priveşte modul în care să acţioneze. Corect comentariul, Leonard? Ori e prea mult?

— A, foarte corect, cred, spune Leonard.

— Şi, bineînţeles, pentru a rezolva mai detaliat problema dacă interesele tale personale sunt cel mai bine apărate dacă ai propriul reprezentant, continuă Bunny. În

---

39 In original, „black-letter lawyer" (engl.), avocat specializat în principiile şi elementele de bază ale dreptului procesual, (n.red.)

situaţia nefericită în care, de pildă, toţi membrii partidelor ies tiptil din scenă – lucru care, din câte ni s-a spus, nu e nicidecum neobişnuit – lăsând justiţia oarbă să îşi urmeze calea în ceea ce te priveşte. Dar şi pe noi.

— Ce-ar fi să port o centură neagră? sugerez eu.

Gluma mea a trecut neobservată. Ori poate a fost luată în seamă, fie chiar ca dovadă că astăzi sunt mai iritat decât de obicei.

— Caz în care Circul are o listă scurtă de candidaţi eligibili – candidaţi acceptabili, să spunem –, iar, Leonard, cred că ai spus că eşti dispus să îl îndrumi pe Peter dacă se ajunge într-o asemenea situaţie, lucru care sper şi mă rog să nu se întâmple – zice el, aruncându-i un zâmbet colegial lui Leonard.

— Evident, Bunny. Necazul este că nu există prea mulţi dintre noi care să aibă acreditare de acces la informaţii clasificate la un nivel atât de superior. Am sentimentul că Harry se descurcă foarte bine, după cum ştii, spune Leonard. A făcut cerere să devină consilier al reginei, iar judecătorii pur şi simplu îl adoră. De aceea, personal vorbind, nedorind să influenţez în niciun fel, l-aş alege pe Harry. El un bărbat adevărat şi lor le place când un bărbat apără alt bărbat. S-ar putea să nu-şi dea seama de asta, dar ăsta-i adevărul.

— Şi cine îl plăteşte pe el? întreb eu. Sau pe ea?

Leonard zâmbeşte privindu-şi mâinile. Iar Bunny îmi răspunde la întrebare:

— Ei bine, Peter, cred că, în mare, multe pot depinde de felul în care decurge audierea şi, să spunem, de atitudinea ta, de sentimentul datoriei şi de fidelitatea ta faţă de vechiul Serviciu.

Însă Leonard nu a auzit niciun cuvânt, după cum îmi dau seama din modul hotărât în care continuă să zâmbească privindu-şi mâinile.

— Aşadar, Peter, spune Bunny, ca şi cum ar fi ajuns la partea uşoară a chestiunii. Da sau nu. Strânge din ochi. Ca între bărbaţi. Te-ai culcat sau nu cu Tulip?

— Nu.

— Sigur nu?

— Absolut nu.

— Irevocabil nu, aici şi acum, în camera asta, în prezenţa unui martor de cinci stele?

— Bunny, scuză-mă – şi Leonard ridică o mână în semn de reproş prietenesc cred că pentru moment ai uitat legea. Având în vedere îndatoririle mele în tribunal şi obligaţiile mele de a acţiona în calitate de consilier al clientului meu, nu pot apărea şi ca martor.

— Am înţeles. Încă o dată, dacă nu te superi, Peter. Eu, Peter Guillam, nu m-am culcat cu Tulip în Hotelul Balkan din Praga în noaptea dinaintea extragerii ei de către Marea Britanie. Adevărat sau fals?

— Adevărat.

— Ceea ce reprezintă o uşurare pentru noi toţi, după cum sunt convins că îţi poţi imagina. Mai ales că s-ar părea că te-ai culcat cu orice altă sursă.

— O uşurare imensă, îl aprobă Leonard.

— Şi chiar mai mult, deoarece prima regulă a Serviciului, care de altfel nu are multe reguli, dictează că ofiţerii activi, aflaţi în misiune, nu se culcă niciodată cu informatorii lor, nici măcar din politeţe. Dacă sunt dorite, în cazul surselor altor ofiţeri, cale liberă. Doar că niciodată cu propriile surse. Cunoşti regula asta?

— Da.

— Şi ai cunoscut-o şi la acea dată?

— Da.

— Şi eşti de acord că, dacă te-ai fi culcat cu ea şi noi ştim că nu ai făcut-o, asta ar constitui nu numai o încălcare monumentală a disciplinei impuse de Serviciu, ci o dovadă clară privind caracterul tău reprobabil şi incontrolabil, şi o dovadă de desconsiderare faţă de sensibilităţile unei mame fugare, aflată în pericol de moarte, care a fost ruptă de singurul ei copil? Eşti de acord cu afirmaţia asta?

— Sunt de acord cu afirmaţia asta.

— Leonard, ai vreo întrebare?

Leonard se trage cu degetele de buza de jos şi se încruntă, dar pe faţă nu îi apare nicio cută.

— Ştii ceva, Bunny? Sună îngrozitor de nepoliticos, dar nu cred că am vreo întrebare, mărturiseşte el cu un zâmbet speriat faţă de sine. După declaraţiile acestea, nu. Pro tem[40], cred că am avansat cât se poate de departe. Poate chiar mai departe. Apoi, pe un ton confidenţial către mine: Peter, o să-ţi trimit lista scurtă. Şi nu m-ai auzit aducând vorba de Harry. Ori mai bine i-o strecor lui Bunny. Complicitate, explică el, acordându-mi încă un zâmbet afectuos şi întinzând mâna după geanta lui diplomat de culoare neagră, dând de înţeles că acea întâlnire lungă pe care o anticipasem s-a încheiat. Dar cred că totuşi ar prinde bine un bărbat, îi spune el lui Bunny, nu mie, ca o digresiune. Când vine vorba de întrebări dure, bărbaţii au un avantaj în asemenea cazuri. Sunt mai puţin puritani. Ne vedem la şedinţa multipartid, Peter. Tschüss[41].

M-am culcat cu ea? Nu, la naiba, nu am făcut-o. Am făcut dragoste cu ea în tăcere, frenetic, pe întuneric deplin vreme de şase ore care ne-au schimbat vieţile, într-o explozie de încordare şi de poftă carnală între două trupuri care se doriseră unul pe celălalt de la naştere şi mai aveau de trăit doar o noapte.

Iar eu trebuia să le spun asta? întreb aceasta către întunericul presărat de nuanţe oranj în timp ce stau întins pe patul meu de închisoare din Dolphin Square.

Eu, care am fost învăţat chiar din leagăn să neg, să neg şi iar să neg, educat chiar de Serviciul care se străduieşte să îmi smulgă o confesiune?

— Pierre, ai dormit bine? Ai ţinut marea cuvântare? Vii acasă astăzi?

Cred că eu i-am telefonat.

— Ce mai face Isabelle? întreb eu.

— E frumoasă. Îi este dor de tine.

— S-a întors? Acel prieten nepoliticos al meu?

---

40 Deocamdată (lat.) (n.tr.)

41 La revedere (germ.) (n.tr.)

— Nu, Pierre, prietenul tău terorist nu s-a întors. Ai văzut un meci de fotbal cu el?

— Nu mai facem aşa ceva.

9

În dosar nu am văzut nimic scris – şi slavă Domnului că nu exista – despre zilele şi nopţile de eternitate pe care le-am petrecut în Bretania după ce i-am predat-o pe Doris lui Joe Hawkesbury, şeful Rezidenţei noastre din Paris, la aeroportul Le Bourget, la ora şapte într-o dimineaţă ceţoasă de iarnă. Imediat ce avionul a aterizat şi am auzit o voce chemându-i pe profesorul şi madame Lessif, am trăit o stare de uşurare delirantă. Când am coborât scara avionului alături, imaginea lui Hawkesbury stând dedesubt într-o maşină Rover negru, cu plăcuţe de corp diplomatic şi o tânără asistentă din rezidenţa lui pe bancheta din spate, am simţit un gol în inimă.

— Şi Gustav al meu? m-a întrebat Doris, strângându-mă de braţ.

— Va fi bine, se va întâmpla şi asta, am spus eu, auzindu-mă maimuţărind asigurările nefondate ale lui Alee.

— Când?

— Cât de curând se va putea. Sunt oameni buni. Vei vedea. Te iubesc.

Fata lui Hawkesbury ţinea deschisă portiera din spate. Oare mă auzise? Izbucnirea mea dementă, rostită de altcineva din mine? Nu avea nicio importanţă dacă ştia sau nu germană. Orice nătărău ştie ce înseamnă *Ich liebe Dich*. Am îndemnat-o pe Doris să înainteze.

Cu o tresărire, a aterizat împotriva voinţei ei pe bancheta din spate. Fata a urcat după ea şi a trântit portiera. Eu m-am aşezat pe scaun alături de Hawkesbury.

— Aţi avut un zbor plăcut? m-a întrebat el în timp ce goneam pe zona de staţionare, în urma unui Jeep cu lumini de avertizare.

Am pătruns într-un hangar. În faţa noastră, în semiîntuneric, era un avion RAF cu două motoare, ale

cărui elice se roteau încet. Fata a sărit din maşină. Doris a rămas pe loc şi a spus în şoaptă ceva ce nu am auzit. Cuvintele mele nebuneşti păreau să nu impresioneze deloc. Probabil că nu le auzise. Poate nici nu le rostisem. Fata a încercat să o încurajeze, dar ea nu a vrut să se clintească. M-am aşezat alături de ea şi am luat-o de mână. Ea şi-a apăsat capul de umărul meu, în vreme ce Hawkesbury ne-a urmărit în oglinda retrovizoare.

— *Ich kann nicht*, mi-a şoptit ea.

— *Du mussty* va fi în regulă. *Ganz ehrlich*. Sincer.

— Du kommst nicht mit? – tu nu vii?

— Mai târziu. După ce discuţi cu ei.

Am coborât din maşină şi i-am întins o mână. A ignorat-o şi a coborât singură. Nu, nu m-a auzit. Imposibil. O femeie-pilot în uniformă, având în mână o tabelă de scris, s-a apropiat de noi cu paşi soldăţeşti. Avându-l pe Hawkesbury de o parte şi pe femeia-pilot de cealaltă, Doris s-a lăsat condusă spre avion. Ajunsă la scara lui, s-a oprit, a privit în sus şi, făcându-şi curaj, a început să urce treptele ţinându-se cu ambele mâini de balustrade. Am aşteptat ca ea să privească în urmă. Uşa cabinei s-a închis.

— Am rezolvat problema, a spus Hawkesbury cu vioiciune în glas, dar fără să se întoarcă spre mine. Aşadar, cuvântul venit de sus este: bravo, ai făcut o treabă grozavă, acum du-te acasă în Bretania, odihneşte-te şi aşteaptă marea chemare. La gara Montparnasse e bine?

— Gara Montparnasse e perfect, mulţumesc.

Şi s-ar putea să fii protejatul Comitetului întrunit, frate Hawkesbury, dar asta nu l-a împiedicat pe Bill Haydon să îmi ofere slujba ta.

Chiar şi acum mi-ar fi greu să descriu torentul de emoţii conflictuale care se învolburau în mine când m-am întors la fermă, când conduceam un tractor, împrăştiam gunoi de grajd pe câmp sau mă străduiam în alt fel să îmi fac simţită prezenţa ca tânăr stăpân. Acum mă bucuram din plin de senzaţiile unei nopţi prea memorabile ca să o definesc; iar apoi eram pierdut în spaima provocată de

iresponsabilitatea monstruoasă a actului necugetat, irezistibil pe care îl comisesem şi a vorbelor pe care le rostisem sau nu.

Invocând întunericul tăcut în care s-au desfăşurat îmbrăţişările noastre, am încercat să mă conving că actul iubirii dintre noi se petrecuse doar în mintea mea, o iluzie creată de spaima că securitatea cehoslovacă putea să spargă uşa camerei noastre în orice clipă. Însă o scurtă privire la urmele lăsate de degetele ei pe corpul meu mi-au spus că mă autoamăgeam.

Şi nicio închipuire de-a mea nu ar fi putut restabili momentul în care, odată cu primele raze de soare şi când încă nu existase niciun cuvânt între noi, ea s-a desprins treptat de lângă mine, întâi rămânând goală în faţa mea, ca o santinelă, aşa cum se aflase în faţa mea pe plaja din Bulgaria, apoi acoperindu-se treptat, una după alta din fineţurile franţuzeşti, până când nu a mai rămas nimic de dorit, ci o fustă de zi şi o jachetă neagră încheiată la nasturi până la gât; doar că o doream mai disperat ca niciodată.

Şi cum, în timp ce se îmbrăca, lumina triumfului dorinţei s-a stins treptat pe faţa ei şi, prin hotărârea ei, am devenit din nou nişte străini, întâi în autobuzul spre aeroportul din Praga, când a refuzat mâna mea întinsă, iar apoi în avionul spre Paris când, din motive care mi-au scăpat, am fost plasaţi pe rânduri diferite, până când avionul a oprit şi am început să coborâm unul după altul, iar mâinile noastre s-au găsit, dar numai pentru a se despărţi.

În cursul călătoriei chinuite spre Lorient – pe vremea aceea nu existau trenuri de mare viteză – s-a petrecut un episod care, privind în retrospectivă, mă umple şi acum de groază la ceea ce avea să se întâmple. Când mai aveam de mers o oră până la Paris, trenul s-a oprit brusc, fără să ni se ofere nicio explicaţie. Vocile înăbuşite de afară au fost urmate de un singur urlet, a cărui sursă nu se putea găsi, al unui bărbat sau al unei femei, nu am aflat niciodată. Am

aşteptat toţi. Unii dintre noi au schimbat priviri. Alţii au rămas cu hotărâre captivaţi de lectura cărţilor sau a ziarelor. În cadrul uşii vagonului a apărut un funcţionar în uniformă, un băiat de cel mult douăzeci de ani. Ţin bine minte tăcerea care a precedat vorbele lui pregătite dinainte, după care, inspirând adânc, ne-a spus cu un calm lăudabil:

— Doamnelor şi domnilor. Îmi pare rău să vă informez că trenul s-a oprit din cauza unei intervenţii umane. Ne vom continua călătoria peste câteva minute.

Şi nu eu am fost acela care s-a ridicat în picioare şi a întrebat brusc, ci un bătrân calculat, care purta o cămaşă albă, scrobită, cu gulerul ţeapăn, aflat alături de mine.

— Intervenţie, de ce fel?

La care tânărul nu a putut răspunde cu o voce de penitent:

— O sinucidere, monsieur.

— A cui?

— A unui bărbat. Se crede că a fost vorba de un bărbat.

La câteva ore după sosirea mea la Les Deux Églises, m-am dus la golfuleţul meu, locul în care îmi găseam consolarea. Întâi mersul chinuitor în josul pantei acoperite de iarbă până la marginea terenului meu, apoi alt drum dificil de-a lungul potecii de pe faleză, iar la poalele ei, mica porţiune de nisip având de o parte şi de alta stânci scunde ca nişte crocodili care moţăie. Acela era locul în care mă retrăgeam în copilărie ca să gândesc. Acela era locul în care, de-a lungul anilor, mi-am adus femeile – iubiri, semiiubiri, sferturi de iubiri. Însă femeia după care tânjeam era Doris. M-am luat în derâdere gândindu-mă că niciodată nu purtaserăm o discuţie care să nu fie un pretext. Dar nu împărtăşisem fiecare oră a vieţii ei, în somn şi în trezie, vreme de un an întreg? Nu răspunsesem la orice impuls al ei, la fiecare idee de puritate, dorinţă, revoltă şi răzbunare? vorbiţi-mi despre altă femeie pe care am cunoscut-o atâta vreme, şi atât de intim, înainte să fac

dragoste cu ea.

Îmi dăduse putere. Mă făcuse să devin bărbatul care nu fusesem până atunci. Mai mult decât o femeie care, de-a lungul anilor, îmi spusese – cu amabilitate, direct sau cu o nemulţumire vădită – că nu aveam nicio aptitudine pentru sex; că nu puteam primi sau da ceva ca dăruire de sine; că eram incapabil şi reţinut; că îmi lipsea adevăratul foc instinctual.

Însă Doris ştiuse toate astea, încă înainte de a ne fi îmbrăţişat. Ştiuse asta când trecuserăm unul pe lângă celălalt şi ştiuse când mă luase goală în braţe, mă primise, mă iertase şi îmi arătase; apoi se învăluise în jurul meu până când deveniserăm vechi prieteni, apoi amanţi grijulii şi, în cele din urmă, rebeli triumfători, eliberaţi de orice presupunea controlul asupra celor două vieţi ale noastre.

„Ich liebe Dichw. Vorbisem serios. Şi asta va însemna întotdeauna. Iar când mă voi întoarce în Anglia, îi voi spune asta din nou şi îi voi spune lui George ce i-am spus ei, şi îi voi declara că îmi îndeplinisem misiunea, ba chiar mai mult decât atât: dacă va trebui să părăsesc Serviciul ca să mă căsătoresc cu Doris şi să duc lupta până la capăt pentru Gustav, aş face şi asta. Mă voi menţine pe aceeaşi poziţie şi nici măcar George, cu toate argumentele lui delicate, nu avea să mă determine să mă răzgândesc.

Însă imediat ce luasem această hotărâre măreaţă şi ireversibilă, promiscuitatea bine cunoscută a lui Doris a început să mă urmărească. Acela era adevăratul ei secret? Că făcuse amor cu toţi bărbaţii pe care îi cunoscuse cu aceeaşi generozitate, fără nicio discriminare? Aproape că m-am convins că şi Alee fusese în situaţia mea: două nopţi întregi petrecute împreună, pentru numele Domnului! Desigur, în prima noapte îl avuseseră şi pe Gustav lângă ei. Dar ce se întâmplase în a doua noapte, îngrămădiţi în Trabant, aproape unul de celălalt, strânşi pentru a se încălzi – capul ei pe umărul lui, potrivit propriilor lui cuvinte! –, în vreme ce eu, un curier oarecare, abia dacă puteam număra pe degete cuvintele pe care eu şi Doris

reuşiserăm să le schimbăm între noi.

Însă chiar în timp ce invocam acest spectru de trădare imaginară, mi-am dat seama că mă autoamăgeam, ceea ce a făcut ca josnicia mea să mi se pară mai dureroasă. Alee nu era un asemenea bărbat. Dacă, în locul meu, Alee şi-ar fi petrecut noaptea cu Doris în Hotel Balkan, ar fi stat placid într-un colţ, fumând, aşa cum procedase în noaptea aceea din Cottbus, în timp ce Doris îl ţinuse în braţe pe Gustav, nu pe Alee.

Încă priveam spre mare, gândind una sau alta în aceşti termeni, când mi-am dat seama că nu eram singur. Absorbit de propriile gânduri, nici măcar nu băgasem de seamă că fusesem urmărit. Ba mai grav, fusesem urmărit de cel mai puţin simpatizat membru al comunităţii noastre, Honoré, piticul otrăvitor, negustor de gunoi de grajd, pneuri la mâna a doua şi alte nenorociri. Avea o siluetă de elf, şi încă una sinistră: scund, cu umeri laţi, cu un chip răutăcios, cu şapcă de breton, purtând haine de lucru, stând cu picioarele răşchirate la marginea falezei şi privind în jos.

Am strigat spre el. Cu un oarecare dispreţ în glas, l-am întrebat dacă îi puteam fi de vreun ajutor. În realitate îi ceream să plece şi să mă lase cu gândurile mele. Drept răspuns, el a coborât poteca de pe marginea falezei şi, fără ca măcar să-mi arunce vreo privire, s-a aşezat pe o stâncă din apropierea mării. Întunericul cobora cu rapiditate. Dincolo de golf, luminile din Lorient începeau să se aprindă. După o vreme, a înălţat capul şi s-a uitat fix la mine, ca şi cum ar fi vrut să mă întrebe ceva. Cum nu a primit răspuns, a scos o sticlă dintr-un buzunar adânc al hainelor de lucru şi, după ce a umplut două pahare din hârtie pe care le avea în alt buzunar, m-a chemat să mă alătur lui, lucru pe care, din politeţe, l-am făcut.

— Te gândeai la moarte? m-a întrebat el cu glas slab.

— Nu în mod conştient.

— O femeie? încă una?

Am ignorat întrebările. Fără să vreau, eram şocat de

tonul lui misterios de curtenitor. Era ceva nou? Ori nu băgasem asta de seamă până atunci? Şi-a ridicat paharul; l-am ridicat şi eu. În Normandia, băutura aceea se numea calvados, dar pentru noi, bretonii, ea este lambig. În versiunea lui Honoré, era ceea ce se turna pe copitele cailor pentru a le întări.

— Pentru sfântul tău tată, a spus el, vorbind către mare. Marele erou al Rezistenţei. A omorât o groază de nemţi.

— Aşa se spune, i-am răspuns pe un ton rezervat.

— Şi câte medalii a primit?

— Două.

— L-au torturat. Apoi l-au ucis. De două ori erou. Bravo, a spus el şi a mai luat o gură, privind tot spre mare. Şi tatăl meu a fost erou, a urmat el. Mare erou. Mega-erou. Mai mare cu doi metri decât tatăl tău.

— Dar ce a făcut?

— A colaborat cu nemţii. I-au promis că vor acorda independenţa Bretaniei după câştigarea războiului. Prostul de el i-a crezut. Războiul s-a încheiat, iar Eroii Rezistenţei l-au spânzurat în piaţa oraşului sau ceea ce mai rămăsese din ea. Multă lume. Multe aplauze. Se puteau auzi din tot oraşul.

Auzise şi el toate astea? Probabil. Cu palmele peste urechi, ghemuindu-se într-un fel de pivniţă a casei lui? Am trăit senzaţia că probabil aşa se întâmplase.

— Aşadar, ar fi mai bine să cumperi balegă de cal de la altcineva, a spus el după aceea. Ori poate că te vor spânzura şi pe tine.

A aşteptat să spun ceva, dar nu am reuşit să articulez nicio vorbă, de aceea, el a umplut ambele pahare şi a continuat să privească încordat spre mare.

Pe vremea aceea, ţăranii continuau să joace boules[42] în piaţa satului şi să cânte cântece bretone când se îmbătau. Hotărât să mă socotesc o fiinţă umană normală,

---

42 Bile, joc în care bilele trebuie aruncate cât mai aproape de o bilă-ţintă. (n.tr.)

am împărţit cu ei cidrul şi am ascultat poveştile de gen Grand Guignol[43] care treceau drept bârfe săteşti: soţii care se ocupă de oficiul poştal, care s-au încuiat într-o cameră de la etaj şi nu vor să iasă de acolo, deoarece fiul lor s-a sinucis; colectorul de impozite districtual, a cărui soţie l-a părăsit pentru că tatăl lui suferă de demenţă şi coboară la micul dejun îmbrăcat complet la ora două dimineaţa; fermierul din satul alăturat care a ajuns în închisoare pentru că şi-a violat fiicele. Faţă de toate astea, am făcut toate eforturile să dau din cap către cine trebuia, în vreme ce întrebările care nu-mi dădeau pace se înmulţeau şi se adânceau.

Pentru numele Domnului, uşurinţa nefirească tuturor acestor lucruri.

De ce mersese totul ceas, când în orice altă operaţiune la care participasem nimic nu se desfăşurase conform planului, chiar când ajunsese scârţâind la un final reuşit?

O femeie-ofiţer a Stasi fugară într-un stat poliţienesc învecinat, care era înţesat de informatori? Când securitatea cehoslovacă era notorie pentru eficienţă şi cruzime? Cu toate astea, fără să fim verificaţi, urmăriţi, ascultaţi şi chiar interogaţi, suntem totuşi conduşi cu blândeţe spre uşile de ieşire?

Şi de când, dacă nu vă supăraţi, este serviciul de informaţii francez chiar atât de imaculat? Sfârtecat de rivalităţi interne cum nu am mai pomenit. Incompetent şi penetrat de la bază până la vârf? Şi de ce asta face să sune un clopoţel în mintea mea? Cu toate astea, brusc, ei devin marii maeştri ai acestei arte – ori nu e aşa?

Şi dacă acelea erau bănuielile mele, lucru adevărat, care deveneau tot mai asurzitoare clipă de clipă, ce mi-am propus să fac în legătură cu asta? Să mă confesez faţă de Smiley, după care să arunc prosopul şi să mă retrag?

Din câte îmi dădeam seama, chiar şi în acele

43 Teatru parizian specializat în spectacole de groază, existent între 1897 şi 1962. (n.tr.)

momente Doris era închisă alături de un ofiţer investigator în cine ştie ce zonă rurală. Îi mărturisea cumva cât de arzător făcusem dragoste? în chestiuni care ţineau de sentimente, reţinerea nu reprezenta punctul ei forte.

Iar dacă anchetatorii vor începe să bănuiască, la fel ca mine, că evadarea ei din Germania de Est şi Cehoslovacia fusese nefiresc de uşoară, ce concluzii vor trage ei?

Că totul fusese o treabă aranjată? Că fusese o înscenare, o dublură, o parte a unui joc înşelător cu mize mai mari? Şi că Peter Guillam, prostul proştilor, se culcase cu duşmanul? Lucru pe care am început să îl cred în momentul în care Oliver Mendel m-a sunat la ora cinci dimineaţă şi mi-a ordonat, în numele lui George, să mă prezint în oraşul Salisbury pe cea mai rapidă rută posibilă. Nici vorbă de: „Ce mai faci, Peter?” sau „îmi pare rău că te scol din pat înainte de crăpatul zorilor” Doar „George spune să-ţi mişti fundul până aici la Tabăra 4, cât mai curând, fiule”.

Tabăra 4: casa conspirativă a Comitetului întrunit din New Forest.

Îngrămădindu-mă pe ultimul scaun rămas liber al unui mic avion care pleca de la Le Touquet, mi-am imaginat tribunalul sumar care mă aştepta. Doris mărturisise că era agent dublu. Foloseşte noaptea noastră de pasiune drept un fel de diversiune.

Dar apoi, cealaltă jumătate a mea preia controlul. E aceeaşi Doris, ce Dumnezeu. O iubeşti. Aşa i-ai spus, ori aşa crezi şi, oricum, este încă adevărat. Aşa că nu te grăbi să judeci doar pentru că urmează să fii judecat tu însuţi!

Când am aterizat la Lydd, nimic nu mai avea vreo logică. Iar când trenul meu a oprit în gara Salisbury, situaţia nu se schimbase. Însă măcar îmi găsisem timp să mă gândesc la motivele care duseseră la alegerea Taberei 4 drept loc pentru chestionarea lui Doris. Potrivit standardelor Circului, nu era cea mai secretă şi nici cea mai sigură din arhipelagul de case conspirative. Pe hârtie,

prezenta toate calităţile: o mică proprietate din inima New Forest, nu poate fi văzută dinspre şosea, o clădire cu etaj nu prea înaltă, grădină înconjurată de ziduri, un pârâu, o idee de lac, patru hectare de teren, parţial împădurit şi totul era îngrădit de un gard înalt de un metru şi optzeci din plasă de sârmă, năpădit de vegetaţie şi ascuns de arbuşti.

Dar pentru chestionarea unui agent preţios, smuls cu doar câteva zile în urmă din ghearele Stasi, care a avut-o ca angajată? Cam lipsită de strălucire, desigur, ceva mai vizibilă decât şi-ar fi dorit George în cazul în care Comitetul întrunit nu ar fi acaparat operaţiunea.

La gara din Salisbury, un şofer al Circului, pe nume Herbert, cunoscut de mine de pe vremea când lucram la secţia Scalphunters (Vânătorii de scalpuri), aştepta ţinând un bilet pe care scria „Pasager pentru Barraclough”, unul dintre numele conspirative de agent ale lui George. Însă, când am încercat să înfirip o conversaţie banală, Herbert mi-a spus că nu era autorizat să discute cu mine.

Am pătruns pe aleea lungă şi presărată de gropi. Un anunţ scris menţiona că intruşii vor fi pedepsiţi conform legii. Crengile joase ale teilor şi arţarilor au măturat acoperişul furgonetei. Din umbre a apărut silueta nefirească a lui Fawn, numele de familie fiindu-mi necunoscut, fost instructor de luptă fără arme de la Sarratt şi folosit ocazional ca pază de corp pentru Operaţiuni Secrete. Dar ce Dumnezeu căuta Fawn acolo, când Tabăra 4 se lăuda cu propriile gărzi de securitate sub forma acelei renumite perechi de homosexuali, iubiţi de toţi cursanţii, domnii Harper şi Lowe? apoi mi-am adus aminte că Smiley avea un deosebit respect profesional faţă de Fawn şi îl folosise într-o serie de misiuni delicate.

Şoferul a oprit, Fawn s-a uitat pe geam la mine, nu a zâmbit, apoi, cu o înclinare din cap ne-a făcut semn să trecem. Drumul a urcat. O poartă rezistentă din lemn, în două canaturi, s-a deschis şi închis în urma noastră. În dreapta, casa principală, un conac construit să imite stilul

Tudor, a fost folosită ca berărie. În stânga, o casă de oaspeţi, două adăposturi Nissen[44] şi un hambar maiestuos, cu acoperiş din paie, denumit Stoop (Veranda). În curte erau parcate trei Forduri Zephyr şi o furgonetă Ford, de culoare neagră. În faţa lor, singura fiinţă umană la vedere, Oliver Mendel, inspector de poliţie pensionat şi aliat vechi al lui George, care ţinea un aparat de emisie-recepţie la ureche.

Cobor din furgonetă şi trag rucsacul după mine. Strig: „Bună, Oliver! Am reuşit!" Numai că pe faţa lui Oliver Mendel nu tresare niciun muşchi, murmură ceva în aparatul acela în vreme ce mă urmăreşte păşind spre el. Dau să îl salut din nou, dar mă răzgândesc. Oliver spune încet: „Am înţeles, George" şi închide.

— Prietenul nostru este oarecum ocupat pentru moment, Peter, îmi spune el cu un aer grav. Am avut un mic incident. Dacă nu te superi, o să facem o plimbare prin curte.

Am priceput mesajul. Doris a spus tot, inclusiv acel „Ich liebe Dich". Prietenul nostru George este ocupat, ceea ce înseamnă că e dezgustat, furios, îngreţoşat din cauză că discipolul lui ales l-a dezamăgit. Nu se simte în stare să discute cu mine, de aceea l-a delegat pe inspectorul Oliver Mendel, întotdeauna de încredere, să îi tragă tânărului Peter o muştruluială pe cinste şi probabil să îi transmită ordinul de plecare. Dar ce caută Fawn aici? Şi de ce această senzaţie de tabără părăsită în grabă?

Am urcat pe o porţiune de peluză şi stăm oblic unul faţă de celălalt şi nu am nicio îndoială că asta este intenţia lui Mendel. Avem ochii aţintiţi asupra unui obiect incert aflat nu departe: doi mesteceni argintii şi un porumbar vechi.

— Peter, am un mesaj trist pentru tine.

Iată, vine şi momentul adevărului.

---

44 Construcţie prefabricată din tablă sub formă de hangar cu acoperişul rotund, folosită ca adăpost exterior sau semiîngropat în cel de-al Doilea Război Mondial, (n.tr.)

— Îmi pare foarte rău să te informez că subsursa Tulip, doamna pe care ai extras-o cu succes din Cehoslovacia, a fost declarată decedată în dimineaţa asta.

Şi cum nimeni nu ştie ce se poate spune într-un asemenea moment, nici eu nu fac excepţie, nu voi scoate obligatoriul strigăt de durere, oroare sau incredulitate. Ştiu că am încetat să mai văd clar, nici mestecenii argintii, nici porumbarul. Ştiu că era soare şi cald pentru acea perioadă a anului. Ştiu că mi-a venit să vărs, dar, consecvent faţă de caracterul meu inhibat, am reuşit să nu fac asta. Ştiu că l-am urmat pe Mendel până la căsuţa de vară dărăpănată, care se află în locul cel mai îndepărtat spre sud al proprietăţii, izolată de casa principală de un crâng des de chiparoşi macrocarpa. Şi după ce ne-am aşezat pe veranda şubredă, ne-am uitat la peluza năpădită de buruieni pe care cândva se juca crochet, deoarece ţin minte cercurile ruginite care se iţeau din iarbă.

— Regret, fiule, s-a spânzurat şi a murit, tocmai spunea Mendel, rostind cuvintele unei sentinţe la moarte. O treabă făcută cu mâna ei. De creanga joasă a unui copac de partea cealaltă a pantei de acolo. Lângă podeţ. Punctul 217 de pe hartă. Decesul a fost certificat la ora 8.00 de doctorul Ashley Meadows.

Ash Meadows, psihiatrul la modă de pe Harley Street, nu tocmai prieten de-al lui George. Folosit ocazional de Circ, în cazul dezertorilor nevrotici.

— Ash e aici?

— Cu ea.

Rumeg ştirea încet. Doris a murit. Ash e cu ea. Un doctor stă de gardă lângă o moartă.

— A lăsat vreun bilet, ceva? A spus cuiva ce avea de gând să facă?

— Fiule, s-a spânzurat, pur şi simplu. Cu o bucată de frânghie de căţărare din nailon împletit, pe care se pare că a găsit-o pe proprietate. Avea doar doi metri şaptezeci. Probabil uitată după o sesiune de instruire. Oarecum neglijent, după părerea mea.

— I-a spus cineva şi lui Alee? întreb eu, gândindu-mă acum la ea rezemându-şi capul de umărul lui.

Din nou glasul lui de poliţist.

— George îi va spune prietenului tău Alee ceea ce e nevoie să ştie, când va fi nevoie, nu mai înainte, fiule. Şi George va alege momentul pentru a face asta. Ai înţeles?

Înţeleg că Alee crede că a adus-o pe Tulip într-un loc sigur.

— Acum unde e? Nu Alee. George, întreb eu prosteşte.

— În acest moment, George poartă o discuţie cu un domn elveţian care se află aici. S-a prins într-o cursă de pe domeniu, sărmanul de el. Nu un laţ, ci mai curând o capcană plasată de cine ştie ce braconier lipsit de scrupule, care dorea ceva vânat, aşa presupunem. Era ruginită, aşezată în iarba înaltă, aşa ni s-a spus. Probabil că era acolo de cine ştie când. Arcul nu s-a destins. Iar dinţii aceia, ca de balaur, i-ar fi putut reteza piciorul, mi s-a spus. Aşadar, a avut noroc. Şi, văzând tăcerea mea persistentă, continuă pe acelaşi ton colocvial: Elveţianul respectiv este pasionat de ornitologie, lucru pe care îl respect, pentru că şi eu am hobby-ul ăsta, iar el căuta păsări. Nu a vrut să pătrundă pe domeniu, dar a făcut-o, lucru pe care îl regretă. Şi eu aş face la fel. Între noi fie vorba, ceea ce mă şochează este că Harper şi Lowe nu au dat de capcana aceea în rondurile lor pe proprietate. Tot ce pot spune e că au avut noroc că n-a călcat vreunul dintre ei în ea.

— Şi de ce discută George cu el? Şi presupun că de fapt voiam să spun – într-un asemenea moment.

— Cu domnul elveţian? Păi, e martor, nu, fiule? Elveţianul. Fie că ne place sau nu asta. Se afla pe domeniu, de acord, din greşeală, un iubitor de păsări ca mine, asemenea lucruri se mai întâmplă – dar având în vedere momentele acelea, spre nefericirea lui. Sigur, George doreşte să ştie dacă a văzut sau auzit ceva de interes care să arunce lumină asupra celor întâmplate. Poate că Tulip i

s-a adresat în vreun fel. Avem o situaţie delicată, dacă stăm să ne gândim mai bine. Ne aflăm într-un loc strict secret, iar Tulip nu se află în Marea Britanie în mod oficial, aşa că domnul elveţian a nimerit în ceea ce am putea numi un cuib de viespi în privinţa securităţii. Oricum ar fi, acest lucru trebuie să fie luat în calcul.

Îl auzeam, dar nu îl ascultam cu adevărat.

— Oliver, vreau să o văd.

La care, spre surprinderea mea, a răspuns:

— Atunci rămâi aici, fiule, cât cer aprobare de sus şi sub niciun motiv să nu te mişti de aici.

După care a mers prin iarba înaltă a terenului de crochet, murmurând din nou în aparatul de emisie-recepţie. Dând răspuns gestului făcut de el, l-am urmat pe uşa masivă a verandei. A bătut scurt în ea, apoi s-a retras. După o vreme, uşa s-a întredeschis şi în crăpătură l-am văzut pe Ash Meadows în persoană, un fost jucător de rugby de cincizeci de ani, cu bretele roşii şi cămaşă cadrilată din flanel, fumându-şi pipa obişnuită.

— Îmi pare rău, prietene, a spus el, retrăgându-se ca să pot intra, de aceea am spus şi eu că îmi pare rău.

Pe o masă de ping-pong din mijlocul hambarului se află întinsă efigia unei femei suple într-un sac cu fermoar pentru cadavre. Stătea întinsă pe spate, cu degetele picioarelor în sus.

— Sărmana fată nu a ştiut că o chema Tulip decât după ce a ajuns aici, tocmai îşi amintea Ash cu glasul degajat pe care şi l-a format clar pentru a vorbi în prezenţa morţilor. Imediat ce a aflat cum o numeam noi, să ferească Dumnezeu să o numească în alt fel. Sigur vrei să o vezi?

Voia să spună: eram pregătit pentru desfacerea fermoarului? Eram.

Chipul ei, pentru prima oară, era lipsit de orice expresie. Părul castaniu, împletit şi legat cu un şnur verde, coada fiind întinsă alături de cap. Ochii închişi. Până în acel moment nu o văzusem dormind. Gâtul ei, o zonă violacee şi cenuşie.

— Gata, prietene Peter?

Apoi a tras fermoarul, fără să mai aştepte răspunsul meu.

Îl urmez pe Mendel afară, la aer curat. În faţa mea movila acoperită cu iarbă se înalţă spre un pâlc de castani. De sus, priveliştea este frumoasă: casa principală, o pădure de pini, câmpurile înconjurătoare. Însă abia am început urcuşul, că Mendel întinde o mână de-a latul drumului.

— Fiule, rămânem aici, jos. N-are rost să sărim în ochi, spune el.

Şi cred că nu e surprinzător că nu mi-a trecut prin minte să întreb ce motiv avea să spună aşa ceva.

Apoi a urmat o perioadă – nu-mi dau seama câte minute – în care părem a vorbi fără niciun rost. Mendel îmi povesteşte despre stupii lui. Apoi îmi povesteşte despre câinele salvator Poppy, un labrador auriu, după care soţia lui este moartă. Din câte îmi aduc aminte, Poppy era băiat, nu fată. Mai ţin minte că am fost surprins în secret, fiindcă nu cred că ştiam că Oliver Mendel avea o soţie.

Treptat, treptat, încep să îi răspund. Când mă întreabă cum merg lucrurile în Bretania şi cum arată culturile şi câte vaci avem, îi prezint o relatare lucidă şi precisă, lucru pe care probabil îl aşteaptă, pentru că, în momentul în care ajungem pe poteca presărată cu pietriş ce duce dincolo de Verandă către casa de oaspeţi, se îndepărtează brusc de mine şi spune ceva scurt în microfonul aparatului de emisie-recepţie. Iar când se întoarce la mine, nu mai este partenerul de discuţie nonşalant, ci a redevenit cât se poate de poliţist:

— Acum, fiule. Te rog să fii atent. Eşti pe cale de a afla cealaltă jumătate a poveştii. Vei vedea ce se poate vedea, nu vei reacţiona absolut în niciun fel şi vei rămâne mut în legătură cu ceea ce vei vedea în continuare. Nu e un ordin venit de la mine. De la George şi e personal pentru tine. Pe de altă parte, fiule, dacă, din întâmplare, te simţi răspunzător pentru sinuciderea sărmanei doamne,

poţi renunţa la asta chiar acum. Ai priceput? Acum nu-ţi vorbeşte George. Eu îţi spun asta. Vorbeşti cât de cât elveţiană?

Zâmbea şi, spre uimirea mea, am zâmbit şi eu. Direcţia plimbării noastre de plăcere a căpătat un scop înfiorător. Pentru moment, uitasem de elveţian. Presupusesem că Mendel întreţinea cu mine o conversaţie pe teme banale. Acum, misteriosul iubitor de păsări care încălcase din greşeală limitele domeniului a revenit cu forţă deplină. La capătul îndepărtat al micului defileu stătea Fawn. În spatele lui se înălţau treptele din piatră care duceau spre intrarea de culoare oliv pe care scria: PERICOL DE MOARTE. ÎNDEPĂRTAŢI-VĂ.

Am urcat. Fawn a pornit în frunte. Am ajuns la un fanar. Harnaşamente mucegăite atârnau de cârlige vechi. Am trecut printre baloturi de fân în stare de putrefacţie până când am ajuns la Submarin, o celulă de izolare construită special pentru instruirea cursanţilor în artele respingătoare ale administrării şi rezistenţei la interogatorii dure. Niciun curs de reciclare la care am participat nu se încheia fără să mi se administreze gustul pereţilor capitonaţi, fără ferestre, cătuşe la mâini şi picioare şi efecte sonore care îmi făceau capul să explodeze. Uşa era din oţel, vopsită în negru, cu un vizor pentru a vedea înăuntru, dar nu şi în afară.

Fawn rămâne la distanţă. Mendel înaintează spre Submarin, se apleacă în faţă, dă deoparte clapa de peste vizor, se retrage din nou şi face un semn din cap spre mine: rândul tău. Şi, în şoapta cea mai perfectă, grăbit, spune:

— Numai că ea nu s-a spânzurat, adevărat, fiule? A făcut-o prietenul nostru, iubitorul de păsări.

În cursul stagiilor de instruire, în Submarin nu existaseră obiecte de mobilier. Stăteai pe podeaua din piatră ori păşeai prin cameră într-o beznă absolută, în vreme ce difuzoarele urlau la tine până nu mai suportai, ori personalul care se ocupa de asta socotea că îţi fusese

de ajuns. Însă celor doi ocupanţi neobişnuiţi ai Submarinului li se puseseră la dispoziţie luxul unei mese de joc de cărţi, acoperită cu fetru, ca al meselor de biliard şi două scaune cât se putea de decente.

Pe unul dintre ele stă George Smiley, arătând aşa cum arată el când interoghează pe cineva: puţin stingherit, puţin îndurerat, ca şi cum viaţa ar reprezenta un disconfort îndelungat pentru el şi nimeni nu o poate face să devină suportabilă în afara celui pe care îl are în faţă.

Iar vizavi de George, pe celălalt scaun, stă un bărbat blond, puternic, de vârsta mea, având vânătăi proaspete în jurul ochilor, un picior dezgolit bandajat şi întins în faţă, având mâinile încătuşate, cu palmele în sus pe masă, amintind de acelea ale unui cerşetor.

Iar când întoarce capul, văd exact ceea ce acum aştept să văd: o veche cicatrice, ca una produsă de o sabie, care coboară pe obrazul lui drept.

Şi, cu toate că abia dacă o văd din cauza vânătăilor, ştiu că are ochi albaştri, pentru că asta scria în cazierul lui. Pe care îl furasem pentru George Smiley după ce fusese bătut până aproape de moarte chiar de omul care stă acum în faţa lui.

Interogatoriu sau negociere? Numele reţinutului, cum l-aş putea uita? Este Hans-Dieter Mundt. Fost membru al Misiunii Est-Germane a Oţelului din Highgate, care s-a bucurat de statut oficial, dar nu diplomatic.

În timpul turului său londonez, Mundt a ucis un dealer de automobile care ştia mai multe decât trebuia. Când a încercat să îl lichideze pe George, a făcut-o din acelaşi motiv.

Iar acum în Submarin se află acelaşi Mundt, un asasin al Stasi instruit de KGB, care se preface a fi un ornitolog elveţian prins într-o capcană pentru căprioare, în vreme ce Doris, care a dorit să fie cunoscută doar sub numele de Tulip, este moartă la mai puţin de cincisprezece metri de el. Mendel mă trage de braţ. Peter, avem de mers doar câteva minute cu maşina. George ni se va alătura

ceva mai târziu, îmi spune el.

— Ce s-a întâmplat cu Harper şi Lowe? îl întreb eu când ajungem în siguranţa maşinii, pentru că acesta este singurul subiect care îmi vine în minte.

— Meadows l-a trimis pe Harper la spital ca să i se repare faţa. Prietenul nostru ornitolog nu a fost chiar atât de liniştit când a scăpat din capcana aceea, ca să mă exprim astfel. A avut nevoie de un ajutor serios, după cum cred că ai băgat de seamă.

— Peter, am două chestii pentru tine, spune Smiley şi mi-o întinde pe prima.

Este ora două dimineaţa. Suntem singuri în camera din faţă a unei case de poliţist, aflată undeva la marginea New Forest. Gazda noastră, un vechi prieten de-al lui Mendel, a aprins un foc cu cărbuni, apoi ne-a adus o tavă cu ceai şi biscuiţi, după care s-a retras la etaj cu soţia. Nu am băut ceai şi nici nu ne-am atins de biscuiţi.

Prima bucată de de hârtie este o ilustrată englezească, având partea de pe dos albă, fără timbru. Pe ea apar nişte zgârieturi, ca şi cum ar fi fost vârâtă printr-un spaţiu îngust, probabil pe sub o uşă. Partea pentru adresă este necompletată. Pe partea pentru mesaj există un mesaj în germană, cu cerneală neagră-albăstruie, scris de mână cu majuscule:

SUNT UN BUN PRIETEN ELVEŢIAN CARE TE POATE

CONDUCE LA GUSTAV AL TĂU NE VEDEM LA PICIORUL

PODULUI LA ORA 1.00. TOTUL VA FI ARANJAT. SUNTEM

CU TOŢII CREŞTINI. (Fără semnătură.)

— De ce au aşteptat până când ea a ajuns în Anglia? am reuşit să îl întreb pe George, după o îndelungă întârziere. De ce nu au ucis-o în Germania?

— Ca să-şi protejeze sursa, evident, îmi răspunde Smiley pe un ton prin care reproşează lipsa mea de înţelegere. Pontul a venit de la Centrala moscovită care,

foarte firesc, a insistat să se păstreze discreţia. Nu un accident de maşină sau alt eveniment contrafăcut. Era preferabil un deces provocat de sinucidere, care să provoace cea mai mare consternare în tabăra adversă. Consider acest lucru drept perfect logic, tu ce părere ai? în fine, Peter, aşa e?

Furia este controlată perfect în glasul lui, de obicei blând, în rigiditatea trăsăturilor lui, altfel fluide în mod normal. Furie faţă de monstruozitatea a ceea ce va trebui să facă, drept sfidare a oricărui instinct de decenţă.

— Am mânat-o, este expresia folosită de Mundt, continuă George, fără să aştepte răspunsul meu, dar şi fără să anticipeze aşa ceva. Noi am mânat-o până la Praga, am mânat-o până în Anglia şi tot noi am mânat-o până la Tabăra 4. Apoi noi am strangulat-o şi am făcut-o să pară spânzurată. Nu eu. Întotdeauna un noi colectiv. I-am spus că asta mi se pare ceva vrednic de dispreţ. Mi-ar plăcea să fi înţeles asta. Şi, ca şi cum ar fi uitat: A, iar cealaltă bucată de hârtie este pentru tine, şi îmi întinde o foaie de hârtie împăturită, provenită dintr-un pachet produs de Basildon Bond, pe care este scris cu litere mari „Adrien”, de astă dată cu creionul. Scrisul este clar şi chinuit. Fără înflorituri inutile. O şcolăriţă harnică din Germania îi scrie prietenului de corespondenţă.

Dragul meu Adrien, al meu Jean-François.

Sunteţi toţi bărbaţii pe care îi iubesc. Îl rog pe Dumnezeu să vă iubească şi EL.

Tulip

— Te-am întrebat dacă vrei să păstrezi asta drept amintire sau să o arzi, repetă Smiley pentru urechile mele ameţite cu aceeaşi voce în care răzbate o furie îngheţată. Eu aş sugera a doua soluţie. Millie McCraig a găsit biletul. Era rezemat de oglinda de machiaj a lui Tulip.

Apoi, fără nicio emoţie evidentă, mă urmăreşte cum îngenunchez în faţa şemineului şi aşez mesajul lui Doris, încă împăturit, ca pe o ofrandă, pe cărbunii încinşi. În miezul tuturor sentimentelor turbulente care mă sfârtecă,

îmi dau seama că eu şi George Smiley suntem mai aproape decât am dori în chestiuni de iubire pierdută. Eu sunt un prost dansator. Potrivit soţiei lui păcătoase, George refuză cu hotărâre să danseze. Şi totuşi, eu nu am scos nicio vorbă.

— Există câteva condiţii folositoare legate de înţelegerea pe care tocmai am convenit-o cu Herr Mundt, continuă el, imposibil de oprit. Înregistrarea pe bandă a conversaţiei noastre, de exemplu. Stăpânii lui de la Moscova şi Berlin nu vor fi impresionaţi de ea, am fost de acord asupra acestui aspect. Totodată, am convenit că activitatea lui în favoarea noastră, gestionată corect de ambele părţi, îl va ajuta în distinsa lui carieră în cadrul Stasi. Se va întoarce la tovarăşii lui ca un erou învingător. Mai-marii Directoratului se vor arăta mulţumiţi de el. Centrala de la Moscova se va arăta încântată. Funcţia lui Emmanuel Rapp trebuie ocupată de cineva.

Iar el o va solicita. Mi-a dat asigurări că aşa va proceda. Pe măsură ce şansele lui sporesc la Berlin şi Moscova, iar accesul lui la documente secrete va creşte în mod corespunzător, probabil că va veni o zi în care va putea să ne spună cine a trădat-o pe Tulip şi pe alţi agenţi ai noştri care şi-au găsit un sfârşit prematur. Eu şi tu avem multe lucruri pe care să le aşteptăm, adevărat?

Şi totuşi, din câte îmi aduc aminte, nu am scos nicio vorbă, în vreme ce George, drept încheiere, are ceva important de spus.

— Eu, tu şi doar foarte puţini oameni deţinem această informaţie foarte secretă, Peter. În ceea ce priveşte Comitetul întrunit şi, în mare, Serviciul, îi spunem că ne-am lăcomit, am adus-o pe Tulip aici în prea mare grabă, nu am acordat atenţie sentimentelor ei cele mai profunde. Drept urmare, ea s-a spânzurat. Aceasta este versiunea ce trebuie trâmbiţată către Biroul Central şi toate rezidenţele noastre din străinătate. Nu trebuie să existe nicio excepţie acolo unde întrunirea deţine controlul. Şi, cu regret, asta îl include şi pe prietenul

nostru Alee Leamas.

Am incinerat-o sub numele de Tulip Brown, o femeie renăscută în credinţa creştină rusă, care fugise ca să scape de persecuţiile comuniştilor şi alesese să ducă o viaţă solitară în Anglia. Brown, i s-a explicat preotului ortodox descoperit de doamnele de la Operaţiuni Secrete, care au şi aranjat lalele pe sicriu, era numele pe care şi-l alesese chiar ea din teama de pedeapsa divină. Preotul, un bătrân la care se apela ocazional, nu a pus întrebări incomode. La ceremonie am fost şase. Ash Meadows, Millie McCraig, Jeanette Avon şi Ingeborg Lugg de la Operaţiuni Secrete, Alee Leamas şi eu. George avea treabă în altă parte. După încheierea slujbei, femeile au plecat, iar noi, cei trei bărbaţi, ne-am dus să căutăm o bodegă.

— De ce naiba a făcut femeia asta aşa ceva? s-a plâns Alee, ţinându-şi capul între mâini, în timp ce noi aveam pahare de scotch în faţă. După ce am făcut atâtea eforturi. Şi cu acelaşi ton de indignare mimată: Dacă mi-ar fi spus ce voia să facă, nu m-aş fi agitat atât de mult.

— Nici eu, am spus eu drept aprobare, după care m-am dus la bar şi am comandat încă trei pahare.

— Sinuciderea este o hotărâre pe care anumiţi oameni o iau devreme în viaţă, tocmai spunea pe un ton de predicator când m-am întors la masă. S-ar putea ca acei oameni să nu ştie asta, dar imboldul există în ei, Alee. Apoi, într-o bună zi, se întâmplă ceva care declanşează acel mecanism. Ar putea fi ceva cu totul banal, cum ar fi, de pildă, să-ţi uiţi portofelul în autobuz. Poate fi ceva dramatic, precum moartea celui mai bun amic. Dar intenţia a existat mereu în minte. Iar urmarea este aceeaşi.

Am băut. Încă o tăcere, întreruptă de Alee:

— Probabil că toţi informatorii sunt sinucigaşi. Unii nu ajung să o facă, bieţii de ei. Iar apoi: în fine, cine îl va anunţa pe băiat?

Băiat? A desigur. Se referea la Gustav.

— George a spus să lăsăm asta în seama opoziţiei, i-am răspuns, la care Alee a mârâit: „Doamne, pe ce lume

trăim” şi a sorbit din pahar.

10

Nu mai privesc spre peretele bibliotecii: Nelson, care a înlocuit-o pe Pepsi, este deranjat de lipsa mea de atenţie. Îndatoritor, reiau lectura raportului pe care, spre durerea şi remuşcarea mea, l-am întocmit din ordinul lui George, fără să omit niciun amănunt, indiferent cât de mărunt, în misiunea mea de a respecta singurul secret pe care nu îl vor împărtăşi decât foarte, foarte puţini oameni.

SUB-SURSA TULIR INTEROGARE ŞI SINUCIDERE.

Interogare condusă de Ingeborglugg (Operaţiuni Secrete) şi feanette Avon (Operaţiuni Secrete) [45]. Cu participare periodică: doctor Ashley Meadows, folosit ocazional.

Redactat şi consemnat de PG şi aprobat de Ş/Operaţiuni Secrete Marylebone pentru a fi prezentat Comisiei de Supraveghere a Trezoreriei.

Copie către Ş/Comitetului întrunit de Coordonare, pentru comentarii.

1. Primirea lui TULIP şi transferul la Tabăra 4.

Imediat după sosirea cu avionul RAF la Norholt, Tulip nu a fost supusă formalităţilor de aterizare, prin urmare, practic nu a pătruns pe teritoriul Marii Britanii. Prezentându-se drept „reprezentantul numit al unui Serviciu care este foarte mândru de tine”, doctorul Meadows a ţinut o scurtă alocuţiune de bun venit în sala de primire a VIP-urilor din zona de tranzit şi i-a oferit un buchet de trandafiri englezeşti, ceea ce a părut să o impresioneze profund, pentru că i-a ţinut lipiţi de faţă în tot cursul călătoriei.

Apoi a fost dusă direct într-o furgonetă închisă până la Tabăra 4. Avon (nume de serviciu ANNA), fiind infirmieră calificată, cu calităţi bune în stabilirea de relaţii amicale, a stat cu Tulip în spate, calmând-o şi discutând cu

45 Janette Avon şi Ingeborg Lugg sunt anchetatoare de marcă ale serviciului de Operaţiuni Secrete, de vârstă medie, femei cu o îndelungată experienţă operativă. (n.a.)

ea. Lugg (nume de serviciu LOUISA) şi doctorul Meadows (nume de serviciu FRANK) au stat în faţă, cu şoferul, pentru că s-a considerat că era mai probabil ca legătura dintre Avon şi Tulip, dacă erau lăsate singure, putea fi mai reuşită. Noi, ceilalţi trei, vorbim germana cursiv, pentru că am absolvit nivelul şase.

În cursul călătoriei, Tulip a dormitat şi a arătat spre trăsăturile peisajului care l-ar fi interesat pe fiul ei Gustav, după ce va sosi în Marea Britanie, lucru pe care părea să îl socotească iminent. Pe de altă parte, a arătat cu entuziasm drumuri şi zone prin care i-ar plăcea să meargă pe bicicletă, tot cu Gustav. A întrebat de două ori de „Adrien" şi, când i s-a spus că nu exista niciun Adrien, a schimbat subiectul discuţiei, interesându-se de Jean-François. Apoi doctorul Meadows a informat-o că, fiind solicitat de o misiune urgentă, curierul Jean-François va apărea imediat ce va fi posibil.

Cazarea în aripa pentru oaspeţi a Taberei 4 cuprinde un dormitor mare, cameră de zi, bucătărie şi verandă, aceasta din urmă fiind o prelungire din secolul al XIX-lea, din sticlă şi lemn, care domină bazinul de înot exterior (neîncălzit). Toate spaţiile, inclusiv veranda şi zona bazinului, sunt dotate cu microfoane şi dispozitive speciale.

Chiar în spatele bazinului de înot se află un pâlc de conifere dintre care unele, nu toate, au crengile tăiate. Căprioarele roşcate sunt prezenţe obişnuite şi au fost văzute deseori scăldându-se în bazinul de înot. Având în vedere perimetrul înconjurat de gard de sârmă, căprioarele alcătuiesc practic o turmă domestică, închisă pe proprietate, prin urmare aducând ceva suplimentar aerului de farmec cultivat şi de linişte al Taberei 4.

La început, am prezentat-o pe Tulip lui Millie McCraig (ELLA) care, la solicitarea Ş/Operaţiuni Secrete, fusese deja instalată în acea zi drept menajeră a casei conspirative. La cererea Ş/Operaţiuni Secrete, s-au instalat microfoane în poziţii importante, iar cele folosite la

operaţiunile precedente au fost deconectate.

Locuinţele personale ale celor ce îngrijesc casa conspirativă de la Tabăra 4 sunt situate exact în spatele apartamentului pentru oaspeţi, la capătul unui coridor scurt. Un telefon intern leagă cele două apartamente permiţându-le oaspeţilor să solicite ajutor la orice oră din noapte. La sugestia lui McCraig, Avon şi Lugg ocupau dormitoarele în casa mare, astfel că puteau asigura un mediu feminin pentru Tulip.

Harper şi Lowe, gărzile permanente ale Taberei, aveau camerele în casa de oaspeţi. Ambii sunt grădinari pricepuţi. În calitate de paznici de vânătoare calificaţi, controlează populaţia de animale sălbatice de pe proprietate. Casa de oaspeţi cuprinde şi un dormitor de rezervă, care acum era ocupat de doctorul Meadows.[46]

În sufrageria casei principale la ora 9: 00 în următoarea dimineaţă. Sesiunea a continuat cu pauze până la ora 21: 00 seara. Înregistrările pe bandă de magnetofon au fost realizate de Millie McCraig din apartamentul ei, care s-a folosit de acel inteval de timp pentru a verifica în amănunţime apartamentul şi bunurile lui Tulip. Discuţia a fost condusă de Lugg (Louisa), în conformitate cu programul stabilit, cu întrebări suplimentare venite din

---

46 Dare de seamă, zilele 1 -5

Perioada iniţială de prezentare a raportului a fost stabilită la 2-3 săptămâni, cu posibilitatea de prelungire, plus sesiuni suplimentare cu durate nespecificate, deşi acest lucru nu i s-a comunicat lui Tulip. Sarcina noastră imediată a fost să o instalăm, să o convingem că se află între prieteni, să îi inspirăm încredere în privinţa viitorului ei (cu Gustav), lucru pe care, spre mulţumirea noastră rezervată, am simţit că îl reuşiserăm. Ea a fost informată că doctorul Meadows (Frank) era un anchetator cu o specialitate aparte şi că vor exista şi alţii care, ca şi Frank, vor veni şi pleca în timpul acelor sesiuni. I s-a mai spus că Herr Direktor (Ş/Operaţiuni Secrete) era plecat pentru a rezolva treburi urgente legate de doctorul Riemeck (MAYFLOWER) şi de alţi membri ai reţelei, dar care, la întoarcere, abia aştepta să aibă onoarea de a-i strânge mâna.

întrucât regula generală era ca prezentarea raportului să înceapă cât subiectul era încă „fierbinte", echipa noastră s-a reunit

partea lui Avon (Anna) şi intervenţii ale doctorului Meadows (Frank), ori de câte ori s-a ivit prilejul de a se explora starea de spirit şi motivaţiile lui Tulip.

Cu toate acestea, în ciuda încercărilor de a se ascunde scopul întrebărilor aparent nevinovate ale lui Frank, Tulip a reuşit imediat să identifice caracterul lor psihologic şi, cum fusese informată că era medic, l-a luat peste picior, spunându-i că era un discipol al „acelui mincinos perfect şi falsificator numit Sigmund Freud”. Stârnită şi înfuriată, ea a anunţat apoi că nu avusese decât un doctor în viaţa ei, iar numele lui era Karl Riemeck; adăugând că Frank era un nenorocit, spunând: „Dacă tu (doctorul Meadows) doreşti să-mi vii în ajutor, adu-mi fiul înapoi!” Nedorind să fie o prezenţă percepută ca negativă, doctorul Meadows a socotit că era de bun simţ să revină la Londra, dar să rămână la dispoziţie pentru cazul în care era nevoie de serviciile lui.

În zilele următoare, în ciuda unor asemenea izbucniri periodice, sesiunile de interogare au decurs în mod eficient şi într-o atmosferă de relativ calm, iar benzile cu înregistrări au fost transmise în cursul nopţii către Marylebone.

Interesul primar pentru Ş/Operaţiuni Secrete a fost fluxul informaţiilor sovietice despre ţintele britanice, deşi puţine, care ajungeau la biroul lui Rapp de la Moscova. Deşi a acceptat că foarte puţine asemenea informaţii apăruseră în documentele pe care Tulip reuşise să le fotografieze, existau probabil chestiuni pe care le citise sau le auzise din întâmplare cu privire la sursele Moscovei din Marea Britanie pe care probabil le uitase sau socotise că nu meritau raportate? Exista vreun indiciu, vreo lăudăroşenie, de pildă, de surse plasate în funcţii importante în interiorul sistemului politic sau de informaţii din Marea Britanie? Sau că fuseseră penetrate codurile britanice?

Deşi i-am adresat lui Tulip astfel de întrebări în multe forme diferite, şi trebuie spus că asta a iritat-o din ce în ce

mai mult, nu putem să evidenţiem un rezultat pozitiv. Cu toate acestea, având în vedere că rapoartele ei au fost grav întârziate din cauza condiţiilor operative, după evaluarea noastră, valoarea informaţiilor furnizate de Tulip a fost mare spre foarte mare. Atâta timp cât a fost în activitate, ea a predat informaţiile doar lui Mayflower, niciodată direct Rezidenţei din Berlin. Chestiunile de potenţială sensibilitate nu i-au fost niciodată transmise pe motiv că, dacă erau divulgate în cazul unui interogatoriu, ele ar fi dezvăluit slăbiciunile din propria noastră armură a sistemului de informaţii. Acestea puteau fi abordate acum fără nicio restricţie, de exemplu: întrebări privind seriozitatea altor subsurse potenţiale sau active; identitatea diplomaţilor şi politicienilor aflaţi sub controlul Stasi; posibila explicaţie a fluxurilor de plăţi secrete descoperite în documentele pe care ea le fotografiase pe biroul lui Rapp, dar pe care nu le manipulase; locul şi descrierea instalaţiilor secrete de semnalizare pe care le vizitase în compania lui Rapp, dispunerea lor, procedurile de acces, forma antenelor şi direcţia spre care erau îndreptate ele; orice indiciu privind prezenţa sovieticilor sau a unor persoane care nu erau germane; şi, în mare, orice alte informaţii care până acum se pierduseră efectiv, din cauza lipsei de timp disponibil pentru întâlniri mai dese cu Mayflower, caracterul disparat al discuţiilor dintre ei şi a limitelor impuse de metodele clandestine de comunicare.

Deşi şi-a exprimat frustrarea în repetate rânduri şi şi-a descărcat-o într-un limbaj injurios, Tulip a lăsat impresia că îi plăcea să fie în centrul atenţiei, chiar tachinându-i şi flirtând cu cele două gărzi de securitate ale Taberei 4, Harper, cel mai tânăr dintre ei, fiind preferat în mod deosebit. Cu toate acestea, odată cu apropierea serii, dispoziţia ei se schimba, transformându-se într-o disperare vinovată, primul său obiect fiind fiul ei Gustav, dar şi sora ei, Lotte, susţinând că prin dezertarea ei distrusese viaţa acesteia.

Millie McCraig, administratoarea casei conspirative, a stat în mod intermitent cu Tulip în cursul nopţilor. După ce au descoperit că ambele credeau în Dumnezeu, ele s-au rugat deseori împreună, sfântul preferat de Tulip fiind Nicolae, a cărui iconiţă o însoţise în cursul extragerii. Faptul că amândouă manifestau interes faţă de plimbările cu bicicleta a reprezentat de asemenea un teren comun. La rugămintea lui Tulip, McCrain (Ella) a obţinut un catalog cu biciclete pentru copii. Emoţionată când a descoperit că McCraig era scoţiană, Tulip a cerut imediat o hartă a Highlands din Scoţia, pentru ca împreună să analizeze rute de mers cu bicicleta pe acolo, în următoarea zi, Biroul Central a trimis o hartă militară. Cu toate astea, starea ei de spirit a rămas inconstantă şi ieşirile ei nervoase au fost frecvente. Sedativele şi pastilele de dormit pe care McCraing i le-a dat, la cererea ei, nu au părut să ajute prea mult la ameliorarea stării lui Tulip.

În cursul sesiunilor de informare, Tulip a cerut mereu să i se spună la ce dată va fi schimbat Gustav contra unui agent şi chiar dacă nu cumva fusese deja obţinut prin schimb. Drept răspuns, i s-au dat asigurări că problema era negociată la cel mai înalt nivel de Herr Direktor şi că nu se putea rezolva peste noapte.[47]

mijloace nu dădeau rezultat, aceasta i-a oferit lui Tulip o uşurare temporară a stresului evident de care

47 Nevoile recreative ale lui Tulip
Din momentul sosirii în Marea Britanie, Tulip a precizat clar că avea nevoie de mişcare. Avionul RAF fusese aglomerat, călătoria până la Tabăra 4 o făcuse să se simtă ca o deţinută, claustrarea de orice fel era insuportabilă pentru ea etc. întrucât aleile de la Tabăra 4 nu sunt potrivite pentru mersul cu bicicleta, va alerga. După ce i s-a luat măsura pentru încălţăminte, Harpper s-a dus la Salisbury şi a cumpărat o pereche de pantofi de sport, iar în următoarele trei dimineţi, Tulip şi Avon (Anna), şi ea adeptă a mişcării, au alergat împreună pe aleile din perimetru înainte de micul dejun, iar Tulip şi-a luat de fiecare dată geanta de umăr în speranţa de a găsi vreo fosilă sau piatră preţioasă care l-ar putea interesa pe Gustav. împrumutând jargonul rusesc, a numit geanta „Poate pică ceva“. Proprietatea se laudă şi cu o mică sală de gimnastică, iar când alte

suferea. Indiferent de oră, Millie McCraig a însoţit-o la sala de gimnastică.

Obiceiul lui Tulip era să stea gata îmbrăcată la fereastra cât tot peretele al camerei de zi, aşteptând apariţia lui Avon. Totuşi, în acea zi aparte, Tulip nu se afla la fereastră. Drept urmare, Avon a intrat în apartamentul pentru oaspeţi dinspre grădină, a strigat-o, a bătut în uşa băii şi, cum nu a primit răspuns, a deschis-o în zadar. Apoi, Avon a întrebat-o pe McCraig prin intermediul telefonului interior unde era Tulip, dar aceasta nu a reuşit să o lămurească. Deja foarte îngrijorată, Avon a pornit cu paşi iuţi pe aleile perimetrului. Ca măsură de precauţie, McCraig i-a alertat pe Harper şi pe Lowe că oaspetele nostru a „fugit undeva”, iar cele două gărzi au început imediat să cerceteze proprietatea.

4. Descoperirea lui Tulip. Declaraţia personală a lui /. Avon

Când se pătrunde dinspre latura estică, poteca în circuit a proprietăţii se înalţă abrupt cale de vreo douăzeci de metri, după care este pe teren drept pe o distanţă de patru sute de metri, cotind spre nord şi coborând într-o vale mocirloasă traversată de un podeţ din lemn care duce la rândul lui spre o scară cu nouă trepte, cele de sus fiind în parte aproape acoperite de crengile unui castan.

Întorcându-mă spre nord şi începând coborârea către vale, am zărit-o pe Tulip atârnată de gât de o creangă joasă a castanului, cu ochii deschişi şi mâinile pe lângă corp. Ţin minte că distanţa dintre labele picioarelor ei şi cea mai apropiată treaptă din lemn era de cel mult 30 de centimetri. Laţul din jurul gâtului era atât de subţire încât la prima vedere mi s-a părut că ea plutea.

Am 42 de ani. Trebuie să subliniez că am înregistrat aceste impresii aşa cum au rămas până astăzi în mintea mea. Sunt instruită de Serviciu, astfel că am experienţă privind urgenţele operative. Prin urmare, este umilitor pentru mine să mărturisesc că singurul impuls pe care l-am avut când am văzut-o pe Tulip atârnând de copac a fost

să pornesc în goană spre casă cât mai curând, pentru a chema ajutoare, în loc să fac încercarea de a o da jos de acolo şi de a o resuscita. Regret profund această lipsă de sânge rece în acea situaţie operativă. Deşi acum am primit asigurarea clară că Tulip era moartă de cel puţin şase ore când am descoperit-o eu, ceea ce îmi dă un adânc sentiment de uşurare. Plus că nu aveam un cuţit, iar la frânghie nu aveam cum să ajung.

Millie, aşa cum o cunoşteam atunci: mireasa Serviciului, credincioasa fiică a unui preot al Bisericii Prezbiteriene Libere. Urcă pe Cairgorms[48], ştie să vâneze cu ogari şi a mers în locuri primejdioase. Şi-a pierdut fratele în război, tatăl, în lupta cu cancerul, iar inima ei este legată, potrivit zvonurilor, de un bărbat ceva mai vârstnic decât ea, căsătorit, care a ţinut mai mult la onoare. Existau unele guri rele care susţineau că bărbatul în cauză era George, deşi nimic din ceea ce am văzut între ei nu m-a îndemnat să cred asta. Dar să îi ferească Domnul pe tinerii cu sânge fierbinte care ar fi încercat să o atingă, pentru că Millie nu îl voia pe niciunul dintre noi.

Raport suplimentar privind îngrijirea, întreţinerea şi sinuciderea subsursei TULIP, întocmit de Millie McCraig, administratoarea casei conspirative, Tabăra 4, ofiţer de carieră gradul 2. Copie (doar) pentru George Smiley, Ş/Operaţiuni Secrete.

1. Dispariţia lui TULIP.

După ce, la ora 6.10 dimineaţa, am fost informată de Jeanette Avon că Tulip plecase să alerge de una singură, am cerut imediat agenţilor de securitate (Harper şi Lowe) să declanşeze o cercetare a proprietăţii, concentrându-se asupra potecii de perimetru, despre care înţelesesem de la Avon că era ruta preferată de Tulip. Ca măsură de precauţie, am întreprins o inspecţie a apartamentului pentru oaspeţi şi am constatat că treningul şi pantofii de alergare se aflau în garderobul ei. În schimb, hainele de zi

48 Lanţ muntos din estul Highlands din Scoţia, cu o altitudine maximă de 1 309 metri.

şi lenjeria intimă franţuzească, pe care le primise în Praga, nu erau acolo. Deşi nu avea acte de identitate şi nici bani, poşeta ei, care, după cum stabilisem anterior, nu conţinea nimic în afară de mici lucruri personale şi necesare, dispăruse.

Întrucât situaţia depăşea competenţele Ş/Operaţiuni Secrete, şi cum acesta era absent, fiind plecat într-o misiune urgentă la Berlin, am luat hotărârea de a apela ofiţerul de serviciu de la Comitetul întrunit, căruia i-am cerut să informeze ofiţerul de legătură cu poliţia că un pacient suferind de boli mintale fugar, care corespundea în general descrierii făcute lui Tulip, evadase în vecinătate, că nu era violentă, că nu vorbea limba engleză şi că era în tratament psihiatric. Dacă era găsită, trebuia adusă la Institut.

Apoi l-am sunat pe doctorul Meadows la cabinetul din Harley Street şi am lăsat vorbă secretarei lui că trebuia să revină cât de curând posibil la Tabăra 4, dar mi s-a spus că, după ce primise telefon de la Biroul Central, el era deja pe drum spre noi.

2. Descoperirea unui intrus neautorizat la Tabăra 4.

Abia încheiasem acele apeluri când am primit o ştire de la Harper prin sistemul de comunicare internă de la Tabăra 4 prin care eram anunţată că, în timp ce o căuta pe Tulip, descoperise într-un punct împădurit, aflat aproape de perimetrul estic, o persoană rănită, un bărbat, clar intrus, care, după ce pătrunsese printr-o gaură făcută recent într-un punct aflat aproape de centură, călcase şi activase o capcană foarte veche, în parte acoperită de vegetaţie, probabil lăsată acolo de vreun braconier cu mult înainte ca proprietatea să fi fost cumpărată de Circ.

Respectiva capcană, un dispozitiv extrem de vechi, era alcătuită din două falei ruginite, iar resortul încă funcţionase. Potrivit relatării lui Harper, intrusul îşi prinsese piciorul stâng în acel mecanism şi, zbătându-se, şi-l prinsese şi mai rău. Vorbea bine engleza, dar cu un accent străin, şi susţinea că, văzând gaura din gard,

trecuse prin ea ca să îşi satisfacă o nevoie firească. Pe de altă parte, a explicat că era un pătimaş observator de păsări.

După sosirea lui Lowe, el şi Harper îl eliberaseră pe intrus, care după aceea îl lovise cu pumnul în stomac pe Lowe şi cu capul în faţă pe Harper. După o scurtă luptă, cei doi l-au imobilizat pe intrus şi l-au dus la Verandă care, din fericire, se afla aproape. Acum era închis în celulă (Submarin), având un bandaj temporar la piciorul stâng. În conformitate cu procedurile standard de securitate, Harper raportase incidentul, furnizând o descriere cât se putea de bună a intrusului direct către Securitatea Internă a Biroului Central şi către Ş/Operaţiuni Secrete, care tocmai se întorcea de la Berlin, întrebându-i dacă el sau Lowe o zăriseră în acest timp pe Tulip, care dispăruse, Harper mi-a spus că intrusul îi împiedicase temporar să îşi continue căutarea, pe care o vor relua imediat.

3. Ştirea privind moartea lui TULIP

Cam în acelaşi moment, Jeanette Avon a apărut pe veranda casei principale în stare de disperare pentru a anunţa că o văzuse pe Tulip spânzurată de un copac, fiind probabil moartă, în punctul 217, potrivit hărţii proprietăţii. Am transmis imediat aceste informaţii către Harper şi Lowe şi, având confirmarea că intrusul fusese imobilizat, le-am dat ordin să ajungă imediat la punctul 217 şi să ofere tot sprijinul necesar.

Apoi am transmis un semnal de alertă roşie, cerându-le tuturor oamenilor de sprijin de pe proprietate să se prezinte în casa principală. Între aceşti oameni se numărau doi bucătari, un şofer, un om însărcinat cu întreţinerea, doi oameni de serviciu şi doi spălători. A se vedea lista din Anexa A. I-am informat că pe proprietate fusese descoperit un cadavru şi că, până la noi ordine, trebuie să rămână toţi în casa principală. Nu am considerat necesar să îi informez că, pe de altă parte, fusese descoperit un intrus neautorizat.

Din fericire, în acele momente a sosit doctorul

Meadows, care venise cu viteză maximă cu maşina lui, un Bentley. Eu şi cu el am pornit pe aleea de pe perimetrul estic, în direcţia punctului 217. La sosire am găsit-o pe Tulip coborâtă şi eliberată din laţ, moartă şi zăcând cu un bandaj în jurul gâtului; Harper şi Lowe stăteau de pază alături de ea. După ce fusese lovit cu capul în faţă de intrus, Harper sângera şi dorea să anunţe poliţia, iar Lowe voia să cheme o ambulanţă. În acea situaţie, am recomandat ca asemenea autorităţi să nu fie chemate fără aprobarea Ş/Operaţiuni Secrete, care era în drum spre Tabăra 4. După o examinare preliminară a cadavrului, doctorul Meadows a fost de aceeaşi părere.

Drept urmare, le-am ordonat lui Harper şi Lowe să revină la Verandă, să nu ia legătura cu nimeni, să aştepte ordine şi să nu încerce sub nicio formă să intre în discuţie cu prizonierul lor. Imediat ce aceştia au părăsit scena incidentului, doctorul Meadows mi-a mărturisit că Tulip murise cu câteva ore înainte de a fi fost descoperită.

În timp ce doctorul Meadows a continuat să examineze femeia decedată, am luat notă de ţinuta ei, care consta din taiorul ei cu fustă plisată şi pantofi cu toc. Buzunarele jachetei taiorului erau goale, mai puţin două şerveţele de hârtie, folosite. Tulip se plânsese că suferă de o uşoară răceală. Geanta „poate pică ceva" era plină cu restul de lenjerie de origine franceză.

Instrucţiunile noastre, care erau primite nonstop de la Biroul Central prin intercomul Taberei 4, erau să transportăm imediat cadavrul către Verandă. Drept urmare, i-am chemat pe Harper şi Lowe să acţioneze ca brancardieri. Acest lucru s-a făcut imediat, în ciuda faptului că în acele momente Harper sângera serios din cauza rănilor.

Am revenit în casa principală împreună cu doctorul Meadows. Spre lauda ei, Avon îşi revenise şi oferea ceai şi biscuiţi personalului şi, în mare, îi încuraja pe oameni. Grupul de criză înfiinţat de Biroul Central sub conducerea Ş/Operaţiuni Secrete urma să sosească pe la jumătatea

după-amiezii. Între timp, mai puţin Harper şi Lowe, toată lumea trebuia să rămână în casa principală, momente în care doctorul Meadows a curăţat contuziile de pe faţa lui Harper şi s-a ocupat de intrusul rănit, acum încarcerat în Submarin.

Între timp s-a purtat o discuţie între cei închişi în casa principală. Jeanette Avon a insistat să spună că se considera persoana cea mai vinovată de sinuciderea lui Tulip, însă eu mi-am permis să contrazic acea sugestie. Tulip era deprimată, lucru stabilit din punct de vedere clinic, sentimentele ei de vinovăţie şi dor faţă de Gustav erau insuportabile, distrusese viaţa proprie, dar şi pe aceea a surorii Lotte. Probabil că ideea sinuciderii existase în mintea ei chiar din momentul în care sosise de la Praga, şi cu atât mai mult când ajunsese la Tabăra 4. Făcuse alegerea supremă şi plătise preţul pentru asta.

Iar acum, intră George, transmiţând mesaje false:

4. Sosirea Ş/Operaţiuni Secrete (Smiley) şi a inspectorului Mendel.

Ş/Operaţiuni Secrete (Smiley) a sosit la ora 15.55, însoţit de inspectorul (în retragere) Oliver Mendel, folosit ocazional de cei de la Operaţiuni Secrete. Eu şi doctorul Meadows i-am condus imediat la Verandă.

După aceea, am revenit în casa mare, unde Ingeborg Lugg şi Jeanette Avon au continuat să îi liniştească pe oamenii agitaţi ai personalului de serviciu. Au mai trecut două ore până când domnul Smiley s-a întors de la Verandă, însoţit de inspectorul Mendel. Convocând întregul personal, domnul Smiley a oferit condoleanţe personale, împreună cu asigurarea că subsursa Tulip se făcea personal vinovată de moartea sa şi că nimeni din Tabăra 4 nu trebuia să îşi reproşeze ceva.

Cobora seara. Cum autobuzul de navetă aştepta în curtea din faţă, iar mulţi dintre membrii echipei abia aşteptau să ajungă acasă la Salisbury, Ş/Operaţiuni Secrete şi-a dedicat un moment pentru a-i linişti pe toţi în legătură cu descoperirea unui „intrus misterios” despre

care unii dintre ei se putea să fi auzit. Avându-l alături pe inspectorul Mendel, care zâmbea liniştitor, a recunoscut că avea să „destăinuiască” membrilor echipei un secret pe care, în mod obişnuit, nu l-ar fi spus însă, în acele circumstanţe, hotărâse că oamenii meritau o dezvăluire completă.

Intrusul misterios nu era deloc misterios, a explicat el. Era un membru preţuit al unei secţii de elită, puţin cunoscută, a serviciului care este soră cu al nostru, MI5, care avea misiunea de a penetra, prin mijloace legale şi ilegale, sistemele de protecţie ale celor mai secrete şi sensibile obiective ale ţării noastre. Din întâmplare, era şi prieten personal şi profesional al inspectorului Mendel, care se afla acolo. Râsete. Era în natura unor astfel de exerciţii pe viu ca obiectivul-ţintă să nu fie informat, iar faptul că exerciţiul fusese programat în aceeaşi zi în care Tulip alesese să îşi ia viaţa nu era decât „actul unei Providenţe maligne”, pentru a folosi chiar cuvintele folosite de Smiley. Aceeaşi Providenţă îndrumase picioarele intrusului în capcana pentru căprioare. Râsete. Harper şi Lowe se achitaseră cu nobleţe de sarcinile lor. Ambilor li se explicase situaţia şi, cu tristeţe, o acceptaseră, cu toate că, lucru de înţeles, socotiseră că „amicul nostru exagerase oarecum prin reacţia violentă” pe care o avusese – a spus Şeful Operaţiunilor Secrete, urmând alte râsete.

Şi, spre dezinformarea noastră completă:

Ş/Operaţiuni Secrete a mărturisit către adunare că intrusul, care de fapt nu era străin, ci un cetăţean britanic din Clapham, cât se poate de cinstit, era deja în drum spre secţia Urgenţe de la Salisbury, unde urma să i se administreze o injecţie antitetanos şi să i se îngrijească rănile. Inspectorul Mendel îl va vizita curând pe vechiul lui prieten şi îi va duce o sticlă de whisky şi îi va transmite complimente din partea celor de la Tabăra 4. Aplauze.

Acum este din nou spectacolul lui Bunny şi al Laurei. Nu al lui Leonard. Bunny preia conducerea. Laura ascultă

cu scepticism.

— Aşadar, tu ai compilat raportul. Cu toate detaliile plicticoase, dacă aş putea spune aşa. Ai inclus toate probele disponibile şi nu numai. Ai trimis o copie la Comitetul întrunit. Apoi ai furat aceeaşi copie din arhivele Circului. Asta rezumă bine situaţia.

— Nu.

— Atunci de ce raportul tău se află aici la Grajduri, între alte multe documente pe care le-ai furat?

— Pentru că el nu a plecat spre aprobare.

— Către nimeni?

— Către nimeni.

— Nici măcar o parte din el? Nici măcar o versiune prescurtată?

— Comisia Trezoreriei a hotărât să nu se întrunească.

— Te referi la aşa-numita comisie a celor Trei înţelepţi, din câte pricep, da? De care presupun că se temea Circul?

— Era prezidată de Oliver Lacon. După ce a cugetat adânc, el a tras concluzia că raportul nu slujea niciunui scop util. Nici măcar în formă prescurtată.

— Din ce motive?

— Pentru că o investigaţie privind sinuciderea unei femei care nu ajunsese în Marea Britanie nu reprezenta o utilizare valabilă a banilor contribuabililor.

— Este cât de cât posibil ca în luarea acestei hotărâri Lacon să fi fost influenţat de Smiley?

— De unde să ştiu asta?

— Cu uşurinţă, aşa aş fi înclinat să cred. Dacă Smiley îţi proteja fundul, dar şi pe al altora, dacă de pildă, luând la întâmplare un caz pur ipotetic, presupunem că Tulip s-a spânzurat din cauza voastră. A existat în raport vreun element sau episod aparte pe care Smiley l-ar fi putut considera prea tulburător pentru urechile delicate ale celor de la Trezorerie?

— E de conceput că pentru urechile delicate ale celor de la Comitetul întrunit. Nu ale Trezoreriei. Comitetul era

implicat deja prea mult în operaţiunea Mayflower pentru ca George să se simtă bine. O fi crezut că o anchetă ar deschide uşa şi mai mult. Şi l-a sfătuit în consecinţă pe Lacon. Asta e doar presupunerea mea.

— Nu crezi că, din întâmplare, adevăratul motiv pentru care s-a pus capac anchetei a fost că Tulip nu s-a dovedit dezertoarea cooperantă, aşa cum era considerată – cel puţin de raportul tău în care o pupai în fund – şi a plătit preţul?

— Ce preţ? Despre ce Dumnezeu vorbeşti?

— A fost o femeie foarte hotărâtă. Ştim asta. Pe de altă parte, când dorea, devenea o femeie cicălitoare. Şi îşi voia copilul înapoi. Sugerez că a refuzat să coopereze cu echipa de interogare până când nu îi va fi adus copilul, iar anchetatorii nu au văzut asta cu ochi buni. Raportul lor – şi al tău – a fost o rasoleală, cârpit aşa din ordinul lui Smiley. Iar Tabăra 4, dezafectată între timp, se lăuda, din câte ştim, cu o cameră specială folosită ca izolator în cazul persoanelor ca ea. Era poreclită Submarinul. Se folosea pentru ceea ce în prezent suntem încântaţi să numim interogare avansată şi era domeniul unei perechi de gărzi de securitate destul de perverse, care nu erau recunoscuţi pentru metodele lor blânde. Sugerez că ea a beneficiat de atenţia lor. Pari şocat. Am atins vreun punct sensibil?

Mi-a trebuit un moment ca să îmi revin:

— Tulip nu a fost interogată, ce Dumnezeu? Era în proces de prezentare a unui raport, în mod uman şi decent, în faţa unor oameni care o plăceau, care îi erau recunoscători şi care înţelegeau crizele unui dezertor!

— Să văd dacă râzi şi acum, sugerează Bunny. Mai avem o scrisoare înainte de acţiune şi încă un reclamant în situaţia în care cazul ajunge în instanţă. Un anume Gustav Quintz, fiul lui Doris, se pare că, dar nu este sigur, la instigarea lui Christoph Leamas, şi-a adăugat numele pe lista celor care vor să dea în judecată acest Serviciu. Noi, acest Serviciu, în principal prin persoana ta, am sedus-o pe scumpa lui mamă, am şantajat-o ca să spioneze pentru noi,

am răpit-o din ţară împotriva voinţei ei, am torturat-o de am stors-o de puteri, făcând-o să se spânzure de cel mai apropiat copac. Adevărat? Nu-i adevărat?

Am crezut că terminase, dar m-am înşelat.

— Şi cum aceste acuzaţii, care au căpătat greutate odată cu trecerea timpului, nu pot fi suprimate de legislaţia draconică pe care o avem la dispoziţie în cazuri mai recente de aceeaşi natură, există şanse mari ca Grupul Multi-Partid şi, sau orice litigiu ulterior să fie folosit pentru a ni se adresa întrebări indiscrete privind chestiuni cu o relevanţă considerabil mai mare pentru noi în prezent. Pari amuzat de situaţie.

Amuzat. Probabil că da. Gustav, tocmai mă gândeam. Bravo, băiete. Până la urmă, ai hotărât să-ţi ceri drepturile, chiar dacă ai greşit adresa.

Am condus prin Franţa şi Germania cu viteză nebună printr-o ploaie continuă. Stau în faţa mormântului lui Alee. Aceeaşi ploaie mătură micul cimitir din Berlinul de Est. Port haine de piele, specifice pentru motociclişti, dar din respect pentru Alee mi-am scos casca, iar apa ploii mi se scurge şuvoaie pe faţa dezgolită în timp ce schimbăm mut o serie de banalităţi. Bătrânul paracliser, sau ce-o fi el, mă conduce în ghereta lui şi îmi arată cartea de condoleanţe şi între numele îndoliaţilor îl văd şi pe al lui Christoph.

Şi probabil că acela a fost le point dappui[49], îndemnul: întâi pentru Christoph, apoi pentru Gustav, cel cu păr morcoviu şi cu dinţi ca de iepure, etalaţi într-un zâmbet larg, care mi-a cântat un cântec patriotic. Iar pentru Alee, acelaşi băiat pe care, din ziua morţii mamei lui, îl luasem în secret, chiar dacă numai în gândurile mele, în grija mea, imaginându-mi că se afla în cine ştie ce şcoală de corecţie sumbră din Germania de Est rezervată copiilor căzuţi în dizgraţie, apoi azvârlit într-o lume nesimţitoare.

Tot în secret, încălcasem cu neruşinare regulamentele în vigoare ale Circului, căutându-l prin arhive sub un pretext sau altul şi jurându-mi – sau, s-ar

49 Punct de sprijin (fr.) (n.tr.)

putea spune, fantazând – că într-o bună zi, chiar dacă lumea s-ar fi întors doi sau cinci centimetri din axa sa, îl voi căuta şi, din iubire pentru Tulip, îi voi oferi ajutorul meu într-un mod nedefinit, pe care aveau să îl hotărască circumstanţele.

Ploaia cădea cu înverşunare când m-am suit din nou pe motocicletă şi am pornit nu spre vest, către Franţa, ci spre sud, către

Weimar. Ultima adresă posibilă a lui Gustav pe care o aveam era veche de zece ani: un cătun la vest de oraş, o casă înregistrată pe numele tatălui său, Lothar. După două ore de gonit am ajuns în pragul unei case mohorâte, în stil sovietic, construită la zece metri de biserica satului, ca un act de agresiune socialistă. Dalele se destrămau. Câteva dintre ferestre erau acoperite cu hârtie pe dinăuntru. Zvastici desenate cu vopsea-spray împodobeau veranda dărăpănată. Quintz avea apartamentul 8D. Am apăsat butonul soneriei fără niciun rezultat. S-a deschis totuşi o uşă, iar o bătrână suspicioasă m-a măsurat din cap până în picioare.

— Quintz? a repetat ea dezgustată. Der Lothar? Längst tot. A murit de mult.

— Şi Gustav? am întrebat. Fiul?

— Te referi la chelner? a întrebat ea cu dispreţ.

Hotelul se numea Elefant şi ferestrele lui dădeau spre piaţa principală, monument istoric. Nu era nou. De fapt, fusese hotelul preferat de Hitler: bătrâna îmi spusese şi asta. Însă fusese renovat în mod spectaculos, iar faţada lui sclipea ca un far al prosperităţii occidentale etalată în faţa clădirilor vecine mai sărăcăcioase şi mai frumoase. La recepţie, o fată într-un taior nou de culoare neagră a înţeles greşit întrebarea mea: nu avem niciun Herr Quintz în hotel. Apoi a roşit şi a spus:

— A, vă referiţi la Gustav, după care mi-a zis că oamenii din personal nu au voie să primească vizite în timpul programului şi că trebuie să aştept până când Herr Quintz îşi termina tura.

Când se va întâmpla asta? La şase. Şi unde ar fi mai bine să aştept, vă rog? La uşa pentru livrări, unde altundeva?

Ploaia nu se potolise, iar ziua se întuneca. Am rămas la uşa pentru livrări, aşa cum mi s-a spus. Un bărbat slăbănog, lipsit de zâmbet, care arăta cumva mai bătrân decât vârsta lui reală, a ieşit dintr-un subsol, în timp ce îmbrăca o veche haină militară cu glugă. Avea bicicleta legată cu lanţ de balustradă. S-a aplecat spre lanţ şi s-a apucat să descuie lacătul.

— Herr Quintz? Am spus eu. Gustav?

A ridicat capul şi s-a înălţat sub lumina chinuită a lămpii stradale de deasupra. Avea umerii într-o încovoiere prematură. Părul cândva roşcat era rărit şi încărunţit pe alocuri.

— Ce doreşti?

— Am fost un prieten de-al mamei tale, am spus. Poate îţi mai aduci aminte de mine. Ne-am întâlnit pe o plajă din Bulgaria – demult. Mi-ai cântat ceva. Şi i-am spus numele meu conspirativ, acelaşi pe care i l-am spus pe plajă, în timp ce mama lui stătea goală în spatele lui.

— Ai fost un prieten al mamei mele? a repetat el, obişnuindu-se cu ideea.

— Aşa am spus.

— Francez?

— Exact.

— A murit.

— Am auzit asta. Îmi pare foarte rău. Mă întrebam dacă te pot ajuta cu ceva. Am aflat din întâmplare adresa ta. Poate bem ceva împreună. Şi discutăm.

S-a uitat lung la mine.

— Te-ai culcat cu mama mea?

— Am fost prieteni.

— Înseamnă că te-ai culcat cu ea, a spus el, drept chestiune de realitate istorică, fără să ridice sau să coboare glasul. Mama a fost o târfă. Şi-a trădat patria. A trădat revoluţia. A trădat partidul. L-a trădat pe tata. S-a

vândut englezilor şi s-a spânzurat. A fost un duşman al poporului, a încheiat el.

Şi, încălecând pe bicicletă, s-a îndepărtat.

11

— Inimioară, cred că primul lucru pe care ar trebui să-l facem, spune Tabitha cu glasul ei permanent reţinut – sper că nu te superi că-ţi spun aşa, nu? Tuturor clienţilor mei le spun inimioară. Asta-mi aduce aminte că şi eu am una, la fel ca şi ei, chiar dacă a mea nu este în mod obligatoriu în aşteptare. Aşadar, primul lucru pe care îl vom face este să alcătuim o listă precisă a tuturor lucrurilor dizgraţioase pe care cealaltă parte le spune despre noi, apoi le vom doborî unul după altul. Atâta vreme cât stai comod. Aşa e? Bun. Mă asculţi, da? Nu am cum să ştiu dacă lucrurile astea funcţionează. Ţin de Sistemul Naţional de Sănătate?

— Francez.

Din câte îmi aminteam din cărţile scrise de Beatrix Potter, citite în copilărie, Tabitha era mama istovită a trei copii obraznici. De aceea, m-am amuzat ironic să observ că, cel puţin ca aspect, femeia cu acest nume care şedea în faţa mea împărtăşea multe dintre trăsăturile ei: mămoasă, cu chip dulce, sărită puţin peste patruzeci de ani, plinuţă, cam lipsită de suflu şi obosită la modul eroic. Pe de altă parte, mi s-a dat de înţeles, era avocatul care mă va apăra. Leonard îi pusese la dispoziţie lui Bunny promisa listă scurtă de nume, nume pe care Bunny le admira enorm – şi care vor lupta pentru tine ca nişte rottweileri desăvârşiţi, Peter – şi două nume de care se îndoia puţin, după părerea lui nerodate suficient, dar să nu îl cităm, şi unul – dar numai între noi, Peter, şi tu trebuie să mă protejezi în problema asta – pe care nu l-ar fi atins nici măcar cu o prăjină: nu ştie când să se oprească şi nu are nici cea mai vagă idee cum funcţionează tribunalele, iar judecătorii o detestă din suflet. Aceasta era Tabitha.

Am spus că mi se părea în regulă şi am cerut să o întâlnesc la biroul ei. Bunny a spus că biroul ei nu era

considerat sigur, de aceea mi-a oferit sediul lui din bastion. I-am spus că nu consideram sigur biroul lui. Şi astfel, am revenit în bibliotecă, având siluetele în mărime naturală ale lui Hans-Dietrich Mundt şi rivalul lui de moarte, Josef Fiedler, privindu-ne cu severitate.

În prezent, a trecut doar o noapte de când am incinerat-o pe Tulip, însă lumea cu care Tabitha încearcă să se ia la trântă a făcut un pas istoric înapoi.

Zidul Berlinului s-a ridicat din nou.

Fiecare agent sau subagent al reţelei Mayflower a fost dat dispărut, arestat, executat sau toate trei.

Karl Riemeck, eroicul doctor din Köpenick, fondatorul întâmplător al reţelei şi inspiraţia ei, a fost împuşcat fără milă în timp ce încerca să fugă în Berlinul de Vest pe bicicleta lui de muncitor.

Pentru Tabitha, acestea sunt fapte ale istoriei. Pentru aceia dintre noi care le-am îndurat, ele reprezintă vremuri de disperare, uimire şi frustrare.

Este agentul nostru Windfall de partea noastră sau împotriva noastră? Din reduta noastră de la Grajduri, noi, puţinii îndoctrinaţi, urmăriserăm cu teamă şi respect ascensiunea lui spectaculoasă în ierarhia Stasi până la funcţia actuală de şef al operaţiunilor speciale.

Sub titlul generic de Windfall, primiserăm, prelucraserăm şi distribuiserăm informaţii de cea mai bună calitate privind o serie largă de ţinte strategice, politice şi economice, spre exclamaţiile mute de încântare ale clienţilor noştri de la Whitehall.

Însă în ciuda puterii neîndoielnice al lui Mundt – ori poate tocmai din cauza asta – el nu reuşise să pună stavilă şi nici chiar să potolească vânătoarea neîncetată a agenţilor şi subagenţilor de la Operaţiuni Secrete, conduse de rivalul lui, Josef Fiedler.

În dezagreabilul duel pentru a obţine favorurile Centralei de la Moscova şi comanda Stasi, Hans-Dieter Mundt, numele de cod al lui Windfall, a susţinut că nu avea altă soluţie decât să dea dovadă de chiar mai multă

fervoare decât Fiedler în acţiunea de a curăţa utopica Republică Democrată Germană de spioni, sabotori şi alţi lachei ai imperialismului burghez.

Pe măsură ce agenţii fideli cădeau unul după altul în furia competiţiei dintre Mundt şi duşmanul lui de moarte, moralul echipei lui Windfall a scăzut la un nivel îngrijorător.

Şi nimeni nu era mai afectat de asta decât Smiley, care se încuia noapte de noapte în Camera de Mijloc, primind doar vizitele ocazionale ale lui Control pentru a-i deteriora şi mai mult starea de spirit.

— De ce nu pot citi chiar eu declaraţiile reclamanţilor? o întreb pe Tabitha. Scrisorile acelea înainte de acţiune, sau cum se numesc ele?

— Pentru că, în înţelepciunea sa, fostul tău Serviciu a ţinut să trântească o clasificare drept Strict Secretă întregii corespondenţe, din motive de securitate naţională. Nu vor scăpa de asta nici măcar la sfântu-aşteaptă, dar acest lucru va bloca acţiunile şi va face cale liberă unei restricţii temporare de raportare, pentru că asta doresc ei. Între timp, am şterpelit ce firimituri am putut în favoarea ta. Înţelegi?

— Unde-au dispărut Bunny şi Laura?

— Mă tem că ei consideră că au tot ce le trebuie. Iar Leonard a acceptat spusele lor. Am aruncat o scurtă privire în secretele celeilalte părţi. Din nefericire, sărmana Doris Gamp pare să fi fost foarte atrasă de tine încă din ziua în care te-a văzut şi abia a aşteptat să îi spună surorii ei, Lotte, despre asta. Iar la data la care Lotte şi-a vărsat sufletul în faţa interogatorilor de la Stasi, din tine nu a mai rămas nimic. Chiar v-aţi hârjonit goi puşcă pe plaja din Bulgaria în lumina lunii?

— Nu.

— Bine. Şi a existat o noapte de iubire şi râsete pe care se presupune că aţi petrecut-o împreună într-un hotel din Praga, unde natura şi-a urmat din nou cursul.

— Ba nu.

— Bine. Acum, referitor la celelalte două decese: Alee Leamas şi Elizabeth Gold, berlinezii noştri. Întâi Elizabeth, aşa cum este formulată plângerea împotriva ta de fiica ei, Karen. Se susţine că ai contactat-o personal – fie din proprie iniţiativă, fie la sugestia lui George Smiley sau a altor conspiratori nenumiţi –, că apoi tu ai momit-o, sedus-o sau ai determinat-o în alt mod să devină carne de tun – astea sunt expresiile oribile ale celeilalte părţi, nu ale mele – într-o încercare prost concepută, grandioasă şi sortită eşecului – nu-mi pot imagina cine vine cu asemenea cuvinte – pentru a submina conducerea Stasi. Tu ai fost acela?

— Nu.

— Bine. Începi să vezi imaginea de ansamblu? Eşti un Lothario[50] angajat de Serviciul Secret Britanic şi ai atras fete impresionabile drept complice fără voie în operaţiuni nechibzuite care s-au dus de râpă. Adevărat?

— Neadevărat.

— Ba sigur da. Tot tu i-ai pasat-o pe Elizabeth Gold colegului tău, Alee Leamas. Aşa e?

— Nu.

— Bine. Tot tu, pentru că tu ai făcut o mulţime de lucruri, te-ai culcat cu Elizabeth Gold. Ori dacă n-ai făcut asta, ai pregătit-o pentru Alee. Ai făcut vreunul din aceste lucruri?

— Nu.

— N-am crezut niciun moment că aşa a fost. Şi presupusul efect final al maşinaţiunilor tale perfide: Elizabeth Gold este împuşcată mortal la Zidul Berlinului, amantul ei, Alee Leamas, încearcă să-i salveze pielea ori pur şi simplu hotărăşte să moară alături de ea. În orice caz, el moare pentru toate eforturile făcute, şi e numai greşeala ta. E momentul să bem o ceaşcă de ceai, ori continuăm bombardamentul? Continuăm. Acum, privind

50 Arhetipul seducătorului, creat de Cervantes în Nuvela curiosului nestăpânit, din romanul picaresc Iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha. (n.tr.)

acuzaţia adusă de Christoph Leamas, care este mai suculentă, deoarece tatăl lui, Alee, este victima a tot ce s-a întâmplat înainte de asta. Înainte ca tu să-l momeşti, ademeneşti, mituieşti, înşeli et cetera pe Alee, pentru a deveni jucăria nefericită a caracterului tău manipulativ irezistibil. Era un om distrus, care nu mai era în stare să traverseze nici strada de unul singur, fără a mai vorbi de iniţierea unei operaţiuni de dezinformare diavolesc de complicată, cu alte cuvinte: să dea impresia că dezerta la Stasi, în vreme ce va rămâne sub influenţa ta nefastă. Adevărat?

— Nu.

— Sigur că nu. Aşadar, uite ce sugerez, cu îngăduinţa ta, ia o gură sănătoasă de apă, aruncă-ţi ochii migdalaţi peste ceea ce am realizat în orele mici ale acestei dimineţi, când mi s-a permis, în cele din urmă, să arunc o privire foarte limitată la o minusculă parte a arhivei istorice a iubitului tău Serviciu. Întrebarea numărul unu: episodul acesta marchează începutul declinului prietenului tău Alee? Şi întrebarea numărul doi: dacă da, este un declin real sau simulat? Cu alte cuvinte, vorbim despre prima etapă a procesului în care Alee devine în mod voit nesuferit faţă de propriul

Serviciu şi foarte atractiv pentru Centrala moscovită, ori a descoperitorilor de talente de la Stasi?

Telegrama Circului de la Ş/Rezidenţei Berlin (McFadyen) către Ş/ Comitetul întrunit, copie către Ş/Operaţiuni Secrete, Ş/Personal, extrem de urgent, 10 iulie 1960.

Subiect: Transferul imediat al lui Alee Leamas de la Rezidenţa Berlin din motive disciplinare.

În această dimineaţă, la orele 10.00 s-a petrecut următoarea situaţie: la clubul de noapte Altes Fass din Berlinul de Vest între AŞ/ Rezidenţa Berlin, Alee Leamas şi Cu Aflon, AŞ/Rezidenţa CIA Berlin. Cele întâmplate nu sunt negate de niciunul dintre ei. Între cei doi există o adversitate îndelungată, pentru care, aşa cum am mai

declarat anterior, consider că singurul care poartă vina este Leamas.

Leamas a intrat singur în club şi s-a îndreptat spre Damengalerie, un bar plasat special pentru femeile singure în căutarea unui partener. Băuse, dar, după părerea lui, nu era beat.

Aflon stătea împreună cu două colege din rezidenţa lui, urmărind spectacolul de cabaret şi degustând în tăcere băuturi.

Zărindu-i pe Aflon şi pe însoţitoarele lui, Leamas şi-a schimbat direcţia şi s-a îndreptat spre masa lor şi, aplecându-se în faţă, i-a adresat lui Aflon următoarele cuvinte, rostite pe un ton coborât: Leamas: Dacă mai încerci să-mi cumperi vreo sursă o să-ţi frâng gâtul, nenorocitule.

Aflon: Hei, Alee. Uşurel. Nu în faţa doamnelor.

Leamas: Două mii de dolari pe lună pentru prima muşcătură din orice prinde, după care ne-o vinde la a doua mână. Şi tu numeşti această luptă drept război? Poate că primeşte un sărut franţuzesc de la aceste simpatice doamne pe care le pui la înaintare?

Când Aflon s-a ridicat în picioare ca să protesteze faţă de acea insultă flagrantă, Leamas l-a izbit cu cotul braţului stâng peste faţă, făcându-l să cadă la podea, apoi l-a lovit cu piciorul în vintre. A fost chemată poliţia vest-berlineză, care a convocat poliţia militară americană. Aflon a ajuns la spitalul militar american, unde se recuperează. Din fericire, nu s-au înregistrat fracturi sau răni care să îi pună viaţa în pericol.

Le-am prezentat personal scuze lui Aflon şi şefului rezidenţei, Milton Berger. Acesta este cel mai recent dintr-o serie de incidente regretabile în care a fost implicat Leamas.

Deşi recunosc că pierderile înregistrate recent de reţeaua Mayflower au creat un stres considerabil pentru rezidenţă şi Leamas personal, acest lucru nu justifică în niciun fel daunele aduse relaţiilor noastre cu cel mai

important aliat. Atitudinea antiamericană a lui Leamas este cunoscută de multă vreme. Acum a devenit total inacceptabilă. Ori pleacă el, ori eu.

Şi după cuvintele scrise de Control cu verde, Smiley răspunde lapidar: „/-ara *ordonat deja lui Leamas să revină la Londra*”.

— Aşadar, Peter, tocmai spune Tabitha. Simulat? Nesimulat? Avem de a face cu începutul oficial al prăbuşirii lui?

Şi după ce, având îndoieli sincere, mă feresc de adevăr, ea vine cu propriul răspuns:

— Control sigur a socotit că reprezenta începutul – şi face semn către scrisul în verde de la baza paginii. Uite nota de subsol către George, unchiul tău. Un început promiţător, semnat C. Mai clar de atât nu se poate, da? Chiar în lumea voastră tenebroasă?

Nu, Tabitha, nu se poate. Şi chiar este tenebroasă, fără nicio îndoială.

E o înmormântare. Un priveghi. O conferinţă a hoţilor, ţinută din disperare la miez de noapte chiar în această încăpere, în care Josef Fiedler şi Hans-Dietrich Mundt ne privesc cu aceeaşi concentrare lugubră. Suntem cei şase care ne ocupăm de operaţiunea Windfall, după cum ne-a poreclit Connie Sachs, ultima noastră recrută: Control, Smiley, Jim Prideaux, Connie, eu şi Millie, partenerul nostru aproape mut. Jim Prideaux abia s-a întors de la Budapesta, unde a realizat o întâlnire senzaţională cu omul nostru cel mai preţios din operaţiunea Windfall. Cu puţin trecută de douăzeci de ani, Connie Sachs, deja copilul minune necontestat al cercetării agenţiilor de informaţii sovietice şi ale ţărilor-satelit, a picat recent, gâfâind, de la o şedinţă a Comitetului întrunit, drept în braţele dornice ale lui George. Este o persoană dolofană, iute, intelectuală, născută în puf şi care nu are răbdare cu oameni a căror minte funcţionează ca a mea, adică mai încet.

Impunătoare şi distantă, cu părul negru-tăciune,

Millie McCraig se mişcă printre noi ca o asistentă medicală dintr-un spital de campanie, aducând cafea sau scotch celor care au nevoie de aşa ceva. Ca de obicei, Control vrea ceai verde, puturos, ia o gură, apoi îl lasă neatins. Ca de obicei, Jim Prideaux aprinde una de la alta ţigările lui ruseşti, cu miros respingător.

Iar George? Arată atât de rezervat, atât de inabordabil şi are un aer de introspecţie atât de ameninţător, încât ar fi nevoie de un bărbat curajos care să îi întrerupă reveria.

Când vorbeşte, Control îşi trece degetele pătate de nicotină peste buze ca şi când ar verifica dacă nu cumva prezintă inflamaţii. Cu părul argintiu, arată spilcuit, pare fără vârstă şi, din câte se spune, nu are prieteni. Are pe undeva o soţie, dar, potrivit bârfelor, ea crede că soţul ei lucrează la Consiliul Cărbunelui. Când se ridică în picioare, umerii căzuţi apar ca o surpriză. Te aştepţi ca ei să se îndrepte, dar asta nu se întâmplă nicicând. Deţine funcţia din vremuri înceţoşate, iar eu am discutat cu el exact de două ori şi l-am auzit ţinând un discurs doar o dată, iar asta s-a întâmplat în ziua absolvirii cursurilor de la Sarratt. Vocea lui e tăioasă ca briciul, nazală, monotonă şi supărătoare, ca aceea a unui copil răzgâiat. Şi nu se încălzeşte în mod firesc atunci când apar întrebări, nici măcar atunci când le adresează el.

— Prin urmare, credem sau nu? întreabă el, fluturându-şi degetele prin faţă, că încă obţinem cele mai bune materiale de la acest blestemat Herr Mundt? Ori e vorba de firimituri? E vorba de nimicuri? E o abureală? Şi tot el ne duce pe o cale greşită? Ia spune, George.

În cazul în care Control este prezent, nimeni nu foloseşte numele de acoperire, asta e regula casei. Control nu se sinchiseşte. E mai bine să spună că o cazma este hârleţ decât să o numească relicvă sfântă.

— Informaţiile furnizate de Mundt par a fi la fel bune ca întotdeauna, Control, îi răspunde Smiley.

— Păcat că nu ne-a dat pontul privind căderea

Zidului. Ori a uitat? Ce părere ai, Jim?

Jim Prideaux, după ce şi-a dezlipit cu regret ţigara de buze, spuse:

— Mundt a transmis că Moscova l-a scos din circuitul informaţiilor. Ruşii l-au informat doar pe Fiedler. Nu l-au anunţat şi pe Mundt. Iar Fiedler a păstrat informaţia pentru sine.

— Porcul ăsta l-a ucis pe Riemeck, nu-i aşa? N-a fost un act prietenos. Ce l-a determinat să procedeze astfel?

— Susţine că s-a întâmplat să ajungă acolo cu o oră sau două înaintea lui Fiedler, răspunde Prideaux, cu obişnuitul lui glas răguşit şi monoton.

Şi încă o dată îl aşteptăm pe Control care, drept reacţie, ne face să aşteptăm şi mai mult.

— Prin urmare, nu credem că opoziţia l-a întărâtat pe Mundt împotriva noastră, spune Control cu glas supărător. Încă e omul nostru. În fine, aşa ar trebui să fie. îl putem azvârli în colţii lupilor în orice moment am dori. E nebun după putere. Vrea să devină băiatul de aur al Moscovei. Ei bine, şi noi dorim să devină băiatul de aur al Moscovei. Prin urmare, interesele noastre coincid. Însă nenorocitul de Herr Josef Fiedler îi stă în drum. Şi în drumul nostru. Fiedler bănuieşte că Mundt este omul nostru, şi aşa şi este. De aceea, Fiedler vrea să îl expună şi să îşi asume meritele. Asta cam însumează situaţia, ce părere ai, George?

— Aşa s-ar părea, Control.

— Aşa pare. Totul pare. Dar nimic nu este. Am considerat că în treaba asta vom avea de a face cu realităţi. Da sau nu: Herr Josef Fiedler, un om sfânt, potrivit standardelor Stasi, din câte ni s-a spus, un adevărat credincios în cauză şi evreu din mamă în tată, consideră că stimatul lui coleg Hans-Dieter Mundt este un nazist nereformat şi câinele de pază al serviciilor de informaţii britanice. Dar nu se înşală defel, adevărat?

George aruncă o privire spre Jim Prideaux. Acesta se freacă la falcă şi priveşte fix spre covorul uzat. Control

rosti din nou:

— Aşadar, îl mai credem pe Herr Mundt? încă o întrebare: este posibil să vorbească prea mult, la fel ca alţi agenţi pe care îi cunoaştem? Te atrage şi pe tine alături de el, Jim? Cei care se ocupă de agenţi sunt slabi când este vorba de informatori. Până şi în cazul oamenilor de rahat din clasa A, precum Mundt, trebuie să ne exprimăm îndoieli.

Însă, după cum bine ştie Control, Jim Prideaux este tare ca stânca.

— Mundt are oameni infiltraţi în tabăra lui Fiedler. Mi-a spus cine sunt aceştia. I-a ascultat. Ştie că Fiedler vrea să îl doboare. Fiedler chiar i-a spus asta într-o discuţie faţă în faţă. Şi Fiedler are prieteni la Centrala din Moscova. Mundt crede că aceştia ar putea acţiona foarte curând.

Aşteptăm din nou replica lui Control, care se hotărăşte, până la urmă, că are nevoie de o gură de ceai verde, chiar rece.

— Şi trebuie să ne vadă urmărindu-l făcând asta. Ceea ce naşte întrebarea, nu-i aşa, George? se plânge el cu un aer obosit. Dacă Josef Fiedler ar fi scos din joc – mijloacele urmează a fi discutate – s-ar putea ca Moscova să-l iubească mai mult pe Mundt? Iar dacă l-ar iubi mai mult, am putea descoperi care este ticălosul care ne trădează agenţii către Centrala din Moscova? Şi cum nu primeşte răspuns de la cei prezenţi, continuă: Ce părere ai, Guillam? Are tinereţea ta vreun răspuns la întrebarea asta? Eu aştept.

— Mă tem că nu am un răspuns, domnule.

— Păcat. Eu şi George credem că am găsit un răspuns, înţelegeţi? Dar George nu suportă ideea asta. Ei bine, eu pot. Am programat o discuţie cu prietenul tău Alee Leamas, mâine. Ca să văd cum stă situaţia şi din punctul lui de vedere. Ca să văd ce părere are el despre tot, mai ales după ce şi-a pierdut reţeaua în faţa clubului de trăgători Mundt-Fiedler. Un om în situaţia lui ar putea

aprecia şansa de a-şi încheia cariera pe o notă pozitivă. Nu sunteţi de acord cu asta?

Tabitha mă provoacă, şi bănuiesc că o face în mod deliberat:

— Necazul cu voi, spionii, nimic personal aici, este că niciunul nu e-n stare să recunoască adevărul, chiar dacă el se află în faţa lui. Şi din cauza asta îmi va fi cumplit de greu să te apăr. O să-mi dau toată silinţa şi, fii atent, întotdeauna fac asta. Iar după ce îi întorc zâmbetul dulce, dar nu reuşesc să îi răspund, continuă: Elizabeth Gold a ţinut un jurnal, aici e buba. Şi Doris Gamp i-a povestit totul sărmanei Lotte, sora ei. Aşa sunt femeile: flecăresc una către alta, ţin jurnale, trimit scrisori prosteşti. Ceata lui Bunny profită de toate astea. Te compară cu informatorii moderni sub acoperire care răpesc inimile victimelor femei şi le lasă însărcinate. Am furişat o privire la date ca să văd dacă tu ai fi putut să-i faci lui Elizabeth copilul, pe Karen, dar eşti absolut curat aici, ceea ce mi-a dat o senzaţie de uşurare, sincer. Şi Gustav, slavă cerului, e prea vârstnic chiar şi pentru a fi reprezentat o sclipire în ochii tăi.

E o după-amiază înmiresmată în Hampstead Heath, şi ne găsim la o săptămână după ce Control a anunţat că va vedea cum stau lucrurile în privinţa lui Alee. Stau cu George la o masă în aer liber din grădinile Kenwood House. E o zi lucrătoare, astfel că în jur nu e aproape nimeni. Ne puteam întâlni la fel de bine şi la Grajduri, dar George a reuşit să dea de înţeles că discuţia noastră este atât de privată încât trebuie purtată în aer liber. Poartă o pălărie Panamá care îi întunecă ochii, iar urmarea este că, aşa cum mi se destăinuie o parte din secret, tot astfel am în faţă doar o parte din George.

Am discutat banalităţi, ori aşa presupun. Sunt mulţumit de munca mea? Da, mulţumesc. Am trecut peste episodul Tulip? Da, mulţumesc. Frumos din partea lui Oliver Lacon să facă îngropată schiţa mea de raport, exista pericolul ca întrunirea să facă prea mult caz de acel intrus misterios de origine elveţiană de la Tabăra 4. Spun că şi eu

mă bucur de asta, deşi m-am chinuit din răsputeri şi am lăcrimat cât l-am întocmit.

— Peter, aş vrea să te împrieteneşti cu o fată, mărturiseşte Smiley, încreţindu-şi fruntea pentru a crea impresia de sinceritate. Apoi, dându-şi seama că aş putea interpreta greşit această solicitare: O, Doamne, nu ca să satisfaci vreo nevoie din partea mea, te asigur! Strict în scopuri operative. Eşti dispus să faci asta? în principiu? Pentru binele cauzei? Să-i câştigi încrederea?

— Cauza fiind Windfall, sugerez eu cu precauţie.

— Da, în totalitate. Exclusiv. Pentru continuarea desfăşurării cu succes a Operaţiunii Windfall. Conservarea ei. Ca sprijin necesar şi urgent, îmi răspunde el, şi sorbim suc de mere şi urmărim oamenii plimbându-se în razele soarelui. De asemenea, la solicitarea specifică a lui Control, aş putea adăuga, urmează el, fie drept nou îndemn, fie pentru a pasa responsabilitatea. Practic, el a propus numele tău: tânărul acela, Guillam. Te-a ales.

Ar fi cazul să interpretez asta drept compliment, ori drept un avertisment voalat? George, din câte bănuiam, nu-l agrea prea mult pe Control, iar acesta nu agrea pe nimeni.

— Sunt convins că există o mulţime de metode de a o cunoaşte, continuă el, văzând partea luminoasă a lucrurilor. În primul rând, e membră a filialei locale a Partidului Comunist. În weekend vinde ziarul Daily Worker. Dar nu te prea văd cumpărând un exemplar de la ea, aşa e?

— Dacă vrei să spui că trebuie să mă dau drept un cititor asiduu al ziarului, nu, nu cred.

— Nu, nu, şi nici nu trebuie să încerci asta. Te rog, în niciun caz să nu încerci să te dai drept persoana care nu eşti. Preferabil să fii omul din clasa medie, prietenos, ca de obicei. Fata aleargă, adaugă el pentru a-mi oferi un punct de plecare.

— Aleargă?

— În fiecare dimineaţa, devreme, aleargă. Mi se pare

fermecător. Ţie nu? Alergare de întreţinere. Alergare pentru starea de bine. În jurul aleii pentru sport. Singură. Apoi pleacă la locul de muncă, un depozit de carte din Fulham. Nu magazin de carte, ci depozit. Dar tot de cărţi se ocupă. Le trimite vânzătorilor angro. S-ar putea să ne sune plicticos, dar ea consideră asta drept cauză. Toţi trebuie să avem cărţi, mai ales masele, mulţimea. Şi bineînţeles că participă şi la marşuri.

— Aşa cum aleargă?

— Pentru Pace, Peter. Pentru pace cu literă mare. De la Aldermaston până în Trafalgar Square, apoi spre Hyde Park Corner, tot în acest scop. O, ce bine-ar fi dacă aşa s-ar face Pacea…

Se aşteaptă să zâmbesc? Mă strădui.

— Dar nu te văd nici ajutând-o să ducă o lozincă, sigur că nu. Eşti un burghez de treabă, care îşi croieşte drum în lume, o specie necunoscută ei şi, prin urmare, cu atât mai interesant. O pereche bună de pantofi de alergare, zâmbetul tău şăgalnic şi o să vă împrieteniţi imediat. Iar dacă adopţi latura ta franţuzească, vei reuşi să te retragi cu eleganţă când va veni momentul. După aceea totul va deveni de domeniul trecutului şi prăfuit. O poţi uita. Şi ea la fel. Aşa.

— Mi-ar fi de ajutor dacă i-aş şti numele, sugerez eu.

Se gândeşte şi la asta – dureros, problematic:

— Da, în fine, sunt imigranţi. Adică familia. Părinţii sunt la prima generaţie, ea, a doua. Şi, după ce au analizat o vreme, şi-au ales numele de Gold, capitulează el, de parcă i-aş fi scos numele cu cleştele. Numele mic, Elizabeth. Liz pentru prieteni.

Nu mă grăbesc. Beau suc de mere într-o după-amiază însorită împreună cu un gentleman corpolent care poartă o pălărie Panamá. Nimeni nu se grăbeşte.

— Şi după ce-i câştig încrederea, după cum te-ai exprimat, ce fac?

— Păi, vii şi-mi spui mie, desigur, se răsteşte el, ca şi cum, brusc, toată ezitarea de până atunci a fost înlocuită

de furie.

Sunt un tânăr comis-voiajor de origine franceză, pe nume Marcel La Fontaine, locuind în prezent într-o pensiune deţinută de un indian, situată în Hackney, East London şi am chiar şi documente care să dovedească asta. E ziua a cincea. În fiecare dimineaţă, în zori, iau autobuzul până la parcul memorial şi alerg. În cele mai multe dimineţi suntem şase sau şapte persoane acolo. Alergăm, stăm gâfâind pe treptele sălii de sport, verificăm timpul scos şi facem comparaţii. Schimbăm câteva cuvinte, ne împrăştiem spre camerele de duş, ne salutăm şi ne promitem că ne vom vedea probabil mâine. Camarazii mei sunt oarecum amuzaţi de numele meu franţuzesc, dar dezamăgiţi că nu am şi accent franţuzesc. Le explic că mama a fost englezoaică, acum decedată.

Într-o legendare[51], elimină orice iţă desfăcută, înainte ca lucrurile să scape de sub control.

Între cele trei fete care aleargă, Liz (nu ne ştim numele de familie) este cea mai înaltă, dar în niciun caz cea mai rapidă. În realitate, nu e deloc o alergătoare înnăscută. O face ca un act de voinţă, de autodisciplină sau de eliberare. E rezervată şi se pare cu un este conştientă de frumuseţea ei, chiar dacă într-un fel oarecum băieţesc. Are picioare lungi, poartă părul negru tuns scurt, are fruntea lată şi ochi mari, căprui şi vulnerabili. Ieri am schimbat primele zâmbete cu ea.

— Te-aşteaptă o zi încărcată? o întreb.

— Facem grevă, îmi explică ea pe nerăsuflate. Trebuie să ajung la porţi la ora opt.

— Ce porţi sunt astea?

— Unde lucrez. Conducerea încearcă să-l concedieze pe administratorul magazinului. Ar putea dura săptămâni întregi.

— Atunci, pe curând, până data viitoare.

Iar data viitoare este mâine, adică sâmbătă, aşa că

---

51 Procesul de creare a unei legende de acoperire, vezi nota de la pag. 21. (n.red.)

probabil nu se organizează pichetarea, oamenii trebuie să iasă la cumpărături. Bem împreună cafea la cantina de acolo şi ea mă întreabă cu ce mă ocup. Îi spun că sunt comis-voiajor al unei companii farmaceutice franceze şi vând produse spitalelor şi medicilor. Ea zice că trebuie să fie foarte interesant. Eu spun că nu tocmai, pentru că eu aş vrea să studiez medicina, dar tatăl meu nu vrea asta, pentru că firma pe care o reprezint este a familiei şi ţine ca eu să învăţ totul pornind de jos, iar apoi să preiau conducerea. Îi arăt cartea mea de vizită. Firma poartă numele fictiv al tatălui meu. O examinează cu o încruntare şi un zâmbet, dar încruntarea câştigă:

— Crezi că e drept? Social vorbind. Fiul familiei moşteneşte firma familiei doar pentru că este fiu?

Şi eu spun că nu, nu cred că e drept, chiar mă irită. Şi o deranjează şi pe logodnica mea, motiv pentru care vreau să fiu doctor ca şi ea. O admir la fel de mult precum o iubesc şi cred că ea este o adevărată binecuvântare pentru omenire.

Iar motivul pentru care mi-am atribuit o logodnică este că, deşi Liz mi se pare tulburător de atrăgătoare, atât cât voi trăi nu o voi transforma într-o nouă Tulip. Totodată, graţie logodnicei inventate, acum, când ea ştie că o iubesc la nebunie şi o admir pe femeia medic din Franţa, eu şi Liz putem să ne plimbăm pe marginea canalului, discutând aprins despre aspiraţiile noastre.

După ce ne-am exprimat speranţele şi visurile, discutăm despre părinţi şi ce înseamnă să fii în parte străin, iar ea mă întreabă dacă sunt evreu, iar eu îi spun că nu.

La o carafă de vin roşu la un restaurant grecesc, ea mă întreabă dacă sunt comunist şi, în loc să neg din nou, aleg o cale frivolă şi îi spun că nu mă pot hotărî dacă să fiu bolşevic sau menşevic, de aceea, îmi poate da vreun sfat?

Iar după aceea devenim serioşi, cel puţin ea, şi începem să discutăm despre Zidul Berlinului, care este atât de viu în mintea mea încât nu mi-aş fi închipuit că el

este prezent şi în mintea ei.

— Tata spune că e o barieră care să ţină fasciştii departe, spune ea.

Iar eu spun:

— Ei bine, asta e o părere, aşa cred, ceea ce o irită.

— Dar tu ce crezi că e? întreabă ea apăsat.

— Nu cred că Zidul există pentru a ţine oamenii departe, spun eu. Cred că mai curând există pentru a ţine oamenii înăuntru.

La care primesc o replică la care nu se poate răspunde, dată după o gândire intensă:

— Tata nu gândeşte aşa, înţelegi, Marcel: fasciştii i-au ucis familia. Asta e de ajuns pentru el.

— Jurnalul sărmanei Liz vorbeşte pur şi simplu exagerat despre tine, Peter, tocmai spune Tabitha, arborând zâmbetul ei dulce şi compătimitor. Eşti un gentleman francez galant. Vorbeşti engleză atât de bine încât uită că eşti francez. Păcat că nu există mai mulţi bărbaţi ca tine pe lume. Eşti o cauză pierdută în ceea ce priveşte adeziunea ta la Partid, dar eşti un umanist, ştii adevăratul înţeles al iubirii şi, cu puţin efort, s-ar putea ca într-o bună zi să vezi lumina. Nu spune că ar vrea să pună arsenic în cafeaua logodnicei tale, dar nu e nevoie. A făcut şi o fotografie cu tine, în caz că ai uitat. Uite-o. A împrumutat aparatul Polaroid al tatălui ei special pentru asta.

— Sunt în echipament de alergare, rezemat de o balustradă, aşa m-a rugat să stau. Apoi mi-a spus să arăt firesc, nu să zâmbesc.

— Şi regret, dar poza se află şi în documentele depuse de ei. Probă A, ca să zicem aşa. Eşti Romeo cel viclean, care a răpit inima unei biete fete şi ai condus-o spre măcel. Există practic şi un cântec despre tine.

— Ne-am împrietenit, îl anunţ pe Smiley, de data asta nu la un pahar de suc de mere în însoritul Hampstead Heath, ci la Grajduri, având în fundal duruitul maşinii de cifrare de la etaj şi surorile Windfall care bat de zor la

maşinile lor de scris.

Îi transmit restul informaţiilor operative. Nu are fraţi sau surori. Nu iese în oraş. Părinţii ei se ceartă. Tatăl oscilează între zionism şi comunism. Nu lipseşte niciodată de la sinagogă şi nu pierde nicio întrunire a tovarăşilor. Mama este clar laică. Tata vrea ca Liz să intre în comerţul cu îmbrăcăminte. Mama vrea ca Liz să devină profesoară. Dar am impresia că George ştie deja toate astea, pentru că de ce altfel ar fi ales-o?

— Dar ce vrea Elizabeth pentru sine, mă întreb eu? gândeşte el cu voce tare.

— George, vrea să scape, îi răspund, mai impacientat decât am intenţionat.

— În ce direcţie? Ori doar să scape de dragul ideii?

Locul cel mai potrivit pentru ea ar fi o bibliotecă, spun eu. Probabil una marxistă. Există una în Highgate, căreia i-a scris, dar nu i s-a răspuns. Lucrează deja ca voluntar la o bibliotecă publică locală, îi spun eu. Şi citeşte poveşti în engleză pentru copiii de imigranţi care încă învaţă limba. Dar probabil că George ştie şi asta.

— Atunci să vedem ce putem face pentru ea, nu? Ar fi bine să rămâi în preajma ei încă puţin, după care vei dispărea pe meleagurile franceze. Îţi convine ideea?

— Nu tocmai.

Cred că nici George nu se simte confortabil cu această idee.

Au trecut cinci zile şi facem cea de-a doua plimbare pe malul canalului. Şi o nouă noapte la Grajduri.

— Ai putea vedea dacă asta o atrage, sugerează George, întinzându-mi o pagină ruptă dintr-o revistă numită *Paranormal Gazette*. Ai dat peste ea din întâmplare în sala de aşteptare a unui doctor, când îţi făceai rondurile obişnuite pentru a vinde produse farmaceutice. Salariul este ridicol de mic, dar bănuiesc că pe ea nu o va deranja prea mult.

Biblioteca Bayswater pentru Cercetări Psihiatrice caută bibliotecar asistent. Depuneţi cerere cu fotografie şi

curriculum vitae către domnişoara Cleanora Craig.

— Marcel, am reuşit, Marcel! îmi spune Liz, râzând şi plângând în acelaşi timp, în vreme ce flutură scrisoarea către mine în cantina clubului sportiv. Am reuşit, am reuşit! Tata spune că ar trebui să-mi fie ruşine, e o superstiţie burgheză care a luat-o razna şi sigur e antisemită. Mama spune să accept, ar fi primul pas pe scara socială. Aşa că o să accept. Începând de luni, luna viitoare!

Iar când lasă jos scrisoarea, sare, mă îmbrăţişează şi îmi spune că sunt cel mai bun prieten pe care l-a avut vreodată. Şi nu e pentru prima oară că regret că am inventat logodnica din Franţa, care mă aşteaptă. Şi cred că şi ea îşi doreşte asta.

Nu trebuia mult ca să mă enervez, aşa cum Tabitha începea să constate.

— Aşadar, imediat ce i-ai aruncat praful fermecat în ochi, ai fugit şi i-ai spus prietenului tău Alee ce fată minunată comunistă i-ai găsit şi că tot ce trebuia să facă era să îşi găsească o slujbă la aceeaşi bibliotecă ciudată, iar amândoi vor ajunge în pat fără nicio problemă. Aşa au evoluat lucrurile?

— Nici nu se punea întrebarea de a-i spune ceva lui Alee. Luasem legătura cu Liz Gold ca parte a Operaţiunii Windfall. Indiferent ce s-a întâmplat între Alee şi Liz după ce ea a primit slujba la bibliotecă, nu mai avea nicio legătură cu mine, iar eu nu am fost informat.

— Deci, ordinele primite de ţine de la Smiley privind simulata decădere în băutură, depravare şi trădare, care erau ele, mai precis?

— Să rămânem prieteni şi să facem ceea ce era firesc pe măsură ce evoluau lucrurile. Ţinând însă seama că, pe măsură ce operaţiunea progresa, acţiunile mele vor fi mai pasibile de cercetare amănunţită de către opoziţie decât ale lui Alee.

— Prin urmare, instrucţiunile transmise de Control către Leamas ar fi fost între timp acestea, şi să mă

corectezi dacă greşesc: Alee, ştim că îi deteşti pe americani, aşa că du-te acolo şi urăşte-i ceva mai mult. Ştim că bei ca un peşte, aşa că dublează doza. Şi mai ştim că îţi place să te încaieri când eşti băut, aşa că nu te simţi obligat să te abţii şi, dacă tot ai pornit pe panta asta, în general, demonstrează că eşti pe calea pierzaniei. Asta prezintă lucrurile în rezumat?

— Alee urma să caute gâlceavă cu orice preţ printr-o atitudine provocatoare aşa cum socotea de cuviinţă. Asta e tot ce mi-a zis.

— Control ţi-a spus toate acestea?

Unde bate? Cu cine ţine, pentru că acum ajunge la un milimetru de adevăr, după care se îndepărtează ca şi cum asta i-ar frige degetele?

— E tot ce mi-a spus Smiley.

Beau ceva la ora prânzului cu Alee, într-un bar aflat la câteva minute distanţă de mers pe jos faţă de Circ. Control i-a oferit o ultimă şansă de a se comporta normal şi l-a adus la Secţiunea Bancară, de la parter, cu instrucţiuni să ciordească orice chestie pe care pune mâna, deşi Alee nu-mi spune asta şi am convingerea că nu ştie la fel de multe ca mine. Este ora două şi jumătate, noi ne-am întâlnit la ora unu, iar dacă lucrezi la parter, beneficiezi de o oră pentru masa de prânz şi nu ai nevoie de scuze dacă întârzii.

După câteva halbe de bere, a trecut la scotch şi tot ce mănâncă de prânz este o punguţă de chipsuri presărate cu Tabasco. A bombănit cu voce tare despre mulţimea de ciudaţi de la Circ şi s-a plâns de dispariţia tipilor de treabă care au participat la război, spunând că singurul lucru de care sunt preocupaţi cei de la ultimul etaj este să-i pupe mai abitir în fund pe americani.

Iar eu am ascultat şi nu am spus prea multe lucruri, deoarece nu sunt întru totul sigur cât de real este Alee şi cât de mult îşi joacă rolul. Nu sunt sigur că şi-l joacă, ceea ce este exact ceea ce ar trebui să fie. Doar că, în momentul în care ajungem pe trotuar, timp în care zgomotul

traficului devine asurzitor, el mă prinde de braţ. Preţ de o clipă, am impresia că mă va pocni cu pumnul. Dimpotrivă, îşi desface braţul şi mă strânge la piept ca un irlandez beat ce se preface, în vreme ce lacrimile i se rostogolesc pe obrajii nebărbieriţi de câteva zile.

— Te iubesc, Pierrot, mă auzi?

— Şi eu te iubesc, Alee, spun eu îndatoritor.

Şi, înainte de a mă îndepărta:

— Spune-ne. Doar spre informare. Ce dracu' e Windfall?

— O sursă a Operaţiunilor Secrete pe care o folosim. De ce?

— E vorba de ceea ce mi-a spus efeminatul acela de Haydon când era cherchelit zilele trecute. Cei de la Operaţiunile Secrete au o sursă deosebită acolo şi de ce nimeni nu introduce întrunirea în acea operaţiune? Ştii ce i-am spus?

— Ce i-ai spus?

— Dacă aş conduce Operaţiunile Secrete, aşa i-am zis, iar cineva de la întrunire ar veni la mine şi m-ar întreba: „care este marea voastră sursă?”, i-aş da un picior în boaşe.

— Şi ce ţi-a spus Bill?

— Să mă duc dracului. Dar ştii ce i-am mai spus?

— Încă nu.

— Ţine-ţi labele departe de soţia lui George.

E noaptea târziu la Grajduri. Întotdeauna e aşa. Grajdurile sunt o casă care învie noaptea, în valuri imprevizibile. Când ne plictisim de moarte în aşteptare, când apare o agitaţie la uşa principală şi un strigăt „La treabă!”

Jim Prideaux intră aducând ultima tranşă de bijuterii ale coroanei. Sunt aduse prin micropuncte sau în inserţie de cărbune. Jim a ridicat o parte de la o căsuţă tainică din teritoriul inamic, iar alta i-a fost transmisă personal de Windfall în cursul unei întâlniri-fulger pe o alee lăturalnică din Praga. Brusc, urc şi cobor cu telegramele, mă

ghemuiesc la biroul meu alertând beneficiarii de la Whitehall pe telefonul verde, maşinile mecanice de scris ale surorilor Windfall încep să bată ritmat, iar maşina de cifrare a lui Ben vibrează prin scândurile podelei. În următoarele douăsprezece ore vom descifra materialele brute trimise de Mundt, le vom dispersa spre o serie de surse fictive – unele din informaţii vor fi fost obţinute din SIGINT, altele din interceptări telefonice sau microfonice – şi doar rareori pentru a păstra amestecul viabil, datele cele mai importante care provin de la informatorul sigur, plasat într-o funcţie înaltă, aflat sub numele magic de Windfall, vor fi destinate doar beneficiarilor de rang înalt. În seara asta avem o perioadă de calm între două furtuni. De data asta, George se află singur în Camera de Mijloc.

— M-am întâlnit întâmplător cu Alee acum două zile, încep eu.

— Peter, credeam că am convenit că vei permite relaţiilor tale cu prietenul tău Alee să se răcească.

— Există ceva în legătură cu Operaţiunea Windfall ce nu înţeleg şi consider că ar fi cazul să pricep, spun eu, apropiindu-mă de cuvântarea pe care mi-am pregătit-o.

— Ar fi cazul? în baza cărei autorizări? Doamne Dumnezeule, Peter.

— E doar o simplă întrebare, George.

— Nu ştiam că ne ocupăm de simple întrebări.

— Care sunt atribuţiile lui Alee? Atâta tot.

— Să facă ceea ce face, după cum bine ştii. Să devină unul dintre rataţii furioşi ai vieţii. Un om respins de Serviciu. Să pară plin de resentimente, răzbunător, uşor de sedus şi lesne de cumpărat.

— Dar cu ce intenţie, George? în ce scop?

Neliniştea l-a trădat oarecum. A dat să-mi răspundă, a inspirat adânc şi a reînceput.

— Amicul tău Alee Leamas are ordin să îşi etaleze defectele de caracter bine cunoscute în toată splendoarea lor. Pentru a ne asigura că ele vor atrage privirile descoperitorilor de talente din tabăra adversă – cu puţin

ajutor din partea trădătorului sau trădătorilor care se află printre noi – pentru a-şi plasa pe piaţă fondul considerabil de informaţii pe care îl deţine, astfel încât noi să putem adăuga o serie de elemente înşelătoare.

— Aşadar, e vorba de o operaţiune standard de dezinformare realizată de un agent dublu.

— Cu înfrumuseţări, da. O operaţiune standard.

— Numai că el pare să creadă că are misiunea de a-l ucide pe Mundt.

— Păi, cam are dreptate, nu? îmi răspunde el fără nicio şovăială sau modificare a tonului vocii.

Se uita furios la mine prin lentilele rotunde ale ochelarilor. Mă aşteptasem ca în acele momente să ne aşezăm, dar noi rămăseserăm în picioare, iar eu sunt cu mult mai înalt decât George. Însă ceea ce m-a şocat a fost ariditatea vocii lui, ceea ce mi-a adus aminte de întâlnirea dintre noi în casa poliţienească la doar câteva ore după ce încheiase pactul diavolului cu Mundt.

— Alee Leamas e profesionist ca şi tine, Peter, la fel ca mine. În cazul în care Control nu l-a invitat să citească amănuntele scrise mic privind misiunea pe care o are, cu atât mai bine pentru Alee şi pentru noi. Nu poate face niciun pas greşit şi nu poate trăda. Dacă misiunea lui reuşeşte în vreun mod în care nu l-a anticipat, nu se va simţi înşelat. Se va simţi ca şi cum ar fi realizat ceea ce i s-a cerut.

— Dar Mundt e omul nostru, George! E informatorul nostru – e Windfall!

— Mulţumesc. Hans-Dieter Mundt e agent al acestui Serviciu. Şi, ca atare, trebuie protejat cu orice preţ de cei care, pe bună dreptate, îl suspectează că este ceea ce este, visează doar să îl pună la zid şi să îi preia funcţia.

— Şi care e treaba cu Liz?

— Elizabeth Gold? – ca şi cum i-a uitat numele, ori l-am pronunţat eu anapoda. Elizabeth Gold va fi invitată să facă exact ce îi este în fire: să rostească adevărul şi doar adevărul. Acum ai toate informaţiile pe care le doreai?

— Nu.
— Te invidiez.
12
Este o nouă dimineaţă, însă una cenuşie, iar o ploaie slabă cade peste Dolphin Square în timp ce mă sui în autobuz. Din întâmplare, ajunge devreme la Grajduri, dar Tabitha mă aşteaptă deja, foarte încântată de sine că a căpătat un teanc de rapoarte de supraveghere întocmite de Brigada Specială, despre care ea susţine că i-au fost lăsate în pragul uşii. Nu ştie dacă sunt autentice, desigur, sau dacă le-ar putea folosi la proces, însă eu nu trebuie cu niciun preţ să mă scap faţă de cineva că ea le-a căpătat. Ceea ce îmi sugerează este că are un prieten în Brigada Specială, iar rapoartele sunt întocmai ceea ce susţin că sunt.
— Aşadar, să pornim cu prima zi a acţiunii, asta. Nu există niciun indiciu cine a cerut Brigăzii Speciale să-şi asmuţă câinii împotriva lui Alee. Doar la solicitarea Cufărului – din câte înţeleg, Cufărul fiind cuvântul folosit de poliţie pentru a denumi Circul pe vremea aceea. Corect?
— Da.
— Ai habar care dintre cei din Cufăr ar fi putut lansa cererea către Brigada Specială?
— Probabil că întrunirea.
— Cine anume din întrunire?
— Putea fi oricare dintre ei. Blând, Alleline sau Esterhase. Chiar Haydon. Cel mai probabil a delegat asta către vreunul dintre slugoii lui, astfel încât să nu pară deloc implicat.
— Iar Brigada Specială să întreprindă supravegherea şi nu amicii tăi din Serviciul de Securitate? Asta e o procedură normală?
— Bineînţeles.
— Pentru că?
— Pentru că cele două servicii nu se plăceau unul pe celălalt.

— Şi minunata noastră poliţie?

— Nu agrea defel Serviciul de Securitate pentru că se amesteca de multe ori în treburile lor şi nici Circul, deoarece noi eram consideraţi o adunătură de poponari îngâmfaţi, a căror misiune în viaţă era să încălcăm legea.

A rămas puţin pe gânduri auzind asta, apoi s-a gândit la mine, examinându-mă cu ochii ei albaştri şi trişti.

— Câteodată eşti foarte sigur de unele lucruri. Oricine ar putea crede că ai cunoscut mai multe decât declari. Va trebui să fim atenţi asupra acestui aspect. Noi suntem pe urmele unei persoane la început de carieră care a fost prinsă în vâltoarea unor evenimente istorice. Nu e vorba de cineva care are de ascuns un mare secret.

Comandantul Brigăzii Speciale către Cufăr. Strict Secret şi Protejat. Subiect: OPERAŢIUNEA GALAXY.

Înainte de a-şi ocupa poziţiile, ofiţerii mei au făcut investigaţii discrete de fond privind activităţile cunoscute ale perechii care reprezenta subiectul nostru, privind modul lor de angajare, stil de viaţă şi coabitare.

Ambele părţi sunt în prezent angajate cu program complet la Biblioteca Baywater pentru Cercetări Psihiatrice, un institut finanţat cu fonduri private de domnişoara Cleanora Craii, necăsătorită, în vârstă de cincizeci şi opt de ani, excentrică prin comportament şi înfăţişare, până în prezent necunoscută poliţiei. Fără să îşi dea seama că se confesa unuia dintre ofiţerii mei, domnişoara Craii a oferit din proprie iniţiativă informaţii de bază privind respectiva pereche.

VENUS, despre care vorbeşte cu „scumpa mea Lizzie”, este angajată ca asistentă de bibliotecară de şase luni şi, după părerea domnişoarei Craii, este fără pată, fiind punctuală, respectuoasă, inteligentă, cu obiceiuri cărora nu li se poate reproşa nimic, o stagiară conştiincioasă care învaţă rapid şi cu un scris de mână frumos. Aceasta „vorbeşte elegant, având în vedere clasa din care provine”. Domnişoara Craii nu are nicio obiecţie faţă de vederile ei comuniste, despre care nu face niciun

secret, „cu condiţia să nu le propage în biblioteca mea”.

MARŞ, pe care ea îl numeşte” dezgustătorul domn L”, a fost angajat ca bibliotecar-şef adjunct după renovarea bibliotecii şi, după părerea ei, activitatea lui nu este „deloc satisfăcătoare”. A depus de două ori plângere la Comisia de Muncă Baywater privind comportamentul lui, dar fără niciun rezultat. Ea îl prezintă ca fiind neglijent, nepoliticos, depăşeşte ora de pauză şi deseori „miroase a băuturi alcoolice”. Domnişoara Craii ia în nume de rău obiceiul lui de a adopta un puternic accent irlandez când i se aduc reproşuri şi l-ar fi concediat chiar după o săptămână dacă scumpa ei Lizzie (Venus) nu ar fi intervenit în favoarea lui, pentru că există o atracţie reciprocă „nesănătoasă” între cei doi, în ciuda diferenţei de vârstă şi de înfăţişare, lucru care, în opinia domnişoarei Craii, s-ar putea să fi dat naştere unei intimităţi depline. De ce, după doar două săptămâni de când s-au cunoscut, amândoi sosesc în acelaşi timp dimineaţa, plus că, într-o anumită ocazie, ea i-a observat ţinându-se de mână şi nu doar pentru că îşi transmiteau cărţi unul celuilalt.

Când a fost întrebat în treacăt de ofiţerul meu ce alte slujbe a mai avut MARŞ înainte, ea a răspuns că, potrivit Comisiei de Muncă, el fusese „un fel de de funcţionar mărunt la o casă de ajutor reciproc”, după care a adăugat că nici nu se mira de ce băncile ajunseseră ceea ce erau în prezent.

Raport de filaj

Ofiţerii mei au ales drept primă zi de supraveghere a doua joi a lunii, aceasta fiind ziua în care Filiala din Goldhawk Road a

Partidului Comunist Britanic organizează Ziua Deschisă pentru toate nuanţele de păreri de stânga în salonul Oddfellows Hall, din strada Goldhawk, deoarece, după ce s-a stabilit în Bayswater, Venus a trecut de la filiala din strada Cable la cea din Goldhawk. Între participanţi se numără membri ai Partidului Socialist Muncitoresc, organizaţiei „Militant”, grupului pentru

Campania de Dezarmare Nucleară, plus doi ofiţeri acoperiţi din propria mea Forţă – un bărbat şi o femeie – asigurând astfel acoperirea pentru toalete.

După ce au plecat de la bibliotecă la ora 17.30, cele două ţinte s-au oprit la barul Queens Arms din Bayswater Street, unde Marş a băut un pahar mare de whisky, iar Venus, un Babycham[52] şi au sosit, aşa cum se anticipase, la Oldfellows Hall la ora 19.12. Tema serii a fost „Pacea, cu ce preţ?" şi în sala care are 508 locuri au existat în această ocazie în jur de 130 de persoane de diferite rase şi poziţii sociale. Marş şi Venus s-au aşezat alături în fundul sălii, aproape de ieşire, iar Venus, o figură apreciată de camarazi, a fost primită cu zâmbete şi saluturi.

După o scurtă cuvântare introductivă, ţinută de R. Palmer Dutt, activist şi jurnalist comunist, care a părăsit sala imediat după aceea, au luat cuvântul vorbitori mai puţin importanţi, ultimul dintre aceştia fiind Bert Arthur Lownes, proprietarul firmei Lownes the Peoples Grocer din strada Bayswater, troţkist declarat şi bine cunoscut poliţiei pentru incitare la violenţă, încăierări şi alte fapte organizate să producă tulburarea liniştii în locuri publice.

Până în momentul în care Lownes a preluat microfonul, Marş a fost morocănos şi plictisit, căscând şi moţăind şi s-a tratat ocazional cu o băutură pe care o avea într-un recipient cu conţinut necunoscut. Cu toate acestea, tonul vehement şi intimidant al lui Lownes l-a trezit din moţăială, pentru a-l cita pe ofiţerul meu, făcându-l să ridice un braţ pe neaşteptate, ca să atragă atenţia preşedintelui care conducea adunarea, totodată trezorier al Filialei din strada Goldhawk. Acesta l-a invitat pe Marş să îşi declare numele, apoi să pună întrebări vorbitorului în conformitate cu regulile Ziua Deschisă. Evidenţele înregistrate de ofiţerii mei, luate în timpul şi după întrunire, sunt clare şi sună astfel:

Marş (Accent irlandez. Îşi declară numele.):

---

52 Perry, băutură alcoolică semănând cu şampania, produsă din pere. (n.tr.)

Bibliotecar. Am o întrebare, tovarăşe. Ne spui că ar trebui să renunţăm la înarmare până în dinţi împotriva ameninţării sovietice, deoarece sovieticii nu ameninţă pe nimeni. Am dreptate? Să ieşim din cursa înarmării imediat şi să cheltuim banii pe bere?

(Râsete.)

Lownes: Tovarăşe, asta este o simplificare exagerată, dacă nu greşesc. Dar, în fine. Dacă vrem să ne exprimăm astfel. Da.

Marş: Pe de altă parte, după părerea ta, adevăratul duşman împotriva căruia ar trebui să ne facem griji este America. Imperialismul american. Capitalismul american. Agresiunea americană. Ori fac şi acum o simplificare exagerată?

Lownes: Care este întrebarea, tovarăşe?

Marş: Ei bine, tovarăşe, întrebarea este: nu ar trebui să ne înarmăm până în dinţi împotriva ameninţării americane dacă ei sunt băieţii de care trebuie să ne temem?

Răspunsul lui Lownes a fost acoperit de râsete, strigăte de furie şi aplauze izolate. Marş şi Venus au ieşit pe uşa din spate. Ajunşi pe trotuar, la început au lăsat impresia că au o altercaţie animată. Cu toate acestea, diferendul nu a durat mult, după care au păşit la braţ până la staţia de autobuz, oprindu-se doar pentru a se îmbrăţişa.

Anexă

Comparându-şi notele, doi dintre ofiţerii mei au remarcat separat prezenţa aceluiaşi bărbat bine îmbrăcat în vârstă de treizeci de ani, de înălţime medie, cu păr ondulat şi trăsături efeminate care, plecând de la întrunire imediat în urma perechii, a urmărit-o până la staţia de autobuz şi a urcat în acelaşi autobuz, după care s-a aşezat la parter, în vreme ce perechea a preferat etajul, ceea ce i-a permis lui Marş să fumeze. Când perechea a coborât, individul a coborât şi, după ce a urmărit-o până la blocul de apartamente şi a aşteptat până a văzut o lumină aprinzându-se la etajul trei, apoi s-a dus la o cabină

telefonică. Ofiţerii mei nu primiseră ordin să urmărească ţinte auxiliare, astfel că nu au făcut nicio încercare de a identifica sau de a urmări acel individ pentru a-i afla adresa.

— Deci marele plan funcţiona. Fiarele pădurii începeau să adulmece capra priponită de tine. Reprezentată de bărbatul de treizeci de ani, bine îmbrăcat, cu aspect efeminat. Da?

— N-a fost capra mea. Ci a lui Control.

— Nu a lui Smiley?

— Când s-a pus problema infiltrării lui Alee în opoziţie, Smiley a fost vioara a doua.

— Aşa a dorit el?

— E de presupus.

Descopăr o nouă Tabitha. Ori pe cea adevărată, care îşi arată ghearele.

— Ai mai văzut raportul ăsta?

— Am auzit de el. În esenţă.

— Aici, în casă? împreună cu colegii autorizaţi să cunoască Operaţiunea Windfall?

— Da.

— Aşadar, v-aţi distrat de minune. Ura, au înghiţit nada.

— Cam aşa ceva.

— Nu pari prea convins. Tu, personal, nu te simţeai îngreţoşat de operaţiune? Dorindu-ţi să scapi de ea, dar fără a găsi modalitatea?

— Eram pe drumul cel bun. Operaţiunea decurgea conform planului. De ce să mă simt îngreţoşat?

A lăsat impresia că pune la îndoială afirmaţia mea, apoi s-a răzgândit.

— Îmi place chestia asta, a spus ea, împingând spre mine un alt raport.

Comandantul Brigăzii Speciale către Cufăr. Strict Secret şi Protejat.

Subiect: OPERAŢIUNEA GALAXY. RAPORT Nr. 6.

Atac neprovocat asupra lui Bert Arthur LOWNES,

proprietar al LOWNES THE PEOPLE'S GROCER, o afacere desfăşurată în sistem cooperatist din strada Bayswater; la data de 21 aprilie 1962, orele 17.45.

Următoarele informaţii au fost obţinute neoficial de la martorii care nu au fost convocaţi la proces, având în vedere caracterul incontestabil al cazului.

În cursul săptămânii care a precedat incidentul, rezultă că Marş îşi făcuse un obicei din a merge în stare de ebrietate la magazinul universal al lui Lownes la diferite ore din zi, sub pretextul de a face cumpărături, făcând plata din contul de economii personale al lui Venus, la care avea acces, dar în realitate pentru a se angaja în confruntări verbale cu Lownes, în cadrul cărora i se adresa cu voce ridicată şi provocatoare, vorbind cu un puternic accent irlandez. În ziua în chestiune, ofiţerul meu l-a observat pe Marş umplând un coş cu o mare cantitate de alimente, inclusiv whisky, având valoarea de aproximativ 45 de lire. Fiind întrebat dacă voia să achite cumpărăturile în numerar, sau din contul lui Venus, Marş a răspuns, citez: „Credit, nătărăule, da ce dracu' îţi închipuiai?" plus alte vorbe prin care a afirmat că fiind un membru deplin al maselor care suferă de foame, avea dreptul la partea lui cuvenită din bogăţiile lumii. Ignorând avertismentul lui Lownes că, din păcate, suma respectivă excede contul lui Venus, şi nu mai putea acorda credit, Marş a înaintat spre ieşirea principală, ducând coşul plin cu mărfuri neplătite în faţă. Moment în care numitul Lownes a ieşit din spatele tejghelei şi, folosind un limbaj hotărât, i-a cerut lui Marş să lase coşul imediat şi să părăsească magazinul, în loc să procedeze cum i s-a cerut, fără să scoată vreo vorbă, Marş i-a tras lui Lownes o serie de pumni în stomac şi în zona vintrelor, culminând cu o lovitură de cot drept în faţă.

În timp ce clienţii strigau, iar doamna Lownes a telefonat la poliţie, Marş nu a făcut nicio încercare să fugă, nu a dovedit că ar avea remuşcări, ci a continuat să strige insulte la adresa nefericitei lui victime.

După cum a remarcat unul dintre ofiţerii mei mai

tineri, i-a fost foarte recunoscător Domnului că nu a fost prezent la acea scenă, deoarece s-ar fi simţit obligat să renunţe la acoperire şi să intervină. În plus, s-a îndoit sincer că ar fi avut capacitatea să îl înfrunte singur pe atacator.

În situaţia respectivă, poliţiştii în uniformă au sosit curând, iar atacatorul nu s-a opus arestării.

— Aşadar, întrebarea mea este: ai ştiut dinainte că Alee avea să îl bată măr pe sărmanul domn Lownes?

— În principiu.

— Ce să înţeleg din asta?

— Ei au vrut să creeze un moment în care Alee trebuia să aleagă un drum fără întoarcere. La ieşirea din închisoare, va rămâne fără nicio leţcaie şi nu va mai avea nicio cale să se mai întoarcă la cele dinainte.

— Ei fiind Control şi Smiley?

— Da.

— Dar nu tu. N-a fost ideea ta sclipitoare, clocită de tine şi regizată de şefii şi mai-marii tăi?

— Nu.

— Ce mă îngrijorează este că tu personal l-ai fi putut aranja astfel pe Alee, înţelegi? Ori cealaltă parte va sugera că da. L-ai împins pe bietul tău prieten să se scufunde şi mai mult în mocirla depravării. Dar n-ai făcut-o tu. Ceea îmi dă o senzaţie de uşurare. Acelaşi lucru e valabil şi în cazul banilor pe care Alee i-a şterpelit de la Departamentul Bancar al Circului. Cu alte cuvinte, ceilalţi şase oameni i-au spus să procedeze aşa, nu tu?

— Control, presupun.

— Bine. Deci Alee se dădea în spectacol pentru superiorii lui, tu îi erai amic, nu geniul lui rău. Şi presupun că Alee era conştient de asta. Da?

— Presupun că da. Da.

— Şi Alee a ştiut că aveai dreptul să participi la Operaţiunea Windfall?

— Bineînţeles că nu! De unde să ştie? Nu a avut habar de Windfall!

— Da, bine, mă temeam că o să devii indignat. Dacă nu te superi, plec să-mi fac tema, iar între timp, citeşte oroarea asta. Traducerea în engleză e oribilă. Dar mi s-a spus că şi textul original e la fel. Asta te face să duci dorul modului magic în care Divizia Specială foloseşte cuvintele.

EXTRASE DIN DOSARE STASI PÂNĂ ÎN PREZENT NEDATE PUBLICITĂŢII MARCATE A NU FI PUBLICATE PÂNĂ ÎN ANUL 2050, EXTRASE ŞI TRADUSE DE ZARA N. POTTER ŞI ASOCIAŢII, INTERPREŢI ŞI TRADUCĂTORI AUTORIZAŢI DE TRIBUNAL.

Împuterniciţi de domnii segrove, love şi barnabas.

AVOCAŢI, LONDRA W.C.[53]

În timp ce uşa s-a închis în urma ei, m-a cuprins o furie iraţională. Unde se dusese, lua-o-ar naiba? De ce mă lăsa aşa? Ca să relateze pe nerăsuflate ce am discutat amicilor ei din bastion? Ăsta e jocul pe care îl face Tabitha? I se pune în braţe un teanc de rapoarte ale Brigăzii Speciale şi i se spune: încearcă şi astea cu el, să vedem dacă îi place? Aşa funcţionează lucrurile? Dar nu aşa au funcţionat. Ştiam asta. Tabitha era îngerul păzitor al oricărui acuzat. Şi ochii ei trişti şi blânzi vedeau mult mai departe decât ai lui Bunny sau ai Laurei. Ştiam şi asta.

Alee stă rezemat de fereastra murdară şi priveşte afară. Eu sunt aşezat pe singurul fotoliu din cameră. Ne aflăm în dormitorul de la etajul unui hotel comercial din Paddington care închiriază camerele cu ora. În dimineaţa asta, el m-a sunat pe un telefon neînscris în cartea de telefon de la Marylebone, rezervat pentru informatori: „Ne vedem la Duchess, ora şase”. Asta înseamnă Duchess of Albany, pe strada Praed, unul dintre vechile lui locuri de întâlnire. E mahmur, cu ochii înroşiţi şi nesiguri. Paharul din mână îi tremură. Propoziţii scurte, reticente, rostite între pauze.

— Avem fata asta, spune el. O comunistă înflăcărată. Nu-i pot aduce vreo vină. Mai ales având în vedere de unde

53 Western Central (engl.), se referă la adresa firmei de avocatură, (n.red.)

vine. În orice caz, cine mai învinuieşte pe cineva pentru ceva?

Aşteaptă. Nu pune întrebări. Până la urmă, va spune ce doreşte.

— I-am spus lui Control. N-o amesteca. N-am încredere în ticălosul acela bătrân. Nu se ştie niciodată de ce e-n stare. Mă-ntreb ce face şi el acum. O îndelungă contemplare a străzii de sub noi. O tăcere înţelegătoare din partea mea. În orice caz, ce dracu' ascunde George? – şi se răsuceşte spre mine cu un aer acuzator. Aseară m-am întâlnit cu Control în strada Bywater. George n-a apărut acolo.

— Acum, George are mult de lucru la Berlin, am spus eu, nu tocmai adevărul, după care am aşteptat.

Alee a ales să mimeze răgetul dominator al lui Control:

— *Alee, vreau să îl elimini pe Mundt. Fă ca lumea asta să devină un loc mai bun. Eşti pregătit pentru asta, bătrâne*? Sigur că sunt pregătit. Ticălosul l-a ucis pe Riemeck, nu-i aşa? Mi-a distrus reţeaua. A încercat să-l lichideze şi pe George, acum un an sau doi. Nu putem tolera asta, aşa e, Pierrot?

— Nu, nu putem, l-am aprobat din inimă.

Să fi surprins vreo notă falsă în vocea mea? Ia o gură de scotch şi continuă să se uite fix la mine.

— Pierrot, nu cumva ai cunoscut-o din întâmplare?

— Pe cine?

— Pe fata mea. Ştii al dracului de bine la cine mă refer.

— Cum naiba s-o fi cunoscut, Alee? Ce tot bâigui acolo? Doamne mare, omule.

În cele din urmă, îşi întoarce privirea de la mine.

— E vorba că a cunoscut pe cineva, un bărbat. După descriere, arăta ca tine. Asta-i tot.

Clatin din cap descumpănit, ridic din umeri şi zâmbesc. Alee revine la contemplaţia lui, uitându-se la trecători de pe trotuar, care se furişează prin ploaie.

SUBIECT: FALSE ACUZAŢII ADUSE TOVARĂŞULUI HANS-DIETER MUNDT DE AGENŢI BRITANICI FASCIŞTI. EXONERARE COMPLETĂ ŞI DEFINITIVĂ A LUI H-D MUNDT DE CĂTRE TRIBUNALUL POPORULUI. LICHIDAREA SPIONILOR IMPERIALIŞTI ÎN TIMP CE ÎNCEARCĂ SĂ EVADEZE. PREZENTAT PREZIDIULUI SED[54].

28 OCTOMBRIE 1962.

În cazul în care Cameră Stelelor[55] care a judecat procesul lui Hans-Dieter Mundt a fost un simulacru, prezentarea oficială a lui a arătat şi mai rău. Prologul putea fi scris chiar de Mundt. Probabil că aşa a şi fost.

Odiosul şi coruptul agitator contrarevoluţionar Leamas era un degenerat recunoscut, un oportunist burghez veşnic beat, un mincinos, un afemeiat, un huligan obsedat de bani şi de ura contra progresului.

Devotaţii ofiţeri operativi ai Stasi care obţinuseră depoziţia falsă a acestui Iuda făcuseră totul de bună credinţă şi nu puteau fi acuzaţi pentru că introduseseră o otravă în inima celor dăruiţi combaterii forţelor imperialismului fascist.

Procesul a reprezentat un triumf al justiţiei socialiste şi un apel la vigilenţă sporită împotriva intrigilor spionilor şi provocatorilor capitalişti.

Femeia care îşi spunea Elizabeth Gold era o ignorantă din punct de vedere politic, având simpatii proisraeliene, îndoctrinată de Serviciul Secret britanic, îndobitocită de iubitul ei în vârstă şi ademenită cu ochii deschişi de reţeaua de intrigi occidentale.

Chiar şi după ce impostorul Leamas şi-a mărturisit

---

54 Partidul Unităţii Socialiste din Germania, în Republica Democrată Germană, înfiinţat în 1949 şi desfiinţat în 1989. (n.tr.)

55 Instanţă engleză de jurisdicţie civilă şi penală care a fost înfiinţată la sfârşitul secolului al XV-lea, încercând mai ales acele cazuri care afectează interesele Coroanei. A fost remarcată pentru judecăţile sale arbitrare şi opresive şi a fost desfiinţată în 1641. Aici este folosită de autor cu sensul de instanţă abuzivă care condamnă conform ordinelor partidului comunist german, (n.red.)

faptele, femeia numită Gold îl ajutase în mod trădător să evadeze şi plătise preţul suprem pentru duplicitatea ei.

Şi un cuvânt de încheiere pentru a felicita gardianul neînfricat al socialismului democratic, care nu a ezitat să o doboare prin împuşcare în timp ce încerca să evadeze.

— Aşadar, Peter, o reluare rapidă a procesului cu adevărat groaznic şi rapid, într-un limbaj cât mai simplu. Suntem pregătiţi pentru asta?

— Cum spui.

Însă vocea ei a fost sprintenă, chiar hotărâtă şi s-a aşezat brusc exact în faţa mea, de cealaltă parte a mesei, ca un comisar al poporului.

— Alee soseşte în Camera Stelelor în acelaşi timp cu martorul principal al lui Fiedler, care avea planuri bine ticluite pentru a-l acuza pe Mundt. Da? Fiedler le povesteşte judecătorilor totul despre falsul circuit al banilor care duce direct spre Mundt. Adevărat? El povesteşte cu amănunte despre perioada în care, potrivit declaraţiei lui Fiedler, ca pseudodiplomat în Anglia, Mundt a fost recrutat şi îndrumat de forţele imperialismului reacţionar, adică de Circ. Apoi avem o listă a tuturor secretelor de stat pe care se presupune că Mundt le-a vândut stăpânilor lui occidentali pentru cei „treizeci de arginţi” şi totul creează o adevărată furtună în rândul judecătorilor acelui tribunal. Până în ce moment?

Zâmbetul amical a dispărut de mult.

— Până la Liz, presupun, răspund eu îmbufnat.

— Adevărat, până la Liz. Apare Liz şi ea întăreşte prin spusele ei ceea ce iubitul ei Alee tocmai le declarase judecătorilor. Ai ştiut că ea va face asta?

— Bineînţeles că nu! De unde dracu’ să ştiu?

— Chiar aşa, cum? Şi n-ai observat, din întâmplare, ce anume a doborât-o pe Liz, dar şi pe Alee al ei? A fost momentul în care ea a adus vorba de numele lui George Smiley. Recunoştea cu o sinceritate absolută faţă de Camera Stelelor că un anume George Smiley, însoţit de un bărbat mai tânăr, o vizitase la scurt timp după misterioasa

dispariţie a lui Alee şi i-a spus că Alee făcea o treabă minunată – implicit pentru ţara lui – şi că totul avea să fie cât se poate de bine. George al tău i-a lăsat cartea de vizită ca să se asigure că ea nu va uita. Smiley fiind oricum un nume uşor de ţinut minte şi nicidecum necunoscut celor de la Stasi. Un gest atât de prostesc din partea unui vulpoi bătrân ca George, nu crezi?

Am spus ceva în sensul că până şi George putea face greşeli uneori.

— Şi nu cumva bărbatul mai tânăr care se ţinea scai de el erai chiar tu?

— N-am fost eu! Cum puteam fi eu? A fost Marcel, sau ai uitat?

— Deci el a fost?

— Jim, probabil. Prideaux. Făcuse trecerea.

— Trecerea?

— De la întrunire la Operaţiuni Speciale.

— Şi avea aprobare de acces la Operaţiunea Windfall?

— Aşa cred.

— Doar crezi?

— Avea.

— Atunci spune-mi altceva, dacă ai voie. Când Alee Leamas a fost trimis în misiune ca să-l distrugă pe Mundt cu orice preţ, cine credea el că era sursa anonimă care furniza Circului toate materialele acelea grozave din Operaţiunea Windfall?

— N-am idee. N-am discutat asta cu el. Control, probabil. Habar n-am.

— Dă-mi voie să mă exprim altfel, dacă e mai simplu. Ar fi bine să spunem că, prin deducţie, printr-un proces de eliminare, după anumite aluzii făcute, la data la care a pornit în călătoria fatală, Alee Leamas îşi vârâse în capul acela buimac al lui că Joseph Fiedler era sursa vitală pe care o proteja, motiv pentru care odiosul Hans-Dieter Mundt trebuia eliminat?

Mi-am auzit propria voce ridicându-se şi nu m-am

putut înfrâna:

— Cum dracu' puteam să ştiu eu ce gândea sau nu gândea Alee? El era om de teren. Dacă eşti operativ de teren, nu gândeşti creativ. Războiul Rece era în toi. Ai o treabă de făcut. Şi mergi mai departe!

Vorbeam despre Alee? Ori despre mine?

— Atunci ajută-mă să descâlcesc şarada asta complicată, dacă nu te superi. Tu, P. Guillam, aveai acces la Windfall. Da? Unul dintre cei foarte, foarte puţini. Pot continua? Alee sigur nu avea aprobare de acces. Ştia că exista o super-sursă est-germană, ori mai multe surse, sub numele generic de Windfall. Ştia că Operaţiunile Secrete dirijau sursa sau sursele astea. Însă nu ştia nimic despre locul în care stăm noi acum, sau ce se punea de fapt la cale. Adevărat?

— Presupun că da.

— Şi era esenţial ca el să nu aibă aprobare, care a fost refrenul cântat de ţine de la început.

— Şi? – spun eu cu glas obosit de moarte.

— Ei bine, dacă tu erai acreditat să ai acces la Windfall, iar Alee nu, tu ce oare ştiai, iar Alee nu avea voie să ştie? Ori ne prevalăm de dreptul la tăcere? Nu-ţi recomand asta. Mai ales că acel grup parlamentar abia aşteaptă să te facă fărâme. Ori când o să apari în faţa juraţilor.

Prin asta a trecut Alee, gândesc eu: să apere un caz fără speranţă şi să îl vadă fărâmiţându-se în mâinile lui, cu diferenţa că nimeni nu moare decât de bătrâneţe. Mă agăţ cu disperare de o mare minciună imposibil de susţinut pe care mi-am promis că nu o voi trăda, iar ea se scufundă sub greutatea mea. Dar Tabitha e nemiloasă:

— Aşadar, sentimentele noastre. Putem vorbi despre ele? Sunt cu mult mai lămuritoare decât faptele, aşa am crezut mereu. Ce ai simţit tu, tu însuţi, când ai auzit că sărmana Liz a luat poziţie şi a distrus toată munca minunată făcută de Alee? Când l-a distrus şi pe bietul Fiedler, dacă tot începuse?

— Nu am auzit.

— Poftim?

— Nimeni nu a pus mâna pe telefon ca să spună: „Ai auzit ultimele ştiri despre proces?” Primul lucru pe care l-am aflat a fost o ştire de presă. Trădător demascat. Acela era Fiedler, care a păţit-o. Ofiţer de securitate de rang înalt, total exonerat. Acela era Mundt în siguranţă. Apoi am aflat de evadarea dramatică a deţinuţilor şi de declanşarea unei vânători generale pentru prinderea lor. Şi după aceea am auzit…

— De împuşcarea lor la Zid, presupun, da?

— George a fost acolo. El a văzut. Nu eu.

— Şi care au fost sentimentele tale? Când stăteai aici, chiar în camera asta, ori erai în picioare, păşeai, sau orice făceai, iar ştirile îngrozitoare soseau fragmentate? Acum auzi una, apoi alta? Apoi, alta şi alta?

— Ce crezi că am făcut? Că am băut şampanie? Fac o pauză, cât îmi adun gândurile. Doamne Dumnezeule, sărmana fată, asta am gândit. Prinsă într-o asemenea încurcătură. Dintr-o familie de refugiaţi. Îndrăgostită până peste urechi de Alee. Care nu a vrut să facă rău nimănui. Ce lucru îngrozitor a trebuit să facă.

— A trebuit? Vrei să sugerezi că a vrut să apară în faţa judecătorilor? A vrut să salveze nazistul şi să ucidă evreul? Nu mi se pare nicidecum normal pentru Liz. Cine i-a spus să facă aşa ceva?

— Nimeni nu i-a spus!

— Sărmana fată nici măcar n-a ştiut de ce era judecată. Fusese invitată la o petrecere a tovarăşilor din însorita RDG şi, brusc, depune mărturie împotriva iubitului ei într-o parodie de proces. Cum te-ai simţit când ai auzit asta? Tu personal. Iar apoi să auzi că au fost seceraţi amândoi la Zid. împuşcaţi când încercau să fugă, chipurile. Trebuie să fi suferit. Profund, nu?

— Bineînţeles.

— Pentru voi toţi?

— Pentru toţi.

— Şi Control a suferit?

— Îmi pare rău, dar nu sunt expert în privinţa sentimentelor lui Control.

Acel zâmbet trist al ei. A revenit.

— Şi unchiul tău George?

— Ce e cu el?

— Cum a reacţionat?

— Nu ştiu.

— De ce? – pe un ton tăios.

— A dispărut. A plecat singur în Cornwall.

— De ce?

— Ca să cutreiere, presupun. Acolo se duce.

— Câtă vreme?

— Câteva zile. Probabil o săptămână.

— Şi după aceea s-a întors. Era schimbat?

— George nu se schimbă. Îşi recapătă sângele rece.

— Şi aşa s-a întâmplat atunci?

— Nu a vorbit despre asta.

A rămas puţin pe gânduri, părând că nu este dispusă să abandoneze subiectul.

— Şi nicio fărâmă de triumf din partea cuiva? a revenit ea după ce s-a mai gândit. Pe celălalt front? Frontul operativ – nu a existat deloc senzaţia în fine, asta a fost o pierdere colaterală, e tragic şi îngrozitor, dar misiunea a fost îndeplinită. Nimic de genul ăsta, din câte ţi-ai dat seama atunci?

Nimic nu s-a schimbat. Nici vocea blândă, nici zâmbetul dulceag. Atitudinea ei e chiar mai amabilă decât înainte.

— Uite ce te întreb: când ai înţeles, în sinea ta, că disculparea triumfătoare nu a fost eşecul, aşa cum a fost făcut să pară, ci o acţiune informativă de anvergură deghizată? Şi că Liz Gold a fost catalizatorul necesar care a făcut să se întâmple totul? E vorba de apărarea ta, înţelegi? Intenţia ta, previziunile tale, complicitatea ta. Puteai rămâne sau pica alături de unul dintre ei.

O tăcere de moarte. Întreruptă de Tabitha, cu glas

întrebător, destins.

— Ştii ce-am visat azi-noapte?

— De ce naiba ar trebui să ştiu?

— Făceam verificarea prealabilă, înotând prin nesfârşita ciornă de raport pe care te-a pus George să o întocmeşti şi care nu trebuia pusă în circulaţie. Şi am ajuns să-mi pun întrebări în legătură cu acel ornitolog elveţian care s-a dovedit a fi un agent secret al braţului înarmat intern al Circului. Iar apoi m-am întrebat de ce nu a vrut Smiley ca raportul tău să fie pus în circulaţie. De aceea am mai făcut verificări şi mi-am vârât nasul pe unde mi s-a îngăduit şi, oricât m-am străduit, nu am putut găsi nimic despre cineva care să fi pus la încercare capacitatea de apărare a Taberei 4 în acea perioadă.

Şi absolut nimic despre vreun agent acoperit exagerat de zelos care a luat la pumni gărzile de securitate ale Taberei 4. Aşa că nu a fost nevoie chiar de o revelaţie ca să încropesc restul. Nu exista certificat de deces pentru Tulip. Ei, ştim că biata fată nu sosise oficial în Anglia, dar nu multor doctori le place să-şi lege numele de un certificat de deces fals, nici măcar doctorilor Circului.

Am privit încruntat în depărtare şi am încercat să mă prefac că o socoteam furioasă.

— Şi atunci eu interpretez lucrurile aşa: Mundt a fost trimis să o lichideze pe Tulip. A ucis-o, dar bunul Dumnezeu n-a fost de partea lui şi a fost prins. George l-a luat tare. Spionezi pentru noi, altfel... Şi acceptă. Iar bogăţia de informaţii minunate este brusc periclitată. Se creează impresia că Fiedler îl demască. Apare Control cu planul lui revoltător. Probabil că George nu l-a agreat, dar, ca întotdeauna în cazul lui George, datoria îl obligă. Nimeni nu a bănuit că Liz şi Alee vor fi împuşcaţi. Asta trebuie să fi fost măreaţa idee a lui Mundt: împuşti mesagerii şi dormi mai bine noaptea. Nici măcar Control nu ar fi văzut ideea asta la orizont. Şi George al tău s-a retras imediat, jurând să se lase de spionaj. Lucru pentru care îl apreciem mult, deşi asta nu a ţinut mult. Trebuia să

se întoarcă pentru a-l prinde pe Bill Haydon, lucru pe care l-a făcut minunat de bine, fie el binecuvântat. Iar tu ai fost de partea lui tot timpul, hotărâre pe care nu putem decât să o aplaudăm.

Nu mi-a venit nimic în minte, aşa că am tăcut.

— Şi pentru a răsuci cuţitul în ceea ce era deja o rană mare, imediat ce Camera Stelelor şi-a făcut treaba, Hans-Dieter a fost convocat la o conferinţă importantă la Moscova, după care dispare. Aşadar, adio şi ultimelor speranţe că el şi-ar putea vârî nasul prin iţele de la Centrală ca să ne spună cine era trădătorul de la Circ. Probabil că Bill Haydon a ajuns acolo înaintea lui. Putem vorbi ceva mai mult despre tine?

Nu o puteam împiedica, aşadar, de ce să încerc?

— Dacă mi s-ar permite să susţin că Windfall nu a fost gafa secolului, ci o operaţiune diavolesc de inteligentă care a obţinut informaţii de la cel mai înalt nivel şi care a deraiat în ultima clipă, am foarte puţine îndoieli că membrii acelei comisii parlamentare se vor suci şi vor ridica lăbuţele în sus. Liz şi Alee? Tragic, desigur, dar în acele circumstanţe, pierderi acceptabile pentru cauza binelui suprem. Am câştigat? Nu. Vai mie. Doar sugerez asta. Pentru că nu cred că te pot apăra în alt fel. De fapt, sunt foarte sigură de asta.

Începuse să-şi strângă lucrurile. Ochelari, cardiganul, şerveţelele de hârtie, rapoartele Brigăzii Speciale, rapoartele Stasi.

— Ai spus ceva, inimioară?

Spusesem? Niciunul dintre noi nu este sigur. A pus capăt strângerii obiectelor. Îşi ţine geanta diplomat deschisă în poală, aşteptând ca eu să vorbesc. Are un inel cu simbolul eternităţii[56] pe degetul arătător. Ciudat că nu am observat asta până acum. Mă întreb cine îi este soţ. Probabil că a murit.

---

56 Inel cu pietre preţioase, de obicei diamante mici, simbolizând dragoste eternă, oferit de unul dintre soţi la împlinirea unui an de căsătorie, (n.tr.)

— Ascultă.

— Încă ascult, inimioară.

— Acceptând pentru o clipă ipoteza ta absurdă…

— Aceea că operaţiunea diavolesc de inteligentă a dat roade…?

— Acceptând-o, teoretic, ceea ce nu fac cu niciun chip – îmi spui în mod serios că, în situaţia imposibilă că acea probă documentară privind acest lucru ar apărea vreodată la lumină…

— Lucru despre care ştim că nu se va întâmpla, dar dacă ar fi aşa, ar trebui să fie de nezdruncinat.

— Îmi spui că într-o asemenea situaţie improbabilă, acuzaţiile, litigiul şi toată această tevatură în care este atacat oricine, eu, George, dacă poate fi găsit, chiar Serviciul, vor dispărea?

— Găseşte-mi dovezile şi eu îţi găsesc judecătorul. Hultanii se adună în timp ce noi stăm de vorbă. Dacă nu apari la audiere, membrii comisiei se vor teme de ce este mai rău şi vor acţiona în consecinţă. I-am cerut lui Bunny paşaportul tău. Bruta nu a vrut să se despartă de el. Însă îţi va prelungi şederea în Dolphin Square în aceleaşi condiţii mizere. Totul va fi discutat. Îţi convine să ne vedem mâine la aceeaşi oră?

— Să zicem ora zece?

— Voi fi foarte punctuală.

Iar eu am spus că voi fi acolo.

13

Când adevărul te prinde din urmă, să nu faci pe eroul, ci rupe-o la goană. Însă am avut grijă să păşesc, rar, până la Dolphin Square, apoi până în apartamentul conspirativ în care ştiam că nu voi mai dormi în acea noapte. Am tras draperiile, am oftat cu resemnare spre televizor şi am închis uşa dormitorului. Am scos paşaportul francez din ascunzătoarea de sub anunţul privind reglementările privind prevenirea incendiilor. Există un ritual calm al evadării, îmbraci haine curate. Strecori un aparat de ras într-un buzunar al impermeabilului, laşi

restul lucrurilor la locul lor. Cobor în salonul restaurantului, comand o cină uşoară, mă aşez comod să citesc din cartea mea plicticoasă ca un bărbat care se resemnează că va avea parte de o seară solitară. Flecăresc cu chelneriţa de origine maghiară, în eventualitatea că ea trebuie să raporteze ceva. De fapt, locuiesc în Franţa, îi spun eu, dar mă aflu în Anglia ca să discut despre afaceri cu avocaţi englezi, îşi poate imagina ceva mai nefericit, ha-ha? Achit nota de plată. Mă duc în curte, unde pensionare purtând pălării albe şi fuste ca pentru jocul de crochet, aşezate în perechi pe băncile din grădină, se bucură de soarele care nu pare a face parte din acel anotimp. Mă pregătesc să mă alătur exodului de oameni spre Embankment, fără a mă mai întoarce acolo.

Doar că nu fac niciunul dintre aceste două lucruri, deoarece îl zăresc pe Christoph, fiul lui Alee, purtând un pardesiu lung de culoare neagră şi o pălărie tip eden, făcându-şi de lucru la vreo douăzeci de metri depărtare, singur, având un braţ aruncat cu afecţiune de-a lungul spătarului, un picior peste celălalt ca să se relaxeze şi ţinând mâna dreaptă înfiptă, ostentativ din câte îmi dau seama, în buzunarul pardesiului. Se uită drept spre mine şi zâmbeşte, lucru pe care nu l-am mai văzut la el până acum, fie când era copil, când urmărea un meci de fotbal, fie ca bărbat care mănâncă friptură cu cartofi prăjiţi. Şi probabil că zâmbetul este ceva nou şi pentru el, pentru că apare ca o albire aparte a feţei, intensificată de negrul pălăriei, iar în zâmbetul lui răzbate o licărire, ca aceea a unui bec ce nu se hotărăşte dacă să se ardă sau nu.

Iar eu sunt la fel de descumpănit ca şi el. Mă simt cuprins de o oboseală despre care cred că este teamă. Să îl ignor? Să flutur o mână spre el şi să merg mai departe cu evadarea pe care am plănuit-o? Va veni după mine. Va crea un adevărat scandal. Şi el are un plan, dar care este el?

Zâmbetul de o placiditate bolnăvicioasă continuă să licărească. Percep ceva legat de falca lui de jos, o iritaţie pe care se pare că nu şi-o poate ţine sub control. Şi chiar

şi-a fracturat braţul drept? De asta îl ţine cu atâta stângăcie în buzunarul pardesiului? Nu face niciun efort ca să se ridice. Pornesc spre el, urmărit cu atenţie de doamnele cu pălării albe care stau pe bănci. În toată curtea suntem singurii bărbaţi, iar Christoph reprezintă o siluetă excentrică, asta ca să nu spun gargantuană, care ocupă singur toată scena. Mă întreb ce treabă am cu el. Iată-mă faţă în faţă cu el. De aceea mă opresc în faţa lui. Nu face nicio mişcare. Ar putea fi una dintre statuile din bronz, dedicate unor mari oameni, pe care le vezi plasate în locuri publice: un Churchill sau un Roosevelt. Aceeaşi înfăţişare oarecum umedă, acelaşi zâmbet neconvingător.

Statuia capătă treptat viaţă într-un fel în care alte statui nu o fac. Îşi desface picioarele apoi, cu umărul drept înălţat şi ţinând mâna dreaptă încă împinsă adânc în buzunarul pardesiului, îşi aşază corpul masiv până când pe bancă se face loc pentru mine ca să mă aşez în stânga lui. Şi, adevărat, are o paloare bolnăvicioasă şi percep un tremur al fălcii de jos, chiar dacă zâmbeşte, apoi face o grimasă, iar privirea lui este febrilă.

— Christoph, cine ţi-a spus unde mă poţi găsi? îl întreb eu, cât de bine dispus pot fi, pentru că deja mă confrunt cu ideea, cusută cu aţă albă, că Bunny, Laura sau chiar Tabitha l-au pus pe urmele mele în scopul de a negocia un alt gen de târg secret între Serviciu şi reclamanţi.

— Mi-am adus aminte – şi zâmbetul lui se lăţeşte cu o mândrie visătoare – sunt un geniu în ce priveşte memoria, înţelegi? Creierul nenorocitei Germanii. Aşadar, luăm acel prânz şi tu îmi spui să mă duc dracului. De acord, nu mi-ai vorbit chiar aşa. Am plecat. M-am întâlnit cu nişte prieteni. Am fumat, am luat nişte droguri şi i-am ascultat. Şi pe cine crezi că l-am auzit? Vrei să ghiceşti?

Clatin din cap. Zâmbesc şi eu.

— Pe tatăl meu. L-am auzit pe tatăl meu. Vocea lui. În timpul uneia dintre puţinele plimbări împreună în jurul curţii închisorii. Sunt închis, el se străduieşte să joace rolul

recuperatorului, să fie tatăl mereu credincios, aşa cum nu a fost niciodată. De aceea, vorbeşte despre el, ca să mă binedispună, povestindu-mi despre anii în care nu am fost împreună, ca şi cum s-ar fi prefăcut că am fost alături. Mi-a spus ce însemna să fie ca o fantomă. Cât de deosebiţi eraţi toţi, cât de dăruiţi. Ce băieţi răi eraţi. Şi ştii ceva? A vorbit de Hood House[57]. Casa gangsterilor. Gluma asta a voastră. Cum deţinea Circul case conspirative jegoase într-un loc numit Hood House. Toţi suntem gangsteri, de aceea ne-au dus acolo. Zâmbetul devine o încruntătură indignată. Drace, ştii că nenorocitul vostru de Serviciu te-a cazat aici sub numele tău adevărat? P. Guillam. Ce părere ai de o asemenea măsură de securitate? Ai ştiut asta? m-a întrebat el.

Nu, nu am ştiut. Şi nici nu m-am mirat, aşa cum s-ar fi cuvenit, că în mai bine de jumătate de secol Serviciul nu se gândise să îşi schimbe obiceiurile.

— Ce-ar fi să-mi spui de ce ai venit? l-am întrebat, perturbat de zâmbetul lui, pe care părea că nu îl poate alunga.

— Ca să te ucid, Pierrot, mi-a explicat el, fără să schimbe tonul. Ca să te-mpuşc în cap. Gata. Eşti mort.

— Aici? l-am întrebat. În faţa atâtor oameni? Cum?

Cu un pistol semiautomat Walther P38: cel pe care l-a scos din buzunarul din dreapta al pardesiului şi pe care acum îl ţine la vedere; abia după ce mă lasă să îl admir în voie ceva timp, îl vâră înapoi în buzunar ţinându-l în mână şi, în cea mai bună tradiţie a filmelor cu gangsteri, îndreaptă gura ţevii spre mine prin faldurile pardesiului. Nu voi afla niciodată ce înţeleg doamnele cu pălării albe din acest spectacol. Poate suntem dintr-un film. Poate suntem nişte adulţi ridicoli, care se joacă cu un pistol de jucărie.

— Pentru numele lui Dumnezeu, exclam eu – o expresie pe care, în mod conştient, nu am folosit-o niciodată până acum –, de unde ai asta?

---

57 Casa gangsterilor sau cuţitarilor, în argou, (n.tr.)

Întrebarea l-a iritat, ceea ce a făcut ca zâmbetul să i se şteargă de pe faţă.

— Îţi închipui că nu cunosc băieţi deştepţi în oraşul ăsta nenorocit? Oameni care să-mi împrumute o armă ca asta? m-a întrebat el, fluturându-şi degetul mare şi arătătorul mâinii libere prin faţa mea.

Îndemnat de cuvântul împrumut, m-am uitat instinctiv în jur, căutând proprietarul de drept, pentru că nu îmi pot imagina un împrumut pe termen lung. Şi aşa ochii îmi cad pe o berlină Volvo, vopsită în diferite culori, parcată pe o linie dublă de culoare galbenă, exact vizavi de arcada de pe partea cu Embankment, iar şoferul, un bărbat chel, stă cu ambele mâini pe volan, privind concentrat în faţă prin parbriz.

— Christoph, ai vreun motiv anume ca să mă ucizi? l-am întrebat, păstrându-mi cât de bine am putut acelaşi ton relaxat. Le-am spus celor în drept despre oferta ta, dacă asta te îngrijorează, i-am aruncat eu o nadă mincinoasă. O analizează. Dar, fireşte, funcţionarii care numără banii Majestăţii Sale nu scuipă un milion de euro peste noapte.

— Am fost cel mai bun lucru din viaţa lui nenorocită. Aşa mi-a spus.

Rostit pe un ton scăzut, silit, printre dinţii aproape încleştaţi.

— Nu m-am îndoit niciodată că te-a iubit, am spus.

— Iar tu l-ai ucis. Mi-ai minţit tatăl şi l-ai ucis. Tatăl meu, prietenul tău.

— Christoph, nu-i adevărat. Tatăl tău şi Liz Gold n-au fost ucişi de mine sau de altcineva de la Circ. Au fost ucişi de Hans-Dieter Mundt de la Stasi.

— Sunteţi bolnavi cu toţii. Voi, spionii. Nu sunteţi leacul, ci boala. Artişti împuţiţi, care fac jocuri împuţite, socotindu-vă cei mai inteligenţi ţipi din univers. Sunteţi nişte nimicuri, m-auzi? Trăiţi în întuneric, la dracu', pentru că nu suportaţi lumina. La fel şi el. Aşa mi-a spus.

— A spus aşa ceva? Când?

— În închisoare, unde dracu' crezi? Prima mea

închisoare. Pentru puşti. Perverşi, labagii şi eu. „A venit cineva să te vadă, Christoph. Spune că e cel mai bun prieten al tău. w Mi se pun cătuşe şi sunt dus la el. E tata. Ascultă, spune el. Eşti o cauză pierdută şi nimeni, nici eu, nici altcineva, nu poate face nimic pentru tine. Dar Alee Leamas îşi iubeşte fiul, să nu uiţi asta. Ai spus ceva?

— Nu.

— Ridică-te dracului în picioare. Mergi. Încolo. Prin arcadă. Ca şi restul lumii. Dacă încerci ceva, te omor.

Mă ridic. Merg spre arcadă. Mă urmează ţinând mâna dreaptă în buzunar şi arma îndreptată spre mine prin stofa pardesiului. În astfel de cazuri sunt o serie de lucruri pe care ar trebui să le faci, de pildă, să te răsuceşti şi să-l loveşti cu cotul înainte de a apuca să tragă. Am exersat asta la Sarratt cu pistoale cu apă şi de cele mai multe ori apa ţâşnea pe lângă tine pe salteaua din sala de gimnastică. Dar acela nu e pistol cu apă şi nu ne aflăm la Sarratt. Christoph merge la un metru şi ceva în spatele meu, aşa cum trebuie să procedeze orice pistolar şcolit.

Am trecut de arcadă. Bărbatul chel din Volvo-ul multicolor încă stă cu mâinile pe volan şi deşi ne îndreptăm spre el, nu ne acordă nicio atenţie, e prea preocupat să se uite în faţă. Oare Christoph intenţionează să mă ia la plimbarea proverbială înainte de a mă scuti de suferinţă? Dacă da, şansa mea de a scăpa va apărea când încearcă să mă urce în maşină. Am făcut asta o dată, demult: i-am rupt mâna cu portiera când încerca să mă silească să urc pe bancheta din spate.

Automobilele trec în ambele direcţii, de aceea trebuie să aşteptăm un spaţiu liber în trafic pentru a traversa strada, mă întreb dacă voi avea prilejul de a mă încăiera cu el şi, în cel mai rău caz, să îl îmbrâncesc spre o maşină. Am ajuns pe trotuarul de vizavi şi încă sunt nedumerit. Am trecut de acel Volvo fără ca între Christoph şi şoferul lui chel să apară vreun semn sau cuvânt, prin urmare, am înţeles eu greşit, iar între cei doi nu există nicio legătură, iar cel care i-a împrumutat pistolul Walther stă în Hackney

sau altundeva, jucând cărţi cu prieteni deştepţi.

Stăm pe Embankment, unde există un parapet din cărămidă înalt de aproape un metru şi jumătate, eu rămân cu faţa spre el, având în faţă fluviul şi luminile din Lambeth, aflat pe celălalt mal, pentru că deja a coborât amurgul, încă blând pentru acea oră a zilei. Dinspre apă vine o briză plăcută, ambarcaţiuni destul de mari alunecă prin dreptul nostru, iar eu rămân cu mâinile pe parapet şi cu spatele la el, sperând că se va apropia îndeajuns ca să încerc trucul învăţat cu pistoale cu apă, dar nu-i simt prezenţa, iar el nu vorbeşte.

Rămânând cu mâinile larg desfăcute ca să le poată vedea, mă întorc încet. El se află la aproape doi metri depărtare de mine, tot cu mâna dreaptă în buzunarul pardesiului. Respiră chinuit, iar faţa lui mare şi palidă este umedă şi lucioasă în lumina scăzută. Prin dreptul nostru trec oameni, dar nu printre noi. Ceva în ceea ne priveşte le spune să ne ocolească. Mai precis, este vorba de ceva legat de masivitatea lui Christoph, de pardesiu şi de pălărie. Şi-a scos din nou arma, ori o ţine tot în buzunar? încă îşi păstrează postura de gangster? Foarte târziu, îmi dau seama că omul care se îmbracă astfel vrea să fie temut; iar cel care vrea să fie temut este temător, şi probabil că asta îmi dă curajul nebunesc de a-l provoca.

— Hai, Christoph, fă-o, spun eu în timp ce o pereche de vârstă mijlocie trece grăbită pe lângă noi. împuşcă-mă, dacă pentru asta ai venit. Ce mai înseamnă un an de viaţă pentru un om de vârsta mea? Sunt dispus oricând să mor frumos. împuşcă-mă. Apoi o să-ţi petreci restul vieţii felicitându-te în timp ce vei putrezi în puşcărie. Ai mai văzut oameni bătrâni murind în detenţie. Fii şi tu încă unul.

Deja muşchii spinării mele se frământă, simt un puls bătându-mi în urechi şi nu aş fi putut spune dacă asta se datora trecerii unei barje, ori dacă era vorba de ceva ce se petrecea în mintea mea. Mi se uscase gura după ce vorbisem, iar privirea mi se aburise, deoarece mi-a trebuit

ceva timp până să-mi dau seama că el se afla alături de mine, aplecat mult peste parapet, icnind şi suspinând adânc din cauza durerii şi furiei.

Mi-am petrecut un braţ pe după spatele lui şi i-am scos cu delicateţe mâna din buzunar. După ce a apărut fără să ţină pistolul între degete. Am scos arma în locul lui şi am aruncat-o cât mai departe am putut în apa fluviului, dar nu am auzit nimic drept răspuns. Şi-a ţinut braţele pe parapet şi şi-a lăsat capul între ele. L-am scotocit în celălalt buzunar, gândind că mai avea un încărcător plin care să îi dea curaj şi, bineînţeles, l-am găsit. Tocmai îl aruncasem şi pe acela în fluviu, când bărbatul chel din Volvo-ul multicolor, care, spre deosebire de Christoph, era foarte scund şi părea subnutrit, l-a prins de talie din spate şi l-a tras înapoi, dar fără niciun rezultat.

Împreună, l-am smuls de lângă parapet şi l-am dus cu forţa până la maşină. În acest timp, Christoph a început să urle. Am dat să deschid portiera din dreapta şoferului, dar cel care îmi dădea o mână de ajutor deja deschisese uşa din spate dreapta. Tot împreună, l-am îngrămădit înăuntru şi am trântit portiera, atenuând, dar nu şi amuţind urletele lui. Volvo-ul s-a îndepărtat. Am rămas singur pe trotuar. Treptat, traficul şi zgomotele lui s-au reluat. Eram încă în viaţă. Am oprit un taxi şi i-am cerut şoferului să mă ducă la British Museum.

Întâi, aleea presărată cu pietriş. Apoi, parcarea privată, care duhnea a gunoi în descompunere. După aceea, cele şase porţi doar pentru persoane: a noastră era ultima de pe dreapta. Chiar dacă urletele lui Christoph continuau să îmi răsune în urechi, am refuzat să le ascult. Zăvorul acelei porţi a scos un scârţâit. Am auzit bine asta. Întotdeauna scârţâia, oricât de bine l-am fi uns. Când ştiam că va veni Control, lăsam poarta deschisă, astfel încât să fim siliţi să audă comentariul acru al bătrânului diavol privind faptul că era anunţat de sunete de cinele. Lespezi de piatră de York. Eu şi Mendel le aşezaserăm. Şi am pus seminţe de gazon între ele. Căsuţa pentru păsărele.

Niciuna nu a plecat de acolo. Trei paşi până la uşa bucătăriei şi umbra neclintită a lui Millie McCraig urmărindu-mă pe fereastră, ţinându-şi o mână ridicată, interzicându-mi să intru.

Stăm într-un şopron improvizat din grădină, construit lângă zid, pentru a proteja pubelele ei şi resturile bicicletei ei de damă, exilată din casă de Laura, învelită într-o prelată şi fără roţi, pentru mai multă siguranţă. Vorbim în murmure. Probabil că aşa am procedat mereu. Pisica secretă ne urmăreşte de la fereastra bucătăriei.

— Peter, nu ştiu ce şi unde au pus, se confesează ea. Nu am încredere în telefon. În fine, niciodată n-am avut. Nu am încredere nici în pereţi. Nu am habar ce fel de microfoane au şi nici unde le plasează.

— Ai auzit ce mi-a spus Tabitha despre probe?

— În parte, da, am auzit. Îndeajuns.

— Mai ai încă tot ce ţi-am dat noi? Declaraţiile originale, corespondenţa şi orice altceva ţi-a cerut George să ascunzi?

— Le-am transcris chiar eu în micropuncte. Le-am ascuns. Am şi asta.

— Unde?

— În grădina mea. În căsuţa pentru păsări. În casetele lor cerate, în aia – aia fiind ceea ce a mai rămas din bicicletă. Peter, în zilele noastre, ăştia nu mai au habar unde să caute. Nu au instruirea necesară, adaugă ea cu indignare în glas.

— Inclusiv discuţia lui George cu Windfall la Tabăra 4? Cel legat de recrutare? Aranjamentul?

— Da. Disimulată ca o parte din colecţia mea de discuri clasice de gramofon. A fost transferată pe disc de Oliver Mendel. Le ascult din când în când. Ca să aud vocea lui George. Încă îmi place. Peter, eşti căsătorit?

— Doar cu ferma şi animalele. Dar tu ce-ai păstrat din viaţă, Millie?

— Am amintirile mele. Şi pe Creator. Ăştia din conducerea nouă mi-au acordat timp până luni ca să mă

mut. N-o să-i las să aştepte.

— Şi unde te duci?

— O să mor. Am o soră la Aberdeen. Nu ţi le dau, Peter, dacă pentru asta ai venit.

— Nu pentru binele suprem?

— Nu există un bine suprem dacă George nu spune asta. Niciodată nu a fost.

— El unde e?

— Nu ştiu. Şi chiar de-aş şti, tot nu ţi-aş spune. E în viaţă, asta e sigur. Am primit felicitări de ziua mea de naştere şi de Crăciun. Nu uită niciodată. Întotdeauna le trimite la sora mea, niciodată aici, din motive de securitate. La fel ca întotdeauna.

— Dar dacă aş vrea să-l găsesc, încotro ar fi cazul să mă îndrept? Trebuie să existe cineva, Millie. Ştii despre cine e vorba.

— Probabil că Jim. Dacă-ţi va spune.

— Pot să-i telefonez? Ce număr are?

— Lui Jim nu-i plăceau telefoanele. Nici acum.

— Dar e în acelaşi loc?

— Aşa cred.

Fără alte cuvinte, ea mă prinde de umeri într-o strânsoare feroce cu mâinile ei firave şi îmi acordă un sărut cu buzele strânse.

În acea seară am ajuns până în Reading şi m-am cazat într-un cămin studenţesc, unde nimeni nu se interesa de adevăratul tău nume. Dacă nu fusesem dat drept dispărut de la Dolphin Square, prima persoană care va remarca absenţa mea avea să fie Tabitha, la ora zece, în dimineaţa următoare. Dacă urma să se declanşeze o vânătoare generală, nu credeam că ea va fi declanşată înainte de miezul zilei. Am luat micul dejun în voie, mi-am cumpărat un bilet până la Exeter şi am stat în picioare până la Taunton în trenul aglomerat. Trecând apoi printr-o parcare, m-am îndreptat spre periferia oraşului, unde am aşteptat căderea întunericului.

Nu dădusem ochii cu Jim Prideaux de când Control îl

trimisese în acea misiune ratată în Cehoslovacia, care îl costase un glonţ în spinare, dar şi atenţia neadormită a echipei de tortură. Prin naştere, amândoi eram metişi: Jim era în parte ceh şi în parte normand, în vreme ce eu eram breton. Influenţa slavă din Jim mergea adânc. Când era mic dusese mesaje şi tăiase gâtlejurile nemţilor în numele rezistenţei cehe. Probabil că studiile de la Cambridge l-au educat, dar nu l-au domolit. Când s-a alăturat Circului, până şi instructorii de luptă corp la corp au învăţat să se ferească de el.

Taxiul m-a lăsat la porţile principale. Pe o tăbliţă înnoroită scria: ACUM DESCHIS ŞI PENTRU FETE. O alee presărată cu gropi şerpuia spre o vilă impozantă şi cam în paragină, înconjurată de clădiri scunde, din prefabricate. Ocolind gropile, am trecut pe lângă un teren de joacă, un pavilion de crichet, dărăpănat, două case pentru muncitori şi un grup de ponei cu coame lăţoase care păşteau într-un padoc. Prin dreptul meu au trecut doi băieţi pe biciclete, cel mai mare dintre ei având o vioară prinsă pe spate, iar cel mic un violoncel. Fluturând o mână, le-am făcut semn să oprească.

— Îl caut pe domnul Prideaux, am spus. S-au uitat nedumeriţi unul la celălalt. Un om din personalul de aici, aşa mi s-a spus. Predă limbi străine. Sau o făcea.

Cel mare a clătinat din cap şi a dat să pornească mai departe.

— Vă referiţi cumva la Jim? a spus cel mic. Un domn bătrân care merge şchiopătat. Stă într-o rulotă din Dip. Predă franceză la opţionale şi rugbi pentru juniori.

— Ce Dip?

— O luaţi la stânga pe lângă clădirea şcolii, ţineţi drumul până vedeţi o maşină Alvis. Iertaţi-ne, dar suntem deja în întârziere.

Am luat-o la stânga. Înapoia ferestrelor, copii, băieţi şi fete stau aplecaţi deasupra pupitrelor în lumina neoanelor. Ajuns în cealaltă parte a clădirii, am trecut prin dreptul unui şir de săli de clasă temporare. Drumul cobora

spre un pâlc de pini. În faţa lor, sub o prelată, contururile unei maşini de epocă, iar alături de ea, o rulotă prin a cărei fereastră, chiar dacă avea perdele trase, se vedea lumină. Dinăuntru răzbăteau acorduri de muzică de Mahler. Am bătut în uşă şi mi-a răspuns o voce morocănoasă şi furioasă.

— Du-te de-aici, băiete! Fous-moi la paix[58]! Caută în dicţionar.

M-am apropiat de fereastra cu perdeaua trasă şi, scoţând un pix din buzunar, am întins mâna şi am bătut semnul cunoscut, apoi i-am lăsat timp să pună pistolul deoparte, dacă asta făcea, pentru că în cazul lui Jim nu ştii niciodată cum va reacţiona.

Cu o sticlă de şliboviţă pe masă, pe jumătate cherchelit, Jim a scos un al doilea pahar şi a oprit casetofonul. În lumina lămpii cu parafină, faţa lui apare asprită de durere şi vârstă. El stă cu spinarea cocoşată lipită de spătarul tapiţat al scaunului sărăcăcios. Cei torturaţi alcătuiesc o clasă aparte. Îţi poţi imagina până la ce apogeu au ajuns caznele, dar niciodată nu-ţi poţi imagina cum au reuşit să se întoarcă la lumea normală dinainte.

— Şcoala asta nenorocită s-a dus naibii, spune el lătrat, cu o izbucnire de râs agitat. Thursgood, aşa îl chema pe individ. Directorul. Avea o soţie perfectă. Doi copii. A devenit homo, nenorocitul, a spus el apăsat, pe un ton exagerat de batjocoritor. A fugit cu bucătarul şef al şcolii. A luat banii de salarii. În Noua Zeelandă, sau cine ştie unde. Nu sunt bani în buget pentru plata personalului nici până la sfârşitul săptămânii. N-aş fi crezut că e în stare de aşa ceva. În fine – chicotind în timp ce umple paharele –, ce poţi face, ia zi? Nu-i poţi lăsa baltă pe puşti, mai ales la mijlocul anului şcolar. Vin examenele. Campionatul de crichet. Premiile şcolare. Eu am pensia, şi ceva în plus după ce am umblat atâta prin lume. Vreo două familii au făcut donaţii. George cunoştea un bancher. Ei

58 Dă-mi pace! (fr.) (n.tr.)

bine, după asta, şcoala n-o să-mi dea un şut în fund, nu? A băut şi m-a măsurat peste buza paharului. N-or să mă trimită pachet în Cehoslovacia după potcoave de cai morţi, nu crezi? Mai ales că acum se giugiulesc din nou cu Moscova.

— Vreau să vorbesc cu George, am spus.

Preţ de câteva momente nu s-a întâmplat nimic. Din lumea care se întuneca afară se auzeau doar foşnetele copacilor şi mugetele vitelor. Iar în faţa mea, corpul diform al lui Jim stând nemişcat, lipit de peretele rulotei şi privirea lui de slav care mă ţintuieşte pe sub sprâncenele negre şi neîngrijite.

— De-a lungul anilor, George s-a purtat al naibii de frumos cu mine, asta e. Nu oricine e dispus să ajute un informator terminat. Nu sunt convins că are nevoie de tine, sincer. Trebuie să-l întreb.

— Cum o să faci asta?

— George nu-i un jucător înnăscut pentru jocul spionajului. Nu ştiu cum de s-a vârât în aşa ceva. A luat totul pe umerii lui. Şi-n meseria asta nu se procedează astfel. Nu poţi simţi durerea celorlalţi la fel de bine ca pe a ta. Mai ales dacă vrei să mergi mai departe. După mine, nenorocita aia de soţie a lui ar avea de răspuns la multe. La naiba, ce-a fost în capul ei? a întrebat el, şi a redevenit tăcut, strâmbându-se şi provocându-mă să-i răspund la întrebare.

Dar Jim nu s-a dat niciodată în vânt după femei, aşa că nu îi puteam oferi un răspuns care să nu includă numele rivalului şi fostului amant Bill Haydon, care îl recrutase pentru Circ, l-a trădat stăpânilor lui şi s-a culcat cu soţia lui Smiley ca să aibă acoperire.

— S-a ales ciopârţit în legătură cu Karla, tocmai el, s-a plâns Jim, referindu-se tot la Smiley. Ticălosul acela şmecher de la Centrala din Moscova, care i-a recrutat pe toţi informatorii aceia pe termen lung ca să acţioneze împotriva noastră.

Dintre care Bill Haydon a fost cel mai spectaculos, ar

fi putut adăuga, dacă ar fi avut tăria să rostească numele celui căruia despre care se spune că îl sfărâmase cu mâinile goale, în timp ce Haydon lâncezea la Sarrat, aşteptând să fie trimis la Moscova ca parte a unei înţelegeri de schimb de agenţi cu ruşii.

— În primul rând, bătrânul George l-a convins pe Karla să vină în Occident. I-a descoperit punctul slab, a insistat, trebuie să-i recunosc meritul. Obţine informaţii. Îi face rost de un alt nume şi îi găseşte o slujbă în America de Sud. Să ţină cursuri de studii ruseşti pentru latino-americani. îl expediază acolo. Nimic nu i-a dat bătăi mari de cap. Şi un an mai târziu, nenorocitul se împuşcă şi asta îi frânge inima lui George. Cum dracu' s-a întâmplat asta? I-am spus: „Ce naiba te-a apucat, George? Karla s-a sinucis. Norocul lui”.

Întotdeauna asta a fost beleaua cu George, a văzut ambele laturi ale problemei. Şi asta l-a epuizat.

Cu un geamăt de durere sau de reţinere, a turnat din nou în pahare.

— Eşti cumva pe fugă? m-a întrebat.

— Da.

— Spre Franţa?

— Da.

— Ce fel de paşaport ai?

— Britanic.

— Şi Biroul ţi-a pus deja numele pe listă?

— Nu ştiu. Vreau să cred că nu.

— La Southampton ai cea mai bună şansă. Stai cuminte şi iei un feribot aglomerat de la miezul zilei.

— Mulţumesc de sfat. Exact asta plănuiam şi eu.

— E vorba de Tulip, adevărat? Doar nu s-au apucat să scoată la lumină chestia aia, ia zi? – făcând o mână pumn şi trecând-o peste gură ca şi cum ar dori să alunge o amintire intolerabilă.

— E vorba de întreaga Operaţiune Windfall, am spus eu. Se desfăşoară o anchetă parlamentară extinsă care atacă dur Circul. În absenţa lui George, m-au ales pe mine

drept personajul negativ din piesă.

Abia am apucat să rostesc acele cuvinte că el a lovit cu pumnul în tăblia mesei dintre noi, făcând paharele să scoată clinchete.

— Are pe dracu’ legătură cu George! Ticălosul acela de Mundt a ucis-o! El i-a omorât pe toţi! Pe Alee şi pe fată!

— Da, Jim, asta trebuie să putem declara în faţa judecătorilor. Ăştia au aruncat totul în cârca mea. Probabil că şi-n a ta, dacă extrag numele tău din dosare. De aceea, am mare nevoie de George.

Şi cum el încă nu îmi răspunde, spun:

— Aşadar, cum dau de el?

— Nu poţi.

— Dar tu cum o faci?

Încă o tăcere încărcată de furie.

— Telefoane publice, dacă ţii să ştii. Nimic local, nici nu m-aş atinge de vreunul. Şi niciodată acelaşi de două ori. Întotdeauna convenim dinainte asupra următoarei întâlniri.

— Tu lui? Sau el ţie?

— Câte ceva din fiecare.

— Numărul de telefon e mereu acelaşi?

— Ar putea fi.

— E telefon fix?

— Ar putea fi.

— Atunci ştii unde să-l găseşti, adevărat?

Luând un caiet şcolar dintr-un morman aflat aproape de cotul lui, a rupt o filă curată din el. Iar eu i-am întins pixul.

— Kollegiengebäude drei, a intonat el în timp ce a scris. Biblioteca. O femeie pe nume Friede. Ţi-e de ajuns? – iar după ce mi-a întins fila, s-a rezemat de spătar şi a închis ochii, aşteptând ca eu să-l las în pace.

Nu era adevărat că îmi propusesem să prind un feribot aglomerat de la miezul zilei de la Southamtpton. Nu era adevărat că aveam asupra mea un paşaport britanic. Nu mi-a făcut plăcere să îl mint, dar în cazul lui Jim nu se

ştie niciodată.

Un zbor de dimineaţă de la Bristol m-a dus pe aeroportul Le Bourget. Când am coborât scara, am fost asaltat de amintiri legate de Tulip: acum e ultima oară că te văd în viaţă, acolo ţi-am promis că îl vei avea curând pe Gustav lângă tine, acolo m-am rugat ca tu să întorci capul, dar nu ai făcut-o.

De la Paris, am luat un tren spre Basel. Când am ajuns la Freiburg, furia şi perplexitatea pe care mi le ţinusem în frâu în zilele de confruntare cu inchiziţia au revenit în goană la suprafaţă. Cine se făcea vinovat de muşamalizarea îndatoritoare de o viaţă dacă nu George Smiley? Eu am fost acela care primise sugestia de a se împrieteni cu Liz Gold? Fusese ideea mea să îl mint pe Alee, capra noastră priponită, aşa cum îl numise Tabitha, iar apoi să îl văd căzând în capcana pe care George o pregătise pentru Mundt?

Ei bine, acum era momentul adevărului. Momentul pentru a primi răspunsuri clare la întrebări dure, precum: George, te-ai apucat în mod conştient să suprimi umanitatea din mine, ori am fost şi eu o victimă colaterală? Sau: ce poţi spune despre umanitatea ta şi de ce ea a trebuit să fie întotdeauna vioara a doua în slujba unei cauze superioare, mai abstracte, pe care nu o mai percep acum sau nu am putut-o face vreodată? Ori, ca să exprim lucrurile în alt fel: de cât de multe dintre sentimentele noastre umane ne putem lipsi în numele libertăţii, să zicem, înainte de a înceta să ne simţim umani sau liberi? Ori am suferit pur şi simplu de incurabila boală englezească de a simţi nevoia să intrăm în jocul mondial, când noi nu mai eram participanţi la acest joc?

Doamna plină de solicitudine numită Friede, de la recepţie, mi-a spus pe un ton viguros că Biblioteca Kollegiengebäude Numărul Trei se afla în clădirea aflată dincolo de curte, iar eu trebuia să intru pe uşa mare şi să o iau la dreapta. Pe ea nu scria BIBLIOTECĂ şi, în realitate, nu era chiar o bibliotecă, ci doar o sală de lectură tăcută,

pusă la dispoziţia cercetătorilor aflaţi în vizită.

Şi mi-a amintit să fiu bun şi să păstrez tăcerea, pentru că aceasta era regula acolo.

Nu ştiu dacă Jim îi comunicase într-un fel sau altul lui George că veneam la el sau dacă nu cumva mi-a perceput pur şi simplu prezenţa acolo. Stătea la un pupitru încărcat de documente, la o fereastrălogie, cu spatele spre mine, la un unghi care să îi ofere suficientă lumină pentru a citi şi pentru a-şi satisface nevoia să aibă în faţă priveliştea dealurilor şi pădurilor înconjurătoare. Din câte am văzut, în sală nu era nicio altă persoană: doar un şir de alcovuri din lemn cu pupitre şi bănci confortabile, acum libere. Am dat un mic ocol până când ne-am putut vedea unul pe celălalt. Şi cum George păruse întotdeauna mai bătrân decât vârsta lui, m-am simţit uşurat să văd că nu mă aştepta nicio surpriză neplăcută. Era acelaşi George, doar ajuns la vârsta la care păruse mereu a fi, dar un George cu un pulover roşu şi pantaloni galbeni din catifea reiată, ceea ce m-a surprins, pentru că îl văzusem mai întotdeauna purtând un costum ieftin. Iar dacă în repaus trăsăturile lui îşi păstraseră tristeţea ca de bufniţă, în salutul lui nu am perceput nici urmă de tristeţe când, cu o explozie de energie, a sărit în picioare şi mi-a prins mâna dreaptă între ambele mâini.

— Aşa, ce Dumnezeu citeşti aici? am protestat la întâmplare, păstrându-mi glasul scăzut, deoarece liniştea era regula în acel loc.

— O, dragul meu, nici măcar nu întreba. La bătrâneţe, un spion bătrân caută să afle adevărul vremurilor. Arăţi dizgraţios de tânăr, Peter. Ai apelat la vechile tale trucuri?

Îşi strânge cărţile şi hârtiile şi le depune într-un dulăpior. Dintr-un obicei vechi, îi dau o mână de ajutor.

Şi cum acela nu este nicidecum locul potrivit pentru confruntarea pe care am plănuit-o, îl întreb în schimb ce mai face Ann.

— E bine, Peter, mulţumesc de întrebare. Da. Foarte

bine, dacă ţinem seama de toate – şi încuie dulăpiorul, după care strecoară cheia într-un buzunar. Mă vizitează din când în când. Ne plimbăm. Prin Pădurea Neagră. Nu e chiar maratonul de altă dată, recunosc. Dar ne plimbăm.

Discuţia noastră cu glasuri scăzute se încheie când o doamnă în vârstă intră în sală şi, după ce se debarasează cu o oarecare dificultate de geanta de umăr, îşi răsfiră hârtiile, îşi pune ochelarii peste o ureche şi cealaltă, şi cu un oftat răsunător, se aşază în alcovul ei. Şi cred că oftatul ei a subminat şi ultimele mele rezerve de hotărâre.

Stăm în apartamentul spartan de burlac al lui George, aflat într-o clădire de pe un deal care domină oraşul. Ascultă ce îi spun ca nicio altă persoană pe care o cunosc. Corpul lui mic intră într-un soi de hibernare. Pleoapele lungi sunt pe jumătate închise. Nu o încruntare, nicio aprobare, nici măcar o ridicare a sprâncenelor decât după ce închei de vorbit. Iar când termini – şi se convinge că aşa este, acuzându-te de o prezentare a unui argument obscur pe care l-ai omis sau l-ai rasolit – nu poţi sesiza nicio surpriză, nici vreun moment de aprobare sau dezaprobare care să te judece. Cu atât mai surprinzător este că în momentul în care ajung la capătul relatării mele oricum prea lungi – timp în care crepusculul a sosit, iar oraşul de sub noi dispare sub vălurile de ceaţă ale serii prin care răzbat puncte de lumină – el se vede silit, cu o mare energie, să tragă draperiile faţă de lume şi să îşi exprime o furie nestăvilită pe care nu am văzut-o niciodată la el.

— Laşii. Nişte laşi desăvârşiţi. Peter, e condamnabil. Karen, aşa ai spus că o cheamă? O s-o caut imediat pe Karen. Probabil că mă va lăsa să merg la ea ca să purtăm o discuţie. Mai degrabă o aduc aici, dacă va fi de acord. Şi dacă Christoph va dori să stea de vorbă cu mine, ar face bine să vină aici. Iar după o pauză oarecum deconcertantă: Şi Gustav, desigur. Ai spus că s-a stabilit o dată pentru audieri? Voi face o depoziţie. O voi depune sub jurământ. Mă ofer ca martor în slujba adevărului. În orice tribunal

preferă ei.

— Nu am ştiut despre asta, a continuat el, pe acelaşi ton furios. Nimic. Nu m-a căutat nimeni, nimeni nu m-a informat. Chiar în retragere, puteam fi găsit imediat, a insistat el, fără să explice de ce anume se izola. La Grajduri? a continuat el cu indignare în glas. Am presupus că fuseseră închise demult. Când am plecat de la Circ, am cedat împuternicirea avocaţilor. Nu-mi pot imagina ce s-a întâmplat după aceea. Din câte se pare, nimic. Cât priveşte anchete parlamentare? Procese? Nicio vorbă, nicio şoaptă. De ce nu? Să-ţi spun de ce. Pentru că nu au vrut ca eu să aflu despre aşa ceva. Eram prea sus în ierarhie ca să le convină. Înţeleg totul. Un fost şef al Operaţiunilor Speciale în boxă? Admiţând că a sacrificat un agent bun şi o femeie nevinovată pentru o cauză pe care lumea abia dacă şi-o aminteşte? Şi totul planificat şi aprobat personal de şeful Serviciului? Asta nu ar da deloc bine cu stăpânii noştri din prezent. Nimic nu trebuie să pângărească imaginea de sfinţenie a Serviciului. Doamne Dumnezeule! Se înţelege de la sine că îi voi transmite imediat instrucţiuni lui Millie McCraig să dea publicităţii toate documentele şi ceea ce am lăsat în grija ei, a continuat el cu voce mai calmă. Windfall mă bântuie până în ziua de azi. Mă va bântui mereu. Îmi asum toată vina. Am contat pe cruzimea lui Mundt, dar am subestimat-o. Ispita de a ucide martorii a fost mult prea mare pentru el ca să-i reziste.

— Dar, George, protestez eu. Windfall a fost operaţiunea lui Control. Tu doar ai acceptat ideea.

— Ceea ce reprezintă păcatul cel mare, din păcate. Peter, îţi pot oferi canapeaua pentru noaptea asta?

— Nu e cazul, pentru că mi-am rezervat o cameră la Basel. Nu e departe. Şi mâine-dimineaţă iau un tren spre Paris.

Era o minciună şi cred că el a ghicit-o.

— Înseamnă că ultimul tău tren este la unsprezece şi zece. Pot să-ţi ofer ceva de mâncat înainte de plecare?

Din motive prea profunde pentru mine, nu socotisem

firesc să îi spun despre încercarea eşuată a lui Christoph de a mă ucide, cu atât mai puţin despre tirada lui Alee, tatăl lui, împotriva Serviciului pe care totuşi îl iubea. Cu toate acestea, următoarele cuvinte ale lui George au putut fi interpretate drept răspuns la peroraţia lui Christoph:

— Peter, nu am fost nemiloşi. Niciodată nu am fost neîndurători. Am fost chiar miloşi. Da, se poate spune că mila a fost arătată cui nu merita. Cu siguranţă că efortul ăsta a fost inutil. Acum ştim asta. Atunci nu ştiam.

Pentru prima oară de când îl cunoşteam, a riscat să îşi lase o mână pe umărul meu, doar pentru a o retrage de parcă s-ar fi fript.

— Peter, dar tu ai ştiut! Sigur ai ştiut. Tu şi inima ta bună. Din ce alt motiv l-ai fi căutat pe sărmanul Gustav? Te-am admirat pentru asta. Dedicat lui Gustav, dăruit bietei lui mame. Sunt convins că ea a reprezentat o mare pierdere pentru tine.

Nu avusesem habar că îşi dădea seama de efortul meu neconvingător de a-i oferi o mână de ajutor lui Gustav, dar nu am rămas din cale-afară de surprins. Acesta era George pe care mi-l aminteam: ştiind totul despre fragilitatea celorlalţi, refuzând cu stoicism să o recunoască pe a sa.

— Şi Catherine a ta e bine?

— Da, sigur, mulţumesc de întrebare.

— La fel şi fiul ei, da?

— De fapt, fiică. E bine.

Uitase că Isabelle era fată? Ori rămăsese cu gândul la Gustav?

Un han vechi pentru poştalioane, în apropierea catedralei. Trofee de vânătoare ţintuite pe panouri negre. Clădirea se află acolo de o veşnicie, ori a fost bombardată, făcută una cu pământul şi reconstruită cu ajutorul unor desene vechi. În prezent, specialitatea casei este vânat marinat. George îmi recomandă localul şi constat că există un vin de Baden care să se potrivească. Da, încă trăiesc în Franţa, George. E încântat de mine. Şi-a stabilit domiciliul

la Freiburg? Temporar da, Peter, da. Rămâne de văzut cât de temporar. Apoi, ca şi cum ideea i-a venit abia acum, deşi eu am bănuit că a existat între noi tot timpul:

— Peter, cred că ai venit să mă acuzi de ceva. Am dreptate? Şi cum este rândul meu să ezit, continuă: A fost pentru lucrurile pe care le-am făcut, aşa ai spune? Ori de ce le-am făcut, totuşi? m-a întrebat el pe cel mai blând ton. De ce le-am făcut eu, ceea ce ar fi mai aproape de adevăr. Ai fost un soldat credincios. Nu era treaba ta să te întrebi de ce soarele răsare dimineaţa.

Aş fi putut pune toate astea la îndoială, dar nu am vrut să întrerup şirul gândurilor lui.

— Pentru pacea mondială, indiferent ce ar însemna asta? Da, da, bineînţeles. Nu va izbucni un război, dar în lupta pentru pace nu va rămâne nici piatră pe piatră, după cum obişnuiau să spună amicii noştri ruşi. A tăcut, doar pentru a reveni cu mai multă vigoare: Ori totul a fost în numele măreţ al capitalismului? Doamne păzeşte. Pentru creştinătate? Doamne fereşte, din nou.

O gură de vin, un zâmbet mirat, îndreptat nu spre mine, ci spre sine.

— Aşadar, a fost pentru Anglia? a revenit el. A existat o vreme, sigur că da. Dar a cui Anglie? Care Anglie? Anglia absolut singură, un cetăţean de niciunde? Peter, sunt european. Dacă am avut o misiune, dacă am fost vreodată conştient de o misiune dincolo de lupta noastră cu inamicul, aceea a fost Europa. Dacă am avut un ideal de neatins, acela a fost să scot Europa din bezna ei spre un nou secol al raţiunii. Încă nu am renunţat la idealul ăsta.

O tăcere, mai adâncă, mai lungă decât oricare alta care îmi venea în minte, chiar şi în momentele noastre cele mai nefericite. Contururile fluide ale chipului îngheţat, fruntea îndreptată în jos, cu pleoapele umbrite coborâte peste ochi. Cu un aer absent, George ridică un deget arătător spre rama ochelarilor de pe nas, verificând dacă încă sunt la locul lor. Asta până când, cu o clătinare din cap, ca şi cum ar voi să scape de un vis rău, a zâmbit.

— Iartă-mă, Peter, am început să ţin predici. Mai avem de discutat zece minute, până ajungem la gară. Îmi dai voie să te conduc?

14

Scriu toate acestea stând la biroul meu de la ferma Les Deux Églises. Evenimentele pe care le-am prezentat s-au petrecut cu mult timp în urmă, însă pentru mine, ele sunt la fel de reale ca ghiveciul cu begonii care se află pe pervazul ferestrei, ori ca medaliile primite de tatăl meu, care sclipesc în caseta lor din lemn de mahon. Catherine şi-a cumpărat un computer. Îmi spune că face progrese în folosirea lui. Noaptea trecută am făcut dragoste, dar în braţe am strâns-o doar pe Tulip.

Încă mă duc spre golfuleţ. Iau bastonul cu mine, dar mă descurc. Câteodată, prietenul meu Honoré se află în faţa mea, stând ghemuit pe bucata de stâncă preferată de el, ţinând o sticlă de cidru prinsă între ghete. În cursul primăverii, am luat amândoi autobuzul până la Lorient, iar la insistenţele lui, am mers pe malul pe care mama obişnuia să mă ducă pentru a vedea navele mari care porneau spre răsărit. În prezent, malul este desfigurat de bastioane monstruoase din beton, construite de germani pentru submarinele lor. Indiferent câte bombardamente au declanşat, Aliaţii nu au reuşit să le clintească, însă oraşul a fost făcut praf. Prin urmare, ele au rămas, înalte cât un bloc de şase etaje, eterne ca şi piramidele.

Mă întrebam de ce mă adusese Honoré acolo, asta până când s-a oprit brusc şi a făcut un semn furios cu mâna spre ele.

— Ticălosul le-a vândut cimentul, a protestat el cu glas caracteristic pentru un breton.

Ticălos? îmi trebuie un moment ca să mă conectez la situaţie... Desigur. Se referă la regretatul lui tată, care a fost spânzurat pentru că a colaborat cu nemţii. Ar vrea să mă arăt şocat şi se arată mulţumit că nu sunt astfel.

Duminică am avut parte de prima ninsoare a iernii. Vitele sunt disperate că s-au văzut închise. Isabelle a ajuns

deja o fată măricică. Ieri, când i-am vorbit, mi-a zâmbit direct în faţă. Credem că, până la urmă, va începe să vorbească. Şi iată-l pe Domnul General, care merge şerpuit în susul dealului cu furgoneta lui galbenă. Probabil că vom primi o nouă scrisoare din Anglia.

Mulţumiri

Sincerele mele mulţumiri lui Theo şi Marie Paule Guillou pentru generoasa şi edificatoarea îndrumare prin sudul Bretaniei; lui Anke Ertner, pentru neobositele ei cercetări privind Berlinul de Est şi de Vest în anii şaizeci şi pentru preţioasele amănunte ce ţin de amintiri personale; lui Jürgen Schwămmle, un cercetaş extraordinar, pentru descoperirea rutei de scăpare aleasă de Alee Leamas şi Tulip din Berlinul de Est până la Praga şi pentru că m-a condus pe acel drum; dar şi impecabilului nostru şofer Darin Damianov, care a făcut din călătoria prin zăpadă un deliciu deosebit. Totodată, trebuie să le mulţumesc lui Jörg Drieselmann, John Steer şi Steffen Leide de la muzeul Stasi din Berlin pentru că mi-au prilejuit un tur personal al domeniului lor întunecat şi pentru darul de a avea propriul meu Petschaft (sigiliu). Şi, în cele din urmă, mulţumiri lui Philippe Sands care, cu simţ de avocat şi înţelegere de scriitor, m-a îndrumat printre obstacolele pe care le reprezintă comisiile parlamentare şi procesele. El este înţeleptul. Dacă apar erori, ele îmi aparţin.

John le Carré frecvenţă şi cu rază scurtă de acţiune, conceput special pentru comunicaţiile